

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Disertační práce

**VESNICE ZANIKLÉ PO ROCE 1945 A KULTURNÍ
KRAJINA NOVOHRADSKÝCH HOR**

Příklad archeologické transformace

PhDr. Michal Bureš

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program - Historické vědy

Studijní obor - Archeologie

Disertační práce

**VESNICE ZANIKLÉ PO ROCE 1945 A KULTURNÍ
KRAJINA NOVOHRADSKÝCH HOR
Příklad archeologické transformace**

PhDr. Michal Bureš

Školitel:

Doc. PhDr. Pavel Vařeka, PhD.

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Tuto disertační práci jsem zpracoval samostatně a vyznačil jsem použité prameny tak, jak je to ve vědecké práci obvyklé.

Plzeň, červen 2012

.....
PhDr. Michal Bureš

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval především svému školiteli Doc. PhDr. Pavlovi Vařekovi, PhD. za to, že mne přesvědčil o tom, že právě toto téma, jemuž jsem se ve volném čase léta věnoval, je to správné téma pro disertační práci, čímž mne přiměl k tomu pokusit se jej zpracovat. Dále patří mé díky mé rodině a především mojí ženě Veronice za to, že mlčky trpěla moji nepřítomnost v době provádění závěrečných terénních výzkumů i víkendové a večerní vysedávání u počítače nad disertační prací v době, kdy jsem se měl věnovat rodině. Rovněž děkuji svým spolupracovníkům ze společnosti Archeo Pro o.p.s. za převzetí řady povinností na svá bedra v době finalizace práce, a jmenovité poděkování náleží Lukášovi Drápelovi za jeho neocenitelnou pomoc při technickém zpracování prostorových dat v prostředí GIS. Konečně děkuji milému příteli historikovi Mgr. Janu Pařezovi, PhD. za dlouhé večery strávené diskusí nad tématem a za pomoc s orientací v historických pramenech a literatuře.

„Zahleděl jsem se na scénérii před sebou – na vlastní dům a prosté rysy krajiny kolem, na holé zdi, na prázdná, očím podobná okna, na pár trsů bujné ostřice, na několik bílých kamenů zetlených stromů – hleděl jsem na to všechno s takovou skličenosťi v duši, jakou nemohu přirovnat k žádnému pozemskému zážitku“. Edgar Allan Poe, Zánik domu Usherů.

Obsah

1 ÚVOD	8
1.1 Účel práce.....	8
1.2 Archeologie současnosti	9
1.3 Předmět výzkumu	11
2 METODA VÝZKUMU A POSTUP PRÁCE	12
2.1 Postup práce	12
2.1.1 Období let 1983 - 1999.....	12
2.1.2 Období let 2000 – 2006	13
2.1.3 Období let 2007 -2012.....	14
2.2 Metoda výzkumu	15
2.2.1 Terénní výzkum.....	15
2.2.2 Zpracování dat.....	17
2.3 Vymezení prostorových struktur	18
2.4 Struktura práce.....	18
3 ARCHEOLOGICKÁ TRANSFORMACE V ARCHEOLOGII SOUČASNOSTI.....	20
3.1 Pustnutí, zánik a regenerace.....	20
3.2 Stupně zánikové transformace areálů a komponent.....	21
3.3 Typy a formy zánikových transformací komponent	23
3.4 Postdepoziční transformace komponent.....	23
3.5 Minulé a současné využití území areálů a komponent.....	24

4	HISTORICKÝ PROSTOR NOVOHRADSKÝCH HOR	26
4.1	Pravěké osídlení.....	26
4.2	Středověká a novověká kolonizace	26
4.3	Novohradské hory v letech 1918 - 1938	27
4.4	Konec války a odsun Němců	27
4.5	Poválečná reemigrace	28
4.6	Ostraha hranic 1951 - 1989.....	29
4.7	Některé důsledky historického vývoje po roce 1945.....	32
4.8	Základní charakteristika areálů zkoumaného území	32
4.8.1	Katastrální území Blansko	33
4.8.2	Katastrální území Hradiště	33
4.8.3	Katastrální území Mostky	34
4.8.4	Katastrální území Všeměřice.....	35
4.8.5	Katastrální území Rychnova nad Malší	37
4.8.6	Katastrální území Dolní Dvořiště	38
4.8.7	Katastrální území Mladoňov	38
4.8.8	Katastrální území Tichá.....	40
4.8.9	Katastrální území Cetviny.....	41
4.8.10	Katastrální území Mikulov.....	43
4.8.11	Katastrální území Ličov	44
4.8.12	Katastrální území Benešov nad Černou.....	44
4.8.13	Katastrální území Hartunkov	48
4.8.14	Katastrální území Kuří	48
4.8.15	Katastrální území Velký Jindřichov.....	48
4.8.16	Katastrální území Meziříčí	50
4.8.17	Katastrální území Ličov – Desky	51
4.8.18	Katastrální území Hodonice	51
4.8.19	Katastrální území Jaroměř	53

4.8.20	Katastrální území Bukovsko	53
4.8.21	Katastrální území Malonty	54
4.8.22	Katastrální území Bělá	54
4.8.23	Katastrální území Rapotice	55
4.8.24	Katastrální území Radčice.....	55
4.8.25	Katastrální území Dolní Příbraní	56
4.8.26	Katastrální území Lužnice	58
4.8.27	Katastrální území Pohoří na Šumavě	59
4.8.28	Katastrální území Pivonice	64
4.8.29	Katastrální území Rychnov u Nových Hradů	66
4.8.30	Katastrální území Meziluží.....	67
4.8.31	Katastrální území Bedřichov.....	67
4.8.32	Katastrální území Horní Stropnice.....	68
4.8.33	Katastrální území Dlouhá Stropnice	68
4.8.34	Katastrální území Šejby.....	69
4.8.35	Katastrální území Konratice	69
4.8.36	Katastrální území Dobrá Voda	70
4.8.37	Katastrální území Paseky	70
4.8.38	Katastrální území Hojná Voda.....	71
4.8.39	Katastrální území Staré Hutě	72
5	TRANSFORMOVANÉ VESNICE A JEJICH AREÁLY.....	73
5.1	Rekultivovaný prostor zaniklé osady Benčice	73
5.2	Postupný rozpad Drochova vedoucí k jeho zániku	74
5.3	Zánik Mladoňova v důsledku kolektivizace	77
5.4	Fázová transformace vesnice Mikoly.....	82
5.5	Postupné opouštění osady Obec v závislosti na způsobu využití území	87

5.6 Osada Lhota zaniklá mezi hranicí a ženíjně technickým zařízením ostrahy hranic	92
5.7 Studie postdepozíčních transformací ve vsi Mikulov.....	95
5.8 Svatý Vít - studie etnoarcheologická	100
5.8.1 Vymezení areálu.....	100
5.8.2 Archeologie a orální historie	101
5.8.3 Orálně historický výzkum.....	103
5.8.4 Srovnání svědectví pamětníků a písemných pramenů.....	112
5.8.5 Analýza archeologických pramenů	114
5.8.6 Nepotvrzená hypotéza o zaniklé středověké osadě v poloze Bergaecker.....	117
5.8.7 Vyhodnocení.....	119
5.9 Zánik drobného provozu v osadě Pohnholz a jeho redukční transformace.....	121
5.10 Zaniklé dřevařské osady Čtyřdomí a Starý Holand	125
5.10.1 Čtyřdomí	125
5.10.2 Starý Holand	126
5.11 Veliško - srovnání výsledků výzkumů archeologických a historiografických	127
5.11.1 Charakteristika areálu.....	127
5.11.2 Metoda terénního výzkumu	128
5.11.3 Metoda analýzy archeologických dat.....	129
5.11.4 Vývoj komunikací v intravilánu.....	130
5.11.5 Relikty usedlostí.....	131
5.11.6 Průběh opouštění	132
5.11.7 Srovnání výsledků archeologického výzkumu s publikovanými poznatky historiografického bádání	134
5.12 Zaniklá osada Hanslův mlýn.....	136

5.13	Komplexní nedestruktivní výzkum vsi Hodonice a jejího zázemí	137
5.13.1	Charakteristika areálu.....	137
5.13.2	Metoda terénního výzkumu	138
5.13.3	Metoda analýzy archeologických dat.....	139
5.13.4	Průběh opouštění	141
5.13.5	Demolice a postupný zánik.....	142
5.13.6	Sledování samovolné postupné destrukce v delším časovém úseku	143
5.13.7	Rekultivace	145
5.13.8	Podrobný nedestruktivní výzkum prostoru usedlosti 304147	
5.13.8.1	Důvody pro podrobný výzkum prostoru usedlosti 304	147
5.13.8.2	Geologické vrty a mikrovrypy.....	148
5.13.8.3	Geofyzikální průzkum	149
5.13.9	Transformace cest, mezí, hrází, polních parcel a terasových úprav	159
5.13.10	Polní parcely	162
5.13.11	Cesty.....	162
5.13.12	Interpretace.....	163
5.14	Prostor osady Klepná odlesněný a zalesněný.....	165
5.15	Pohoří a Nové Šance - archeologie současnosti a svědectví pamětníků	167
5.15.1	Pohoří.....	167
5.15.2	Nové Šance	173
5.16	Zaniklá plavecká a dřevařská osada Jiřice u Pohořského rybníka	174
5.17	Nejvýše položená zaniklá osada Novohradských hor Schwartzviertel	175
5.18	Přeshraniční srovnání zániku v osadě Staré šance	177

5.19	Zánik bývalých sklářských osad Stříbrné Hutě, Skleněné Hutě, Janovy Hutě a Pavlína v bezprostřední blízkosti hranic...	179
5.19.1	Stříbrné Hutě	179
5.19.2	Skleněné Hutě	180
5.19.3	Janovy Hutě.....	180
5.19.4	Pavlína.....	181
6	PŘÍKLADY NETRANSFORMOVANÝCH AREÁLŮ	181
6.1	Někdejší středisková obec Mostky.....	181
6.2	Vodní díla na Malši v katastrálním území Mostky	182
6.3	Zástavba osady Dobečov	184
6.4	Všeměřice – vesnice, která nezanikla?	184
6.5	Rychnov nad Malší a Svatý Kámen: život na okraji „pásma“	186
6.6	Budákov, jediná netransformovaná vesnice katastrálního území Mladoňov	188
7	ROSTLINY ZANIKLÝCH SÍDEL NOVOHRADSKÝCH HOR JAKO RELIKTY HISTORICKÉ KULTIVACE.....	191
8	ZÁVĚR	200
9	ZÁVĚREČNÝ POHLED Z HLEDISKA PÉČE O ARCHEOLOGICKÉ DĚDICTVÍ.....	208
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	209
10.1	Prameny.....	209
10.2	Literatura	212

11 RESUMÉ	220
11.1 Villages extinct after the year 1945 and cultural landscape of Novohradské Hory.....	220
11.2 Nach dem Jahr 1945 verfallene Dörfer und die Kulturlandschaft des Gratzener Berglandes	222
12 TABULKY, PŘÍLOHY, OBRAZOVÁ DOKUMENTACE, MAPA.....	225
12.1 Tabulky	225
12.2 Přílohy.....	226
12.3 Obrazová dokumentace	235
12.4 Mapa	239

1 ÚVOD

1.1 Účel práce

Archeologické poznání minulosti se opírá o rozeznání, klasifikaci a interpretaci opakujících se struktur v nepísemných pozůstatcích minulosti. Tyto struktury byly člověkem vytvořeny, existovaly, zanikly a v době mezi zánikem a svým odhalením jakožto archeologického pramene změnily svůj charakter. Pravidelnost struktury při svém vzniku je produktem intencionality. Pochopení záměru se pro archeologii stává prostředkem poznání minulosti. V době mezi zánikem a odkrytím struktura mění svůj charakter, často aniž by na ni člověk záměrně působil, tento proces se označuje jako archeologická transformace. Nelze vyloučit, že se archeologickou transformací charakter struktury změní natolik, že původní struktura bude nerozpoznatelná, respektive se bude jevit jako jiná struktura než ta, kterou byla původně, jako jiná struktura zdánlivě reprezentující jiný záměr. Pokud by transformace vytvářela téměř výhradně falešné struktury, což nelze experimentálně prokázat ani vyloučit, i archeologické poznání minulosti by bylo falešné, archeologie by poznávala pouze falešné odrazy stínů minulých dějů.

Transformaci minulých struktur Novohradských hor v letech 1945 – 2011 tedy v takto vzdálené resp. blízké minulosti sice rovněž nelze experimentálně ověřit, avšak na rozdíl od dřívějších období, zejména pravěku a středověku, jsou předmětné struktury známé nejen v jejich transformované podobě, ale jsou často i dostatečně zdokumentované ve stavu před svým zánikem (srov. Vařeka 2004, 23 – 24). Pokud použijeme příměru E. Neustupného o vepřích a jitrnicích zveřejněného v souvislosti s teorií inverzní transformace (Neustupný 2007, 75), pak v případě našeho výzkumu byl v letech 1945 – 2010 na jatkách přítomen fotograf, který čas od času zdokumentoval postup jatečního zpracování vepře, existují pamětníci zpracovatelského procesu a někteří si dokonce vepře vyfotili před porážkou. Pro potřeby inverzní transformace, tedy rekonstrukci vepře, tak máme o něco více než jen jitrnice. Jedním z cílů

této práce je ověřit do jaké míry transformovaná struktura odráží skutečnou strukturu minulosti. Dalšími neméně důležitými cíli této práce jsou otázky spojené s opouštěním a zánikem nebo s vlivem změny užívání území na krajinu areálů. Nikoliv nepodstatné je rovněž mapování výzkumného potenciálu archeologie současnosti a její možné přínosy archeologii obecně. Samotné archeologické relikty někdejších sídel přispívají k zamyšlení nad pomíjivostí materiálního světa a podmínkami naší existence v něm (srov. Burström 2011, 141).

1.2 Archeologie současnosti

V české archeologické literatuře se doposud neustálil název pro archeologii nejnovějších období, které z různých důvodů nelze označit za postmedievální a nebo za industriální. To že příspěvky s tematikou archeologie nejnovějších období se objevují na konferencích nebo sbornících, které ve svém názvu nesou termín „postmedievální“ nebo „industriální“ na problému nic nemění. Zájem archeologie o nejnovější období vychází z kvalitativní sociologie a sociální antropologie a v archeologii se projevil poprvé zřetelně v etnoarcheologii (Rathje 1974). Diskuse nad pojetím archeologie nejnovějších období, které chronologicky následují archeologii postmedievální a nespojují s industrializací ani industriálními památkami, byla vedena v anglosaské literatuře již v sedmdesátých letech dvacátého století, kdy se vyskytly takové termíny jako recentní archeologie nebo moderní archeologie (Riden 1973, 216). V současné anglosaské archeologické literatuře se lze setkat s termíny jako archeologie recentní minulosti nebo archeologie současné minulosti („recent past“ a „contemporary past“), přičemž oba termíny mají odlišný význam (Holtorf – Piccini 2011, Harrison – Schofield 2010). Podle Schofielda (Schofield 2005, 29) etnoarcheologie původně používala studium současných společností k testování hypotéz vzniklých na základě archeologických zjištění, v současnosti však se na základě archeologického poznání nejnovějších období můžeme naučit chápat vlastní společnost. Schofield (2005) dále definuje archeologii recentní

minulosti jako archeologii 20. století, zatímco archeologii současné minulosti, jako archeologii toho s čím máme osobní zkušenost (Schofield 2005, 28). V práci „After Modernity: Archaeological Approaches to the Contemporary past“ (Harrison – Schofield 2010) je archeologie současné minulosti, jak vyplývá již z názvu, kladena chronologicky za moderní dobu jako archeologie vyvinutých deindustrializovaných společností druhé poloviny 20. století a počátku 21. století s těžištěm v době od konce studené války do počátku „internetové doby“. V domácí literatuře se termíny jako recentní minulost nebo současná minulost nevyskytují, za to se již vyskytl termín archeologie současnosti (Matoušek 2000), který v sobě, zdá se, vhodně snoubí pojetí anglosaské s možnostmi českého jazyka a zažitých termínů v domácím prostředí. Česká věda a kultura nabízí ke srovnání termíny z oboru dějin umění a termíny používané v historiografii. V dějinách umění se používá moderní umění, za které se považuje umění zhruba od 60. let 19. století do surrealismu a pro následující období se používá termín soudobé umění. V architektuře se termín „moderna“ váže k období od konce 19. století do 1. světové války. Za moderní dějiny se obvykle v historiografii považují dějiny od roku 1848. Pro archeologii nejnovějších období je zajímavá diskuse o nejnovějších dějinách, která se rozvinula v souvislosti se vznikem Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a s konstituováním soudobých dějin jako oboru, která vyústila v pojetí soudobých dějin v českém kontextu jako dějin po roce 1938, respektive období 1938 - 1989 (ÚSD 2000). Zdá se, že toto časové vymezení má opodstatnění i pro českou archeologii. Období let 1938 – 1989 je obdobím nesvobody, které zanechalo v dějinách celou řadu bílých míst, které nelze zmapovat pomocí standardních písemných pramenů. Tyto archivní prameny byly až na výjimky jednostranné a poplatné ideologii a jsou též neúplné. Řada rozhodnutí, zejména těch, která pocházela ze struktur tehdejší Komunistické strany Československa, nebyla kodifikována a byla přenášena jako ústní respektive telefonická sdělení (Vaněk – Mücke – Pelikánová 2007, 57). Pro poznání dějin tohoto období má proto archeologie zvláštní opodstatnění. Jelikož spojení soudobá archeologie má odlišný význam od hledaného termínu,

podobně jako současná archeologie, nabízí se jako vhodný ekvivalent „soudobým dějinám“ srozumitelný termín „archeologie současnosti“.

1.3 Předmět výzkumu

Práce je územně vymezena na území Novohradských hor a Novohradského podhůří v Jihočeském kraji při státní hranici České republiky a Rakouska. Zkoumaný prostor je vymezen linií Šejby - Dlouhá Stropnice – Horní Stropnice – Rychnov u Nových Hradů – Benešov nad Černou – Ličov – Hradiště – Blansko – tok Malše před Kaplicí a dále proti toku Malše k Dolnímu Dvořšti až na státní hranici s Rakouskem a po státní hranici k hraniční obci Šejby a je možné jej označit jako podstatnou část Kaplicka, Benešovska a Novohradska. Jedná se o prostor 39 katastrálních území rozprostírajících se na ploše 282 km².

Předmětem výzkumu jsou vesnice zaniklé po roce 1945 a archeologické transformace těchto vesnic a jejich areálů výše vymezeného území vůči výchozímu stavu v roce 1945. Sledované období je vymezeno na jedné straně rokem 1945 na druhé straně současností respektive přibližně rokem 2011.

Zkoumaný prostor byl v době po druhé světové válce postížen značným úbytkem obyvatelstva v důsledku vysídlení původně československých občanů německé národnosti, kteří v oblasti tvořili do roku 1945 většinou populaci, a v důsledku následných hospodářských a společenských změn spojených zejména s kolektivizací, zánikem živností atp. (k odsunu německy mluvícího obyvatelstva a k poválečnému vývoji naposledy Petráš 2006, 405-415; k depopulaci např. Kubeš 2007, 32-55; k poválečnému vývoji též Pešek 1986a, 23-35; Pešek 1986b, 69-79; Pešek 1986c, 133-143; Pešek 1986d, 169-179). Počátek studené války znamenal pro jihočeské pohraničí poloviny 20. století vybudování ženiijně technických zařízení pro zabezpečení hranic (Jílek – Jílková a kol. 2006, 32) a zřízení zakázaného a hraničního pásma (Jílek – Jílková a kol. 2006, 30). Tato politická situace vedla k dalšímu vysídlování, zániku sídel i ke

změnám krajinného rázu (k tomu z hlediska historické geografie např. Kučera 2007, 313-345, nebo Kuldová – Kučera 2008, 247-261).

Zájmové území výzkumu bylo vymezeno tak, aby zahrnovalo z hlediska geomorfologického jak hory, tak podhůří i oblasti položené níže u vodních toků. Z hlediska minulé geopolitické situace ve vymezeném území tak, aby zahrnovalo jak tzv. zakázané pásmo, tak hraniční pásmo a částečně i vnitrozemí, s cílem zkoumat, jak se odlišné poměry v jednotlivých pásmech projeví v archeologických pramenech, archeologické transformaci a krajině.

2 METODA VÝZKUMU A POSTUP PRÁCE

2.1 Postup práce

Autor této práce se tématem zabývá zhruba od roku 1983, ale metoda práce, ale i její cíle a účel se v průběhu těchto let nebo snad desetiletí měnily. Období zájmu autora této práce o archeologii Novohradských hor lze rozdělit do několika období.

2.1.1 Období let 1983 - 1999

V osmdesátých a na počátku devadesátých let v nižších oblastech novohradského podhůří státní statky běžně obdělávaly půdu orbou. Na rozsáhlých scelených lánech se pěstovalo obilí, brambory a kukuřice, případně další píce. V místech, která byla jako archeologické lokality v literatuře neznámá, bylo možné povrchovým sběrem získávat bohaté soubory keramiky datované od středověku do současnosti. Existence zaniklých sídel sice nebyla před rokem 1989 vyloženě zatajována, ale zároveň nebyla ani nijak zdůrazňována. Především ovšem se oficiální historiografie tímto problémem zabývala pouze okrajově (např. Pešek 1986a, Pešek 1986b, Pešek 1986c; Pešek 1986d, 169-179) a archeologie až do pádu železné opony vůbec. Jediným společenskovedním oborem,

kteřý se problematikou území Novohradských hor a jmenovitě prostorem Benešovska zabýval, byla tehdejší etnografie (např. Haišman – Heroldová – Matějová 1983), která zevrubně studovala z etnografického hlediska zejména poválečnou reemigraci. Autor v tomto období povrchoвым sběrem objevoval nové a nové lokality, ale zároveň se setkal i s objekty a vesnicemi, v kterých transformační proces teprve probíhal (např. Hodonice). Zásadním zlomem bylo zrušení zakázaného pásma a možnost přiblížit se až k samotné hranici. Z archeologů této možnosti ihned využil J. Fröhlich, který zahájil práce na lokalizování nejen nejstarších novohradských skláren, a výsledky své práce obratem publikoval v odborném tisku (Fröhlich 1994, 1996). Autor se v průběhu zejména víkendových vycházek dostal do prostoru Pohoří a následně do prostoru Žofína, Skleněných a Stříbrných Hutí atd., čímž se zvyšoval zatím však nijak necílený zájem o historii a archeologii prostoru. V témže období byl realizován historicky první záchranný archeologický výzkum v Benešově nad Černou, který byl jedním ze spoluautorů záhy publikován, včetně pokusu o zasazení do širších archeologických souvislostí především do souvislosti se středověkou kolonizací (Hrubý 1999).

2.1.2 Období let 2000 – 2006

Kvalitativní změnou a posunem od zájmových vycházek k profesionální činnosti bylo umístění jednoho týdne letní archeologické školy, kterou tehdy autor se sdružením Archaia každoročně pořádá, do Novohradských hor jmenovitě do Benešova nad Černou. Spolupráce s historikem a archivářem J. Pařezem záhy vyústila v cílený výzkum – archeologický a historický – unikátního buquoyského systému plavení dřeva, na němž se vedle autora a J. Pařeza podíleli i účastníci mezinárodních letních škol archeologie (Bureš 2005, Bureš – Pařez 2008). Tento výzkum, který odhalil, že základem pro trvalé osídlení vyšších partií Novohradských hor byla exploatace přírodního bohatství tzv. Horního hvozdu zejména bohatých zásob dřeva, byl završen publikací statě v populárně zaměřené knize o Novohradských horách (Bureš –

Pařez 2006a). Příprava statě o plavení dřeva byla významným impulzem pro další zájem autora o archeologii novohradských hor období industrializace ale především období po druhé světové válce. Tento zájem se odrazil i v publikování populárního článku v magazínu Archeologie (Bureš – Pařez 2006b), který se již dotkl tématu archeologie současnosti a problematiky archeologických transformací.

2.1.3 Období let 2007 -2012

Důsledkem prohlubujícího se zájmu autora o archeologii současnosti a problematiku archeologických transformací byla přihláška k doktorskému studiu s projektem disertační práce na téma *Vesnice zaniklé po roce 1945 a kulturní krajina Novohradských hor. Příklad archeologické transformace*. Tím došlo z pohledu autora k definitivnímu odklonu od volnočasových a veřejně vzdělávacích aktivit směrem k profesionálnímu zájmu.

V roce 2008 byl formulován projekt výzkumu a disertační práce a v roce 2009 již proběhl první povrchový průzkum cílený na archeologické pozůstatky vesnic zaniklých po roce 1945, kterého se účastnili studenti Katedry archeologie Filozofické fakulty ZČU v Plzni a především v rámci programu ERASMUS studenti katedry archeologie univerzity v Sheffieldu. Průzkum, který proběhl v srpnu 2009, byl zaměřen na možnosti identifikace archeologických reliků a jejich měřičské dokumentace. Na základě zkušeností ze sezóny roku 2009 byla zásadně přehodnocena metoda dalšího výzkumu. Ukázalo se, že samotná prospekce prováděná v letním vegetačním období přináší jen minimum informací ve srovnání s možnostmi terénního výzkumu mimo vegetační období, které autor realizoval sám, a dále se ukázala možnost vysoké produktivity práce při využití všech dostupných historických leteckých měřičských snímků (srov. Šmejda 2009, 131-132). Období od podzimu 2009 do jara 2010 bylo věnováno výběru, akvizici a předzpracování nejen historických kolmých leteckých snímků ale též dalších zejména kartografických pramenů, jako jsou toposekce třetího vojenského mapování a indikační skici stabilního

katastru. Období od podzimu 2009 do jara 2010 přineslo první výsledky z hlediska pokusů o získání kontaktů na orálně historické zdroje, konkrétně na poslední obyvatele německé národnosti a na poválečné dosídlence vybraných lokalit zkoumaného území. Byl navázán intenzivní kontakt zejména s panem Josefem Bendou, někdejším německým obyvatelem čp. 212 v osadě Svatý Vít na katastru Benešova nad Černou a dále s paní Janotovou roz. Birešovou, potomkyní slovenských reemigrantů z Rumunska, kteří dosídlili jmenované čp. 212 v Benešově nad Černou. Časově velmi náročná komunikace s posledními obyvateli německé národnosti žijícími v současnosti ve vzdálenějších partiích spolkové země Bavorsko vyústila v nečekaně pozitivní výsledek – v zapůjčení kompletního rodinného fotoalba. Tento cenný historický pramen bylo třeba zpracovat nejen technicky tj naskenovat, ale i historicky tj. opatřit vysvětlivkami a komentáři, což vzhledem k věku pana Josefa Bendy (* 1935) vyžadovalo opakované cesty do Bavorska.

Letní praxe studentů Katedry archeologie FF ZČU a studentů z Sheffieldu byla v létě roku 2010 věnována mikrosondám na lokalitě Hodonice. Těžiště terénního průzkumu však autor realizoval v období podzim 2010 – jaro 2011 sám, neboť se to jevilo jako nejefektivnější. Terénní výzkum byl zakončen v červnu 2010 geofyzikálním průzkumem opět na lokalitě Hodonice.

2.2 Metoda výzkumu

2.2.1 Terénní výzkum

Metoda terénního výzkumu se měnila jednak z důvodů průběžného vyhodnocování výsledků výzkumu, ale také z důvodů změn v technických možnostech výzkumu, přičemž tyto změny se odehrály ve velmi krátkém časovém horizontu závěrečného období výzkumu tj. v letech 2009 – 2011.

Na počátku intenzivního terénního výzkumu byla nejdříve identifikována komponenta vyhledaná na základě toposekce

reambulovaného třetího vojenského mapování, následně byla zaměřena GPS a teprve poté byla komponenta identifikována s některou komponentou leteckého kolmého snímku. Záhy se ukázalo, že efektivnější je pracovat s leteckým snímkem přímo v terénu – za určitých okolností bylo možno se v terénu orientovat podle leteckého snímku lépe než podle toposekce třetího vojenského mapování. Po akvizici relevantních historických kolmých leteckých snímků autor prováděl terénní výzkum tak, že komponenta byla nejdříve identifikována v terénu za pomoci celé řady pomůcek, jako jsou současné turistické mapy, mapy 1:25000, základní mapy 1:10000 eventuálně mapy 1:5000, zejména však za pomoci historických kolmých leteckých snímků v kombinaci se současným satelitním snímkem místa. Následovalo zaměření GPS a zpětné ověření správnosti identifikace na geoportálu Cenia, příspěvkové organizace Ministerstva životního prostředí ČR. Tato organizace provozuje internetovou aplikaci obsahující georeferencovanou ortofotomapu z roku 1952 celého území České republiky, která umožňovala porovnání souřadnic získaných v terénu měřením GPS se souřadnicemi téhož objektu zachyceného na ortofotomapě z roku 1952. Jak je prokázáno dále v této práci, stav dokumentovaný snímkováním z roku 1952 v drtivé většině případů odpovídá stavu těsně poválečnému nebo dokonce i předválečnému, alespoň pokud se týká staveb. Záhy se ukázalo, že v některých případech může být ještě efektivnější si nejdříve odečíst souřadnice komponenty na historické ortofotomapě na portálu <http://kontaminace.cenia.cz/>, zadat tyto souřadnice do GPS a s její pomocí vyhledat komponentu nebo její lokaci v terénu. Vzhledem k tomu, že v terénu byly občas identifikovány i komponenty, které na historické ortofotomapě nebyly patrné, byla nadále využívána kombinace výše uvedených dvou metod identifikace komponent dle vhodnosti. V současnosti je možno konstatovat, že z hlediska nedestruktivního archeologického výzkumu Novohradských hor se jedná o optimální metodu identifikace a dokumentace komponent vesnic a kulturní krajiny zaniklé v českém pohraničí po roce 1945. Vždy byla součástí terénního výzkumu fotodokumentace. Dokumentace pořízená v době provádění

terénního výzkumu byla doplněna o vhodné snímky z počátečních tzv. volnočasových období práce na tématu, kdy fotodokumentace nebyla součástí cíleného výzkumu s jasně formulovanými cíli.

2.2.2 Zpracování dat

Pro využití k další práci bylo třeba data získaná z terénu zpracovat.

Historické letecké snímky byly transformovány na georeferencovanou základní mapu 1:25 000. V prostředí SW AutoCAD byly vytvořeny časové hladiny podle jednotlivých let leteckého a satelitního snímkování: 1947, 1949, 1952, 1958, 1967, 1983 a 2008. Do vhodné časové hladiny byla vynesena prostorová data získaná v terénu, která bylo následně možno promítnout do kterékoliv časové hladiny leteckého snímkování. Na stejném principu se promítají nejstarší situace identifikované na leteckých snímcích do mladších leteckých nebo satelitních snímků.

Paralelně s terénním výzkumem ať již archeologickým nebo orálně historickým byly shromažďovány relevantní písemné prameny především obecní kroniky jednotlivých zkoumaných obcí a probíhala jejich kritika. Písemné prameny byly doplněny o prameny úřední povahy především statistické lexikony obcí a obyvatel sestavených dle sčítání lidu a seznamů obcí. Tím byla vytvořena pramenná základna sestávající a) z archeologických pramenů pocházejících z cíleného terénního výzkumu, b) z kartografických pramenů sestávajících zejména z historických map a historických kolmých měřičských leteckých snímků z různých období doplněných o současné satelitní snímky území, c) z orálně historických pramenů, d) z písemných pramenů sestávajících z obecních kronik a úředních záznamů. Tato pramenná základna vytvořila předpoklad pro řešení daného tématu za pomoci relevantní odborné literatury doplněné o literaturu vlastivědnou a místopisnou (srov. Godziemba – Maliszewski 1995; Šmejda 2009, 131-132).

2.3 Vymezení prostorových struktur

Základní jednotkou výzkumu zaniklých vesnic Novohradských hor je *komponenta* jakožto analytická jednotka pramenů, s jejíž pomocí lze popsat sídelní areály (Neustupný 2010, 150). Za komponentu je v této práci považován funkčně rozdílný celek tj. takový celek, který se svojí funkcí odlišuje od celku jiného (srov. Kuna – Křivánková - Krušinová 1995, 21), jako např. usedlost, dům, výrobní objekt, těžební areál, cesta, pole, pastvina, sad, rybník, regulovaný tok, apod. Komponenty, které spolu prostorově souvisejí a v minulosti byly produktem určité komunity, vytvářejí *sídelní areál* (tj. osady, vesnice a městyse včetně příslušného zemědělského a nezemědělského zázemí). U některých komponent není možné na základě archeologických ani historických pramenů určit jednoznačnou příslušnost do některého sídelního areálu a zůstávají samostatné (osamocené zemědělské usedlosti, mlýny, hájovny, některé výrobní objekty, rybníky). Část z těchto samostatných komponent měly nadkomunitní význam (mlýny, hájovny, výrobní objekty a rybníky). *K nadkomunitním komponentám* náleží též suchozemské cesty mezi sídelními areály a dálkové cesty jakož i vodní cesty včetně novohradského dřevoplavebního systému (srov. Neustupný 2010, 148-149).

2.4 Struktura práce

Jádrem disertační práce je kapitola 5 Transformované vesnice a jejich areály a kapitola 3 Transformace, která tvoří teoretický úvod k problematice. Za účelem zapojení problematiky do širšího historického kontextu předchází kapitole pojednávající o transformovaných vesnicích a areálech kapitola 4 Historický prostor Novohradských hor, která předestírá základní přehled o historických vývojových tendencích regionu s výčtem katastrálních území areálů na nich se nacházejících. Značky jednotlivých areálů odkazují na mapu a přílohy. Tyto značky jsou jen kódy, nemají žádný další význam, nereprezentují žádnou posloupnost nebo

hierarchii. Nedílnou součástí tohoto historického přehledu je i nastínění demografického vývoje ve zkoumané oblasti.

V průběhu výzkumu se nikoliv překvapivě ukázalo, že cesta k vytčenému cíli nebude nikterak přímočará. Každá lokalita, každý areál nabízel odlišný potenciál další analýzy a takovému odlišnému potenciálu a možnostem analýzy bylo třeba přizpůsobit i metody. V podstatě každý areál měl k dispozici prameny v odlišné struktuře, kvalitě nebo kvantitě. Kapitola 5 Transformované vesnice a jejich areály je souborem případových analýz, které řeší dílčí části vytčeného problému a souhrn jejich závěrů tvoří výsledek práce. Kapitola Transformované vesnice nezahrnuje všechny transformované areály, ale pouze takové areály, jejichž informační potenciál skýtal pravděpodobnost výsledků analýz srovnatelných s ostatními areály. Do konečného výběru nebyly zařazeny ani takové areály, jejichž analýzy přinesly totožné nebo téměř totožné výsledky, jako analýzy jiných areálů. Hranice mezi plně a částečně transformovanými i mezi částečně netransformovanými a netransformovanými je do určité míry umělá. Z těchto důvodů se zdálo jako užitečné představit i několik příkladů vesnic případně jejich areálů, které byly dle kritérií vymezených touto prací zařazeny do kategorie netransformovaných v kapitole 6 Příklady netransformovaných areálů. U kapitol 5 a 6 název jednotlivých subkapitol neobsahuje jenom lokalitu, které se týká, ale též hlavní problém, který je v subkapitole řešen, nebo stručnou charakteristiku toho, čím se analyzovaný areál liší od ostatních. U netransformovaných areálů nemusí být důvody pro zařazení lokality do práce archeologické, ale mohou být i sociokulturní (Mostky, Dobečov). Kapitola 7 Rostliny zaniklých sídel Novohradských hor jako relikty historické kultivace vznikla jako výsledek širší spolupráce s botanikem P. Kočárem. Hlavním důvodem zařazení kapitoly je skutečnost, že v převažující většině uměle nezalesněných lokalit archeologie současnosti v Novohradských horách je prvním zjevným indikátorem transformované komponenty nikoliv archeologický relik, ale právě bioindikátor (k tomu např. Beneš – Prach 2004).

3 ARCHEOLOGICKÁ TRANSFORMACE V ARCHEOLOGII SOUČASNOSTI

3.1 Pustnutí, zánik a regenerace

Pustnutí je proces, který může vést k zániku objektu, pokud nedojde k jeho regeneraci. Rychlé opuštění naráz vedoucí k trvalému zániku objektů nebo lokality bez budoucího znovuvyužití nebo znovuosídlení je spíše vzácné a souvisí nejčastěji s katastrofami (Tompa – Stevenson 1993, 192). Proces pustnutí je vymezen na jedné straně permanentním využitím objektu na druhé straně permanentní ztrátou využití, která vede k zániku. Mezi těmito extrémy může být využití pro občasné bydlení, využití jako sklad nářadí a náčiní, využití pro rekreaci, využití jakožto zdroje surovin na prodej nebo na stavbu nového objektu, či využití jako smetiště zejména po té, co dojde ke zřícení některých konstrukčních prvků nejčastěji střechy nebo stěn domu (srov. Rotschild – Mills – Ferguson - Dublin 1993, 125). Osídlení je definováno jako kontinuální a nepřetržité užívání místa určitou skupinou (Schiffer 1996, 100). Opuštěné sídliště může být regenerováno stejnou skupinou lidí, která jej opustila, anebo jinou skupinou, což je častější jev (Schiffer 1996, 104). Ve sledovaném území Novohradských hor a vymezeném období lze ve velké míře sledovat opuštění a pustnutí, na něž z určité části navazuje znovu využití a regenerace a z další části zánik. Jen v zanedbatelné míře lze sledovat kontinuitu a nepřetržité užívání místa stejnou skupinou ať již se jedná o autochtonní Čechy nebo neodsunuté Němce.

Pro odlišení jednotlivých případů byly v práci definovány stupně transformace, podle toho, v jaké míře areály a komponenty prošly, respektive neprošly zánikovou transformací (k zánikové transformaci Neustupný 2007, 51). Transformační škála odráží vztah pustnutí, zániku a regenerace, čili míru přechodu mezi živou a mrtvou kulturou (srov. Neustupný 2007, 46-47), respektive míru přechodu mezi systémovým a archeologickým kontextem (Schiffer 1996).

3.2 Stupně zánikové transformace areálů a komponent

Transformační škála je u areálů čtyřstupňová u komponent pouze dvoustupňová. Areály jsou v příspěvku členěny na netransformované, částečně netransformované, částečně transformované a plně transformované; komponenty na netransformované a transformované.

Netransformovaný areál slouží i v současnosti jako komunitní areál s příslušnou infrastrukturou adekvátní současnému komunitnímu areálu. Charakteristickou vlastností žijícího areálu je, že neproběhla zániková transformace areálu jako celku.

Částečně netransformovaný areál představuje komunitní areál sice z podstatné části zaniklý, ale v jeho rámci se zachovaly areály aktivit, které slouží svému původnímu účelu (např. několik zemědělských usedlostí, zemědělský provoz, trvale obývané budovy apod.). Přesto, že významná část komponent prošla zánikovou transformací, areál neprošel zánikovou transformací jako celek.

Částečně transformovaný sídelní areál je charakterizován zánikem převažující většiny komponent. Zachované komponenty neslouží svému původnímu účelu, jako celek netvoří z důvodu absence komunity komunitní areál. Z větší části zaniklý sídelní areál nedisponuje infrastrukturou žijícího sídla. Jako typický příklad lze uvést vesnici nebo osadu, v jejímž obvodu zanikla většina zemědělských usedlostí a ty které nezahynuly, neslouží jako zemědělské usedlosti, ale neslouží ani k stálému obývání. Bývalé usedlosti jsou prázdné, nevyužívané, nebo slouží jako rekreační objekty.

U částečně netransformovaných a částečně transformovaných areálů není rozhodující poměr mezi transformovanými a netransformovanými komponentami, ale skutečnost, zda se v areálu zachovaly aktivity sloužící původnímu účelu nebo nikoliv.

V plně transformovaném sídelním areálu všechny komponenty prošly zánikovou transformací, avšak mohly projít různými druhy zejména kulturních posdepozičních transformací (viz dále). Nelze tedy vyloučit přítomnost fyzicky stojících objektů, nebo jejich částí a pozůstatků, tyto objekty jsou však prázdné, nevyužívané a neslouží ani jako rekreační objekty.

U jednotlivých komponent práce rozlišuje pouze, zda je komponenta netransformovaná nebo transformovaná. Netransformovaná komponenta slouží svému původnímu účelu v rámci komunitního nebo nadkomunitního areálu nebo svému účelu neslouží, ale neprošla zánikovou transformací (např. usedlost využívaná jako rekreační objekt). Transformované komponenty prošly zánikovou transformací a v práci jsou definovány různé druhy postdepozičních transformací (viz dále).

Částečně transformovaný areál tak obsahuje transformované i netransformované komponenty; plně transformovaný areál obsahuje pouze transformované komponenty. Mezi transformované komponenty práce řadí i takové komponenty, které prošly zánikovou transformací, ale stavební relikty byly využity pro novou výstavbu zejména rekreačních, v některých případech i hospodářských objektů. Pro zařazení mezi transformované komponenty je rozhodující, zda nová stavba přistupuje k reliktu jako k přírodnímu útvaru využitelnému pro novostavbu (např. pozůstatek obvodové zdi usedlosti využit jako součást novostavby). Naopak takové komponenty, z kterých zůstala jen stavební torza avšak se zachovanými např. někdejšími obytnými prostory s okenními otvory atd. a byly nově využity jako obytné prostory s okny v původních otvorech atp., práce řadí mezi netransformované. Takových případů regenerace je však velmi málo, anebo tento stav nelze okulární observací identifikovat.

Transformační škála byla aplikována na 39 katastrálních území vymezeného území o celkové výměře 282 km². Z celkového počtu 95 areálů, bylo určeno 41 areálů jako netransformovaných, 9 částečně

netransformovaných, 11 částečně transformovaných a 34 plně transformovaných (Tab. 1).

3.3 Typy a formy zánikových transformací komponent

Komponentami, u kterých lze efektivně zvolenými metodami povrchového průzkumu za pomoci studia historických leteckých snímků analyzovat zánikovou transformaci, jsou komponenty stavební povahy, v rozsahu tématu této práce se jedná o vesnické domy, usedlosti případně výrobní či jiné obdobné objekty stavební povahy. Pro účely testování dalším výzkumem byly na základě předvýzkumu cca 900 komponent všech 45 částečně a plně transformovaných sídelních areálů vytvořeny tři typy zánikové transformace: (A) úplnou destrukci, (B) částečnou destrukci a (C) samovolnou postupnou destrukci (Tab. 2). Typy transformace též vyjadřují předpokládaný způsob demolice a předpokládanou míru recyklace materiálu (srov. Klír 2008, 183-184; Schiffer 1996, 106-107). V závislosti na záměrném nakládání se zbytky v průběhu zánikové transformace (srov. Neustupný 2007, 53-54) byly odlišeny 4 formy typu A zánikové transformace - jednorázové úplné destrukce: (1) úplná destrukce provedená beze zbytku, (2) úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými, (3) úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shrnutými do náspu, (4) úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě vyrovnanými do mohyly (Tab. 2). Vzniklou hypotézu o existenci příčinné souvislosti jednotlivých typů zánikové transformace a následných postdepozičních transformací, stejně tak typů zánikové transformace, následných postdepozičních transformací a současného respektive minulého subrecentního využití území komponent je třeba testovat dalším výzkumem.

3.4 Postdepoziční transformace komponent

Z předvýzkumu zvoleného území, zejména z analýzy historických kolmých leteckých snímků vyplynulo, že transformace některých

komponent probíhala fázově. V první fázi například proběhla částečná destrukce nebo probíhala samovolná postupná destrukce, ve druhé fázi došlo k aplanaci. Spolu s pozůstatky domu byly aplanovány další komponenty, jako jsou například meze, úvozy, přirozené remízy a terénní nerovnosti. Ještě typičtější je případ úplné destrukce provedené beze zbytku v první fázi a rekultivace ve fázi druhé. Druhá fáze zániku komponenty je postdepoziční transformací, jestliže člověk k pozůstatku domu nepřistupoval jako k domu nebo pozůstatku domu (živému artefaktu nebo zbytku, Neustupný 2007, 53-54), ale přistupoval k nim stejně jako k přirozenému remízu nebo terénní nerovnosti, jako k terénní překážce, kterou je třeba odstranit. V popsaném případě se jedná o postdepoziční transformaci (Neustupný 2007, 52-53) i přesto, že technicky je tento proces shodný nebo téměř shodný se zánikovou transformací jiné komponenty.

Pro zkoumané téma se jeví vhodné dále rozlišit kulturní a přírodní postdepoziční transformace (Tab. 3; srov. Neustupný 2007, 54; Schiffer 1996). Do kulturních postdepozičních transformací tato práce řadí aplanaci, rekultivaci (deruderalizaci), zalesnění, zemědělská meliorace, lesnická meliorace, orba a stavba (k ruderalizaci, melioraci a rekultivacím esejistickou formou Sádlo – Pokorný – Hájek – Dreslerová – Cílek 2008, 201, 211-212). Přírodní postdepoziční transformace zahrnují gravitační a vodní erozi a působení vegetace (srov. graviturbace, aquaturbace a bioturbace, Schiffer 1996). Postdepoziční transformace jsou v přímé interakci se současným i minulým využitím území.

3.5 Minulé a současné využití území areálů a komponent

Sledovat minulé a současné využití území areálů a komponent má pro zkoumanou problematiku význam u částečně a plně transformovaných areálů, u nichž v průběhu sledovaného období došlo k plošným změnám ve využití území (k využití území respektive „land use“ např. Bičík – Chromý 2006, 189-204, zde též další literatura). V rámci těchto sídelních areálů práce sleduje minulé a současné využití území na

úrovni jednotlivých komponent. Minulé využití komponent se vztahuje k období kolem roku 1945 a současné k období kolem roku 2011. Minulé využití je v práci rekonstruováno na základě písemných a kartografických pramenů a zejména na základě historických kolmých leteckých snímků. Současné využití bylo určeno na základě současných ortofotomap s fyzickým ověřením v terénu okulární observací. V průběhu let 1945 – 2011 docházelo v důsledku společenských a demografických změn k často vícenásobným změnám ve využívání území komponent, které korelovaly s jejich fázovou transformací. Pro změny minulého využití odlišného od využití současného, příspěvek zavádí termín subrecentní využití území. Subrecentní využití území nelze většinou archeologickou metodou studovat plošně pro nedostatek pramenů. Jako prameny ke studiu slouží historické kolmé letecké snímky, historické fotografie včetně snímků pořízených v minulosti autorem, orální historie a autopsie autora práce. Užití písemných pramenů včetně úředních registrů typu katastru nemovitostí pro studium subrecentního a současného využití je problematické, neboť obsahují údaje o možném využití půdy nikoliv však o reálném managementu a jsou proto nepřesné až zavádějící. Častými kombinacemi minulého a současného využití území komponenty jsou dvojice usedlost – les, usedlost – louka/pastvina nebo usedlost – lesní porost vzniklý z náletu. Jako typický příklad minulého, subrecentního a současného využití území komponenty lze uvést kombinaci usedlost – rumiště – orná půda – louka/pastvina.

Některé sídelní areály respektive komponenty prošly plně zánikovou transformací, ale na samém sklonku sledovaného období, byly na jejich místech vybudovány novostavby. Současným využitím území transformovaných komponent jsou nejčastěji rekreační objekty, v některých případech i trvale obývané rodinné domy, či hospodářské budovy. Tato nová výstavba probíhá zpravidla na parcelách, které zůstaly úředně zachovány jako tzv. stavební parcely. V takových případech je to současné využití území, které determinuje podrobnější studium komponent, a přestože se jedná o plně transformované areály a

komponenty, možnosti jejich nedestruktivního terénního výzkumu jsou stejně omezené jako u areálů částečně netransformovaných (typickým příkladem je zaniklý a znovuobnovený městys Pohoří na Šumavě, respektive intravilán této obce). Množství případů využití území transformovaných komponent ke stavbám se v posledních letech zvyšuje, což snižuje možnost dalšího výzkumu v budoucnosti. Alarmujícím zjištěním je absence záchranných archeologických výzkumů prováděných v předstihu před novou výstavbou, nebo alespoň v jejím průběhu, a to i ve vesnicích prokazatelného středověkého původu.

4 HISTORICKÝ PROSTOR NOVOHRADSKÝCH HOR

4.1 Pravěké osídlení

Z vymezeného území Novohradských hor a části Novohradského podhůří nejsou známy pozůstatky stálého pravěkého osídlení. Na vrchu Hradiště nad obcí Hradiště na katastrálním území Hradiště se nachází hradiště, které bylo zkoumáno Leonardem Franzem již ve 30. letech 20. století. Hradiště bylo chráněno hradbou, jejíž zbytek v podobě mírně vyvýšeného valu je patrný dodnes, ale nebyl zde učiněn žádný archeologický nález, který by mohl hradiště datovat (naposledy Zavřel 2006, 367). Z katastru Benešova nad Černou pochází serpentínový sekeromlat datovatelný snad do období kultury se šňůrovou keramikou. Nalezen byl v roce 1925 na návrší Ottenholz nebo v prostoru někdejší osady Třebíčko (naposledy Fröhlich – Chvojka 2009, 4).

4.2 Středověká a novověká kolonizace

Jedním ze specifíků českých pohraničních oblastí byla masivní kolonizace, uskutečněná v několika vlnách do konce raného novověku, ba až do počátku 19. století. Na proměně prastarého hvozdu v kulturní krajinu ve východní části nejjižnější výspy Čech se podílela obě etnika –

české a německé, a to ať v chronologické posloupnosti, tak vedle sebe. Pro studium kolonizace vymezeného území je k dispozici málo písemných i archeologických pramenů. Proces osídlování probíhal patrně od poloviny 13. století (srov. Hrubý 1999, 249). Od raného novověku do počátku 19. století probíhala v povodí Pohořského potoka a Černé poslední vlna kolonizace, při níž byla založena celá řada sklářských hutí (Fröhlich 1996). Vedle toho se od osmdesátých let 18. století plavilo po obou těchto vodotečích palivové a stavební dříví (naposledy Bureš – Pařez 2006a), což také ovlivnilo podobu a život některých sídel na horních tocích, které byly regulovány a vybaveny speciálním zařízením pro potřeby plavby (rybníky pro zadržení vody; Wagner 1895, 16-19).

4.3 Novohradské hory v letech 1918 - 1938

V roce 1918 místní Němci požadovali vytvoření Deutschböhmen, vznikla tu místní setnina Volkswehru, na což stát zareagoval umístěním jednotek československé armády v pohraničí (Nikrmajer 2006a, Mörtil 2006a). Před 2. světovou válkou vedla etnická hranice po severní straně Slepíčích hor, český živel však nebyl nikdy definitivně vytlačen, na rozdíl od jiných lokalit, ačkoliv zastoupení německého obyvatelstva bylo v oblasti více než 80% (Petraš 2006, 405). Čistě německými byly na konci 19. století zemědělské a dřevařské obce v okolí Benešova nad Černou a v horském pásmu Novohradských hor (Haišman – Heroldová – Matějová 1983, 12). Mnichovská dohoda v r. 1938 rozhodla o provedení opce, podle jejíhož výsledku byla většinová německá sídla (51%) v českém a moravském pohraničí připojena k Říši. To se týkalo i Benešovska a větší části okresu Kaplice (Nikrmajer 2006 b).

4.4 Konec války a odsun Němců

Na konci války, v první polovině r. 1945 uprchla část místních i cizích Němců již před příchodem Rudé armády a přes hranice odváděli především dobytek. Příliv nového českého obyvatelstva začal již v květnu

1945. První dorazili reemigranti, tedy ti čeští obyvatelé, kteří byli odsunuti již 1938, především z Besednicka a Trhovosvinenska: ujímali se usedlostí a živností, doplnili řídké autochtony a totálně nasazené, kteří tu zůstali. Odsun místních Němců i německých uprchlíků byl zahájen živelným vysídlením asi 30 rodin na Třeboňsko a proběhl koncem listopadu 1945. Další vlna odsunu tentokrát již organizovaná československým státem proběhla v létě roku 1946. V téže roce dorazila další vlna dosídlenců z Čech, především z okresů Trhové Sviny, České Budějovice a Třeboň (Haišman – Heroldová – Matějová 1983, 12-13).

4.5 Poválečná reemigrace

První významnou zahraniční reemigrační skupinu tvořili maďarští Slováci, kteří se navrátili z Maďarska výměnou za Maďary odsunuté ze Slovenska. Na Kaplicko přijela asi stovka Slováků z okolí Miškolce, kteří, ač měli být usazeni na jihu Slovenska, skončili na pokyn osidlovacích orgánů v Pohoří na Šumavě, Starých Hutích, Bělé, Chlupaté Vsi, Černém Údolí a několika dalších místech mimo zkoumané území. V roce 1946 dorazila skupina asi dvaceti osob z okolí Prešova do Rychnova nad Malší. Příchozí především z úrodné maďarské roviny se nedokázali sžít s drsným prostředím Novohradských hor, neuměli česky a jen málo slovensky a dobytkářství jim bylo cizí. Rovněž nebyli spokojeni s malými přiděly půdy (kolem 6 hektarů). Poměrně brzy se začali svévolně stěhovat na jiná místa a také zpět na Slovensko. Druhou významnou skupinou reemigrantů byli volyňští Češi. V počtu asi 144 osob se v roce 1947 usadili v Bělé, Bukovsku, Benešově nad Černou, Hartunkově, Meziříčí, Rapoticích a jinde mimo sledovanou oblast. Pro sledovanou oblast asi nejpočetnější skupinou reemigrantů byli čeští a zejména slovenští dosídlenci z rumunského Sedmihradského Rudohoří. Původně měli být tito reemigranti usídleni také na jižním Slovensku, v době jejich příchodu však pozemky na Slovensku již nebyly k dispozici a tak byli umístěni i na Kaplicko. Slovenské rodiny byly značně početné, běžně měly 5 – 9 dětí. Průměrná německá hospodářství Kaplicka, Benešovska a

Novohradská měla však jen 2 – 5, někdy 7 hektarů. K zajištění obživy početných rodin rudohorských Slováků bylo zapotřebí jim přidělit dvě až tři usedlosti. Záznamy v obecních kronikách to dokládají včetně kuriózních situací, kdy v domech, kam se měli dosídlenci nastěhovat, ještě setrvaly dosud neodsunuté rodiny německé. Rumunská reemigrace se na předmětném území plně rozvinula na počátku roku 1947, přičemž ještě počátkem roku 1948 vykazoval bezpečnostní referát okresu Kaplice asi 1 100 neodsunutých Němců. Koncem roku 1947 bylo též ONV Kaplice evidováno celkem 1 715 dosídlenců z řad rudohorských Slováků. Ty pak v řadě menších vesnic a osad vytvořili více než 80% většinu – např. v Bukovsku, Černém Údolí, Jaroměři, Lužnici, Meziříčí a jinde i mimo studované území. Tři roky trvající migrace rumunských Slováků mezi vesnicemi, jejich odchody na Slovensko a opětovné návraty jen dokládají, jak i reemigrace byla složitým procesem. Některé obce byly opuštěny všemi Slováky najednou, což se stalo např. v roce 1947 v Černém Údolí. Dvě obce zkoumaného území byly například vysídleny dvakrát za sebou – Hartunkov a zejména Velký Jindřichov, kde si druhá dosídlenecká slovenská skupina vynutila přesun jinam a na její místo přišli lidé odsunutí ze samot těsně na hranici v době, kdy byly zahájeny práce na zavedení tzv. zakázaného pásma (Mörtl 2006b, 424 – 426).

4.6 Ostraha hranic 1951 - 1989

Tzv. zakázané pásmo bylo zřízeno s platností od 1. 6. 1951 podle Ustanovení o pohraničním území č. S – 2231/40 – taj. – 51, vydaném 28. 4. 1951 ministrem národní bezpečnosti ČSR. Zakázané pásmo bylo stanoveno do vzdálenosti 2 000 metrů od státní hranice. V tomto pásmu nesměl nikdo bydlet ani do něj vstupovat kromě službu konajících hlídek Pohraniční stráže. Výjimečně byla do zakázaného pásma vydávána propustka se vstupem jen v denní době a v doprovodu Pohraniční stráže. Podle stejného nařízení bylo zřízeno i tzv. hraniční pásmo. Hraniční pásmo navazovalo na zakázané pásmo o hloubce 2-5 km do vnitrozemí, v nepřehledném a horském lesním terénu až 12 km. Občané, kteří zde

měli trvalé bydliště, byli ministerstvem národní bezpečnosti podle zvláštních směrnic prověřeni. Pak teprve získávali povolení k trvalému pobytu v hraničním pásmu pro území hraničního pásma omezené okresem jejich bydliště. Krátkodobý vstup do hraničního pásma z důvodu zaměstnání, zemědělských prací apod., stejně jako návštěvy příbuzných byl povolován příslušným velitelstvím Národní bezpečnosti podle místa bydliště na doporučení předsedy MNV. V hraničním pásmu bylo zakázáno provozování hromadné letní a zimní rekreace. Byly odstraněny silniční ukazatelé míst a turistické značení. Usedlíci směli provozovat jen společné hony. Na základě tajného rozkazu ministra národní bezpečnosti z 12. 11. 1951 byly s okamžitou platností vysídleny všechny obce v zakázaném hraničním pásmu a z obcí v hraničním pásmu musely odejít všechny tzv. státně nespolehlivé osoby. Podle další tajné směrnice ministerstva vnitra ze dne 16. 8. 1952 bylo stanoveno, že do konce roku 1953 budou zbořeny všechny budovy v zakázaném pásmu kromě těch, které využije armáda nebo Pohraniční stráž. V letech 1952 – 1953 proběhla podél státních hranic první velká destrukce nemovitostí. V polovině padesátých let se likvidovaly další tisíce domů a staveb, tentokrát i v hraničním pásmu. Všechno bylo oficiálně vysvětleno snahou o zlepšení vzhledu krajiny a odstranění nebezpečí úrazu, které rozpadávající se stavby pro obyvatele představovaly. V roce 1951 komunistické orgány rozhodly zbudovat poblíže státních hranic se Západem průsek o šířce až 20 metrů, vztyčit ploty z ostnatého drátu a na exponovaných úsecích do nich pouštět elektrický proud. V závislosti na exponovanosti prostoru tvořily železnou oponu ostnaté dráty na dvoumetrových kůlech až ve třech řadách za sebou, na zemi doplněných kotouči ostnatých drátů a na bývalých příhraničních stezkách i betonové protivozidlové jehlany. Do středního elektrického drátěného zátarasu byl v noci a za ztížené viditelnosti vpouštěn elektrický proud o vysokém napětí. Podél elektrických drátěných zátaras byly vybudovány dřevěné hlídkové věže – pozorovatelný. Před drátěným zátarasem byl zřízen zoraný a neustále příslušníky Pohraniční stráže obnovovaný kontrolní pás na odkrytí stop běženců. V roce 1956 došlo k určité modifikaci

elektrického drátěného zátarasu, kdy byla přidávána další „signalizační“ stěna, kterou tvořily střídavě nad sebou natažené ostnaté dráty s napětím 70 V, reagující na zkrat. V polovině šedesátých let bylo přijato rozhodnutí upustit od vysokonapěťového systému střežení a nahradit jej systémem elektronickým. Na základě vyhodnocení předchozích úspěšných i neúspěšných překročení státních hranic byly stanoveny optimální vzdálenosti zátarasů od státní hranice. Zatímco dosavadní ploty se nacházely ve vzdálenosti několika set metrů od státní hranice, nynější signální stěna byla posunuta do vzdálenosti několika kilometrů od státní hranice. Signální stěnu tvořil plot vysoký 220 cm, jehož jednotlivé silné dřevěné sloupy byly na vrcholu zakončeny jakýmsi téčkem, což představovala jednoduše přichycená půlkulatina o délce 70 cm. Ostnaté dráty se napájely pouze slaboproudem. Při jakémkoliv pokusu o zdolání této překážky přeazením byly tyto dráty strženy. Pokud se běželec vydrápal přece jen výš, byla stržena i lehce uchycená téčka, hustě protkaná dalšími dráty. Při spojení dvou nebo více drátů došlo ke zkratu na tzv. signálním přístroji, který vydal alarmující zvuk. Před vlastním zátarasem byl 5-6 metrů široký kontrolní pás zorané země určený k odhalení stop běženců. Tento zachycovač stop byl ženijními jednotkami pravidelně upravován s využitím traktorů a koňských spřežení. Druhá stěna tvořila ochranný plot proti nežádoucímu spuštění signalizace průnikem zvěře. V plotech byly uzamčené branky pro pěší a vrata pro průjezd vozidel z cesty vedoucí podél signální stěny. Signální stěnu doplňovaly drátěné náslapné překážky se signalizací, světlomety, betonoví a železní ježci a další ženijní překážky. Při zátarasu byly postaveny ocelové hlídkové věže. Signální stěna byla doplněna systémem cest tak, aby motorizovaná hlídka v případě zjištění průniku mohla běžence dostihnout ještě před překročením hranice. V osmdesátých letech se obvykle ženijně-technické zabezpečení skládalo ze dvou plotů, znemožňujících zvěři přístup k prostřední tzv. signální stěně s elektrickým signálním zařízením (Jílek 2006, 30 – 34). Ženijně technická zařízení byla demontována po roce 1989.

4.7 Některé důsledky historického vývoje po roce 1945

Důležitým momentem pro vývoj kulturní krajiny tu bylo vytvoření zakázaného a hraničního pásma v bezprostředním pohraničí a proměna vztahu k půdě, především vlastnického dále ve vnitrozemí. Oblast byla na základě porovnání počtu obyvatel dle sčítání obyvatelstva v letech 1930 a 1950 znovuosídlena jen asi z 40% původního stavu (Haišman – Heroldová – Matějová 1983, 14). Demografický vývoj zkoumaného území mezi lety 1870 – 1970 ukazuje tabulka (Tab. 4). Drtivou většinu reemigrantů přivedla na Benešovsko a okolí možnost zisku zemědělské půdy. Proto, přes deklarovanou ochotu přijmout s nadšením myšlenku kolektivizace, se nově vzniklá JZD nijak ekonomicky neprosadila a jejich úlohu převzaly státní statky, které se také ujaly hospodářství v osadách, kde nevznikla družstva. Tím a v neposlední řadě i změnami v profesní skladbě obyvatelstva a neustálou migrací způsobenou různými příčinami a politickými rozhodnutími došlo k naprostému zpřetrhání vazeb k půdě a k následným scelovacím akcím, které ve vnitrozemí probíhaly ještě počátkem 80. let 20. století.

4.8 Základní charakteristika areálů zkoumaného území

Následující přehled areálů podle jednotlivých katastrálních území není řazen abecedně, ale je řazen tak, aby jednotlivá sousední katastrální území na sebe kontinuálně navazovala, a to od severu k jihu v pomyslných sloupcích od západu k východu. Přehled zahrnuje všechny areály – zaniklé i nezaniklé – a obsahuje základní informace o areálu ve vazbě na zaměření práce. Pro tuto kapitolu bylo využito nejnovějších místopisných prací, které shrnují všechny poznatky starší avšak v údajích stále se opakující topografické literatury. Dále byly užity práce, které nějakým způsobem blíže osvětlovaly jednotlivé areály. Z demografických údajů shrnutých v tabulce 4 jsou v následujícím přehledu uváděny především údaje posledního předválečného sčítání lidu.

4.8.1 Katastrální území Blansko

Původní katastrální území Blansko, tak jak jej zachycuje indikační skica stabilního katastru, zahrnovalo i katastrální území Hradiště se stejnojmennou obcí (příloha 1). Později došlo k oddělení Hradiště a vytvoření vlastního katastrálního území. Na současném katastrálním území Blansko se nachází pouze jeden netransformovaný areál – ves Blansko.

Blansko (něm. Pflanzten, 590 m n. m., značka areálu Blan)

Založení vsi spadá do začátku 14. století, spolehlivě je její existence doložena v roce 1352. Zdejší kostel svatého Jiří pochází ze 14. století, původně stála na jeho místě kaple. Škola se připomíná již v roce 1652. Na nedaleké říčce Černé byl už ve středověku zřízen mlýn a později papírna (Kovář – Koblasa 2006, 325). Na katastru bylo zkoumáno středověké sídliště (Ernée – Vařeka – Zavřel 1997). V roce 1930 čítala obec 80 domů, v nichž žilo celkem 324 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 143).

4.8.2 Katastrální území Hradiště

Hradiště bylo původně součástí katastrálního území Blansko. Název byl odvozen od opevnění na stejnojmenném vrchu nad stejnojmennou vsí (Kovář – Koblasa 2006, 328), která je jediným areálem katastru.

Stáří hradiště na vrchu Hradiště není známo. Ve 30. letech provedl zjišťovací výkopy na hradišti L. Franz, ale z výzkumu nepochází žádný datovací materiál (Franz 1933).

Hradiště (něm. Radischen, 650 m n. m., značka areálu Hrad)

Osada Hradiště se poprvé připomíná roku 1368. Patřila tehdy pánům z Michalovic a od roku 1387 Rožmberkům, kteří ji připojili

k novohradskému panství (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 zde žilo v 27 domech 147 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 144).

4.8.3 Katastrální území Mostky

Téměř celá západní a severozápadní hranice katastrálního území Mostky je tvořena řekou Malší, která na styku s kaplickým katastrem opouští své poměrně ostře zaříznuté údolí a protéká zde široce otevřeným bohatě zavodněným prostorem, který v ničem nepřipomíná podhůří. Na severovýchodě a východě je katastr vymezen místy i prudce se zdvíhajícími v minulosti i současnosti částečně zalesněnými svahy Hradištského a Hodonického vrchu. Jižní a jihovýchodní hranice prochází napříč hluboce zaříznutými údolními Kamenice a Dobečovského potoka i zčásti zalesněnými pláněmi a byla vymezena spíše majetkově. Na katastru Mostků se nacházejí dva netransformované areály – vesnice Mostky a Dobečov, jeden částečně netransformovaný – Květoňov a dále se zde nacházejí tři netransformované osady původně s hamry a mlýn.

Mostky (něm. Pernlesdorf, 576 m n. m., značka areálu Most)

Vesnice se poprvé zmiňuje v písemných pramenech v roce 1366 v souvislosti se zdejší tvrzí. Až do roku 1769 byly Mostky zcela samostatným statkem, načež jej získali Buquoyové a spojili s Novohradským panstvím (Kovář – Koblasa 2006, 331). Buquoyové zřídili v osmdesátých letech 18. století na Malši tři hamry – Janův, Terezin (Kroupa 2006, 192) a Pfannenhammer (Hajer 2009, 153), které přestaly pracovat roku 1870, kdy jsou ještě v Topograficko-statistickém slovníku (Topograficko-statistický slovník 1870, 456) jmenovány jako kosárny. Z Janova hamru zřídil v roce 1889 podnikatel Schrötter továrnu na nitě a šicí potřeby (Kroupa 2006, 192; Hajer 2009, 154). K roku 1930 v Mostcích stálo 39 domů, v nichž žilo 189 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 145).

Dobechov (něm. Dobichau , 561 m n. m., značka areálu Dob)

První zmínky o vsi pocházejí z roku 1378 (Řezníčková 2006, 288). Ve 14. století patřila ves drobnému šlechtickému rodu, v 16. – 19. století byla ves součástí novohradského panství, pouze dvě usedlosti náležely ke statku Mostky (Kovář – Koblasa 2006, 327). V roce 1930 bylo ve vsi 20 domů s 92 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 145).

Květoňov (Steinbach, 580 m n. m., značka areálu Kvet)

První zmínka o Květoňovu z roku 1349 hovoří o Oldřichovi z Květoňova, příslušníku drobného šlechtického rodu. V 16. Století již osada patřila k novohradskému panství a zůstala jeho součástí až do roku 1848 (Kovář – Koblasa 2006, 330). V roce 1930 zde žilo v 10 domech 55 obyvatel (Statistický lexikon 1934 145), v roce 1950 v 6 domech 25 obyvatel (Statistický lexikon 1955, 57), dnes jsou zde tři obývané domy (Kroupa 2006, 180).

4.8.4 Katastrální území Všeměřice

Katastrální území Všeměřice je tvořeno dvěma areály transformovaných vesnic Drochov a Benčice a areálem částečně netransformované vsi Všeměřice.

Přirozenou hranici katastru na severu a západě tvoří údolí Malše. V jihozápadním cípu katastrálního území hranice katastru přechází Malši a katastr zaujímá pravidelnou obdélníkovou plochu lesa na malšském levobřežní. Odtud hranice víceméně kolmo přechází Malši a dále pokračuje po mírném zalesněném hřbetu, který tvoří přirozenou rozhraní mezi plůžinami Všeměřic a Mladoňova. Východní úsek jižní hranice na rozhraní katastrů Všeměřic a Mladoňov mezi areály Drochova a Mladoňova přechází přes pozvolný západní svah údolí Mladoňovského potoka v místech mokřadů, které zásobují vodou Mladoňovský potok z levé strany. Dále na sever běží hranice katastrů po Mladoňovském potoce až do jeho ústí v Malši.

Benčice (něm. Wentschitz, 610 m n. m., značka areálu Ben)

Nejsevernějším areálem katastru je transformovaný areál Benčice. První písemná zmínka pochází z roku 1379 (Řezníčková 2006, 284; Hajer 2011, 27). Podle Berní ruly zde hospodařili 4 sedláci poddaní panenského kláštera v Českém Krumlově. Tereziánský katastr uvádí rovněž čtyři hospodařící rolníky (Hajer 2011, 27). V roce 1870 i 1930 zde v 6 domech žilo 30 obyvatel (Topograficko-statistický slovník 1870, 15; Statistický lexikon 1934, 147). V roce 1950 žilo v pěti domech 14 obyvatel (Hajer 2011, 27).

Drochov (něm. Drochersdorf, 645 m n. m., značka areálu Dro)

Ves Drochov je v písemných pramenech poprvé připomínána v roce 1349 (Řezníčková 2006, 290; Hajer 2011, 35), kdy je zde uváděn Ulrich von Drochov a Drochův dvůr. Do roku 1850 patřil Drochov českokrumlovskému panství. V roce 1870 zde žilo ve 20 domech 89 obyvatel německé národnosti (Topograficko-statistický slovník 1870, 108), v roce 1930 žilo v Drochově ve 14 domech 69 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 147), 12 domů se nacházelo v intravilánu, 2 na samotě u Malše – Ješkovský mlýn (Jeschkesdorfer Mühle) a Gstettenschuster). Jediný poválečný statistický údaj pochází z roku 1961 a uvádí v Drochově 14 obyvatel (Statistický lexikon 1965, 91). Zaniklá ves je zařazena do kategorie plně transformovaných areálů.

Všeměřice (něm. Schömersdorf, 636 m n. m., značka areálu Vse)

Vesnice Všeměřice se poprvé vyskytuje v rožmberském urbáři z doby kolem roku 1380, kdy příslušela k frymburskému zboží. Do roku 1850 patřila k Českému Krumlovu a po Rožmbercích s ním sdílela i další majitele (Kovář – Koblasa 2006, 336, Hajer 2011, 61). V roce 1870 žilo ve Všeměřicích 155 německých obyvatel ve 22 domech (Topograficko-statistický slovník 1870, 800), o šedesát let později v roce 1930 to bylo 114 obyvatel v 21 domech (Statistický lexikon 1930, 147), ještě v roce

1947 zde bydlelo 101 obyvatel (Seznam obcí 1949, 22). V současnosti v pěti zachovaných domech žijí dva stálí obyvatelé (Hajer 2011, 61).

4.8.5 Katastrální území Rychnova nad Malší

Katastrální území Rychnov nad Malší je tvořeno dvěma areály - netransformovaným městysem Rychnov nad Malší a částečně netransformovanou vsí Svatý Kámen.

Katastr Rychnova nad Malší na severu hraničí s katastrem Všeměřic, od něhož je oddělen částečně zalesněným hřbetem. Stejně jako u katastru Všeměřic je západní hranice i rychnovského katastru tvořena řekou Malší, avšak na styku obou katastrů území Rychnova překračuje řeku. Jihozápadní hranice katastru mezi Rychnovem a Dolním Dvořištěm byla vytvořena pravděpodobně majetkově, až teprve jižní hranice s katastrem Tiché je východně od potoka Tichá tvořena přirozeným předělem – částečně zalesněným hřbetem, nebo spíše mírnou terénní vlnou, která na východě přechází ve výrazný zalesněný hřbet s vrcholem Mikolským vrchem (765 m n. m.) již na území Mladoňova.

Rychnov nad Malší (též Český Rychnov, něm. Reichenau an der Maltsch, 575 m n. m., značka areálu RnM)

První písemná zmínka o obci Rychnov nad Malší pochází z roku 1363. Ves patřila Rožmberkům, od roku 1502 klášteru klarisek v Českém Krumlově. V roce 1537 byla ves povýšena na městečko (Mendelová – Bildová 2006, 473). V roce 1930 žilo v 97 domech 561 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

U Svatého Kamene (něm. Maria Schnee, 630 m n. m., značka areálu UsvK)

Na katastru Rychnova se od roku 1655 nachází na mírném návrší jižně od Rychnova rezidence U Svatého Kamene českokrumlovských klarisek s kostelem Panny Marie Sněžné, později rezidence

redemptoristů, potom petrinů (Kuča 2004, 532). V roce 1930 žilo ve Svatém Kameni v 6 domech 61 obyvatel. Vedle dvou vsí byly na katastru Rychnova v roce 1930 dva mlýny Rybnický a Deutschův a dva samostatné dvory – Jílkův a Knollův s celkem 26 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 146).

4.8.6 Katastrální území Dolní Dvořiště

Dolní Dvořiště (něm. Unter Heid, 617 m n. m., značka areálu DoID)

Osada založena pravděpodobně ve 13. století na Cáhlovské stezce z českého vnitrozemí do Cáhlova (Freistadt). První zmínka pochází z roku 1279 (Mendelová – Bildová 2006, 465). Městečko Dolní Dvořiště, které se záhy z osady vyvinulo, však územně nenáleží do zkoumaného prostoru vymezeném touto prací, nachází se totiž na malšském levobřeží, přičemž právě řeka Malše tvoří hranici zkoumaného území. Katastr Dolního Dvořiště svoji menší částí zasahuje i na malšské pravobřeží.

4.8.7 Katastrální území Mladoňov

Na katastrálním území Mladoňov (Lodus) se nachází plně transformovaný sídelní areál vsi Mladoňov, plně transformovaný sídelní areál vsi Mikoly, plně transformovaný sídelní areál vsi Obec a netransformovaný areál vsi Budákov.

Katastr má poměrně složitou strukturu a hranice katastru jsou jen z malé části tvořeny v závislosti na morfologii terénu. V podstatě pouze západní hranice s katastrem Všeměřic a velmi krátký úsek hranice s katastrem Rychnova nad Malší je veden po z větší části zalesněném hřbetu. Spíše než geomorfologicky se tak katastr vymezuje svými sídelními areály; tam, kde končí plučiny Mladoňova, Budákov, Mikol a Obce, se nachází hranice katastru tvořená místy v minulosti ostrůvky lesa spojených dnes v souvislejší lesní pásy. Výjimkou je severovýchodní cíp

katastru pojmenovaný na indikační skice stabilního katastru Im Reith (příloha 23) s usedlostí označenou k roku 1930 ve Statistickém lexikonu (Statistický lexikon 1934, 145) Reithbauer. Mladoňovské parcely v tomto cípu zcela excentricky dosahují až potoka Kamenice a stýkají se s parcelami Květoňova na katastru Mostků.

Mladoňov (něm. Lodus, 635 m n. m., značka areálu Mlad)

První písemná zpráva o Mladoňově pochází z roku 1379, k němuž se v rožmberském urbáň uvádí „villa Mladonow“ (Hajer 2011, 48; Řezníčková 2006, 300). K roku 1930 uvádí Statistický lexikon obcí (Statistický lexikon 1934, 145) 75 obyvatel v 16 domech.

Budákov (něm. Pudageln, 650 m n. m., značka areálu Bud)

Vesnice poprvé zmiňována v písemných pramenech v roce 1379 (Řezníčková 2006, 286) V roce 1930 žilo v Budákově ve třinácti domech 53 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 145). V roce 1949 sem byla umístěna provozovna nově zřízeného Státní statku Tichá (Kroupa 2006, 200).

Mikoly (něm. Miggolz, 680 m n. m., značka areálu Miko)

Vesnice je poprvé zmiňována v rožmberském urbáň v roce 1379 (Hajer 2011, 45; Řezníčková 2006, 300). V roce 1930 žilo ve 23 domech 112 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 145). Areál Mikol se rozprostírá v údolí uzavřeném ze tří stran a otevřeném pouze k jihu, které je tvořeno pramennou pánví Mladoňovského potoka v nadmořské výšce 664 m n. m. až 765 m n. m.

Obec (něm. Obst, 735 m n. m., značka areálu Ob)

Vesnice je z písemných pramenů známa k roku 1379 (Hajer 2011, 51; Řezníčková 2006, 299). V roce 1930 žilo v Obci v 8 domech 33 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 145). Obec se nachází na náhorní plošině v nadmořské výšce 735 m n. m. na úpatí vrchu Mikolská pláň (760

m n. m.) v rozvodí resp. v nejvyšších partiích pramenné pánve Mladoňovského potoka, který odtéká na sever do Mikol, Budákova, Mladoňova a dále až do Malše pod Květoňovem, a Obecního potoka, který odtéká na jihozápad a ve vsi Tichá se vlévá do říčky Tichá. Patrně právě dostatek vody byl jedním z důvodů založení vesnice na tomto odlehlém a netypickém místě.

4.8.8 Katastrální území Tichá

Katastrální území Tichá obsahuje pouze jeden částečně netransformovaný areál vesnice Tichá.

Tichá (něm. Oppolz, 640 m n. m., značka areálu Ti)

Vesnice tvořila ve 14. – 16. století zázemí zdejší tvrze a spolu s ní náležela Rožmberkům. Po zániku opevněného sídla zůstala Tichá poddanskou vsí novohradského panství, k němuž náležela až do roku 1848 (Kovář – Koblasa 2006, 335). V roce 1930 žilo v Tiché v 147 domech 660 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 147). Tichá se rozkládá v nadmořské výšce okolo 640 m n. m. v údolí potoka Tichá a jeho přítoků. Indikační skica stabilního katastru (příloha 46) ukazuje typickou lesní lánovou ves s usedlostmi po obou stranách potoka Tiché, probíhající napříč celým svým katastrem a alespoň na východě navazuje bez znatelného ohraničení na sousední ves Janova ves, která je na území sousedního katastru Dolního Příbraní. Lány ve tvaru pásových záhumenic končí na hranici katastru na severu i jihu (srov. Černý 1973, 78-79). Tento půdorysný tvar si obec zachovala až do padesátých let 20. století, odkdy postupně zanikal, tak jak zanikaly jednotlivé usedlosti zejména na obou okrajích (západním i východním) a jak se měnila struktura zástavby v centrální části vesnice.

V průběhu roku 1946 bylo Městským národním výborem České Budějovice založeno v tiché Horské pastvinářské družstvo Tichá, které mělo pronajato cca 3 000 hektarů na katastrálních územích Tichá,

Cetviny, Mikulov, Dolní Příbraní, Radčice, Mladoňov a některých sousedních území mimo zkoumanou plochu. Svoji rozlohou bylo největším jihočeským horským pastvinářským družstvem (HPD). Na konci roku 1948 bylo HPD Tichá účetně zlikvidováno a během dalšího roku byl majetek předán Československým státním statkům (Mörtl 2006, 691-692). Nejprve se jednalo o Státní statek Tichá, který někdy v první polovině 50. let 20. století převzal obří Státní statek Malonty (Kroupa 2006, 210), který obhospodařoval v podstatě celé zkoumané území.

Od sklonku roku 1951 vývoj vsi Tichá ovlivňovala výstavba ženíjně technických zařízení ostražky hranic. Ženíjní zábrany byly v této době na území katastru budovány ve vzdálenosti od několika set metrů do jednoho kilometru od hranic a zasáhly tak do podoby areálu vsi Tiché jen okrajově přetnutím závěrů pásových záhumenic na jihu. Zcela zásadní zásah do podoby areálu Tiché mělo posunutí tzv. zakázaného pásma o další až dva kilometry do vnitrozemí v 70. letech dvacátého století (příloha 152 – 156, mapa). Linie ženíjně technických zábran těsně obehnula pozůstatek vesnice s torzem tvrže a budovami státního statku (obr. 1:1). Do současnosti se v některých místech, zejména v těch, které se ocitly v zakázaném pásmu, dochovaly relikty mezních pásů, které oddělovaly jednotlivé záhumenice vsi Tiché.

4.8.9 Katastrální území Cetviny

Na katastrálním území Cetvin se rozkládá částečně transformovaný areál Cetvin a plně transformovaný areál Lhoty.

Cetviny (něm. Zettwing, 650 m n. m., značka areálu Cet)

Cetviny se vyvinuly ze vsi, založené ve 13. století rakouskými kolonisty. Prvně jsou doloženy roku 1325 ještě jako ves. Roku 1374 je připomínán kostel Panny Marie. Od roku 1418 se Cetviny uvádějí v písemných pramenech jako městečko (Kuča 1996, 436). Půdorysem se městečko podle indikační skici stabilního katastru (příloha 47) řadí k

návesním vsím, kdy domy navazují těsně na sebe a lemují trojúhelníkovou náves. Cesty vstupují do vsi v rozích trojúhelníkového půdorysu (srov. Černý 1973, 79). Jihozápadní stranou trojúhelníku se Cetviny přimykají k Malši, vně jihovýchodní strany protéká bezejmenná vodoteč. Podle indikační skicy stabilního katastru na usedlosti intravilánu navazuje záhumenicová lánová plužina, jejíž lány dosahují na severozápadě a jihovýchodě hranic katastru, doplněná o přídatnou trať na severovýchodě (srov. Černý 1973, 92).

V roce 1930 žilo v Cetvinách ve 101 domech 455 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 144). Dosídlení Cetvin bylo velmi problematické. Cetviny byly dosídleny, avšak na dosídlece nezbylo mnoho pozemků, protože na těch již od roku 1946 hospodařilo Horské pastvinářské družstvo Tichá (Mendelová – Bildová 2006, 462; Mörtl 2006, 691-692). V roce 1947 byly Cetviny obývány 143 rumunskými Slováky a Volyňskými Čechy. V roce 1949 zanikla administrativní obec, v roce 1950 byla zrušena pošta a na sklonku roku 1951 protнула vesnici ženijně technický zátaras ochrany hranic. Následovalo vysídlení zbylých dosídlelců a demolice obce v letech 1955 – 1956. Kromě kostela zůstala zachována pouze budova celnice, kde do roku 1958 sídlila Pohraniční stráž a dvě bývalé usedlosti, do kterých se Pohraniční stráž přemístila z celnice (Mendelová – Bildová 2006, 463; Hajer 2011, 32).

Se způsobem zániku popsaným výše v základních rysech koresponduje svědectví historických kolmých leteckých snímků. Na snímku z roku 1949 (příloha 48) je patrné, že se na vybraných pozemcích Cetvin, na rozdíl od areálu sousední Lhoty nebo Mikulova, hospodaří. Snímky z roku 1952 (příloha 49) někdejší městys ještě zachycují ve stavebně původním stavu, ale napříč intravilánem prochází stavba ženijně technického zařízení ochrany hranic. Polnosti Cetvin, Lhoty nebo Mikulova jsou viditelně neobhospodařovány. Mladší snímky nejsou z důvodu bezprostřední blízkosti hranice s Rakouskem k dispozici. Do současnosti se dochoval hřbitov, prostor náměstí s kašnou a kostelem (obr. 265:1), původní budova celnice a torza dvou usedlostí, které byly až

do počátku devadesátých let využívány jako součást kasáren pohraniční stráže (obr. 1:2). Terénní povrchový průzkum lokality proběhl v květnu roku 1998 a následně 29. 4. 2011. V obou případech nezbylo než konstatovat, že kromě více či méně zachovaných komponent nelze žádné jiné relikty identifikovat s původními stavbami, respektive nelze odlišit relikty jedné komponenty od druhé. Ve většině případů vzhledem k absenci relikvů nelze identifikovat komponentu ani se specifickou konfigurací terénu (terasy a terasovité útvary). Důvodem je zániková transformace úplnou destrukcí komponent, které byly těsně vedle sebe stojící. Z uvedených důvodů v tomto částečně transformovaném areálu neproběhl průzkum po jednotlivých komponentách.

Lhota (něm. Neustift, 640 m n. m., značka areálu Lhot)

Lhota je v písemných pramenech poprvé zmiňována v roce 1362 (Řezníčková 2006, 297). Pro rok 1930 Statistický lexikon obcí pro Lhotu uvádí 20 domů s 97 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 144). Areál Lhoty je na jihu i západě vymezen řekou Malší, která též tvoří zemskou posléze státní hranici. Na severu se areál Lhoty stýká s katastrem Tiché a na východě s areálem Cetvin stejného katastru. Na severu ani východě nemá areál přirozených hranic a je třeba uvažovat o hranicích výhradně majetkových.

4.8.10 Katastrální území Mikulov

Katastrální území Mikulov obsahuje pouze jeden plně netransformovaný areál vesnice Mikulov.

Mikulov (něm. Böhmendorf, 700 m n. m., značka areálu Mik)

Vesnice Mikulov se nachází severovýchodně od městečka Cetviny, na jehož katastr navazuje. Zástavba Mikulova byla před zánikem cca 400 m vzdálená od posledních domů Cetvin. Vesnice se rozkládá na protilehlých úpatích Cetvinské kotliny na obou březích bezejmenné

vodoteče, která podobně jako u Cetvin tvoří osu sídliště, v nadmořské výšce 695 – 715 m n. m.

První písemná zmínka o vesnici Mikulov pochází ze stejného roku jako zmínka o Cetvinách - z roku 1325, kdy se vesnice uvádí jako Nicolts. V roce 1379 je uvedena jako Miculow a od roku 1418 jako Böhmdorf (Hajer 2011, 47; Kuča 1996, 435,437; Řezníčková 2006, 300). Jako pravděpodobnější výklad názvu Böhmdorf jako „česká ves“ se uvádí „Böhmová ves“. Založena byla patrně stejně jako Cetviny rakouskými kolonisty ve 13. Století (Kuča 1996, 437). V roce 1930 se v Mikulově uvádí 40 domů s 197 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 145).

4.8.11 Katastrální území Ličov

Na katastrálním území se nachází pouze jeden netransformovaný areál vsi Ličov.

Ličov (něm. Litschau, 588 m n. m., značka areálu Li)

První písemná zpráva o vesnici Ličov pochází z roku 1377 (Zeměpisný lexikon ČR 1991, 510). Vesnicí protéká říčka Černá a bylo v ní situováno vaziště vorů. V roce 1930 žilo ve vsi ve 20 domech 82 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 145).

4.8.12 Katastrální území Benešov nad Černou

Do katastru Benešova nad Černou náleží netransformovaná osada Kamenice, areál částečně transformované osady Svatý Vít, plně transformované osady Pohnholz s poplužním dvorem Gregorhof později Löflerhof, částečně netransformovaný areál osady Věrtele, částečně transformovaný areál Třebička, částečně netransformovaná osada Nový Hamr a samozřejmě netransformovaný areál městyse Benešov nad Černou. Dále do katastru Benešova nad Černou náleží ještě část transformované osady Klepná a část částečně netransformovaného areálu vesnice Černé Údolí.

Benešov nad Černou (něm. Deutsch Beneschau, 661 m n .m., značka areálu NBen)

Netransformované městečko Benešov nad Černou leží v nejjižnější části republiky, v podhůří Novohradských hor na úpatí tzv. hor Slepíčních či Soběnovských ve výši 661 metrů nad mořem. Jméno Benešov pochází od zakladatele, Beneše z Michalovic, který stál u vzniku Benešova na počátku 14. století. Když bylo městečko povýšeno r. 1881 na město, vedle znaku dostalo i nové jméno Německý Benešov – Deutsch Beneschau, po 2. světové válce pak bylo jméno změněno na Benešov nad Černou. Benešov založil na počátku 14. století (1304-1322) český šlechtic Beneš Věrný, patřící k významnému rodu z Michalovic. Sídlo bylo součástí Velešínskému panství, které se nacházelo v sousedství velké državy Rožmberků (Český Krumlov, Třeboň, atd.) a vyšebrodského kláštera. Centrem byla tvrz s kaplí sv. Jakuba, prvně v psaných pramenech zmíněná 1311. V roce 1930 žilo v Benešově 1 497 obyvatel, z toho 1 305 Němců a 155 Čechů (Kuča 1996, 90)

Kamenice (též Henberk, něm. Hennberg, 660 m n. m., značka areálu Kam)

Netransformovaná osada Kamenice se nachází mimo vymezené zkoumané území.

Svatý Vít (něm. Sankt Veit, 645 m n. m., značka areálu SvV)

Částečně transformovaný areál, který se rozkládá západně od intravilánu Benešova nad Černou, mezi Benešovem a Dluhoštěmi na katastru Benešova nad Černou. Statistický lexikon obcí uvádí k roku 1930 ve Svatém Vítu 12 domů se 41 obyvateli (Statistický lexikon 1934).

Pohnholz (600 m n. m., značka areálu Pohn)

Osada nebo spíše uskupení usedlostí Pohnholz se rozkládalo v jihozápadním výběžku katastru Benešova nad Černou, jižně od Svatého Víta při říčce Černá. Na indikační skice stabilního katastru (příloha 69) se

osada vyskytuje pod označením Baumholz, přičemž toto označení se objevuje pouze na pravobřeží říčky Černé. Na reambulované toposekci třetího vojenského mapování (příloha 70) se osada objevuje pod jménem Pohnholz a umístění názvu naznačuje, že by se název mohl týkat usedlostí rozmístěných po obou březích Černé a dokonce že by se označení mohlo týkat i přilehlých samot ležících na katastru Kuří. Jako osada Benešova nad Černou pod jménem Pohnholz je uskupení domů uvedeno ve Statistickém lexikonu z roku 1934. Podle jeho údajů bylo v osadě Pohnholz k roku 1930 devět domů se 37 obyvateli (Statistický lexikon 1934). V současných mapách se objevuje již jen počestěný pomístní název Na Pouhole a to opět pouze na pravobřeží říčky Černé. Nadmořská výška prostoru s uskupením domů se pohybuje těsně okolo hranice 600 m n. m. a několik desítek metrů nad tuto hranici. Vzhledem k tomu, že osadu nelze jednoznačně vymezit na základě dostupných zejména kartografických pramenů, zaměřila se tato práce pouze na tu část prostoru, která byla nepochybně součástí osady Pohnholz a prostorově odpovídá současnému pomístnímu názvu Na Pouholi (komponenty 1 – 5, příloha 71). V takovém případě se jedná o osadu plně transformovanou.

Věrtle (něm. Vierteln, 690 m n. m., značka areálu Ver)

Částečně netransformovaný areál. V roce 1930 v osadě žilo v 15 domech 63 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 141).

Třebíčko (něm. Sankt Gabriela, 670 m n. m., značka areálu Tre)

Částečně transformovaný areál. Po založení první vysoké pece v oblasti v r. 1770 Nizozemcem Adrianem Battistou došlo k několika stavebním úpravám, byly přistavěny i pomocné budovy, mezi nimi zkujňovací výhně. Pudlovna a strojírenská dílna byly postaveny v polovině 19. století, když Gabriela patřila anglickému podnikateli Edwardu Thomasovi. V r. 1870 byla výroba železa definitivně zastavena (Myška 1981). Opuštěná hutní hala poté sloužila jako hostinec a kuželník až do konce 2. světové války. Pak byla stržena, terén upraven a

v prostoru bývalých železáren byla na podloží, tvořeném výhradně struskou, vystavěna v 60. letech 20. století kolonie chatových rekreačních domků. Jejich majitelé využili část stavebního zdiva bývalé huti k úpravám zahrádek. Z dřevouhelné vysoké pece o výšce přes 10,5 m nezbylo nic. V roce 1930 se pro Třebíčsko, které v době fungování železářské výroby bylo známé jako Trebiczker Eisenwerk nebo Sankt Gabriela Eisenwerk, uvádí 49 obyvatel v 9 domech (Statistický lexikon 1934, 141).

Nový Hamr (něm. Neuhammer, 675 m n. m., značka areálu Ham)

Částečně netransformovaný areál. V roce 1930 zde žilo v 9 domech 36 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 141).

Klepná (viz. k.ú. Lužnice)

Černé údolí (něm. Schwartzthal, 715 m n. m., značka areálu Cud)

Částečně netransformovaný areál se rozkládá na území třech katastrálních území: Benešov nad Čermou, Velký Jindřichov a část bez domů a obyvatel dokonce náleží do katastrálního území Pivonic. V části náležející do katastru Benešova nad Čermou žilo v roce 1930 v 41 domech 162 obyvatel, v části náležející do katastru Velkého Jindřichova žilo ve 14 domech 59 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 141).

V 70. letech 18. století zde založil pro voraře a dřevaře osadu Jan Nepomuk hrabě Buquoy. Proslulá panská sklárna byla uvedena do provozu v roce 1838. Zařízení sem bylo převezeno z Janových Hutí. Sklárna pracovala až do roku 1903. Vyráběly se tu okenní tabule, křišťálové či katedrální sklo i sklíčka do hodinek (Kovář – Koblasa 2006, 326).

4.8.13 Katastrální území Hartunkov

Na katastru Hartunkova se nachází jediný netransformovaný areál – vesnice Hartunkov.

Hartunkov (něm. Hardetschlag, 599 m n. m., značka areálu Hart)

Nevelká vesnice patřila již kolem roku 1380 k novohradskému panství, s nímž sdílela své držitele až do poloviny 19. století. Obyvatelstvo bylo německé, v roce 1910 tu v 51 domech žilo 354 obyvatel (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 žilo v Hartunkově v 50 domech 254 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 141).

4.8.14 Katastrální území Kuří

Na katastru Kuří se nachází jediný netransformovaný areál – vesnice Kuří.

Kuří (něm. Hermansschlag, 693 m n. m., značka areálu Kur)

První zmínka o místě pochází z roku 1412. Původně byla ves rožmberská, od roku 1433 až do poloviny 19. Století náležela její část vyšebrodskému klášteru. Druhá část Kuří však tvořila samostatný deskový statek se dvorem a pivovarem, který častěji měnil své majitele. Roku 1910 tady v 78 domech žilo 384 německých obyvatel (Kovář – Koblasa 2006, 330). K roku 1930 Statistický lexikon (1934, 142) uvádí 307 obyvatel žijících v 80 domech.

4.8.15 Katastrální území Velký Jindřichov

Na katastru Velkého Jindřichova se nachází částečně netransformovaný areál Velkého Jindřichova, část částečně netransformovaného areálu vesnice Černé Údolí a plně transformované areály Malého Jindřichova, Čtyřdomí a Starého Holandu.

Velký Jindřichov (něm. Gross Heinrichschlag, 715 m n. m., značka areálu VJ)

První zmínka o Velkém Jindřichovu pochází z roku 1352 (Řezníčková 2006, 314). V roce 1930 žilo v osadě v 27 domech 98 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 142).

Černé Údolí viz Benešov nad Čermou.

Čtyřdomí (něm. Vierhäuseln, 730 m n. m., značka areálu Ct)

První zmínka o osadě Čtyřdomí pochází z roku 1709 (Řezníčková 2006, 299), od roku 1765 se uvádí jako Malý Jindřichov (Křivka 1978, 199). Na indikační skice stabilního katastru je osada označena jako Klein Heinrichschlag, ale je připojen též pomístní název „In vier Haiseln“ (příloha 74). Zde je osada součástí katastru Staré Hutě. K roku 1930 je již osada Čtyřdomí spolu s osadou Starý Holand uváděna jako součást katastru Velký Jindřichov (Gross Heinrichschlag). V osadě Čtyřdomí se k roku 1930 uvádějí 4 domy s 21 obyvateli (Statistický lexikon 1934). Problematické ovšem je, že pro Malý Jindřichov, který by měl být s Čtyřdomím totožný, se uvádí dalších 6 domů opět s 21 obyvateli. V úvahách o náležitosti jednotlivých domů a usedlostí k jmenovaným osadám nelze počítat se sousedním Starým Holandem, ve kterém Statistický lexikon (1934) uvádí 33 obyvatel ve 12 domech. Lze se domnívat, že Statistický lexikon zahrnul čtyři domy Čtyřdomí do Malého Jindřichova a vedle nich zahrnul ještě dvě nejbližší samoty. Tato práce označuje čtyři domy tvořící jádro Čtyřdomí jako Čt 1-4 a dvě přilehlé samoty jako MJ 1-2. Ostatně přesnost správního vymezení ani pomístního označení, jakož i přesnost statistických dat, není pro tuto práci určující. Na reambulované toposekci třetího vojenského mapování je uvedeno pouze Čtyřdomí (Vierhäuseln; příloha 75).

Starý Holand (něm. Alt Holland, 740 m n. m., značka areálu SH)

Starý Holand se v písemných pramenech poprvé objevuje kolem roku 1760. Svůj název získal od nizozemských obchodníků se dřevem a jejich dělníků, kteří si tu již před rokem 1760 zřídili osadu (Koblasa 2001, 40). V různých obdobích se pro Starý případně Nový Holand, jak se osada ještě rozdělovala, používal název Malý Jindřichov spolu se Čtyřdomím (Koblasa 2001, 28, 40). Statistický lexikon pro rok 1930 uvádí 33 obyvatel žijících ve 12 domech (Statistický lexikon 1934, 141).

4.8.16 Katastrální území Meziříčí

Na katastru Meziříčí u Malont se nacházejí dva areály. Transformovaná vesnice Veliško a netransformované Meziříčí. Katastr má protáhlý tvar ve směru sever – jih a je původně tvořen dvěma areály jmenovaných vesnic. Při hranicích katastru zejména na jihu, zčásti na severu a západě, jsou lesy. Severní hranice katastru je tvořena zčásti tokem Černé, zčásti náhonem k Hanselovu mlýnu na katastru Ličov – Desky. Východní hranice je téměř v celé své délce tvořena tokem Pohořského potoka. Západní hranice katastru je tvořena hranicemi areálu s Malonty (JZ) a Deskami (SZ). Severní část severozápadní hranice katastru mezi vesnicemi Veliško a Desky je tvořen zalesněným prostorem toku Velišského potoka, který je levobřežním přítokem Černé.

Meziříčí (něm. Uhretschlag, 668 m n. m., značka areálu Uhr)

První písemná zpráva o Meziříčí pochází z roku 1439 (Řezníčková 2006, 299). V roce 1930 žilo v Meziříčí v 67 domech 234 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 145).

Veliško (něm. Wölschko, 646 m n. m., značka areálu Vel)

První písemná zpráva o vesnici pochází z roku 1361 (Řezníčková 2006, 314). Pro rok 1930 se uvádí 132 obyvatel ve 36 domech (Statistický lexikon 1934, 145).

4.8.17 Katastrální území Ličov – Desky

Původní katastr Ličova, tak jak je zachycen indikační skicou stabilního katastru, byl později rozdělen na tři – Děkanské Skaliny, Ličov a Ličov-Desky. Dnešní katastr Děkanské Skaliny se nachází mimo hranice zkoumaného polygonu. Na dnešním katastru Ličova se nachází pouze netransformovaná vesnice Ličov a na katastrálním území Ličov – Desky netransformovaná vesnice Desky, netransformovaná osada Nové Stavení a plně transformovaná osada Hanslův mlýn.

Desky (něm. Brettern, 643 m n. m., značka areálu Desk)

První písemná zpráva o vesnici Desky pochází z roku 1369 (Řezníčková 2006, 288). Ve vsi bývalo od středověku panské sídlo. Až do poloviny 19. století tvořilo samostatný statek, zatímco větší část osady patřila českokrumlovské prelaturě. Roku 1910 zde ve 44 domech žilo 264 převážně německých obyvatel (Kovář – Koblasa 2006, 327). V roce 1930 žilo v Deskách 157 obyvatel ve 40 domech (Statistický lexikon 1934, 145)

Nové Stavení (něm. Neugebau, 665 m n. m., značka areálu Stav)

Osada byla v roce 1930 obývána 25 obyvateli 6 domů (Statistický lexikon 1934, 145).

Hanslův Mlýn (něm. Hansl Mühle, 595 m n. m., značka areálu HM)

Statistický lexikon (1934, 145) uvádí podle sčítání lidu roku 1930 pro osadu 4 domy a 17 obyvatel.

4.8.18 Katastrální území Hodonice

Katastr je tvořen jedním plně transformovaným areálem Hodonic.

Hodonice (též Dolní Hodonice, něm. Hodenitz, 630 m n. m., značka areálu Hod)

Katastr Hodonice je tvořen jedním areálem vesnice Hodonice, který se rozkládá na úpatí Hodonického vrchu 726 m n. m. Zalesněná plocha Hodonického vrchu též tvoří severní hranici areálu. Jižní hranice je tvořena poměrně rozsáhlým komplexem lesů, který je dnes souvislý, v minulosti – ještě po roce 1945 – však byl ve značné míře vyklúčen a mezi hluboko zaříznutými údolími Dobečovského potoka a jeho přítoků s rybníky a rybníčky, se nacházely značné plochy polí a luk. Západní hranice katastru tvořena úzkým pásem lesa oddělujícím areál hodonický od areálu dobečovského (k.ú. Mostky), zatímco na východě přechází hodonický katastr bez přirozených hranic do areálu Desek respektive katastru Ličov – Desky (příloha 100).

Vesnice se rozprostírala po obou stranách mělkého údolí, jehož dno bylo tvořeno zamokřenými loukami, v současnosti je tvořeno umělou vodotečí, která jest pravým přítokem Dobečovského potoka. Údolí se mírně naklání k západu ve směru toku dnešní umělé vybudované bezejmenné vodoteče. Napříč údolí se táhla lánová ves uspořádaná podél cesty, jejíž nadmořská výška se pohybuje mezi 600 a 660 m n. m.

První písemná zpráva o Hodonicích pochází z roku 1362 (např. Řezníčková 2006, 291). Podle Berní ruly (Doskočil 1953, 48, 74) je vesnice rozdělena na dva díly. První díl náležel ke statku kláštera augustiniánů kanovníků v Borovanech a tvořilo jej 8 selských usedlostí. Ve druhé části, která patřila k panství Vyšší Brod, bylo 5 sedláků, z toho jeden pustý a jeden chalupník. V roce 1661 byl majetek statku kláštera augustiniánů kanovníků v Borovanech připojen k panství Třeboň. Tereziánský katastr (Chalupa – Lišková – Nuhlíček – Rajtoral 1964, 142-143; 152-153) tu uvádí pro rok 1713 osmnáct hospodářství s výtažním rybníkem v držbě třeboňského panství a dvanáct hospodářství s násadním a výtažním rybníkem k panství Nové Hrady. Vyjma zemědělství bylo předmětem obživy zejména dobytčářství, předení a vorařství.

Pro rok 1930 uvádí Statistický lexikon 130 obyvatel žijících v 38 domech (Statistický lexikon 1934, 145).

4.8.19 Katastrální území Jaroměř

Na katastru Jaroměře se nachází jen netransformovaný areál vesnice Jaroměř.

Jaroměř (něm. Jarmim, 614 m n. m., značka areálu Jar)

Osada se poprvé připomíná roku 1359. Zpočátku náležela Rožmberkům (českokrumlovskému panství), nejpozději od konce 14. století však byla dělena mezi více vrchností. Některé platy náležely vyšebrodskému klášteru, jiné velešínskému kostelu a drobným šlechticům. Až do poloviny 19. století zůstávala rozdělena mezi Vyšší Brod a panství Nové Hrady. Obyvatelstvo bývalo převážně německé. Roku 1910 zde v 64 domech žilo 276 obyvatel (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 žilo v Jaroměři 239 obyvatel v 64 domech.

4.8.20 Katastrální území Bukovsko

Katastrální území Bukovsko je tvořeno netransformovaným areálem Bukovska.

Bukovsko (něm. Buggaus, 665 m n. m., značka areálu Buk)

Nejstarší zmínka o vesnici pochází z roku 1362. Od roku 1377 až do poloviny 19. století náležela k panství vyšebrodských cisterciáků. V roce 1910 tady v 67 domech žilo 335 obyvatel převážně německé národnosti (Kovář – Koblasa 2006, 326). K roku 1930 uvádí Statistický lexikon (1934, 144) 295 obyvatel žijících v 64 domech.

4.8.21 Katastrální území Malonty

Na katastru Malont leží pouze netransformovaný areál vesnice Malonty.

Malonty (něm. Meinteschlag, 681 m n. m., značka areálu Mal)

První zmínka pochází z roku 1360. Vesnice patřila nejprve pánům z Michalovic a od roku 1387 Rožmberkům, kteří ji připojili k novohradskému panství. Kostel sv. Bartoloměje je doložený v poslední třetině 14. století. Roku 1910 zde ve 131 domech žilo 823 německých obyvatel (Kovář – Koblasa 2006, 331). K roku 1930 se uvádí 589 obyvatel a 137 domů (Statistický lexikon 1934, 145).

4.8.22 Katastrální území Bělá

Na katastrálním území Bělá se nachází netransformovaný areál vesnice Bělá a část plně transformované osady Ludvické Hory.

Bělá (něm. Zirnetschlag, 676 m n. m., značka areálu Bela)

Vesnici Bělá založili páni z Michalovic na počátku 14. století. První písemná zmínka o ní pochází z roku 1358, kdy byla rozdělena mezi majitele Velešínského panství. Roku 1492 je doložena existence panského dvora v místě. V Bělé pracoval od 16. století mlýn. (Kovář – Koblasa 2006, 325). K roku 1930 se v Bělé uvádí 340 obyvatel v 78 domech (Statistický lexikon 1934, 143).

Ludvické Hory (něm. Ludwigsberg, 795 m n. m., značka areálu LuH)

V části Ludvických Hor, které náležely do katastrálního území Bělá, žilo v roce 1930 ve 20 domech 71 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 143).

4.8.23 Katastrální území Rapotice

Na území katastrálního území Rapotic se rozkládá částečně transformovaná vesnice Rapotice, částečně transformovaná osada Jednoty a částečně transformovaná osada Uhliště.

Rapotice (něm. Rappetschlag, 780 m n. m., značka areálu Rap)

První zmínka o vesnici Rapotice pochází z roku 1486 (Řezníčková 2006, 306). V roce 1930 žilo v Rapoticích ve 27 domech 121 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

Jednoty (něm. Tonihäuseln, 875 m n. m., značka areálu Toni)

První písemná zpráva o osadě pochází z roku 1705 (Řezníčková 2006, 294). K roku 1930 se v Jednotách uvádí 41 obyvatel v 7 domech (Statistický lexikon 1934, 146).

Uhliště (něm. Kohlstätten, 760 m n. m., značka areálu Uhl)

Osadu založila novohradská vrchnost v roce 1740 pro uhlře, kteří tu pálili dřevěné uhlí pro potřeby okolních provozů. Roku 1780 vznikl na Pohořském potoce mlýn, později rozšířený a nakonec přebudovaný na pilu. Nádrž Uhlišťský rybník ležící nedaleko vznikla v roce 1775 (Kovář – Koblasa 2006, 335). V roce 1930 bylo v osadě 8 domů, v nichž žilo 48 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

4.8.24 Katastrální území Radčice

Na katastru Radčic se nachází jeden netransformovaný areál vsi Radčice, malá část plně transformovaného areálu Ludvické Hory a plně transformovaná samota Leopold.

Radčice (něm. Radinetschlag, 724 m n. m., značka areálu Rad)

První písemná zpráva o vesnici pochází z roku 1368 (Řezníčková 2006, 305). Podle sčítání lidu provedeného v roce 1930 žilo v té době v Radčicích 156 obyvatel ve 39 domech (Statistický lexikon 1930, 146).

Ludvické Hory (něm. Ludwigsberg, 795 m n. m., značka areálu LuH)

V části Ludvických Hor, které náležely do katastrálního území Radčice, žilo v roce 1930 ve 3 domech 9 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

Leopold (něm. Leopold, 740 m n. m.)

V roce 1930 v Leopoldu žili v jednom domě dva lidé (Statistický lexikon 1934, 146).

4.8.25 Katastrální území Dolní Příbraní

Na katastrální území Dolní Příbraní se nachází plně transformovaný areál vesnice Dolní Příbraní, plně transformovaný areál vesnice Horní Příbraní, částečně transformovaný areál Janovy Vsi, plně transformovaný areál Horní Malše a netransformovaný areál vsi Leopoldov.

Dolní Příbraní (též Sýčkov, něm. Unter Sinetschlag, 790 m n. m., značka areálu DP)

První zmínka o vsi pochází z roku 1541, nicméně obec patrně vznikla již před rokem 1361 (Řezníčková 2006, 289). Do konce 17. století zde fungovala sklárna (Kovář – Koblasa 2006, 327). V roce 1930 žilo ve vesnici Dolní Příbraní 139 obyvatel ve 24 domech (Statistický lexikon 1934, 146).

Horní Příbraní (něm. Ober Sinetschlag, 840 m n. m., značka areálu HP)

První písemná zpráva o Horním Příbraní pochází z roku 1757 (Řezníčková 2006, 291). Pro rok 1930 se v Horním Příbraní uvádí 15 domů se 81 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

Janova Ves (něm. Johannesdorf, 705 m n. m., značka areálu JV)

První písemná zpráva o vesnici pochází z roku 1760 (Řezníčková 2006, 293). Původně se osadě sestávající z mnoha rozptýlených a od sebe vzdálených domů říkalo Sixten, teprve po roce 1788 byla pojmenována podle Jana Nepomuka hraběte Buquoye. Novogotická kaple vznikla v roce 1891 (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 žilo 16 domech 75 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

Horní Malše (též U Havla, něm. Maltschbach, 770 m n. m., značka areálu UHa)

První zmínka o osadě pochází z roku 1763 (Řezníčková 2006, 291). V roce 1930 žilo v osadě Horní Malše v 9 domech 37 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

Leopoldov (něm. Leopoldschlag, 790 m n. m., značka areálu Leo)

Areál Leopoldova je jediný netransformovaný areál katastru Dolní Příbraní. První domky se zde začaly stavět v roce 1750. Vesnice dostala své jméno podle Leopolda Alberta hraběte Buquoye, mladšího bratra majitele novohradského panství Jana Nepomuka hraběte Buquoye (Kovář – Koblasa 2006, 330). Pro rok 1930 se ve vsi uvádí 20 domů, v nichž žilo 167 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

4.8.26 Katastrální území Lužnice

Kromě netransformovaného areálu vsi Lužnice se na stejnojmenném katastru rozkládá plně transformovaný areál osady Jitronice, část částečně transformovaného areálu osady Klepná a areál plně transformované osady Polžov.

Lužnice (něm. Luschnitz, 783 m n. m., značka areálu Luz)

Již roku 1397 se připomíná Beneš z Kondrače, sezením na Lužnici. V letech 1677 až 1715 zde pracovala sklárna. V polovině 19. století se Lužnice stala centrem poměrně rozsáhlé obce, k níž náleželo šest menších osad (Kovář – Koblasa 2006, 330). Podle sčítání lidu v roce 1930 v Lužnici žilo ve 46 domech 243 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 142).

Klepná (něm. Kleppen, 900 m n. m., značka areálu Klep)

Osada, která se rozkládala zčásti na katastru Benešova nad černou a zčásti na katastru Lužnice u Pohorské Vsi v nadmořské výšce okolo 900 m n. m. V roce 1930 měla benešovská část osady 5 domů s 19 obyvateli. Lužnická část osady měla rovněž 5 domů avšak s 25 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 141). Osada zjevně vznikla vykloučením lesa, pole a louky jsou velmi malá a ve svažitém terénu. Rozsáhlejší polní parcely se nacházejí na náhorní plošině v nadmořské výšce okolo 900 m n. m. (příloha 109). Klepná se rozprostírala na prudkém svahu obráceném k severovýchodu do údolí Černé v podstatě mezi silnicemi Benešov nad Černou – Černé údolí na severovýchodě a Kuří – Lužnice na jihozápadě. Přestože se uskupení domů a několik samot, které neslo název Klepná, nacházelo uprostřed lesů, na jihozápadě na něj navazovalo jiné uskupení podobného rázu – Jitronice (příloha 107), které zčásti leželo při jmenované silnici Kuří - Lužnice.

Jitronice (něm. Gereuthem, 830 m n. m., značka areálu Jit)

První zmínka o osadě pochází z roku 1738 (Řezníčková 2006, 294). V roce 1930 zde žilo 49 obyvatel ve 12 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

Polžov (něm. Pilsenschlag, 700 m n. m., značka areálu Pol)

První písemná zpráva o Polžově pochází z roku 1541 (Řezníčková 2006, 304). Pro rok 1930 se uvádí 17 domů s 60 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 142).

4.8.27 Katastrální území Pohoří na Šumavě

Na katastrálním území Pohoří na Šumavě se kromě transformovaného, ale nikoliv zaniklého Pohoří na Šumavě nachází několik zaniklých osad a rovněž samotné Pohoří se skládá z několika místních částí (mapa, příloha 152). Mezi samostatné a v současnosti transformované osady náleží osada Jiřice u Jiřické nádrže respektive Pohořského rybníka severozápadně od Pohoří a osada Janovy Hutě severovýchodně od Pohoří. Dále na jihovýchod od Pohoří na samém severovýchodním okraji pohořského katastru leží na hranici s Rakouskem u pramenů Lužnice někdejší Stříbrné Hutě (Silberberg, 730 m n. m.) a severozápadně nad nimi Skleněné Hutě (Bonaventura, 790 m n. m.). Jihozápadně od Pohoří leží zaniklá ves Pavlína.

Jádro Pohoří tvoří kompaktní intravilán o půdorysu silnicovky (srov. Černý 1973, 79) se záhumenicovými pásy přiléhajícími k jednotlivým usedlostem (příloha 117). Jihozápadně od Pohoří po cestě k Paulíně se rozkládaly Nové Šance (Neu Schanz, 915 m n. m.), jižně od nich těsně při hranici podél dálkové cesty na Sandl a dále na Freistadt stály Šance (Schanz) nebo též Staré Šance. Ty pokračovaly též těsně za hranicemi v Rakousku cca. 4 usedlostmi. Mezi Pavlínou, vrchem Kamenec (Steinberg, 1072 m n. m.) a Šancemi ležela Schwarzviertel. Ze západní části pohořského intravilánu vybíhala severovýchodně dálková cesta do

Pohorské (Terčí) Vsi a dále do Kaplice, jihovýchodně přes Nové a Staré Šance a s odbočkou do Pauliny šla „Dlouhá silnice“ do Sandlu a dále do Freistadtu. Z východní části pohořské návsi vycházela cesta směrem přímo na sever do Janových Hutí, Stříbrných Hutí a dále do Nových Hradů a druhá cesta směrem na jihozápad do Karlstiftu a Weitry. Těsně před tím než tato cesta překračovala, hranice se severovýchodně od cesty rozkládala místní část Pohoří Kapeluken (930 m n. m.) nazvaná podle nejmenší dřevoplavební nádrže buquoyského dřevoplavbeního systému rybníka Kapelunk (Kapeluken Teich, 850 m n. m.). Mezi hraničním přechodem silnice Pohoří – Karstift a přechodem v Šancích se na obou stranách hranice rozkládala osada Stadlberg občas česky překládaná jako Stodůlecký vrch. Uskupení domů zhruba uprostřed prostoru vymezeném intravilánem Pohoří na severu, Šancemi na západě, státní hranicí s Rakouskem na jihu a cestou z Pohoří přes hranici do Karlstiftu, se nazývalo Beran (Berau od Beer Au; mapa, příloha 152, příloha 118).

Pohoří na Šumavě se rozkládá v nejvyšších partiích Novohradských hor, v pramenné oblasti Pohořského potoka a Lužnice. Pohoří s výše uvedenými místními částmi vytvářelo odlesněnou enklávu v bezprostřední blízkosti hranic tří zemí – Čech a Dolních a Horních Rakous (trojmezí sloup z roku 1661 je zachován v Šancích). Pohořská nádrž byla vybudována jako rybník již za Rožmberků v roce 1518 a v roce 1524 se uvádí potok Pohorzie (Kuča 2002, 339). V roce 1693 vznikl na Dlouhé silnici v Šancích hostinec a v roce 1695 zde byla založena sklárna (Fröhlich 1996, 4). V roce 1740 byla sklárna v Šancích opuštěna a byla přemístěna do prostor východně od pozdější obce Pohoří (Fröhlich 1996, 5). Kolem sklárny si postupně stavěli skláři své domky a roku 1758 zde František Leopold Buquoy založil na terénní vlně mezi dvěma potoky dominikální osadu (Kuča 2002, 339). Po roce 1767 byla u Pohořského rybníka (Jiřické nádrže) založena dřevařská a později zejména plavecká osada Jiřice (Kuča 2002, 339) a roku 1774 byla pohořská sklárna zrušena (Fröhlich 1996, 5). Na činnost pohořské sklárny však navázala od roku

1777 sklárna v Janově Huti a od roku 1780 (?) nebo 1793 v Pavlíně (Fröhlich 1996, 5). V roce 1782 byla založena sklárna ve Stříbrné Huti a roku 1794 nad Stříbrnými Hutěmi ve Skleněných Hutích (Fröhlich 1996, 6). Tak jak sklářská výroba vznikala, tak i postupně zanikala s postupujícím vytěžením bezprostředně okolních lesů. V roce 1838 je ukončen provoz sklárny v Janově Huti, v roce 1852 v Pavlíně (Fröhlich 1996, 5) a v roce 1881 ve Stříbrných i Skleněných Hutích (Fröhlich 1996, 6). Obyvatelé Pohořské aglomerace si musí hledat jiný způsob obživy, který nacházejí v těžbě dřeva a jeho plavení.

Pohoří (něm. Puchers též Buchers, 930 m n. m., značka areálu Poh)

Městys Pohoří měl v roce 1930 šedesát domů s 277 vesměs německých obyvatel, výraznou menšinou zde byly nejen asi dvě desítky Čechů ale také Rakušané (Statistický lexikon 1934, 146). V roce 1930 však již bylo Pohoří obyčejnou postupně se vylidňující vesnicí, což je obzvláště patrné, pokud se porovná počet obyvatel např. s rokem 1870, kdy zde bylo evidováno na 116 domů s 821 obyvateli (Topograficko-statistický slovník Čech 1870, 639). Na druhou stranu časové osy je depopulace vesnice vedoucí až k jejímu dočasnému opuštění ještě markantnější.

Jiřice (něm. Georgendorf, 915 m n. m., značka areálu Ji)

Osada vznikla někdy před rokem 1767, kdy o ní pocházejí první zmínky. Dříve se nazývala Teichhäuseln, později Georgendorf čili Jiřice (Kovář – Koblasa 2006, 329). Dřevařská a plavecká osada je v současnosti plně transformována. Podle statistických údajů měla v roce 1930 20 domů s 97 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 146), v roce 1950 se uvádějí 4 domy s 2 obyvateli (Statistický lexikon 1955, 58).

Pavlína (něm. Paulina, 850 m n. m., značka areálu Pav)

Osada na úpatí Kamence vznikla z obydlí sklářských dělníků v roce 1780, stejně jako sklárna, která byla uzavřena v roce 1852. Jméno

dostala podle sestry Jiřího Augusta hraběte Buquoye (Kovář – Koblasa 2006, 332). Sklářská a dřevařská osada Pavlína byla v roce 2011 zpracována v bakalářské práci J. Pařeza (Pařez 2011). Statistický lexikon uvádí pro Pavlínou na základě sčítání z roku 1930 79 obyvatel žijících v 7 domech (Statistický lexikon 1934, 146). Z pozdějších období již statistické údaje nejsou. V současnosti je areál vesnice plně transformovaný.

Schwarzviertel (950 – 1000 m n. m., značka areálu Schw)

Dnes plně transformovaná osada je v písemných pramenech zmiňována až v roce 1869 (Řezníčková 2006, 308). Pro rok 1934 se v osadě uvádí 48 obyvatel v 9 domech (Statistický lexikon 1934, 146).

Šance (též Staré Šance, něm. Schanz, 925 – 950 m n. m., značka areálu San)

Dnes plně transformovaná osada se poprvé objevuje v písemných pramenech v roce 1695 v souvislosti se založením sklárny (Fröhlich 1996, 4; Řezníčková 2006, 311). V roce 1930 zde žilo ve 22 domech 83 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146).

Stodůlecký Vrch (něm. Stadlberg, 950 m n. m., značka areálu Stod)

Statistický lexikon (1934, 146) uvádí pro rok 1930 ve dnes na české straně plně transformovaném areálu 113 obyvatel ve 23 domech.

Beran (něm. Berau též Pinau, 950 m n. m., značka areálu Ber)

Osada s původně 4 domy je dnes plně transformována. V těchto 4 domech žilo v roce 1930 22 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 146). První zmínka o této osadě se vyskytuje v písemných pramenech až v roce 1869 (Řezníčková 2006, 284).

Janovy Hutě (něm. Johannesthal, 870 m n. m., značka areálu JH)

V roce 1777 zde dal Jan Nepomuk hrabě Buquoy postavit sklárnu, která později získala jeho jméno. Výroba skla byla zastavena v roce 1838, budova huti byla přestavěna na hospodářský dvůr (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 Statistický lexikon uvádí v Janových Hutích 6 domů s 65 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 146) a v roce 1950 je zde uváděno 8 domů (!) obývaných 14 obyvateli (Statistický lexikon 1955, 58).

Stříbrné Hutě (něm. Silberberg, 730 m n. m., značka areálu StH)

Počátky tohoto místa spadají do roku 1782, kdy zde Josef Mayer založil sklárnu za finanční pomoci panství Nové Hrady. V roce 1794 huť vyhořela, byla obnovena a od roku 1812 patřila Buquoyům. Při huti pracovala i poměrně velká brusárna. Provoz byl zastaven v roce 1881 (Kovář – Koblasa 2006, 334). V osadě Stříbrné Hutě, která je v současnosti plně transformována, bylo v roce 1930 16 domů se 107 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 146). Po odsunu německého obyvatelstva byla osada dosídlena slovenskými osadníky, kteří ovšem odlehlou ves zase opouštěli. Podle doplňku k obecní kronice, který již v Rakousku sepsal Franz Grohmann (Bierampl 2009, 156), byla na podzim roku 1948 ve Stříbrných Hutích ještě skupina Slováků.

Skleněné Hutě (něm. Bonaventura, 790 m n. m., značka areálu SkH)

Poblíž již stávajících Stříbrných Hutí založil Josef Mayer v roce 1794 sklárnu. Později byla osada vzniklá kolem hutě pojmenována Bonaventura na počest vynikajícího vojevůdce Karla Bonaventury hraběte Buquoye. Huť zaměstnávala kolem dvaceti sklářů a zanikla v roce 1881 (Kovář – Koblasa 2006, 334). Osada byla v roce 1930 osídlena 31 osadníky žijících ve 4 domech (Statistický lexikon 1934, 146).

4.8.28 Katastrální území Pivonice

Na katastrálním území Pivonic se nachází částečně transformovaná eponymní vesnice Pivonice, netransformovaný areál Pohorské Vsi, netransformovaný areál osady Terčí Dvůr, plně transformovaný areál osady Terčí Huť, netransformované areály osad Žofín a Javory a část plně transformovaného areálu osady Zlatá Ktiš.

Pivonice (něm. Piberschlagl, 800 – 830 m n. m., značka areálu Piv)

První písemná zpráva o osadě pochází z roku 1541 (Řezníčková 2006, 303). K roku 1558 je zde připomínána sklárna, kterou však J. Fröhlich lokalizoval na území Terčího Dvora (Fröhlich 1996, 3). K roku 1930 se v Pivonicích uvádí 72 obyvatel v 10 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

Pohorská ves (něm. Theresiendorf, 760 m n. m., značka areálu PohoV)

Původně se tato farní vesnice nazývala Terčí Ves a vznikla jako malá dřevařská osada v roce 1769. Jan Nepomuk hrabě Buquoy ji pojmenoval na počest své ženy Terezie, s níž se oženil roku 1765. Osada se postupně rozrůstala, roku 1785 zde byla zřízena fara, 1791 škola, 1894 poštovní úřad, v roce 1897 záložna. Kostel sv. Linharta byl postaven v roce 1787 (Kovář – Koblasa 2006, 332). V roce 1930 v Terčí Vsi žilo 124 obyvatel v 25 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

Terčí Dvůr (něm. Theresinehof, 715 m n. m., značka areálu TeD)

První písemná zmínka o Terčím Dvoře pochází až z roku 1786 (Řezníčková 2006, 304), nicméně ta se váže na název místa, které získalo jméno po Terezii Buquoyové (1747 – 1818). Do bezprostřední blízkosti Terčího Dvora lokalizuje J. Fröhlich pivonickou sklárnu připomínanou již k roku 1558 a v prostoru samotného dvora předpokládá dům skelmistra (Fröhlich 1996, 3-4). V soupisu památek kaplického okresu z roku 1929 se zmiňuje šindelem krytá zvonička s gotickou

profilací (Cechner 1929, 443). V roce 1930 osada čítala 8 domů, v nichž žilo 40 obyvatel.

Terčí Hut' (něm. Theresienhütten, 820 m n. m., značka areálu TeH)

V roce 1764 zde dal Jan Nepomuk hrabě Buquoy zřídit sklářskou hut', kterou pojmenoval podle své manželky. Přilehlé drobné osadě se zpočátku říkalo Förlingerhäuseln podle tehdejšího huťmistra. Nепroduktivní závod byl uzavřen v roce 1798 a skláře vystřídali dřevorubci. Vodní nádrž v sousedství vznikla v roce 1784 (Kovář – Koblasa 2006, 335). Torzo sklářské pece se dochovalo dodnes a náleží k nejlépe dochovaným sklářským pecím 18. století u nás (Fröhlich 1996, 5). K roku 1930 se v Terčí Huti uvádí 47 obyvatel ve 4 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

Žofin (něm. Sofienschloss, 770 m n. m., značka areálu Zof)

Osada s loveckým zámečkem, myslivnou a několika domy. První zmínky lze spojovat s přes údolí protilehlou osadou Javory. Lovecký zámeček byl vystavěn v letech 1854 – 1855 za Jiřího Buquoye mladšího (Úlovec 2005, 245 -246). V roce 1930 se osadě uvádí 5 domů s 19 stálými obyvateli (Statistický lexikon 1934, 142). Díky svědectví pamětníků a jejich fotografické dokumentace se definitivně vyvrátily domněnky o zániku zámečku. Na rozdíl od často zveřejňovaného údaje o tom, že zámeček využívaný po roce 1945 jako rota Pohraniční stráže vyhořel (Úlovec 2005, 247), dokumentace jasně dokazuje, že vojska Ministerstva vnitra ČSSR zdemolovala objekt, aniž by ho předtím zasáhla živelná katastrofa. Zároveň je tato dokumentace ojedinělým, i když pozdním (80. léta 20. století) případem dobře dokumentované zánikové transformace formou úplné destrukce provedené beze zbytku (obr. 2:1-2, 3:1-2, 4:1-2).

Javory (něm. Ahornhütten, 740 m n. m., značka areálu Jav)

Dřevařská osada vznikla v roce 1790 na Jitronickém potoce. Po určitou dobu zde pracovala malá flusárna vyrábějící potaš pro okolní sklárny (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 zde žilo ve 3 domech 32 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 142).

Zlatá Ktiš (něm. Goldentisch, 760 m n. m., značka areálu Zlata)

Osada pochází z roku 1791. Na konci 18. Století tady začal fungovat hostinec, který se udržel až do zániku osady. Přilehlá nádrž byla vybudována v roce 1789 jako součást novohradské voroplavební soustavy (Kovář – Koblasa 2006, 336). V části osady, která náležela na katastr Pivonic, bylo v roce 1930 spočítáno 23 obyvatel žijících ve dvou domech (Statistický lexikon 1934, 142), v části náležející do katastru Staré Hutě pak 43 obyvatel ve 4 domech (Statistický lexikon 1934, 141).

4.8.29 Katastrální území Rychnov u Nových Hradů

Na katastru Rychnov se rozkládá pouze netransformovaný areál Rychnova u Nových Hradů.

Rychnov u Nových Hradů (dříve Německý Rychnov, něm. Deutsch Reichenau, 583 m n. m., značka areálu RNH)

Zdejší farní kostel se připomíná již roku 1261. Od středověku až do zániku poddanského zřízení v polovině 19. století náležel Rychnov k novohradskému panství. Roku 1910 tady ve 133 domech žilo 723 německých obyvatel. Nedaleký Tomandlův dvůr býval svobodnickým statkem (Kovář – Koblasa 2006, 333). K roku 1930 se v obci uvádí 558 obyvatel žijících v 138 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

4.8.30 Katastrální území Meziluží

Na katastrálním území Meziluží leží netransformované areály Meziluží, Chlupaté Vsi a Vesce.

Meziluží (dříve též Dobrá voda, něm. Gutenbrün, 580 m n. m., značka areálu Melu)

Netransformovaný areál se nachází mimo území zkoumané touto prací.

Chlupatá ves (též Meziluží, něm. Rauchenschlag, 593 m n. m., značka areálu Chlup)

Poprvé je její existence doložena pod názvem Rauchenschlag v rožmberském urbáři z roku 1379. Vesnička nejprve střídala své majitele, dokud nebyla připojena k novohradskému panství. V období socialismu se nazývala Meziluží (Kovář – Koblasa 2006, 328). V roce 1930 žilo ve vsi v 19 domech 96 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 143).

Vesce (něm. Dorfles, 575 m n. m., značka areálu Ves)

Netransformovaný areál se nachází za hranicemi území zkoumané touto prací.

4.8.31 Katastrální území Bedřichov

Na katastru Bedřichova se nachází netransformovaný areál Bedřichova.

Bedřichov (Friedrichschlag, 570 m n. m., značka areálu Bed)

Bedřichov se poprvé připomíná již v roce 1262. Na konci 19. století zde stálo 31 domů, v nichž žilo 155 obyvatel. Zdejší kaple vznikla v roce 1860 (Kovář – Koblasa 2006, 325). V roce 1930 žilo v Bedřichově ve 26 domech 103 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 143).

4.8.32 Katastrální území Horní Stropnice

Na katastrálním území Horní Stropnice se nachází netransformovaný areál Horní Stropnice, větší část částečně transformovaného areálu Vyhličky a netransformovaný areál Světví.

Horní Stropnice (dříve Stropnice, něm. Strobnitz, 543 m n. m., značka areálu HorSt)

První písemná zmínka o Stropnici pochází z roku 1259. V roce 1323 byla povýšena na městečko. Od roku 1359 náleží celá Stropnice Rožmberkům, od roku 1611 Švamberkům a od roku 1620 Buquoyům. Románský kostel sv. Mikuláše je nejstarší stavbou v regionu. Na konci 19. století bylo městečko regionálním centrem podhůří Novohradských hor. V roce 1900 zde žilo 1 051 německých obyvatel (Mendelová-Bildová 2006, 467). V roce 1930 je zaznamenáno již jen 708 obyvatel ve 160 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

Vyhličky (něm. Egersee, 580 m n. m., značka areálu Vyh)

Částečně transformovaný areál se nachází za hranicemi území zkoumané touto prací.

Světví (něm. Gschwendt, 545 m n. m., značka areálu Svet)

Netransformovaný areál se nachází za hranicemi území zkoumané touto prací.

4.8.33 Katastrální území Dlouhá Stropnice

Na katastrálním území Dlouhá Stropnice se nachází netransformovaný areál Dlouhé Stropnice a menší část částečně transformovaného areálu osady Vyhličky.

Dlouhá Stropnice (něm. Lang Strobnitz, 575 m n. m., značka areálu DloSt)

První písemná zpráva o vsi Dlouhá Stropnice pochází z roku 1300 (Řezníčková 2006, 288). V roce 1930 zde žilo ve 123 domech 621 obyvatel.

Vyhledky (viz k.ú. Horní Stropnice)

4.8.34 Katastrální území Šejby

Na katastrálním území Šejb se nachází pouze netransformovaný areál Šejby.

Šejby (něm. Scheiben, 613 m n. m., značka areálu Sej)

Vesnice vznikla na zemské hranici již ve 14. století. Vedla tudy jedna z vedlejších solných stezek. V roce 1360 je zde uváděn Ojříův dvůr, později se hovoří o dvou tvrzích v místě. Od roku 1533 příslušely Šejby s poplužním dvorem k novohradskému panství. Škola zde existovala od roku 1886, v místě byl mlýn, pila a také „švýcarská“ chata z roku 1869 (Kovář – Koblasa 2006, 335). V roce 1930 zde žilo ve 39 domech 227 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 142).

4.8.35 Katastrální území Konratice

Na katastrálním území Konratic se nachází pouze netransformovaný areál Konratice.

Konratice (něm. Konradschlag, 635 m n. m., značka areálu Kon)

První písemná zmínka o Konraticích pochází z roku 1367 (Řezníčková 2006, 296). K roku 1930 bylo při sčítání lidu napočítáno 172 obyvatel ve 34 domech (Statistický lexikon 1934, 142).

4.8.36 Katastrální území Dobrá Voda

Na katastrálním území Dobrá voda se nachází pouze netransformovaný areál Dobrá Voda.

Dobrá Voda (něm. Brünnl, 750 m n. m., značka areálu DoVo)

Dobrá Voda leží nad severním úpatím Kraví Hory (953 m n. m.), která je nejsevernějším výběžkem prudce vystupujícího pohorí Novohradských hor. Osídlení v příkrém svahu sleduje průběh vrstevnice (Kuča 1996, 109). První doklad o osídlení prostoru Hojné a Dobré Vody je z roku 1553, kdy je uváděno 26 německých usedlíků a 2 lázeňské domy. Dobrá Voda se však administrativně odloučila od Hojné Vody až v roce 1706 (Kuča 1996, 110). V roce 1930 se uvádí v Dobré Vodě 318 obyvatel v 98 domech (Statistický lexikon 1934, 143). V Dobré Vodě stojí poutní kostel Panny Marie Dobré Rady, který byl budován v letech 1706 až 1718 (Kuča 1996, 111).

4.8.37 Katastrální území Paseky

Na území katastru Paseky se nachází jeden netransformovaný areál Pasek.

Paseky (též Šlágles, něm. Schlagles, 608 m n. m., značka areálu Pas)

První zmínka o Pasekách pochází z roku 1379 (Řezníčková 2006, 303). V roce 1930 žilo v Pasekách 91 obyvatel ve 22 domech, přičemž 90 obyvatel bylo německé národnosti a jeden národnosti československé (Statistický lexikon 1934, 142).

4.8.38 Katastrální území Hojná Voda

Na katastrálním území Hojná Voda se nachází netransformovaný areál Hojné Vody, částečně transformovaný areál osady Malá Poustevna a část plně transformované vsi Nové Hutě.

Hojná Voda (něm. Heilbrunn, 794 m n. m., značka areálu HoV)

První písemná zmínka o Hojné a Dobré Vodě viz Dobrá Voda. Již někdy kolem roku 1553 vznikly v Hojné Vodě lázně, které nesly jméno Viléma z Rožmberka. Roku 1591 byla v Hojné Vodě založena sklárna, která byla od roku 1674 i brusírou, aby později byla přenesena do Lužnice (Kuča 1996, 110). V roce 1930 měla Hojná Voda 377 obyvatel ve 109 domech (Statistický lexikon 1934, 143).

Malá Poustevna (něm. Klein Einsiedel, 790 m n. m., značka areálu Pou)

Malá Poustevna je osada, která ležela na spojnici Dobré a Hojné Vody až do doby než v roce 1827 vznikla přímá spojnice mezi Hojnou a Dobrou Vodou (Kuča 1996, 109). K roku 1930 se v osadě uvádí 14 osadníků v 5 domech (Statistický lexikon 1934, 143).

Nové Hutě (něm. Neuhütten, 820 m n. m., značka areálu NoHu)

Po zániku hutě v sousedních Starých Hutích tady byla založena roku 1623 s podporou vrchnosti nová sklárna, která se pro rozlišení jmenovala Nová Huť. V roce 1677 se výroba přemístila do Lužnice. (Fröhlich 1994, 4; Fröhlich 1996, 4; Kovář – Koblasa 2006, 332). Osada, která vznikla původně kolem sklářské hutě, respektive její část, která náleží do katastru Hojné Vody, měla v roce 1930 26 domů, v nichž žilo 84 obyvatel (Statistický lexikon 1934, 143). V části Nových Hutí, které ležely na katastru Staré Hutě, žilo v roce 1930 83 obyvatel ve 21 domě (Statistický lexikon 1934, 141).

4.8.39 Katastrální území Staré Hutě

Na katastrálním území Staré Hutě se nachází netransformovaný areál vesnice Staré Hutě, část plně transformovaného areálu Nových Hutí, plně transformovaný areál osady Lukov, netransformovaný areál osady Mlýnský Vrch a část plně transformovaného areálu osady Zlatá Ktiš.

Staré Hutě (něm. Althütten, 794 m n. m., značka areálu StaH)

Počátky osady spadají nedlouho před rok 1589, kdy dal v těchto místech vybudovat sklárnu na výrobu luxusního skla Vilém z Rožmberka. Huť zanikla kolem roku 1620 (Fröhlich 1994, 3-4, Kovář – Koblasa 2006, 334). V roce 1930 obývalo osadu 96 obyvatel, kteří žili ve 23 domech (Statistický lexikon 1934, 141).

Nové Hutě (viz k. ú. Hojná Voda)

Lukov (něm . Luggau, 830 m n. m., značka areálu Luk)

Vesnice je připomínána již v roce 1379, avšak k roku 1534 je uvedena jako pustá. Před rokem 1641 byla znovu obnovena (Fröhlich 1994, 3). V roce 1930 se ve vsi uvádí 14 domů s 52 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 141).

Mlýnský Vrch (něm. Mühlberg, 763 m n. m., značka areálu Mly)

V roce 1757 zde postavil na vlastní náklady sklářskou huť Johann Hilgart. Od něj později převzalo podnik panství Nové Hrady. Huť byla funkční do roku 1795. Na Mlýnském Vrchu existoval také mlýn a pila se šindelnou. Mlýnský rybník byl součástí voroplavební soustavy (Kovář – Koblasa 2006, 331). K roku 1930 se uvádí na základě sčítání lidu 88 obyvatel v 18 domech (Statistický lexikon 1934, 141).

Zlatá Ktiš (viz k. ú. Pivonice).

5 TRANSFORMOVANÉ VESNICE A JEJICH AREÁLY

5.1 Rekultivovaný prostor zaniklé osady Benčice

(něm. Wentschitz, k. ú. Všeměřice, značka areálu Ben)

Indikační skica stabilního katastru (příloha 7) zachycuje intravilán se čtyřmi usedlostmi okolo návsi, od nichž vychází radiální záhumenicová plužina. Na severu parcely plužiny dosahují zčásti zalesněného břehu Malše, na východě zcela zalesněného údolí Mladoňovského potoka. Na západě tvoří hranici plužiny Benčic zalesněný hřbet a na jihu je rozhraní areálů Benčic a Drochova zčásti tvořeno podmáčenými pastvinami, které se níže po svahu formují do bezejmenné vodoteče tvořící levobřežní přítok Mladoňovského potoka. Mezními pásy oddělujícími parcely procházejí cesty. Nejdůležitější komunikací je cesta vedoucí zhruba v severojižním směru a spojující Ješkovský mlýn u Malše s Benčicemi a dále Drochovem (příloha 15). Téměř totožnou situaci intravilánu a plužiny zachycuje také letecký snímek z roku 1949 (příloha 8) a v podstatě i snímek z roku 1952 (příloha 9). Na východní hranici plužiny přibylo lesa, ale obrys plužiny zůstává nezměněn. Na samém severozápadním okraji areálu lze zaznamenat samotu na cestě k Ješkovskému mlýnu v sídelním areálu Drochova (příloha 8). V současnosti je areál plně transformovaný (obr. 5:1). V intravilánu se podle povrchového průzkumu provedeného 24. 4. 2010 nenacházejí žádné reliktové stavby s výjimkou rekonstruované výklenkové kapličky (obr. 5:2). V náletech za kapličkou lze identifikovat neartikulovanou hromadu kamenů zčásti opracovaných jako stavební. V terénu lze místy i dobře identifikovat někdejší hlavní severojižní spojnici (obr. 6:1), její celkový průběh ve formě remízku je patrný i na současné ortofotomapě (příloha 10), cesta však není průchozí – místy zarostlá náletem jindy je rozorána. Parcely někdejšího polního systému zanikly terénními úpravami. Mokřad přecházející ve vodoteč na jižní hranici areálů Benčic a Drochova byla kanalizována (obr. 6:2).

Letecké snímky naznačují, že vesnice byla po roce 1945 dosídlena a plužina byla zemědělsky individuálně využívána. Ještě na leteckém snímku z roku 1952 není u žádné stavební komponenty – domu nebo usedlosti patrná destrukce. K zániku došlo někdy po roce 1952. Pro další období nejsou k dispozici letecké snímky, takže přesnější datování zániku není možné. Analogicky k některým lépe dokumentovaným areálům pravděpodobně nejdříve došlo k jednorázové úplné destrukci a následně v souvislosti s meliorací pozemků a kanalizací vodotoče byl prostor vesnice rekultivován. K pozůstatkům sídelního areálu se v průběhu meliorace a rekultivace přistupovalo jako k přírodní překážce. Vzhledem k následnému poměrně intenzivnímu zemědělskému využívání plochy areálu, ke které byl areál nejdříve připraven rekultivací, nedošlo ani k většímu nárůstu zalesněných ploch. Les nebyl v tomto areálu záměrně vysazován a tak v průběhu cca 50 let po transformaci areálu došlo pouze k zapojení lesních úseků okrajových částí areálu.

5.2 Postupný rozpad Drochova vedoucí k jeho zániku

(něm. Drochersdorf, k. ú. Všeměřice, značka areálu Dro)

Indikační skica stabilního katastru (příloha 7) zachycuje usedlosti uspořádané zhruba do kruhu okolo návsi. Usedlosti obklopuje radiální záhumenicová plužina. Severním směrem drochovská plužina dosahuje až k Malši, kde indikační skica zobrazuje mlýn. K tomuto výběžku se ze západu přimyká areál Benčic, oddělený zalesněným hřbetem, pod nímž je na drochovské straně rybník. Na západě je drochovská plužina oddělena od Malše, která tvoří hranici katastru, pásem lesů, na východě plužina dosahuje až k mokřadům tvořícím hranici všeměřického katastru s kaskádou rybníčků, pod nimiž se těsně u Mladoňovského potoka nachází usedlost. Jihovýchodním směrem procházejí polní parcely Drochova zalesněným hřbetem (kóta 686) až na hranici drochovského a všeměřického areálu, která je tvořena bezejmenným pravým přítokem

Všemeřického potoka. Opět v podstatě stejný obrázek areálu Drochova poskytuje letecký snímek z roku 1949 (příloha 11) s mírným nárůstem lesní plochy v těsném sousedství hranice s Všemeřicemi u vodoteče pod kótou 686. Těsně nad bezejmennou vodotečí tvořící hranici areálu s Všemeřicemi lze pozorovat usedlost, která patrně obhospodařovala pozemky na odvrácené straně od vsi. V této jižní části areálu Drochova tak došlo k určitému rozostření tvarů plužin vzhledem ke stavu zobrazeném na indikační skice. Na jihovýchodě u hranic s katastrem Mladoňova mizí rybníčky v mokřinách. Na severu u Malše, v nejsevernějším výběžku drochovského areálu přibývá k Ješkovskému mlýnu ještě jedno stavení a mezi Ješkovským mlýnem a vesnicí mizí pod zalesněným hraničním hřbetem areálů rybník. Na leteckém snímku území z doby o tři roky později (příloha 13) nelze shledat podstatných rozdílů oproti roku 1949. Polní parcely se jeví obdělávané, cca 4 menší domy v intravilánu a samota u Mladoňovského potoka vypadají opuštěně. Komunikační síť zůstává zachována. Hlavní komunikační tahy spojují jednotlivá sídla. Na sever vychází z intravilánu cesta k Ješkovskému mlýnu s přechodem přes Malši a na severovýchod do Benčic. Směrem na západ vychází z Drochova cesta k usedlosti u Mladoňovského potoka, na jihovýchod cesta do Mladoňova, přímo na jih cesta do Budákova a na jihozápad do Všemeřic. Hlavní komunikační tahy jsou doplněny polními cestami vedoucími v mezních pásech oddělujících jednotlivé polní eventuálně luční parcely.

Areál je podle kritérií stanovených v této práci plně transformovaný. Intravilán obce zanikl, zanikly samoty na západě i na jihu. Netransformovány zůstaly dvě komponenty Ješkovského mlýna, které se rozrostly o chatovou osadu, netransformována zůstal i komponenta 16 - kříž na návsi (příloha 12:16, obr. 12:2). Někdejší náves je však pokryta lesním porostem vzniklým z náletu. Povrchový průzkum areálu Drochova, který proběhl 24. 4. 2010, byl znesnadněn současným využitím území

větší části areálu jako pastvin pro skot, v důsledku čehož byl areál včetně intravilánu zaniklé vsi rozdělen elektrickými ohradníky, v jejichž různých částech se popásal dobytek (obr. 13:1). Před zahájením povrchového průzkumu bylo v intravilánu Drochova podle leteckého snímku z roku 1949 identifikováno 15 komponent – usedlostí a domů, z nichž 3 byly zcela nepochybně osamoceně stojícími hospodářskými staveními – stodoly a seníky (příloha 12:7, 8, 15). Tabulka transformovaných komponent stavební povahy Drochov (Tab. 5) ukazuje u domů a usedlostí, které se podařilo povrchovým průzkumem identifikovat, typ, případně formu zánikové transformace, druh postdepoziční transformace a minulé, subrecentní minulé a současné využití území komponenty. Tabulka dále též odkazuje na snímek dokumentující stav komponenty v době povrchového průzkumu. Z patnácti komponent stavební povahy – usedlostí, domů a hospodářských staveb – bylo povrchovým průzkumem identifikováno devět komponent. Pouze u jedné z identifikovaných komponent byly shledány znaky zánikové transformace ve formě jednorázové úplné destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými, u zbylých osmi byla jasně identifikována zánikové transformace typu samovolné postupné destrukce. Komponenty 2 a 13 prošly plnou zánikovou transformací, ale jejich prostor byl v uplynulých několika málo letech využit pro stavbu rekreačních objektů. Se zbytky z transformovaných komponent přitom nebylo zacházeno jako se zbytky domů, ale jako s vhodnými přírodními útvary.

Zánikem vesnice došlo i k zániku cest. Všechny hlavní spojnice sídel prošly zánikovou transformací. Povrchovým průzkumem byla identifikována zaniklá cesta do Mladoňova (příloha 12:17, obr. 13:2), cesta k usedlosti u Mladoňovského potoka (příloha 12:18, obr. 14:1), cesta od usedlosti 6 ke stodole 8 (příloha 12:19), cesta z Drochova do Benčic (příloha 12:20, obr. 6:1), cesta z Drochova do Všeměřic (příloha 12:22, obr. 14:2), zkratka na této cestě k usedlosti 2 (příloha 12:23), cesta

z Drochova do Budákova (příloha 12:25), v terénu je jasně zřetelný též mezní pás 24, zarostlý vzrostlými listnatými stromy (příloha 12:24). Současná přístupová cesta v podstatě neexistuje. Rekultivovací na omou půdu v rámci sjednocování lánů zcela zanikly přímé spojnice Drochova s Ješkovským mlýnem a tudíž s mostem přes Malši (příloha 12:26, 27, obr. 13:1). Pravděpodobně po zániku vesnice byla vybudována asfaltová silnice, která však důsledně prochází mimo bývalé vesnice zhruba středem zalesněného hřbetu táhnoucím se zhruba v ose celého katastru. Tato cesta, která je spíše lesní cestou, využila v některých úsecích pasáží starších komunikací (příloha 12:21).

Markantní je zvětšení plochy lesa. Původní ostrůvky lesa v nejhůře přístupných částí areálů se spojily v souvislý les zmíněný v předchozí pasáži (příloha 14).

V roce 2010 bylo možno sledovat znovuoobnovení rybníčků v místech dokumentovaných indikační skicou stabilního katastru a to na jihovýchodě areálu v mokřadech u hranic katastru s Mladoňovem a na severu na drochovské straně zalesněného hřbetu oddělujícího areál Drochova od areálu Benčic.

5.3 Zánik Mladoňova v důsledku kolektivizace

(něm. Lodus, k. ú. Mladoňov, značka areálu Mlad)

Areál Mladoňova, tj. samotná vesnice s plužinou a přilehlými lesy, je dobře patrný na indikační skice stabilního katastru (příloha 24). Od intravilánu, který má charakter krátké dvouřadé lesní lánové vsi (srov. Černý 1973, 79), vybíhají parcely záhumenicové plužiny, které mají převážně klínový tvar a to na třech světových stranách s výjimkou východu. Na východě respektive severovýchodě ovlivňuje půdorys plužiny Mladoňovský potok, který teče kolmo na osu vesnice a vytváří dno hlavního do široka otevřeného údolí. Zhruba středem vesnice mezi oběma

řadami domů protéká bezejmenná vodoteč, která tvoří levobřežní přítok Mladoňovského potoka a zároveň osu vesnice. Vesnice tak leží v prostoru velmi mělkého pobočného údolí, kolmého na hlavní údolí Mladoňovského potoka. Východní hranice areálu i katastru vede až za tokem Mladoňovského potoka, patrně na odvrácené hraně zamokřených nivních luk, jen velmi krátký úsek hranice vede po toku potoka. Údolí Mladoňovského potoka je v blízkosti vsi Mladoňov velmi mělké. Výjimku z této struktury Mladoňovského areálu tvoří výše uvedený severovýchodní výběžek katastru. Na sever vychází z Mladoňova hlavní cesta do Drochova a na jih vycházejí dvě komunikace nadkomunitního významu. Na jihozápad směřuje přímá spojnice s Rychnovem nad Malší a na jihovýchod směřuje cesta, která se napojuje na hranici areálu Mladoňova a Budákova na transitní cestu vedoucí od Dolního Dvořiště přes Rychnov nad Malší, Budákov, Jaroměř a dále do Benešova nad Černou, kde se napojuje na důležitou regionální komunikaci vedoucí ve směru východ – západ z Kaplice do Horní Stropnice a odtud dále na Nové Hrady a Třeboň (Hrubý 1999, 256). Na leteckém snímku z roku 1949 (příloha 25) vyniká úloha spojnice s Drochovem na sever (příloha 25:22) a zejména spojení s transitní cestou z Rychnova do Benešova (příloha 25:18). Dobře patrná je také cesta z Mladoňova na severovýchod, vedoucí posléze po pravém břehu Mladoňovského potoka k mlýnu na Mladoňovském potoce ležícímu ovšem na katastru Všeměřic a náležejícímu do areálu drochovského (příloha 25:23). Na indikační skice stabilního katastru je tato cesta označena jako Mühlweg (příloha 24). Do sítě cest spojující jednotlivá lidská sídla je napojena i cesta vycházející z Mladoňova směrem jihozápadním a směřující k Rychnovu nad Malší (příloha 25:21). Síť nadkomunitních spojníc je doplněna bohatou sítí cest vedoucích v mezních pásech mladoňovské plužiny. Půdorys intravilánu vesnice na leteckém snímku z roku 1949 (příloha 25) se výrazně neodlišuje od půdorysu vesnice zachyceném indikační skicou stabilního katastru (příloha 24). Dobře zachovaný je i tvar plužiny, která na snímku jeví

známky obhospodařování (příloha 25). Na leteckém snímku z roku 1952 (příloha 26) je sice struktura ještě zcela zachována, ale některé komponenty již jeví známky opuštění. Jedná se zejména o domy a usedlosti 11 – 16 (příloha 26:11-16) včetně k nim náležejících polních parcel. Jsou to komponenty nejvzdálenější od Mladoňovského potoka, umístěné výše po svahu. I jejich polní parcely ve svých partiích vzdálenějších od intravilánu se prudce zdvihají směrem k zalesněnému hřbetu, který tvoří západní hranici katastru, a jemuž vévodí zalesněný vrch Střed (Kupatsher Berg, 707 m n. m.). Tyto dřívější polní parcely nejenže zjevně nejsou obdělávány, ale navíc začínají zarůstat náletovými dřevinami. Naproti tomu parcely v nejnižších a patrně též nejúrodnějších částech údolí jsou zjevně obdělávány. Nastupující razantní změna je patrná na leteckém snímku z roku 1958 (příloha 27). Základní struktura pluziny je ještě patrná, avšak ztrácí se vazba parcel na usedlosti. Polní parcely jsou obdělávány výběrově a jsou sjednoceny do velkých ploch. Na některých sjednocených lánech je patrný strojní způsob obdělávání. Jihozápadní část areálu se zapojuje do lesa postupujícího z nejvyšších partií hřbetu s vrchem Střed. Mění se i síť cest. Zaniká spojení s Drochovem (příloha 27:22), který se v této době nachází ve stejném stupni zániku jako Mladoňov. Přímá spojnice s Rychnovem směrem jihozápadním není již vůbec patrná (příloha 27:21). Zaniká ovšem i hlavní cesta spojující Mladoňov s transitní nadkomunitní trasou z Rychnova přes Budákov do Jaroměře a dále do Benešova nad Čemou (příloha 27:18). Význam naopak nabývá cesta mezi Mladoňovem a Budákovem původně zcela místního významu sloužící pouze k obhospodaření vzdálenějších polí (příloha 27:19, později i 20). Změna hlavních komunikačních směrů zcela nepochybně souvisí s vylidněním Mladoňova – zaniká potřeba spojení sídel a do popředí vystupuje pouze komunikace motivovaná hospodářským využitím území. Nepochybná je zde souvislost se založením provozovny Státního statku Tichá v sousední vsi Budákov v roce 1949 (Kroupa 2006, 200), která se nachází jižně od Mladoňova. Na

křižovatce cesty 18 (příloha 27:18) a transitní cesty Rychnov – Benešov je patrný rybníček, který se vyskytuje již na snímku z roku 1949 a zachoval se dodnes. Nejen situace areálu Mladoňova dokumentovaná leteckým snímkem z roku 1958, ale především situace intravilánu předjímá základní rysy transformované vesnice dneška. Areál Mladoňova je v současnosti plně transformovaný. Nadpoloviční většina domů a usedlostí z celkového počtu 17 identifikovaných na leteckém snímku z roku 1949 (příloha 25) prošla zánikovou transformací mezi léty 1952 a 1958 (příloha 27:2, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 15). Několik domů není v roce 1958 doposud transformovaných, ale dle vegetace přilehlé k domům a dle absence cest vedoucích přímo k domům, lze předpokládat, že domy jsou již opuštěné (příloha 27:3, 9, 13, 16, 17). Pouze usedlosti 1 a 10 (příloha 27:1, 10) naznačují svým stavem a zpřístupněním nějaké využívání. V souvislosti s poznatky terénního průzkumu lze takto uvažovat i o hospodářské části usedlosti 7 (příloha 27:7). Terénní povrchový průzkum proběhl na lokalitě dne 24. 4. 2010, následně proběhlo ověření stavu transformace komunikační sítě dne 29. 10. 2011. Tabulka transformovaných komponent stavební povahy Mladoňov (Tab. 6) ukazuje u domů a usedlostí, které se podařilo identifikovat, typ, případně formu zánikové transformace, druh postdepoziční transformace a minulé, subrecentní minulé a současné využití území komponenty. Tabulka dále též odkazuje na snímek dokumentující stav komponenty v době povrchového průzkumu. Ze sedmnácti komponent stavební povahy – usedlostí, domů, eventuálně hospodářských staveb – bylo možno určit způsob zánikové transformace u 13 komponent. Pouze 5 komponent bylo možno jednoznačně označit v terénu, z toho jednu (komponenta 5) negativně. Ostatní komponenty byly identifikovány pouze na základě leteckých snímků pocházejících z různých období (1949, 1952, 1958, 2008). U jediné komponenty (5) bylo možno určit druh postdepoziční transformace – rekultivaci. Prostor této usedlosti se stal součástí pole přiléhajícího k bývalé vsi na jihovýchodě. U tří komponent (1, 7, 10) byl

určen typ zánikové transformace jako samovolná postupná destrukce, u ostatních identifikovaných byl určen typ zánikové transformace jako jednorázová částečná destrukce.

Akcelerovaný zánik vesnice, který proběhl mezi lety 1952 a 1958 vyžaduje zvláštní interpretaci. Na leteckém snímku z roku 1952 jsou domy ve funkčním stavu a alespoň některá pole jsou obdělávána v obvodech původních polních parcel. Nepochybně některé usedlosti a domy byly opuštěné. Snímek z roku 1958 zachycuje větší část domů a usedlostí částečně destruovaných, stavební materiál odvezený, pole sjednocená a jen výběrově obhospodařovaná. O tom, že vesnice byla dosídlena, svědčí nejen obhospodařovaná pole, která ukazuje letecký snímek z roku 1949, ale i transformátor nalezený v průběhu terénního výzkumu (obr. 266:1). Vesnice byla tedy dosídlena a elektrifikována. Zatímco v roce 1952 lze uvažovat o tom, že na polích soukromě hospodařili ještě noví dosídlenci, v roce 1958 jsou pole zjevně obhospodařována státním statkem s provozem sídlícím v Budákově. Nic nenasvědčuje tomu, že by vesnice byla obývána, stojící domy (komponenty 1, 7, 10) byly nejspíše využívány pro uskladnění nářadí a nástrojů, pravděpodobně i pro ustájení dobytka. Tomu nasvědčuje i zachování pouze hospodářské stavby usedlosti 7. Ostatní stavby byly strženy a materiál odvezen a využit. V pozdější etapě dalšího sjednocování polí došlo k rekultivaci prostoru usedlosti 5, neboť vadila při intenzivním strojovém obdělávání sjednocených lánů. Je zajímavé, že takto nebyl rekultivován prostor usedlosti 2, který i na aktuálním snímku ortofotomapy (příloha 28) vyčnívá do obdělávané plochy dřívějších polí a nynějších luk. Poté, co správce majetku přestal potřebovat budovy v Mladoňově, pravděpodobně z důvodu vybudování dostatečných nových kapacit přímo v Budákově (velkokapacitní kravín dnes v procesu zánikové transformace), ponechal stavby samovolné postupné destrukci. V té době již byl intravilán vesnice kryt náletem a téměř nepřístupný zaniklý sídelní areál nebylo třeba nijak upravovat.

Hospodářskému využívání areálu Mladoňova na dálku odpovídá i změna v komunikační síti, neboť bylo zapotřebí přímého napojení areálu na Budákov se státním statkem. V současnosti je jedinou přístupovou cestou silnička vedoucí z dříve uzavřeného areálu státního statku v Budákově v trase cesty 19 (příloha 27:19, 28:19), aby těsně před Mladoňovem využila trasy cesty 20 (příloha 27:20, příloha 28:20) a vstoupila do někdejší vsi v těsné blízkosti usedlosti 10 (příloha 27:10, 28:10). Podél usedlosti 1 (příloha 27:1, 28:1) sice vychází cesta 22 (příloha 27:22, 28:22), dříve vedoucí až do Drochova, avšak nedaleko za hranicemi katastru, konkrétně v prostoru znovuoobnověných rybníčků v areálu Drochova, na povrchu dobře patrná cesta přestává být průchodnou. Někdejší intravilán vsi je v současnosti zcela pokryt lesním porostem vzniklým z náletu, kromě pevné cesty je také silně podmáčen. Na rozdíl například od sousedního Drochova na dnešní ortofotomapě (příloha 28) nelze rozeznat původní tvar plužiny. Masivní zalesnění a především změna parcelace vzniklá scelením lánů smazaly původní tvář. Lesním porostem vzniklým z náletu je pokryta celá západní třetina areálu Mladoňova, která stoupá vzhůru k vrchu Střed. Les se rozšířil i podél bezejmenné vodoteče severně od Mladoňova a zcela zalesněn je v současnosti prostor samoty Reithbauer východně od Mladoňovského potoka. Vysoká zalesněnost je však v současnosti i výhodou z hlediska prostupnosti terénu, protože lesní cesty jsou obecně v Novohradských horách podstatě lépe udržované než cesty polní.

5.4 Fázová transformace vesnice Mikoly

(něm. Miggolz, k. ú. Mladoňov, značka areálu Miko)

Indikační skica stabilního katastru (příloha 33) zachycuje Mikoly jako lesní lánovou ves se záhumenicovou plužinou (srov. Černý 1973, 79, 92) uspořádanou ve dvou řadách podél Mladoňovského potoka. Pásové záhumenice dosahují na západě a východě hranic katastru, na jihu se

záhumenice v pramenné pánvi otevírají vějířovitě a střetávají se s plužinou Obce, která se do ní zčásti vklíní. Na jihu, kde se údolí otvíralo do šířky, a kde lze očekávat nejúrodnější půdu, lze pozorovat přidané tratě. Polní a luční parcely vystupují na západě až do značných nadmořských výšek kolem 730 m n. m., procházejí mezi zalesněnými vrcholky Mikolský vrch (765 m n. m.) a Mikolská pláň (761 m n. m.) a pokračují na mírně odvrácené náhorní planině ve zmiňované nadmořské výšce 730 m n. m. až k hranicím katastru s katastrem Tiché. Na východní straně nedosahují záhumenice takové délky, obepínají zalesněný Stolový vrch (709 m n. m.) a dosahují také až na hranici katastru, která je tvořena méně výrazným jen z malé části zalesněným hřbetem o nadmořské výšce cca. 730 m n. m. Na jihu areál dosahuje částečně zalesněného nevýrazného hřebene rozkládajícího se po obou stranách vrchu Hřib (675 m n. m.), kterým prostupuje Mladoňovský potok do areálu Budákova.

Zajímavá je situace komunikací zachycená indikační skicou stabilního katastru (příloha 33). Výraznou osu tvoří severojižní komunikace, která se v prostoru vesnice dělí na několik větví. Hlavní trasa vede ze severu od Jaroměře do Mikol, odtud pokračuje jižním směrem do sousední Obce a dále do Tiché, na východ do Bukovska a na západ do Rychnova nad Malší. Tato odbočka se později stává součástí přímé silnice z Bukovska do Rychnova, která se Mikol pouze letmo dotýká. V kartografických pramenech se objevuje až na reambulanci z roku 1922 třetího vojenského mapování (list č. 4553/1). Komunikační síť je doplněna cestami místního významu vedenými v mezních pásech podél polních a lučních parcel a v morfologicky členitém intravilánu též k jednotlivým usedlostem.

Půdorysná situace se s výjimkou změny v hlavní komunikační síti nemění do období po druhé světové válce. První dostupný poválečný letecký snímek z roku 1952 (příloha 34) zachycuje vesnici i plužinu ve stejném půdorysu i hranicích jako indikační skica stabilního katastru.

Zásadní změnu v komunikační síti znamená vybudování silnice mezi Bukovskem a Rychnovem nad Malší. Na leteckém snímku lze pozorovat zánik významu druhdy hlavní komunikace z Mikol na sever do Jaroměře (příloha 34:26), stejně tak jako cesty z intravilánu Mikol do Bukovska (příloha 34:25. Z obou cest se stávají polní cesty místního významu.

Pole jsou dle svědectví leteckého snímku z roku 1952 (příloha 34) ještě obdělávána v hranicích původních parcel, ale zemědělské využívání se s rezervou vyhýbá intravilánu, respektive východiskem zemědělské péče viditelně nejsou usedlosti a patrně již tak není dílem soukromě hospodařících dosídlenců. O obydlí usedlostí lze pro toto období jen spekulovat, některé stavby však zcela jistě nesou znaky pustnutí. Části parcel, které jsou hůře přístupné, jsou v prudkém svahu nebo se nacházejí na náhorní plošině východní části areálu, začínají zarůstat náletem.

Dramatickou změnu, podobně jako u sousedních areálů, dokumentuje letecký snímek z roku 1958 (příloha 36). Areál je zemědělsky využíván jen velmi extenzivně. Jako orná půda jsou obdělávány bez scelení jen nejlépe přístupné parcely, ostatní polní a luční parcely zarůstají náletem. Dle situace, kterou zachycuje snímek u sousední vsi Obec (příloha 43: stádo skotu na pastvě), která je ovšem v tomto období intenzivněji zemědělsky využívána, je možné uvažovat o pastvě v zarůstajících částech plužiny. Domy v intravilánu jsou všechny opuštěné, protože k nim nevedou žádné cesty. Jedinou viditelně zachovanou původní komponentou areálu je osová cesta (příloha 36:26).

Areál Mikol je v současnosti zcela transformovaný. Podle svědectví leteckých snímků z let 1958 a 1967 však k transformaci došlo fázově. Tabulka transformovaných komponent stavebí povahy (Tab. 7) ukazuje u domů a usedlostí, které se podařilo identifikovat terénním průzkumem, typ, případně formu zánikové transformace, druh postdepoziční

transformace a minulé, subrecentní minulé a současné využití území komponenty. Tabulka dále též odkazuje na snímek dokumentující stav komponenty v době povrchového průzkumu. Na leteckých snímcích z let 1952 a 1958 se podařilo identifikovat 21 usedlostí nebo domů (příloha 36). Terénní povrchový průzkum proběhl 11. 5. 2011. Podmínky terénního výzkumu byly ztíženy současným využitím území jakožto pastviny. V oblasti v současné době populární odolná plemena skotu jsou na pastvě po celé vegetační období od samého svého počátku v dubnu do konce listopadu. Skot tak není na svých pastvinách jen v době, kdy na nich leží sněh. Na druhou stranu vypásání prostoru terénních reliktních skotem umožňuje jejich efektivní okulární observaci i z větší vzdálenosti, z které by jinak vegetací ve vegetačním období zarůstající relikty nebyly vůbec pozorovatelné ani mimo vegetační období. Zejména z tohoto důvodu bylo upuštěno od opakovaných terénních průzkumů. Z porovnání leteckých snímků z roku 1958 (příloha 36) a 1967 (příloha 37) je zjevné, že k závěrečné fázi zánikové transformace došlo mezi lety 1958 a 1967. Předtím však docházelo k postupnému pustnutí. Vesnice nebyla před rokem 1958 ani elektrifikována. Z 21 usedlostí identifikovaných na leteckých snímcích se podařilo v terénu ověřit 13 komponent, u kterých byl sledován typ zánikové transformace jako úplná destrukce. U 6 komponent byla určena forma zánikové transformace jako úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými, u 6 forma zánikové transformace nemohla být pozorována, neboť prostor komponenty byl následně rekultivován bez na povrchu identifikovatelných pozůstatků. Na základě snímku z roku 1967 lze formu úplné destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými předpokládat u všech komponent areálu (příloha 37). To ostatně potvrzuje i dům 10, který se jednou svojí delší stranou přimyká k cestě 26 (příloha 36:10, 26), kde zůstaly zachovány jeho zbytky (obr. 266:2), zatímco zbylá část prostoru domu byla rekultivována (příloha 38:10, 26). Povrchovým průzkumem byly kromě reliktních usedlostí dokumentovány relikty transformovaných

cest, vegetačních příznaků mezních pásů a do výčtu povrchovým průzkumem zjištěných komponent náleží též netransformovaný kříž (Tab. 8). Cesta 25 je na snímku z roku 1958 (příloha 36:25) zachycena ještě jako mez, v současné době je část pozorovatelná jako zaniklá cesta (obr. Mikoly 23:1), část je rekultivována na pastvinu (příloha 38:25). Cesta 26 (příloha 36:26) je v nejnižší partii za odbočkou z hlavní silnice netransformovanou funkční cestou (obr. 23:2), ale záhy mizí, neboť byla rekultivována v rámci meliorace Mladoňovského potoka. Ve svahu mezi Mikoly a Obcí se v současnosti projevuje jako mezní pás (obr. 24:1) rozpoznatelný jako zaniklá cesta až po bližším ohledání (obr. 24:2), aby se těsně pod Obcí opět zcela vytratila tentokrát z důvodu rekultivace v rámci sjednocování polí (příloha 38:26). Se zaniklou cestou 26 souvisí kříž 7 (obr. 267:1), který stál původně v ohbí cesty 26 u usedlosti 20 (příloha 36:26, 20, 7), ale po rekultivaci usedlosti 20 a cesty 26 se ocitl uprostřed louky (obr. 25:1) v úpatí rekultivací nově vzniklé meze (příloha 38:7).

Stejně jako intravilán zanikl kompletně i areál ve svém původním půdorysu. Na leteckém snímku z roku 1967 je intravilán již prošlý zánikovou transformací, extravilán si však stále udržuje základní rysy původního půdorysu, alespoň ve východní části areálu, který snímek zachycuje (příloha 37). Rovněž Mladoňovský potok je na tomto snímku ještě neregulován. Současný satelitní snímek (příloha 38) nebo ještě lépe průnik leteckého snímku z roku 1952 s topografickou mapou (příloha 35) dokumentují masivní nástup lesa na celé západní straně areálu, který pohltil pásy záhumenicové plužiny ve většině délky svých parcel. Odlesněný zůstal jen někdejší intravilán a tři rozeznatelné tratě při silnici do Rychnova nad Malší včetně náletem zarostlých mezních pásů. Mezní pásy jsou však dobře zachované i v zalesněných partiích zaniklé plužiny, což je obecný jev nejen v Novohradských horách (srov. např. Matoušek 2006, 284). Na východě areálu rovněž došlo k zániku původní parcelace,

na rozdíl od západní část areálu nikoliv zalesněním, ale scelením parcel. Plocha lesů vzrostla na této straně jen zcela zanedbatelně (příloha 35). Po úplné destrukci intravilánu vesnice došlo k scelování parcel východní části areálu, regulaci Mladoňovského potoka, melioraci jeho pramenné pánve a rekultivaci nejen mezních pásů a remízů, ale též remízů vzniklých na místech zaniklých domů a usedlostí. Podle dostupných pramenů nelze určit, zda k tomu došlo naráz nebo postupně. Rovněž vymežitelné časové rozpětí je velmi široké: došlo k tomu mezi léty 1967 -1989. Z jiných míst zkoumané oblasti zejména díky orálně historickým pramenům je známo, že k rozsáhlým melioračním a rekultivačním pracím docházelo až na počátku osmdesátých let dvacátého století (srov. Svatý Vít), pro tento areál se však informací nedostává. Je pravděpodobné, že například k rekultivaci území domů a usedlostí původně ležících přímo na dně údolí při Mladoňovském potoce došlo v souvislosti s regulací jeho toku (např. příloha 36:30, 19, 21, 22). Některé mezní pásy rekultivované v rámci scelování parcel (příloha 36:31, 32, 33) se však zachovaly v podobě vegetačních příznaků, které byly v rámci povrchového průzkumu identifikovány (obr. 25:2).

5.5 Postupné opouštění osady Obec v závislosti na způsobu využití území

(něm. Obst, k. ú. Mladoňov, značka areálu Ob)

Areál je vymezen přírodní hranicí jen na západě, kde je oddělen od pluziny Mikol zčásti zalesněným hřbetem vrchu Mikolská pláň. Na severu se parcely Obce stýkají především s lučnými parcelami Mikol, na východě s pluzinou Bukovska, na jihu a jihovýchodě oddělují ostrůvky lesa od areálu vsi Tichá. Takový obraz poskytuje jak indikační skica stabilního katastru (příloha 39) tak letecký snímek z roku 1947 (příloha 40) a do určité míry i snímek z roku 1952 (příloha 41). Půdorysem se osada blíží lesní návesní vsi (srov. Černý 1973, 79), i když půdorys je trojúhelníkovitý,

z jehož rohů vycházejí cesty. Plužina je záhumenicová, avšak její tvar je značně deformován morfologií terénu, ale zejména stykem s plužinami sousedních areálů (příloha 39). Velikosti i poloze vesnice odpovídá i síť komunikací. Indikační skica stabilního katastru (příloha 39) zaznamenává komunikační schéma, které se dochovalo až do sklonku 40. let dvacátého století. Na sever směrem do Mikol podél Mladoňovského potoka zobrazuje skica i letecký snímek cestu (příloha 40:9), která je v areálu Mikol označena jako 26. Na jihovýchod směřují podél polních parcel dvě cesty (příloha 40:10, 11), které se připojují k cestě z Bukovska a pokračují na jihozápad směrem do Tiché (příloha 40:15). Cesta vedoucí přes náhorní samoty Mikolské do Rychnova nad Malší zprvu z Obce míří přímo na jih a posléze se otáčí na západ (např. příloha 41:12). Komunikační síť doplňuje místní cesta připojující samotu na katastru Bukovska (příloha 40:Buk 1) organicky k nejbližší vsi, kterou je Obec (příloha 40:13). V průběhu padesátých let dochází k postupnému zániku popsané komunikační sítě společně s vesnicí i přilehlou samotou. Na leteckém snímku z roku 1958 se zřetelně vytrácí nadkomunitní charakter cesty na západ do Rychnova nad Malší (příloha 43:12), což souvisí s hospodářským připojením Obce na Tichou a Bukovsko, kde jsou provozovny státních statků, a již s předchozím zánikem Mikolských samot, které se na cestě do Rychnova nacházely. Zcela zaniká v mezním pásu vedoucí paralelní spojka na cestu Bukovsko – Tichá směrem na jih (příloha 43:11).

Areál Obce včetně přilehlé samoty na katastru Bukovska je v současnosti zcela transformovaný. Zatímco snímek z roku 1947 (příloha 40) ukazuje Obec a přilehlou samotou označenou jako Buk 1 jako žijící a s usedlostmi hospodařícími na vlastních pozemcích, snímek z roku 1952 (příloha 41) dokumentuje již sjednocené parcely, které nejsou obhospodařované z usedlostí, které obklopují. Tento jev, kdy se obdělávaná pole vyhýbají blízkosti usedlostí, k nimž dříve náležely, je

obzvláště patrný u samoty Buk 1. Na snímku z roku 1947 (příloha 40: Buk 1) je usedlost obklopena obhospodařovanými poli, které těsně přiléhají k usedlosti, snímek z roku 1952 (příloha 41: Buk 1) zachycuje sice zcela zřetelnou usedlost i se sadem, i pole těsně přiléhají k usedlosti, ale parcely jsou již sjednocené. Na snímku z roku 1958 obdělávané pole pečlivě obkružuje zjevně pustou usedlost, která zarůstá bujnou vegetací (příloha 43: Buk 1). Na snímku z roku 1967 obdělávané pole obkružují již jen remíz – usedlost již prošla zánikovou transformací typu úplné destrukce (příloha 44: Buk 1). V současnosti je na místě usedlosti, které bylo rekultivováno, souvislá pastvina (příloha 45: Buk 1). Tento příklad dobře dokumentuje determinující závislost vztahu usedlost – zemědělská půda – způsob využití území při sledování transformačních procesů. Výjimkou v intravilánu Obce je usedlost 2, ke které přiléhá pozemek mající charakter již spíše záhumenku než pole a snad i usedlost 6, kde je rovněž patrný obdobný útvar. V každém případě na snímku z roku 1958 se tento „záhumenek“ stává součástí ohrazené pastviny (příloha 43:2) a obdobný pozemek u usedlosti 6 je zarostlý vegetací (příloha 43:6). Na snímku z roku 1952 je patrné pustnutí i některých jednotlivých usedlostí a domů, zřetelně pustá je usedlost 5 a dům 8 (příloha 41:5, 8). Tento trend je zřetelný i na snímku z roku 1958, kdy kromě usedlosti 5 (příloha 43:5) a domu 8 (příloha 43:8) prochází zánikovou transformací i usedlost 4 (příloha 43:4). Naproti tomu snímek dokládá minimálně hospodářské využití usedlosti 3 (příloha 43:3) a pravděpodobně i 2 (příloha 43:2). Snímek z roku 1967 dokládá transformaci komponent 4, 5, 7 a 8 (příloha 44: 4, 5, 7, 8) úplnou destrukcí a komponent 1 a 6 (příloha 44: 1, 6) samovolnou postupnou destrukcí. U komponenty 2 byla dle svědectví snímku transformace samovolnou postupnou destrukcí minimálně zahájena (příloha 44: 2). To že komponenty 1, 2, 3 a 6 (příloha 44: 1, 2, 3, 6) byly mezi lety 1958 - 1967 ušetřeny demolice napovídá, že v roce 1958 byly ještě obydlené anebo hospodářsky využité. Leteckým snímek však je doloženo pouze hospodářské využití komponenty 3 (příloha 43:3,

traktor s valníkem naloženým slámou před domem) a pravděpodobně i komponenty 2 (příloha 43:2, vyježděná přístupová cesta a zapojení usedlosti do ohrazení v reálném čase využívané pastviny, což dokládá stádo skotu v ohrazení severozápadně od usedlosti 2). Hospodářskému využití jako skladů, stodol a chlévů odpovídá i skutečnost, že Obec nikdy nebyla elektrifikována.

Terénní povrchový průzkum sídelního areálu proběhl 11. 5. 2011 a následně ještě 6. 9. 2011 a zachytil situaci v podstatě nezměněnou od situace dokumentované leteckým snímkem z roku 1967. Tabulka transformovaných komponent stavební povahy Obec (Tab. 9) ukazuje u usedlostí, které se podařilo identifikovat terénním průzkumem, typ, případně formu zánikové transformace, druh postdepoziční transformace a minulé, subrecentní minulé a současné využití území komponenty. Tabulka dále též odkazuje na snímek dokumentující stav komponenty v době povrchového průzkumu. U komponent 1, 2, 3 a 6 je zachováno nadzemní zdivo, což dokládá typ zánikové transformace patrný již z leteckých snímků. Charakteristické reliktů, byť jenom těsně nad úrovní terénu, terénní průzkum identifikoval i u komponent 4 a 5, i když zanikly úplnou destrukcí. Tento příklad dokládá rozdíl mezi komponentou zaniklou úplnou destrukcí se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými bez následného působení kulturních postdepozičních transformací a komponentou zaniklou úplnou destrukcí provedenou beze zbytku nebo komponentou zaniklou sice úplnou destrukcí se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými avšak s následným působením kulturních postdepozičních transformací (např. rekultivace). Komponenty 4 a 5 byly dle svědectví leteckého snímku z roku 1967 (příloha 44:4, 5) zahrnuty zeminou, protože na snímcích nejsou patrné žádné ruiny. Prostor komponent však nebyl následně rekultivován, zalesněn ani meliorován, takže po slehnutí kypré zeminy se po letech objevilo nedůsledně odstraněné zdivo někdy i v celkem identifikovatelném

púdorysu (komponenta 4), jinde se objeví i čerstvě propadlé suterény (např. Mikulov k.ú. Cetviny).

Intravilán je nyní pokryt lesem vzniklým z náletu (obr. 41:1). Lesík je obklopen pastvinami (příloha 45). Intravilán je ve vegetačním období prakticky neprostupný vzhledem k rumištní vegetaci a podmáčení. Nepřístupnost je ještě zvýrazněna tím, že lesík je obehnán elektrickým ohradníkem, aby se mezi ruiny nezatoulal dobytek.

Všechny cesty, které připojovaly areál k ostatním sídlům, zanikly. Cesta 9 zanikla beze stop v důsledku sjednocování polních parcel a meliorace prameniště Mladoňovského potoka (příloha 45:9). Cesty 10, 11 a 13 zanikly rovněž beze stop v důsledku sjednocování polních parcel (příloha 45:11, 12, 13). Zachovaly se pozůstatky zaniklé cesty 12 (příloha 45:12), jejíž dobře patrné relikty se nacházejí v zalesněných částech svažitéch lučních a polních parcel Obce a od kříže 14 (obr. 270:1) v široké erozní rýze přecházející v remízku, který dosahuje až prostoru někdejší vsi. Cesta 15 se zachovala jen jako hranice zalesněných ploch a polí scelených s polními parcelami Tiché v jižní části areálu Obce, kde katastr Mladoňova sousedí s katastrem Tiché (příloha 45:15).

Zemědělsky využívaná plocha areálu (v současnosti pastviny s výjimkou jižní části areálu na hranici katastru s k.ú. Tichá) Obce se scvrkla pouze na rovinnou partii náhorní plošiny. Všechny svažité části někdejších polních a lučních parcel byly zalesněny nebo zarostly náletem (příloha 42).

5.6 Osada Lhota zaniklá mezi hranicí a ženijně technickým zařízením ostrahy hranic

(něm. Neustift, k. ú. Cetviny, značka areálu Lhot)

Indikační skica stabilního katastru (příloha 50) ukazuje Lhotu jako silniční návesovku (srov. Černý 1973 79) ležící na cestě mezi Leopoldschlag Marktem a Cetvinami s nepravou traťovou plužinou (srov. Černý 1973, 91).

Ze západního cípu Lhoty vychází směrem jihozápadním cesta do Leopoldschlag Marktu (příloha 51:38) a směrem severozápadním cesta do Tiché (příloha 51:37). Do Tiché směřuje i cesta vycházející severním směrem z východního cípu vesnice (příloha 51:32), zatímco ze stejného konce směrem jihozápadním vychází cesta do Cetvin (příloha 51:29), která je vedena ve většině své trasy po břehu Malše. Ostatní cesty jsou polní cesty. Tato komunikační síť je patrná jak na leteckém snímku z roku 1949 (příloha 51), tak na snímku z roku 1952 (příloha 52). Vzhledem k bezprostřední blízkosti hranice (cca 200 m), je však soubor leteckých snímků areálu Lhoty malý a omezuje se právě jen na snímky z roku 1949 a 1952, přičemž snímek z roku 1949 je velmi nekvalitní (příloha 51). I na něm je však patrné, zejména ve srovnání s přilehlým územím Rakouska, že vesnice je v době snímkování opuštěná, pravděpodobně vůbec nedosídlená, přestože usedlosti jsou netransformované; polní parcely areálu jsou totiž neobdělávané. Letecký snímek z roku 1952 zachycuje Lhotu již v procesu transformace (příloha 52).

V současnosti je areál Lhoty plně transformovaný. Povrchový nedestruktivní průzkum proběhl 29. 4. 2011. Tabulka transformovaných komponent stavební povahy Lhota (Tab. 10) ukazuje u usedlostí, které se podařilo identifikovat terénním průzkumem, typ, případně formu zánikové transformace, druh postdepoziční transformace a minulé, subrecentní minulé a současné využití území komponenty. Tabulka dále též odkazuje

na snímek dokumentující stav komponenty v době povrchového průzkumu. Destrukce usedlostí 1-9 (příloha 51, 52) se zachovaly jako dvakrát přerušovaný kamenný násep nebo val, který byl označen jako komponenta 23-25 (příloha 51, 52; obr. 42:1). Usedlosti 1-5 byly po spádnicí od severu k jihu shrnuty do náspu 23, domy 7 a 6 do náspu 24 a usedlosti 8 a 9 do náspu 25 (příloha 51, 52). Zaměřením náspů GPS a následným vynesením do leteckých snímků (příloha 51, 52) se ukázalo, že přerušení náspu ve dvou případech ze tří koresponduje s mezerou v zástavbě (příloha 51, 52). Jediným reliktem usedlostí 1-9 je terasovitý útvar 39 (příloha 51, 52; obr. 42:2), původně zářez pro usedlost 1. Náspy vedou přibližně v linii štítů usedlostí obrácených k návsi. Severně od náspů, tedy vně vesnice, bylo území usedlostí rekultivováno. Vzhledem k malé četnosti leteckého snímkování oblastí těsně se přimykajících k hranici nelze určit, zda k částečné rekultivaci komponent 1 – 9 došlo v rámci demolic anebo až nějaký čas po nich. Analogicky podle jiných lokalit s podobným osudem zpracovávaných v této práci je pravděpodobnější, že k rekultivaci území usedlostí došlo až později, nejpravděpodobněji v souvislosti s meliorací (obr. 270:2) resp. s regulací toku Malše (obr. 43:1). To ovšem platí i o ostatních rekultivovaných území někdejších domů vesnice Lhota (komponenty 16, 17, 18, 19, 20, 21 a 22; příloha 51, 52). Náspy 23, 24 a 25 tvoří v současnosti severní okraj lesíka vzniklého z náletu, který v sobě ještě ukrývá relikty dalších komponent (příloha 53: 23, 24, 25, 10, 11, 12, 13, 14, 26, 27, 28). Patrně z důvodů větší roztroušenosti staveb, byly komponenty 10 – 14 jenom strženy a zbytky byly ponechány v místě, což v důsledku znamenalo, že některé relikty se dobře zachovaly: půdorys domu 10 (příloha 51, 52; obr. 43:2), půdorys usedlostí 11 (příloha 51, 52), 12 (příloha 51, 52; obr. 44:1) a půdorys domů 13 a 14 (příloha 51, 52). Dobře zachované jsou relikty domu 13 (příloha 51, 52), kde kromě vcelku běžně dochovaného zčásti propadlého sklepa (obr. 44:2) se i pro nedestruktivní výzkum dochovala v někdejším interiéru domu v podstatě celá pohřbená kachlová kamna

(obr. 45:1). V bezprostřední blízkosti domu 13 a cesty probíhající návší (mezi dochovanými úseky 26 a 29) se dochoval snos stavebního kamene (příloha 51, 52:28; obr. 45:2), který dokládá těžbu stavebního materiálu při demolici staveb. Stavební úpravy cest v intravilánu nebo bezprostřední blízkosti se zachovaly v úseku daném komponentou 26 (příloha 51, 52; obr. 46:1) a v úseku 29 (příloha 51, 52; obr. 46:2). Do úseku 29 byla v poválečném období zamaskována pozorovatelná pohraniční stráž 30 (příloha 51, 52; obr. 47:1), která byla otevřena směrem na Leopoldschlag Markt. V tomto směru byla rovněž obzvláště důkladně regulována Malše, která zde je lemována betonovým chodníkem (obr. 47:2), který pravděpodobně sloužil také k ostraze hranic. Cesty Lhot 37 a 38 se nedochovaly ani v reliktech. Na leteckém snímku z roku 1952 je před někdejšímostem přes Malši na této dříve hlavní cestě 37 spojující Lhotu s Leopoldschlag Marktem vybudován překop. Je pravděpodobné, že tato cesta byla v úseku blíže hranic rozorána. Poměrně dobře se zachovaly mezní pásy 31 (příloha 51, 52), 32 a 33 (příloha 51, 52; obr. 48:1), kterými dříve procházely cesty. Terasovitě uspořádání polních parcel s mezními pásy se dochovalo též na jih od vsi – komponenty 34, 35, 36 (příloha 51, 52; obr. 48:2).

Asi 250 m severovýchodně od vesnice byly od sklonku roku 1951 budovány elektrické zátarasy ochrany hranic, které jsou dobře patrné i na leteckých snímcích z roku 1952 (příloha 52: tučné linie v SV rohu výřezu). V sedmdesátých letech bylo železnižně technické zařízení posunuto severněji do vnitrozemí a místo původních elektrických drátěných zátaras byla v téže trase pro pohraniční stráž vybudována silnice, která je v současnosti jedinou obslužnou komunikací areálu.

5.7 Studie postdepozičních transformací ve vsi Mikulov

(něm. Böhmendorf, k. ú. Mikulov, značka areálu Mik)

Půdorys vesnice a její plužiny má podle indikační skici stabilního katastru charakter návesní (Černý 1973, 79) s délkovou plužinou (Černý 1973, 91-92), jejíž pásy probíhají i mimo osadu a dosahují hranic katastru. Ze směru od jihozápadu vstupuje do vesnice hlavní cesta od Cetvin, která pokračuje severovýchodním směrem na Bělou s odbočkou na Dolní Příbraní. Na severovýchodním konci návsi se z této hlavní odděluje vedlejší cesta, která pokračuje východním směrem a k vesnici připojuje polní a zejména luční tratě vzniklé na hranici katastru později mýcením lesa („Schlagl Flur“) a které nemají tvar záhumenicových pásů (příloha 54). I podél této cesty je několik usedlostí, které tím vystupují z pravidelného půdorysu návsi, podobně jako několik domů směrem podél hlavní cesty směrem jihozápadním. Tato východní vedlejší cesta je jediná vedlejší polní cesta, která vedle hlavní komunikace severovýchodní vede napříč záhumenicovými pásy. Všechny ostatní polní cesty vedou v mezních pásech s drobnými odchylkami, které si vyžádal svahovitý terén.

Hranice katastru jsou na jihovýchodě vymezené Malší, jejíž břehy jsou už i na indikační skice stabilního katastru zalesněné (příloha 54). Tato katastrální hranice je též hranicí zemskou a od roku 1918 též hranicí státní. Severozápadní hranice je tvořena rovněž přirozeně bezejmennou vodotečí, která odděluje mikulovský areál od areálu Tiché. Záhumenicové pásy jsou vedeny v této delší ose ve směru JV-SZ; od intravilánu na JV hned za vsí parcely prudce stoupají, dosahují náhorní roviny, od které opět klesají zčásti zalesněné k Malší; od návsi směrem severozápadním nejmarkantnější terénní zlom nad potokem a cestou zaujímá zástavba, od zástavby vycházejí záhumenicové pásy do mírného kopce, aby mírným svahem zase klesly k hraničnímu potoku.

Výše uvedenou starší situaci shodně zachycují kolmé letecké snímky z let 1947 a 1949. Podle snímku z roku 1947 můžeme usuzovat i na částečné dosídlení nebo alespoň hospodářské využívání vybraných usedlostí a přilehlých polí a pastvin (příloha 54). Snímek z roku 1949 má nepříznivé měřítko a jeho kvalita je velmi nízká. Jediné na co lze podle něj soudit je, že domy i usedlosti intravilánu jsou zachované, jejich využívání nebo obdělávání půdy, z nich však vyčíst nelze (VGHMÚř 8367/1949). Na snímcích z roku 1952 (příloha 56) jsou již některé usedlosti destruované. Stavebně zachované a snad i užívané jsou usedlosti 16, 18, 19 a 28 (příloha 56). Na snímkování z tohoto roku je však již dobře zřetelný průběh výstavby ženijně technického zařízení ochrany hranic (příloha 56). Změnu stříhem přináší letecký snímek z roku 1958 (příloha 58), všechny usedlosti a domy s výjimkou usedlosti 28 prošly zánikovou transformací. Místa domů a usedlostí jsou aplanována zčásti zarostlá vegetací, úrodnější části parcel, které k usedlostem původně náležely, jsou však zjevně obhospodařovány (příloha 59).

V současnosti jsou všechny domy a usedlosti vesnice zaniklé (Tab. 11). Usedlost 28 zřejmě sloužila po celou dobu existence zakázaného hraničního pásma jako hospodářská budova pro zemědělce nebo byla jinak využívána Pohraniční stráží, což dokládá rytina „čísla“ v omítce na úrovni prvního patra stavby (obr. 62:2). V průběhu prvního terénního výzkumu v roce 1998 měla usedlost 28 zachovanou ještě i střechu (obr. 53:2). V té době však již nebyla využívána a tak v době následujícího povrchového průzkumu, který se uskutečnil dne 30. 4. 2011, se komponenta 28 nachází v průběhu zánikové transformace (obr. 54:1, 54:2). V průběhu komplexního povrchového průzkumu provedeného v roce 2011 byly spolehlivě identifikovány relikty pouze po usedlostech 6, 16, 18, 19 a 20 (příloha 55, 56, 58). Celá velká prostorově související skupina nebyla v terénu identifikována vůbec v důsledku působení kulturních transformačních vlivů a do další skupiny je možno shrnout

usedlosti, které sice byly identifikovány jako skupina, ale nikoliv jako jednotlivé usedlosti. Vzhledem k této situaci nejsou transformace analyzovány po jednotlivých usedlostech, domech respektive komponentách, ale po jejich skupinách. Terénním výzkumem a srovnáním jeho výsledků s leteckými snímky a kartografickými podklady byly vyčleněny tři základní skupiny komponent rozdělené zejména na základě prostorové souvislosti a dále podle typu a druhu zánikové transformace a druhu postdepoziční transformace (skupiny A, B, C). Jako čtvrtá skupina je vyčleněna podle stejných kritérií usedlost 28 jako skupina D.

Na základě výše uvedeného zlomu mezi léty 1952 a 1958 spojeného s pozorováním terénního výzkumu lze konstatovat, že všechny domy a usedlosti s výjimkou usedlosti 28 zanikly jednorázově. Stav víceméně těsně po demolicích, které znamenaly dokonání procesu zánikové transformace, zachycuje letecký snímek z roku 1958 (příloha 58). Pro stav v jakém jsou komponenty zachyceny terénním výzkumem, respektive pro rozdíly které jsou mezi jednotlivými skupinami, jsou rozhodující postdepoziční transformace.

Z jednotlivých domů a usedlostí vesnice se nejmarkantněji vyděluje usedlost 28, která tvoří samostatnou skupinu D. Tato usedlost zaniká samovolnou postupnou destrukcí s fázovým posunem cca 30 let po zániku všech ostatních domů a usedlostí vesnice z důvodů, které již byly uvedeny. Ostatní domy a usedlosti zanikají úplnou destrukcí se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými. Zatímco ve skupině C se podařilo při terénním průzkumu spolehlivě identifikovat jednotlivé komponenty a to jak domy a usedlosti, tak cesty, mezní pásy i jednotlivé parcely, ve skupině A byly sice terénním výzkumem zaznamenávány terénní i stavební relikty jednotlivých domů a usedlostí, ale nebylo možné od sebe jednotlivé usedlosti natož stavby respektive domy odlišit z důvodů původní souvislé zástavby (srov. „nahuštěné relikty“ Černý

1973, 73). Naproti tomu ve skupině B nebylo terénním výzkumem možno spolehlivě identifikovat žádné komponenty. V některých případech zdánlivě o někdejších usedlostech vypovídala konfigurace terénu, ale přeměřením GPS se morfologie terénu, stejně jako některé jiné terénní indicie (např. obr. 273:1), ukázaly jako nespolehlivé. Rozdíl mezi skupinou A a C je tedy jen v hustotě komponent v určitém prostoru. Postdepoziční transformace, které můžeme předpokládat u těchto skupin lze řadit výhradně mezi přírodní. Zcela nepochybně zde působily vlivy gravitační eroze a vegetace. Jak se zdá na základě studia leteckého snímku z roku 1958 (příloha 58), relikty zbouraných domů a usedlostí byly alespoň částečně překryty omicí, nicméně nedošlo u skupin A a C k rekultivaci, půda mezi někdejšími usedlostmi ani prostor domů a usedlostí samotných nebyly zemědělsky užívány a prostor zde dostala přirozená sukcese vegetace, která za dobu téměř šesti desítek let dosáhla stavu vzrostlého náletového lesa, který území skupin A a C pokrývá v současnosti respektive v době terénního výzkumu, s bylinným podrostem. Zejména v poslední době, kdy plochy jsou pokryty náletovým lesem, se dostala ke slovu gravitační eroze, v některých případech i vodní eroze, která odhalila omicí dříve zakryté relikty a učinila je tak zřetelnějšími i pro povrchový průzkum. Ke zvýraznění reliktního terénu přispěla i destrukce nezasypaných sklepů. I v jiných zaniklých vesnicích oblasti zkoumané touto prací bylo možno pozorovat, že sklepy nebyly při demolicích většinou bourány a zasypávány, ale jenom přehmuty sutí případně omicí. Podle způsobu využití území, pak dříve či později sklepní klenby povolí a sklepy se propadnou. Nejzřetelnějším příkladem odhalování terénních reliktními vlivy postdepozičních procesů je usedlost 19 na ploše B. Na leteckém snímku z roku 1958 (příloha 59) je prostor usedlosti aplanován a zarostlý vegetací. Na snímku (obr. 52:2) z terénního průzkumu prostor usedlosti 19 budí dojem poměrně čerstvé demolice. K samovolné destrukci nezasypaného sklepa došlo pravděpodobně teprve nedávno. Samovolná destrukce způsobila nové erozní procesy,

kteře odhalily relikty již dříve zakryté půdou. Přírodní vlivy postdepozičních transformací v tomto případě působí redepozičně a dočasně činí terénní relikty zřetelnějšími (srov. Dragoun 2002, 301; Fröhlich 2002). Naproti tomu na ploše B působily na stejně zachované relikty (příloha 58) postdepoziční vlivy kulturní v podobě rekultivace. Rekultivace proběhly v blíže neurčené době mezi lety 1958 a 1990 a byly nepochybně provedeny v souvislosti s regulací toku bezejmenné vodoteče protékající někdejší vesnici Mikulov (obr. 63:1). Spolu s usedlostmi a domy v ploše B byly rekultivovány i usedlosti – samoty, které stály podél hlavní komunikace jdoucí ve směru JZ – SV, respektive mezi silnicí a vodotečí. Rekultivacemi vzniklé scelené lány určené původně jako orná půda, slouží v současnosti jako pastvina nebo louka (obr. 51:1).

Ještě v roce 1949 sloužil prostor vesnice jako sídliště, obklopené polními a lučnými parcelami. Lesy byly v zemědělsky nevýhodných polohách, v příkrých svazích a na okrajích areálu, v místech též příliš vzdálených pro zemědělské využití. V současnosti je vesnice zaniklá, usedlosti a domy transformované. Dvě třetiny vesnice (plochy A a C, příloha 57) jsou zarostlé lesem vzniklým z náletu, jedna třetina byla rekultivována na ornou půdu a v současnosti slouží jako pastviny a louky (plocha B, příloha 57). V severní polovině areálu od hlavní komunikace na sever do vnitrozemí došlo pouze ke změně využití území z orné půdy na pastviny a louky, jen menší část této části areálu byla zalesněna (příloha 57). Orná půda v areálu v současnosti není. V jižní části areálu, v prostoru od hlavní silnice na jih směrem k hranicím, došlo v uplynulých cca padesáti letech k daleko významnějším změnám ve využití území. Prostor jižně od linie železnižně technických zařízení až po státní hranice s Rakouskem je včetně několika míst někdejších samot zcela zalesněn. Zcela zalesněny jsou také prudké svahy někdejších polních a lučných parcel jižně od intravilánu respektive od hranice rekultivovaného

někdejšího intravilánu až po rovinu náhorní plošiny. Na ní byly zemědělské plochy patrně ponechány svému osudu a postupně zarůstající plochy parcel byly obhospodařovány jako louky.

Zatímco v rekultivovaných plochách se nezachovaly žádné relikty cest nebo mezních pásů a ve scelených lánech severně od vesnice se nacházejí jen zcela torzálně, v těch částech někdejší plužiny, které jsou v současnosti zalesněny, jsou zaniklé cesty, mezní pásy a hranice pozemků dobře dochovány. V rámci terénního průzkumu areálu Mikulova provedeného dne 30. 4. 2011 byl proveden průzkum terénních reliktních zaniklé plužiny vesnice Mikulov a to v prostoru předpokládaného zachování těchto reliktních jižně od plochy C, čili od usedlostí 6, 16, 18 a 19. V této část zkoumaného území, které je v současnosti z větší části zarostlé lesním porostem vzniklým z náletu, z části je na náhorní plošině tvořená loukami obklopenými lesem, byla identifikována většina předpokládaných reliktních - komponenty 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15 (příloha 55, 57, 58; Tab. 12, zde též odkazy na obr.).

5.8 Svatý Vít - studie etnoarcheologická

(něm. Sankt Veit, k.ú. Benešov nad Čemou, značka areálu SvV)

5.8.1 Vymezení areálu

Indikační skica stabilního katastru zobrazuje roztroušenou zástavbu zemědělského rázu, z níž lze jen těžko usuzovat na hranice osady (příloha 60-1). Od roku 1826, kdy byla pořizena mapa stabilního katastru, počet domů ještě narůstal. Stav zachycený sčítáním lidu v roce 1930 (Statistický lexikon 1934) zřejmě dokumentuje jen toposekce třetího vojenského mapování (příloha 61). Letecké snímky počínaje snímkem z roku 1947 již opět ukazují počet domů nižší, než je uvedeno ve statistickém lexikonu. Osada tak vykazuje poměrnou dynamiku ve struktuře osídlení, kterou lze vysvětlit jednak periferním postavením

vzhledem k Benešovu nad Černou a především výhradně zemědělským charakterem osídlení, které reagovalo na přírůstky respektive úbytky obyvatel i přírůstkem respektive úbytkem usedlostí. Vzhledem k tomu, že areál nelze jednoznačně prostorově vymezit, zabývá se tato práce podrobně jen centrální částí areálu, jehož přináležitost osadě je jednoznačná (komponenty 1 – 8; příloha 63). Dalším důvodem pro výběr komponent 1- 8 je svědectví jiných než archeologických pramenů, historických map a kolmých leteckých snímků pro daný výběr. Pro komponenty 1 – 8 byla totiž v této práci shromážděna svědectví pamětníků. Areál Svatého Víta (příloha 61), respektive jeho zkoumané části, je vymezen dvěma komunikacemi na severu a jihu a to cestou spojující Benešov nad Černou a Dluhoště na severu a silnicí Kaplice – Benešov nad Černou. Silnice Kaplice – Benešov nad Černou - Nové Hrady byla vystavena v roce 1837 (Drobil 1938, 16), ale jak ukazuje indikační skica stabilního katastru (příloha 60-1), tato silnice byla vystavěna v prostoru areálu Svatého Víta v trase původních místních komunikací. Přes blízkost hlavní silnice, byly usedlosti ve sledovaném prostoru komunikačně napojeny výhradně na severní cestu z Benešova do Dluhoště a to až do počátku 80. let 20. století, kdy byly úpravami pro zemědělskou socialistickou velkovýrobu zrušeny prakticky všechny cesty s nezpevněným povrchem. Areál je na západě vymezen katastrální hranicí Benešova nad Černou a Dluhoště; na východě hraničí s areálem Benešova nad Černou majetkově náležícím usedlostem v intravilánu Benešova.

5.8.2 Archeologie a orální historie

Před analýzou vývoje areálu Svatý Vít po roce 1945 za pomoci pramenů archeologických, kartografických, obrazových a orálně historických je třeba vymezit jednak vzájemný vztah těchto pramenů, ale též jejich vztah k archeologii současnosti. Využití orálně historických

pramenů vede v archeologii stejně jako v historiografii k „zaldnění dějin“ (srov. Vaněk - Mücke – Pelikánová 2007, 21), líčení procesů na základě archeologických pramenů dostává individuální rozměr, ke slovu se dostávají každodenní prožitky. Význam archeologie současnosti spočívá též ve zkoumání bílých míst soudobých dějin, ke kterým neexistuje dostatek písemných pramenů, nebo jsou tyto prameny jednostranné, poplatné ideologii nebo praxi oficiálních struktur, archeologickými metodami. Archeologie současnosti může také nabídnout jiné pohledy než oficiální historiografie (Schofield 2005, 30). V tomto smyslu jsou cíle archeologie současnosti totožné s cíli orální historie pro výzkum soudobých dějin (Vaněk - Mücke – Pelikánová 2007, 56), stejně tak je oběma disciplinám společný zájem o mikrohistorii. Na druhou stranu se archeologie současnosti ve specifických podmínkách českého pohraničí a ve spojení s pamětníky a vzpomínkami dostává na pomezí etnoarcheologie, living archeology a antropologie (např. Malina 1980, 449). Orální historie je svou povahou kvalitativním výzkumem, který se vyznačuje induktivním postupem bádání. Hypotézy vytváří na základě empirických faktů získaných terénním výzkumem (Vaněk - Mücke – Pelikánová 2007, 56). Archeologické bádání může postupovat jak induktivním, tak deduktivním způsobem, přičemž pro etnoarcheologický výzkum rozvinutý v rámci procesuálního paradigmatu je typičtější deduktivní způsob, kdy se testují hypotézy vzniklé na základě archeologických pramenů (např. Schiffer 1996, 91; Schofield 2005, 29). Práce s pamětníky a vzpomínkami v této práci sice splňuje základní podmínku orální historie, neboť se jedná o postup, „jejímž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky dané události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá“, rozhovor však není nahrávaný a nestává se tak pramenem přístupným dalším badatelům (Vaněk - Mücke – Pelikánová 2007, 17-18). Práce s pamětníky a vzpomínkami se zde zaměřuje na lokalizaci komponent,

interpretaci archeologických situací a upřesnění zejména relativní chronologie procesů zjišťovaných archeologickými metodami. Již zmíněné „zaldnění“, tak vzniká spíše jako nezbytný „vedlejší produkt“ interpretačních snah. Pojetí této kapitoly se patrně blíží nejvíce tzv. „archeologii čerstvých nalezišť“, která provádí výzkum archeologických situací, o nichž existují buď písemné zprávy, nebo byly teprve nedávno opuštěny, a archeologové mohou mnohdy konzultovat význam dokumentovaných artefaktů a archeologických pozůstatků přímo s jejich původci (Burström 2011, Malina 1980, 462). Archeologický pramen také může oživit paměť a vyvolat doposud upozaděné vzpomínky (Schofield 2005, 33-34). Využití orální historie pro studium soudobých dějin českého pohraničí je v dnešní historiografii poměrně běžné (např. Scholl-Schneider – Schneider – Spurný 2010, Petráš 2011), ale pokusy se objevují již i v archeologii (Košítková 2011).

5.8.3 Orálně historický výzkum

Výpovědi pamětníků se soustřeďují k usedlosti čp. 212 Benešov nad Černou (komponenta 1, příloha 63), jedné ze dvou zachovaných usedlostí z celkového počtu osmi usedlostí sledované centrální části areálu. V rámci předkládaného výzkumu se podařilo navázat kontakt s panem Josefem Bendou, Ricarda-Huch Strasse 11, 976 16 Bad Neustadt, potomkem předválečných majitelů usedlosti německé národnosti, a paní Marií Janotovou rozenou Birešovou, Benešov nad Černou 1, 382 41 Benešov nad Černou, potomkyní poválečných dosídlenců z rumunského Valea Ungurului, okres Salaj. Od pana Josefa Bendy byl získán zcela zásadní konvolut fotografické a listinné dokumentace. Zejména jeho fotografická část navazuje na nedokumentované vzpomínky paní Marie Janotové a časově se dokonce prolíná s časnou fází pozorování autora této práce a jeho fotografickou dokumentací. Výpovědi pamětníků doplňuje svědectví pana Pavla Kicla,

Šumavská 893, 382 41 Kaplice, důstojníka pohraniční stráže ve výslužbě, který v pohraničí Novohradských hor sloužil v letech 1949 – 1951 a pak opět v šedesátých letech.

Sama existence respektive neexistence soukromé víceméně rodinné fotografické dokumentace je příkladem kulturního posunu mezi původním obyvatelstvem a reemigranty z Rumunska. Zatímco alba rodiny Bendových obsahují komponované fotografie z fotoateliérů počínaje obdobím kolem první světové války a od třicátých let jsou fotografie zjevně pořizovány v rodině vlastněným fotopřístrojem, v případě rodiny Birešů byl autor této práce žádán potomky reemigrantů o laskavé poskytnutí záběru z první poválečné návštěvy rodiny Bendových ve Svatém Vítu, která zachycuje původní reemigranty – manžele Birešovi v roce 1965. Rodina totiž nevlastní žádné jejich fotografické portréty, protože žádné nebyly pořízeny. Podle sdělení pana Pavla Kicla měli rumunští reemigranti v oblasti problémy i se znalostí okenního skla, které často nahrazovali jiným materiálem jako je pergamenový papír apod.

Svědectví pamětníků sahá ve Svatém Vítu k roku 1919, kdy se Josef Benda (*? - +1941) rolník a majitel usedlosti čp. 212 (komponenta 1, příloha 63) vrátil zdrav z první světové války a jako výraz díky a jakožto vyučený zedník postavil nebo spíše opravil za svým domem na pokraji zemědělsky nevyužívaného remízku zvaném Kreidl výklenkovou kapličku zasvěcenou svatému Vítu. Kaplička zasvěcená svatému Vítu musela v místě být již dříve. Původní název místa uvedený například na indikační skice stabilního katastru nebo ještě na nereambulované toposekci třetího vojenského mapování (list č. 4553/2) je Ekthaler (příloha 60-1). Poprvé se Svatý Vít jako značení části Benešova nad Černou objevuje v Seznamu míst v království Českém z roku 1907 (Seznam 1907, 171), který je sestaven na základě sčítání lidu provedeného v roce 1900. Na reambulované toposekci třetího vojenského mapování z roku 1924 je na lokalitě umístěna topografická značka pro kapli a je zde uvedeno pomístní

jméno Sv. Vít (Skt. Veit; příloha 61). Letopočet 1919 na fasádě kaple byl patrný ještě v osmdesátých letech 20. století (obr. 63:2). Obr. 273:2 zachycuje Josefa Bendu ještě jako hospodáře obklopeného svojí rodinou na chlumečku zvaném Kreidl nad usedlostí čp. 212 (komponenta 1, příloha 63). Josef Benda (s dýmkou) má po pravici svoji manželku Marii rozenou Volfovou, dále po pravici dceru Marii a syna Františka, po levici je dcera Kristina, snacha Růžena v náručí se svým synem Josefem (* 1933) a dále na okraji snímku Josef Benda ml. (*1904). Snímek je pořízen cca v roce 1935. Josef Benda ml. (*1904) v té době žije se svou rodinou v Radotíně a pracuje v pražské obchodní firmě. Jeho sestra Kristina rovněž v této době odchází do Prahy, zatímco bratr František se stěhuje do Grenoble (Francie), kde pracuje jako úředník. Sestra Marie je dle svědectví vzhledem ke svým mentálním schopnostem předurčena k tomu zůstat na usedlosti. Usedlost čp. 212 z tohoto období dokumentuje snímek (obr. 64:1) a životní styl osazenstva usedlosti snímky (obr. 64:2) zachycující bratry Františka a Josefa pózující při polních pracích u stodoly usedlosti anebo (obr. 65:1) před nebo po výletě na bicyklech. Jiné snímky z rodinného archivu rodiny Bendových zachycují nejen každodenní život, ale i původní stav zaniklých usedlostí. Tak například snímek (obr. 65:2) zachycuje sourozence Kristinu a Josefa Bendovi (*1904) při orbě, avšak v pozadí je patrná zaniklá usedlost Peschkova (komponenta 3, příloha 63). Komponenta 3 je patrná z jiného úhlu v pozadí snímku (obr. 66:1), který v popředí zachycuje Josefa Bendu nejml. (*1933) se svým strýcem Františkem. O majiteli usedlosti Peschkovi víme ze vzpomínek Josefa Bendy, že byl nadšený hudebník a raději než obdělávání půdy měl hru na tubu. Pracovitá rodina Bendových si proto od něj asi hektar polností a pastvin pronajímala. Na snímku (obr. 66:2) zachycujícím Josefa Bendu ml. (*1904) při orbě je v pozadí zachycena jiná usedlost – komponenta 5 (příloha 63). Většina předválečných fotografií rodinného archivu Josefa Bendy zachycuje členy rodiny, přátele, sousedy atd. Z nemovitostí se samozřejmě nejčastěji vyskytují obydlí členů rodiny. Z usedlostí Svatého

Víta je nejčastěji přirozeně zachycena usedlost čp. 212 (komponenta 1, příloha 63). Celkově v pohledu od jihovýchodu je usedlost čp. 212 zachycena na přelomu třicátých a čtyřicátých let dvacátého století (obr. 64:1)). Z opačné strany je tatáž usedlost zachycena opět při polních pracích (obr. 67:1). V pozadí jsou však na opačné straně patrné usedlosti 2 a 7 (příloha 63). Zemědělskou krajinu v okolí Svatého Víta před druhou světovou válkou dokumentují dobře dva snímky. Snímek (obr. 67:2) zachycuje údolí od Svatého Víta ve směru na západ k hranici Benešovského katastru s Hradištským vrchem v pozadí. Vpravo v zářezu se ukrývá vesnice Dluhoště. Pro srovnání krajinného rázu lze připojit snímek z roku 2011 (obr. 68:1). Obr (obr. 68:2) pořízený na přelomu 30. a 40. let 20. století zobrazuje Marii Bendovou s vnoučaty Josefem Bendou (*1933) vlevo, Františkem Lischkou vpravo a Erikou Bendovou v náručí před nejúrodnějším polem nad chlumečkem Kreidl s výklenkovou kapličkou, zasvěcenou zřejmě sv. Vítu. Ta je ve stejnou dobu a s téměř stejnou stafáží osob dokumentována na snímku (obr. 274:1). Na snímku (obr. 69:1) je vyfotografována celá rodina Josefa Bendy na přelomu 30. a 40. let 20. století. Josef Benda (zcela vpravo) již předal hospodářství svému zeťovi Františku Lischkovi (obr. 69:1, v klobouku uprostřed v druhé řadě) a své dceři Marii (obr. 69:1, v tmavých šatech s bílým límečkem a se synem Františkem) a se svou ženou Marií (obr. 69:1, v šátku druhá zprava) se odebral na výměnek. František Benda (obr. 69:1, v pumpkách a čepici zcela vlevo) se musel vrátit z Grenoblu domů, kde se oženil s osmnáctiletou Annou a narodila se jim dcera Erika (obr. 69:1, druhá osoba zleva s dítětem v náručí). Josef Benda ml. (*1904, obr. 69:1, v kravatě čtvrtý zleva) se svou ženou Růženou (obr. 69:1, ve svetříku s rozhalenkou stojící před svým mužem) a synem Josefem (*1933, obr. 69:1, v bílých podkolenkách) odstěhoval z Radotína do Kaplice. V Praze opustil své zaměstnání, neboť obchodní firma, v níž působil, měla židovského majitele, a stal se berním úředníkem v Kaplici (obr. 69:2), bytem v Kaplici v Nových Domovech. V roce 1941 se Josefovi a Růženě

Bendovým narodila dcera Adelheid. Na snímku asi z roku 1943 (obr. 274:2) je Adelheid Bendová (*1941) se svým bratrem Josefem Bendou (*1933) v uniformě Hitlerjugend. Na rukávu uniformy lze pozorovat domovenku s nápisem „župa Oberdonau“, župa, ke které byly Novohradské hory připojeny po zabrání českého pohraničí nacistickým Německem. Kristina Bendová (obr. 69:1, v bílé sukni) se provdala za bankovního úředníka Rudolfa Kindermanna (obr. 69:1, vedle ní v obleku) a žili spolu v Praze. Svatbu měli u sv. Antonína na dnešním Strossmayerově náměstí v Praze Holešovicích (obr. 70:1). Kristina pracovala na letišti v Ruzyni. Rolník a zedník Josef Benda zemřel v roce 1941 a je pohřben na hřbitově v Benešově nad Černou (obr. 70:2). Po roce 1942 po bitvě u Stalingradu bratři Bendové František i Josef (*1904) i jejich švagr Rudolf Kindermann narukovali do armády. Všichni tři válku ve zdraví přežili. František Benda se na konci války dostal do amerického zajetí a vzhledem ke svým jazykovým znalostem se stal tlumočnickem v americké armádě. Josef Benda (*1904) dezertoval z italské fronty a utekl domů do Kaplice. Malý Josef Benda (*1933) sledoval 11. 5. 1945 postup Rudé armády po silnici z Benešova nad Černou do Kaplice zpoza komínu čp. 212 na Svatém Vítu. Jeho otec Josef se po kapitulaci vrátil na finanční úřad v Kaplici. Kristina Kindermannová po vypuknutí Pražského povstání pěšky uprchla domů na Svatý Vít. Berní úředník Josef Benda (*1904) i jeho žena Růžena hovořili plynule česky. Jejich syn Josef (*1933) hovořil v době svého pražského dětství podle vlastních slov lépe česky než německy. Po rozhodnutí o odsunu byla rodina Bendových vystěhována do sběrného tábora v Ješkově. V té době se pokoušeli získáním potvrzení o loajalitě od českých obyvatel Kaplice (příloha 67) dosáhnout vynětí z transportu. Takové snahy se však obecně neseťkávaly s úspěchem. Těsně před odsunem zakopali část osobního majetku v Ješkově. Po odsunu (příloha 68) v Bavorsku rodina Josefa Bendy dle vlastního svědectví poprvé zakusila hlad. Josef Benda (*1904) po odsunu z ČSR neměl již nikdy příležitost vrátit se ke kvalifikované práci a do

odchodu do penze pracoval jako dělník. Jeho syn Josef (*1933) však vystudoval, usadil se v Bad Neustadt u Würzburgu a stal se učitelem angličtiny. Rudolf Kindermann po odsunu pracoval jako účetní v bavorském pivovaře. Lischkovi se usadili u Pasova.

Benešovsko bylo dosídleno v první vlně již v květnových dnech roku 1945 obyvatelstvem z Besednicka a Trhovosvinenska i vzdálenějšího Budějovicka nebo Třeboňska, kteří doplnili malou skupinu obyvatelstva, která zde přežila válku. V roce 1946 přišla do Benešova a okolí další vlna dosídlenců z okresů Trhové Sviny, České Budějovice a Třeboň. V polovině roku 1946 se v některých horských oblastech Benešovska objevila první skupina rumunských Slováků z Valea Ungurului. Přes počáteční nespokojenost vyvolali další příliv příbuzných a známých, avšak po té co jejich touha získat vlastní hospodářství zůstala nenaplněná, odešla část této skupiny v roce 1947 na jižní Slovensko. Jen málokterým se podařilo na jižním Slovensku uchytit a tak se vrátili zpět na Benešovsko, kde již v té době byly volné statky v níže položených obcích. V rámci organizované reemigrace pak přicházeli na Benešovsko další rodiny nejen z Valea Ungurului, ale v menší míře i z některých dalších rudohorských obcí (Haišman – Heroldová – Matějová 1983, 12 - 13). Ze svědectví pamětnice paní Marie Janotové rozené Birešové vyplývá, že rodina Birešů v první fázi osídlila usedlosti 2 a 5 na Svatém Vítě. Usedlost 1 (čp. 212) byla přidělena panu Dorotovi a usedlost 4, bývalý rodný dům Františka Lischky panu Čajanovi. Usedlost 6 zůstala patrně neosídlena. Minimálně jedna z usedlostí 7 a 8 byla dosídlena, možná obě. Osoba, které byla přidělena jedna z těchto usedlostí, byla známá jednak svoji láskou k tehdejšímu komunistickému prezidentovi Klementu Gottwaldovi (dle ústního svědectví se snažil dosáhnout toho, aby Klement Gottwald se stal kmotrem jeho dcery!), a jednak tím, že v zimě vyřezávala trámy ze střechy za účelem otopu, až se jí destabilizovaný dům zřítíl. Současná pozemková držba pozemků po restitucích naznačuje, že dosídlencům

byly často přidělovány větší výměry než měly v držbě původní vysídlení obyvatelé, čímž byly některé domy (patrně ty méně zachovalé, menší atd.) předurčeny k zániku. V případě Svatého Víta to byly usedlosti 6 a 3 (příloha 63, 64, 65, 66). Po vynuceném vstupu dosídlených rolníků do družstva v letech 1956 – 1958 (dle vzpomínek paní Janotové) se situace na Svatém Vítu mění. Dosídlenec Dorot po ztrátě zemědělské půdy odešel z regionu (nuceně?) a usadil se na severní Moravě. Jeho rodinu se podařilo dohledat v Odrách a Kopřivnici (?). Rodina Marie Janotové rozené Birešové se po ztrátě půdy přestěhovala z usedlosti 2 (čp. 325; příloha 63, 64, 65, 66) do usedlosti 1 (čp. 212, příloha 63, 64, 65, 66), která se uvolnila odstěhováním Dorotů. Důvodem dle vzpomínek paní Marie Janotové rozené Birešové bylo to, že usedlost 1 byla blíže provozovně zemědělského družstva, později státního statku, v Dluhošticích (asi o pět minut pohodlné chůze) a také proto, že před usedlostí 1 rychleji na jaře odtával sníh než u usedlosti 2 (příloha 63, 64, 65, 66). Po příchodu do čp. 212 (komponenta 1, příloha 63, 64, 65, 66) byla prý usedlost 3 opuštěná a usedlost 6 v ruinách. Pro některé obyvatele byla vynucená ztráta původně přidělené půdy důvodem pro odstěhování se z izolovaných zemědělských usedlostí bez kvalitních přístupových cest, elektřiny a s dlouhou docházkovou vzdáleností k hromadné dopravě a zaměstnání. Marie Janotová vzpomíná, že v neděli při cestách na taneční zábavy tzv. čaje do Kaplice ji řidič autobusu ze známosti stavěl na nejbližším místě silnice k domu, pod kopcem, aby nemusela chodit na autobus do Benešova. Odcházející obyvatelé se stěhovali většinou do nejbližších větších obcí a měst. Rodina Čajanových se tak přestěhovala z usedlosti 4 (příloha 63, 64, 65, 66) do intravilánu Benešova nad Černou, kde žije dodnes. Odstěhoval se i bratranec paní Marie Janotové rozené Birešové z usedlosti 5 (příloha 63, 64, 65, 66). Takto opuštěné usedlosti již pak nebývaly opětovně dosídleny, z některých se však mohly stát rekreační objekty.

Výše uvedený proces dokládají i letecké snímky z let 1947, 1949, 1952 a 1967, které jsou k dispozici. Snímek z roku 1947 (příloha 62) zastihuje usedlosti 1, 3, 4, 5 a 6 uprostřed obdělávaných polí a sečených luk. Zdá se, že i uspořádání parcel odpovídá předválečnému uspořádání. Ještě lépe zachycuje areál Svatého Víta snímek z roku 1949 (příloha 63). Výhodou tohoto snímku je období snímkování – vrchol vegetačního období. Na snímku jsou patrná obilná pole, některá snad sklizená se snopy slámy svázaných do „panáků“. Žádná z usedlostí 1-7 (příloha 63) nejeví stopy stavební degradace. Pouze u usedlosti 8 (příloha 63) není také díky kvalitě snímku v tomto místě zřetelné, zda komponenty nejeví nějaké stavebně technické poruchy. I tato komponenta je však obklopena obdělávanými poli rozdělenými na jednotlivé parcely. Na snímcích z roku 1952 nastupuje změna, která je dokonána v následujících cca. patnácti letech. Usedlosti 6 a 8 jsou opuštěné a v ruinách (příloha 64). Ostatní usedlosti jsou ještě obklopeny individuálně obdělávanými poli, respektive na jihovýchodní straně svatovítského údolí, jehož báze byla tvořena až do zmeliorování zčásti podmáčenými loukami a pastvinami, již jen usedlost 2 (čp. 325, příloha 64), kde v té době hospodařila rodina Marie Janotové rozené Birešové. Sousední usedlost 7 je již obklopena sjednocenými lánem, který pokračuje směrem k Benešovu nad Černou. Situace zjištěná na leteckém snímku se může zrcadlit v již uvedené vzpomínce Marie Janotové rozené Birešové o sousedovi horlivém komunistovi a stoupenci kultu osobnosti komunistického prezidenta Klementa Gottwalda, který vstoupil ve známost tím, že si vyřezal dřevo z krovu svého domu za účelem otopu v zimě, až mu dům spadl. Dá se předpokládat, že taková osoba vstoupila do družstva záhy. Bohužel areál Svatého Víta nebyl snímkován v roce 1958, jako větší část okolních Novohradských hor a tak následující letecký snímek pochází až z roku 1967.

Od poloviny 60. let 20. století se však vrací na místo svědectví původních obyvatel německé národnosti, kteří se po dvaceti letech,

poprvé od konce války vrátili na místa svého původního působiště a tímto svědectvím i jejich fotodokumentace. Patrně nikoliv náhodou se tato cesta odehrála v roce 1965. Cesty ze Spolkové republiky Německo do Československa se účastnil Josef Benda (*1904) se svoji manželkou Růženu, jejich syn Josef (*1933), sestra Josefa Bendy (*1904) Kristina Kindermannová a její dcera. Snímek pořízený Josefem Bendou (*1933) zachycuje jmenované členy rodiny Bendových (s výjimkou Josefa * 1933, který stojí za fotoaparátem) s manželou Birešovými, dosídlenci a rodiči Marie Janotové rozené Birešové před hlavním vstupem do usedlosti čp. 212 (komponenta 1). Rodina Birešových žije v této usedlosti v době návštěvy teprve nějakých 7-8 let. Do domu je již zavedena elektřina. Na snímku (obr. 71:1) zleva skupinu tvoří paní Birešová v kroji, Růžena Bendová, Kristina Kindermannová, její dcera, pan Bireš a Josef Benda (*1904). Konverzačním jazykem této heterogenní skupiny původních německých obyvatel a slovenských reemigrantů z Rumunska byla dle shodného svědectví obou pamětníků – Marie Janotové- Birešové a Josefa Bendy – čeština. Z hlediska hlavních cílů této kapitoly a práce vůbec, jsou však důležitější než skupinové fotografie původních obyvatel a dosídlenců další snímky z této návštěvy, které mají výpovědní hodnotu pro otázky opouštění a zanikání. Bukolická idyla zachycená na snímku (obr. 71:2), která až na drobnou malebnou omšelost usedlosti čp. 212 v pohledu od jihu se příliš neliší od rustikálního poklidu zachyceného na předválečných fotografiích, ostře kontrastuje se snímek (obr. 72:1) nadepsaným v archivu Josefa Bendy „Ehemalige Lichkas Haus“ zachycujícím opuštěnou usedlost 4, nebo snímek (obr. 72:2) nadepsaným „Hier Stand Peschos Haus“ zachycujícím místo zbořené sousední usedlosti 3. Snímky obr. 72:1 a 72:2 tak mají vysokou vypovídací schopnost pro rozhodující období opouštění a zániku mezi lety 1952 a 1967. Usedlost 4 se stala po s kolektivizací spojeným odchodem dosídlenců trvale opuštěnou a necelých deset let po svém trvalém opouštění spěla k fyzickému zániku. Letecký snímek z roku 1967

zachycuje na místě usedlosti 4 relativně čerstvou demolici (příloha 65:4). Prostor komponenty 3 (příloha 65) se jeví již jako zarostlý, stejně tak jako všechny ostatní komponenty s výjimkou komponent 1 (čp. 212) a 2 (čp. 325). Místa někdejších usedlostí jsou však stále dobře patrná (příloha 65). Situací zachycenou na leteckém snímku z roku 1967 je dokonána zániková transformace (opuštění a zánik) komponent 3 -8, transformace však nadále pokračuje postdepozičními transformacemi kulturními i přírodními.

5.8.4 Srovnání svědectví pamětníků a písemných pramenů

Zajímavé je srovnat výše uvedené poznatky etnoarcheologické s oficiálními záznamy písemnými. Na úrovni mikrohistorické je vedle orální historie relevantním historickým pramenem svědectví obecní kroniky Benešova nad černou doplněné o informace z vlastivědné literatury. V zápise za léta 1945 – 1959 zaznamenaném patrně až v roce 1960 je v obecní kronice Benešova nad Černou uvedeno: „První osídlenci přicházeli již v květnových dnech z Trhvosvinenska a Budějovicka. Větší příliv osídlenců začíná v roce 1946 a zejména pak v r. 1947, kdy přicházejí Slováci – reemigranti z Rumunska, kteří osídlili většinou okolní vesnice a samoty. První odsun Němců byl proveden 21. 11. 1945, a sice do vnitrozemí Čech. Tehdy bylo většinou na Třeboňsko odsunuto asi 30 rodin. V únoru 1946 byl pak proveden první odsun Němců za hranice naší vlasti. Další následovaly tak, že ke konci r. 1946 byl odsun v podstatě ukončen. I v pozdějších letech však odcházeli jednotlivci, i celé rodiny jak do Rakouska, tak i do Spolkové republiky Německo – většinou již ke svým příbuzným. Jak uvádějí svědci, odsun se dál podle stanoveného pořádku a nebyl ze strany Čechů porušován. Němcům se odcházelo těžko. Nebyla to jen ztráta majetku a nejistá budoucnost, ale většina těch lidí byla s tímto krajem skutečně srostlá. Vyrůstali zde, pracovali v lesích a na chudých polích a život lehký neměli.“ (Kronika obce Benešov nad Černou

1960 -1980, 24 -26, digitální snímek 14), „ale to nešťastné němectví“ (Kronika obce Benešov nad Černou 1960 -1980, 27, digitální snímek 15). „Stav domů v Benešově: V květnu r. 1945 mělo město Benešov asi 370 domů, většina starých kamenných bez nějakého moderního vybavení. Po odchodu Němců mnohé nebyly obsazeny a začaly rychle chátrat, zejména okolní samoty. Nechyběli ovšem ani takoví lidé, kteří se o to přičinivši a tak rok od roku přibývalo bouraček. Mnohé domy byly strženy z důvodů komunikačních. Ale také mnoho jen proto, že někdo potřeboval krytinu nebo vazbu apod. Od roku 1954, kdy začínala probíhat akce dosídlení pohraničí, začaly se některé domy často velkými náklady opravovat. Bohužel, mnozí dosídlenci dlouho v takovém domě nezůstávají, stěhují se a často je třeba dům opravit znovu. V rámci této akce bylo v Benešově opraveno asi 15 domů, několik ve Valtěřově. Stav neobydlených domů byl čím dále tím více horší a tak jediným řešením bylo jejich odstranění. S demolicemi se započalo v létě r. 1959 a prováděly se v místě a okolí až do podzimu. Prováděli je příslušníci ministerstva vnitra. Ale ostatní obydlené domy nejsou v pořádku. Většina domů jsou stavby staré. Často celá staletí, mají řadu různých přístavků, kterých se dnes nepoužívají a tak chátrají. Sám MNV má ve své správě asi 40 takových domů, ale ani domy v soukromém vlastnictví nejsou v lepším stavu“ (Kronika obce Benešov nad Černou 1960 -1980, 38-39, digitální snímek 21).

Demolice roku 1959 jsou potvrzeny svědectvím Marie Janotové rozené Birešové, která vzpomíná na demolice prováděné „vojáky“ z doby po přestěhování z čp. 325 (komponenta 2) do čp. 212 (komponenta 1), které proběhlo, jak již bylo uvedeno, poté, co rodina přišla o půdu v letech 1956 – 1958. V areálu Svatého Víta byly pravděpodobně v tomto období demolovány usedlosti 3, 6 a 8, které buď nebyly dosídleny vůbec, nebo byly po roce 1945 obsazeny jen krátkodobě.

V roce 1963 obecní kronikář zapsal: „V rámci zvelebení obce bylo přikročeno k úpravě obce. Mnohé domy – hlavně některé bývalé zemědělské objekty – jsou již staré, nebyly používány, chátraly. Jejich údržba eventuelně jejich znovuvybudování by bylo nerentabilní. Bylo proto označeno celkem 15 objektů, které budou postupně demolovány (Kronika obce Benešov nad Černou 1960 -1980, 98, digitální snímek 50).

Po založení JZD v Benešově nad Černou v roce 1949 začaly být přednostně obdělávány jen lepší pozemky. V roce 1951 bylo benešovské JZD vyhlášeno nejlepším družstvem v kraji, ale záhy začalo upadat (Kroupa 2006, 129). V roce 1960 došlo ke sloučení JZD Benešov nad Černou, JZD Klení a JZD Hartunkov (Kronika obce Benešov nad Černou 1960 -1980, 58, digitální snímek 30) a v roce 1961 musel převzít sloučené JZD Družba Státní statek Malonty. Přitom přibývala neobdělávaná půda, v roce 1965 zůstávalo v benešovském katastru 280 hektarů polí neobděláno (Kroupa 2006, 129).

5.8.5 Analýza archeologických pramenů

Letecký snímek z roku 1967 zachycuje osadu Svatý Vít v předjaří. U usedlosti 1 (čp. 212, příloha 65:1) lze rozeznat čerstvě obdělávanou květinovou zahrádku před domem i zeleninovou zahrádku za stodolou. Existence obou zahrádek je známa z orálního svědectví paní Marie Janotové roz. Birešové. Usedlost 2 (čp. 325, příloha 65:2) přišla o svůj severní přístavek, jinak se však usedlosti 1 a 2 staly svědectvím snímku z roku 1967 posledními usedlostmi Svatého Víta. Prostor usedlosti 3 (příloha 65:3) se stává remízem zarostlým náletem, prostor usedlosti 4 ukazuje (příloha 65:4) na relativně čerstvé rumišťě, po usedlosti 5 (příloha 65:5), stejně tak po usedlostech 6, 7 a 8 (příloha 65) zůstávají jenom vzrostlé stromy, které je druhy obklopovaly. Letecký snímek z roku 1967 je první z řady snímků od roku 1947, který ukazuje zemědělskou krajinu plně kolektivizovanou – kromě zahrádek se na snímku nevyskytují

pravidelná pole obdělanych polních parcel a lze spatřit pouze beztvaré lány a v nich roztroušené remízky či ostrůvky luk jako pozůstatky někdejších usedlostí. Dalším významně se uplatňujícím prvkem jsou dobře patrné meliorační práce v údolí mezi usedlostmi 1 (čp. 212) a 2 (čp. 325) a zejména severovýchodně od usedlosti 1 (čp. 212). Na snímku se meliorační práce projevují jako větvené linie reprezentující větve liniových výkopů, které se z obou stran připojují do páteřního řádu (příloha 65). Meliorační práce jsou v této práci uváděny jako kulturní vlivy postdepozičních transformací nejen polních systémů areálů ale i usedlostí. Pro polovinu šedesátých let je na tomto místě třeba zmínit ještě jeden moment z orálního svědectví Josefa Bendy (*1933), který uvedl, že první poválečná návštěva Svatého Víta i Ješkova byla spojena s hledáním před odsunem uschovaných nejčastěji zakopaných předmětů. Jakkoliv toto svědectví nemá přímou vazbu na nedestruktivní výzkum reprezentovaný touto prací, je důležitým svědectvím pro případný budoucí destruktivní výzkum. Podle svědectví Josefa Bendy bylo hledání uschovaných předmětů ztíženo tím, že krajina a zejména místní konfigurace terénu včetně porostu se za dvacet let od odsunu značně změnila. I přesto však zejména v Ješkově byla celá řada předmětů nalezena, předměty však nebyly po dvaceti letech v zemi údajně k užitku, byly zrezivělé nebo rozbité.

V sedmdesátých letech dvacátého století byly opuštěny poslední dvě usedlosti osady Svatý Vít a v souladu s celospolečenským trendem v období tzv. normalizace se změnilly na rekreační objekty. Při rekonstrukci podlah v usedlosti čp. 212 (komponenta 1) byl pod podlahami jedné z místností nalezen bajonet a tzv. Mutterkreuz (*Čestný kříž německé matky* – vyznamenání árijské matce s více dětmi) na reversu s gravírovaným faksimile podpisu Adolfa Hitlera (obr. 275:1 a obr. 275:2, 276:1). Nález je možno zcela jednoznačně interpretovat jako rituální depot (Schiffer 1996, 79). Geneze depotu ani osobní náležitost

nebyla dotazem u Josefa Bendy zjištěna, pravděpodobně však bylo vyznamenání uděleno Marii Bendové rozené Volfové manželce předposledního předválečného majitele usedlosti Josefa Bendy nejstaršího (děti Josef, František, Kristina a Marie).

Unikátní svědectví o krajině v té době již z větší části zaniklé osady Svatý Vít poskytuje snímek z archivu Josefa Bendy z roku 1978 (obr. 73:1), který dokumentuje kromě usedlosti 1 (čp. 212) také prostor usedlostí 5 a 6 (příloha 65) jako doposud zachované ostrůvky luk s několika stromy. Tato situace se však záhy na počátku osmdesátých let mění, kdy dochází ke sjednocení orné půdy likvidací remízků, mokřadů a povrchových vodních toků nejnižšího řadu meliorací a zatrubněním. V rámci těchto melioračních prací byly rekultivovány i poslední relikty zaniklých a již dříve zdemolovaných staveb na ornou půdu. Zároveň došlo i na jiných lokalitách popsaném obkroužení zbylých usedlostí ornou půdou, které znamenalo jak likvidaci dosavadních přístupových cest, tak obklopení kamenným valem vytvořeným z kamenů vyoraných při likvidaci remízků ale i při rekultivaci míst někdejších usedlostí (obr. 73:2). Tento prostor, který je svým hospodářským účelem obdobný ke snosu kamení, ale na rozdíl od snosů je prostorově indiferentní, bez možné údržby rychle zarůstal lesem vzniklým z náletu. Snímek autora této práce z 31. 12. 1986 dokumentuje prostor usedlosti 5 (obr. 74:1) již plně rekultivovaný na ornou půdu. Stejně tak jsou meliorovaná a rekultivovaná původně podmáčená luka a pastviny na úpatí údolíčka jdoucího středem osady Svatý Vít. Tuto subrecentní situaci zachycuje ještě lépe snímek z archivu Josefa Bendy z léta roku (obr. 74:2). V současnosti je tato půda jednou ročně mulčována.

Usedlosti 1 a 2 jsou zachovány jako netransformované (příloha 66). Usedlost 2 byla však ještě od východu zkrácena. Obě komponenty slouží v současnosti jako rekreační objekty. Prostor usedlosti 3 je remízek zarostlý lesem vzniklým z náletu, jehož součástí jsou i ovocné stromy.

V rámci remízku jsou patrné destrukce usedlosti (obr. 75:1). Ještě donedávna byla v bezprostřední blízkosti reliktv usedlosti výklenková kaplička (obr. 276:2), kterou dle sdělení potomků někdejších obyvatel, postavil pan Peschko, když se jeho dcera uzdravila po obrně. Návštěva řečené dcery pana Peschko žijící dnes u Lince byla na Svatém Vítě zaznamenána naposledy v říjnu roku 2011, v té době však již kaple byla zřícená.

5.8.6 Nepotvrzená hypotéza o zaniklé středověké osadě v poloze Bergaecker

V roce 1999 publikoval P. Hrubý práci „Archeologický výzkum v Benešově nad Černou, okr. Český Krumlov“ (Hrubý 1999), v které do širšího prostoru v této kapitole pojednávané osady Svatý Vít umístil zaniklou středověkou osadu (Hrubý 1999, 248, 259). Předkládaná práce se sice zabývá vesnicemi zaniklými po roce 1945 a středověké osídlení stojí mimo hlavní zájem práce, v tomto konkrétním případě však lze považovat za nutné se kritikou uvedené hypotézy zabývat, neboť se lze důvodně domnívat, že kritika hypotézy o zaniklé středověké osadě souvisí více s tématem této práce spíše než se středověkem.

V kapitole 3.4. Povrchový průzkum extravilánu P. Hrubý uvádí: „ 7. Okrouhlá ZSO v trati Berg Aecker v symetrickém údolí bezejmenné vodoteče 1100 m m SZ od středu městečka (Benešova nad Černou, pozn. autora) pravý břeh Černé, výšky 690 – 710. Částečně meliorovaná vodoteč, protínající střed osady teče směrem SV – JZ. Na mapě SK je vyznačená cesta odbočující od stezky na Dluhoště směrem k severu. Na jižním okraji ZSO přetíná potok a poněkud mění směr. Ve středu osady se větví, přičemž hlavní cesta vede dále k severozápadu na osadu Kamenice (k.ú. Benešov nad Černou) a vedlejší odbočka postupuje k SSV. Severně od této křižovatky na parcele 1463 se nachází statek č.p. 137 (P. Hrubý má patrně na mysli usedlost současné čp. 318 na st.p. č. 314/2,

obklopené parcelami č. 1462 a 1463/2; na indikační skice stabilního katastru je usedlost uvedena pod č. 249 na st.p.č. 314, obklopená parcelou č. 1462 – pozn. autora). Ke stavení se naváže žádný pomístní název (ani podle německých pamětníků!). Povrch ZSO je zatravněn a poblíž předpokládaného středu poněkud zvlněn, což ale může být způsobeno někdejšími výkopy pro meliorace. Lokalita byla primárně identifikována podle SK“ (Hrubý 1999, 248). Prostor domnělé zaniklé středověké osady jde jednoduše identifikovat na indikační skice stabilního katastru (příloha 60-2) stejně tak jako na leteckém snímku z roku 1947 (příloha 62). Oba dva podklady stejně tak jako dlouhodobá terénní pozorování lokality (obr. 75:2, prostor domnělé ZSO na snímku z roku 2000) umožňují odlišnou interpretaci terénní morfologie této lokality. Na indikační skice stabilního katastru lze pozorovat (příloha 60-2), že prostor vymezený domnělé ZSO zaujímají z větší části pásové záhumenice usedlostí osady Kamenice (Henneberk, Hennberg, Hengberg, Heinberg, Heinbergaecker) s první písemnou zmínkou až z roku 1841 (Řezníčkova 2006, 249). Na parcely kamenického areálu od západu navazují parcely benešovského areálu, na styku je však struktura plužiny značně nepravidelná. Nepravidelnost prostoru je určena prameništěm, které se v tomto prostoru nachází a které je od počátku 80. let 20. století zmeliorováno a zatrubněno (obr. 76:1). Na indikační skice se prameniště projevuje jako série nepravidelných luk, jejímž středem z větší části prochází hranice areálů – pozemků náležících obyvatelům osady Kamenice a městečka Benešov nad Čermou (příloha 60-2). Tomuto prameništi se musela po vrstevnici vyhnout i cesta Benešov – Kamenice, jejíž jedna větev procházela pod usedlostí čp. 318. Uspořádání parcel a jejich náležitost k usedlostem Kamenice, ke kterým patřila i usedlost čp. 318, je patrná na výřezu z leteckého snímku z roku 1947 (příloha 62). Na snímku se projevuje i skutečnost patrná z terénu, že pramenná pánev pokračuje od místa domnělé ZSO směrem do Svatého Víta, kterým prochází projevujíc se v různých obdobích různě se utvářejícími

vodotečemi dnes zmeliorovanými. Téměř radiální uspořádání polních parcel zdánlivě vycházející z prostoru prameniště tak není produktem zaniklé středověké sídelní aktivity, ale vypořádání se pravděpodobně až novověkých osídlenců s geomorfologickými a hydrologickými poměry v místě. Cesta z Benešova nad Černou do Kamenice, která na indikační skice vede pod domem čp. 318 (příloha 60-2), která se v části výrazných mezních pásů zachovala v prostředí lesa vzniklého náletem (obr. 76:2) není zčásti zaniklá z důvodu zániku sídla do kterého vedla, ale její část je zaniklá působením kulturních vlivů postdepozičních transformací, zejména melioracemi a rekultivací, případně orbou.

5.8.7 Vyhodnocení

Opuštění Svatého Víta probíhalo postupně jako proces, který lze na základě dostupných informací hypoteticky modelovat. Původní obyvatelé německé národnosti opustili své domy v průběhu roku 1946 s předepsaným objemem osobních věcí. Vzhledem k tomu, že předpokládali (doufali v) návrat (brzký), část cennějších věcí zakopali na zahradách, některé předměty byly ukryty do rituálních skrýší (nález bajonetu a vyznamenání, srov. Schiffer 1996, 79). Většina předmětů denní potřeby však zůstala na svém místě a byly využity novými osídlenci. Na základě svědectví pamětníků v kombinaci s informacemi, které poskytly kolmé letecké snímky, lze přesvědčivě tvrdit, že dosídleny byly usedlosti 1, 2, 4, 5 a 7. Usedlosti 3, 6 a 8 buď nebyly dosídleny vůbec, nebo byly obsazeny jen krátkodobě. Opuštěné usedlosti 3, 6 a 8 byly využívány jako zdroj předmětů denní potřeby, nástrojů, paliva i stavebního materiálu. Výsledkem byla jejich stavebně technická degradace. Ve stavu, který neumožňoval jejich další využití, byly v roce 1959 tyto usedlosti zdemolovány, čímž byla dokonána jejich zániková transformace. V letech 1952 – 1958 došlo ke kolektivizaci zemědělské půdy areálu. Změna vlastnických vztahů k půdě se odrazila i ve vztazích

k nemovitostem včetně vztahů vlastnických. Přestalo být jakkoliv výhodné obývat osamocené usedlosti uprostřed cizí půdy a chodit do práce do vzdálenějších míst. Došlo k migraci obyvatel areálu, které ve výsledném efektu znamenalo ke sklonku tohoto období patrně postupné opouštění dalších usedlostí 4, 5 a 7. Kolem poloviny šedesátých let 20. století jsou usedlosti 4, 5 a 7 zbourány. Z celkového počtu 8 usedlostí zůstávají na sklonku 60. let zachovány dvě: 1 (čp. 212) a 2 (čp. 325). V šedesátých letech je zahájena meliorace lánů sjednocených již v padesátých letech. Krajina areálu však ještě zachovává prostupnost. Sjednoceny jsou lány úrodné orné půdy, plochy původních luk, pastvin i remízků jsou zachovány. Na lukách, pastvinách i v remízcích se zachovávají cesty. K nim přibývají i remízky jako pozůstatky po zbouraných usedlostech původně obklopených ovocnými stromy. V sedmdesátých letech jsou poslední usedlosti Svatého Víta opuštěny a mění se jejich využití na rekreační. Pro socialistickou zemědělskou velkovýrobu, však tyto rekreační objekty se zázemím nejsou ničím jiným než překážkou v terénu stejně tak jako remízky vzniklé na místě demolic. Na počátku osmdesátých je „dokončen“ proces kolektivizace sjednocením orné půdy a přeměnou luk, pastvin a remízků všeho druhu v ornou půdu, důslednou meliorací a zatrubněním vodních toků nejnižšího řádu. Zbylé usedlosti byly obkrouženy ornou půdou a tím zcela odříznuty od přístupových cest a zůstaly obklopeny kamennými valy vzniklými rozoráním remízků i starších demolic těžkou mechanizací. Krajina areálu se stala neprostupnou. V následujících třech desítkách let v prostoru nikoho mezi usedlostmi a bývalými hranicemi sjednocených lánů vyrostl lesní porost vzniklý z náletu. Bývalá orná půda leží ladem a jedenkrát za 1-2 roky je mulčována mechanizací.

5.9 Zánik drobného provozu v osadě Pohnholz a jeho redukční transformace

(něm. Pohnholz, k.ú. Benešov nad Černou, značka areálu Pohn)

Na indikační skice stabilního katastru se v poloze Baumholz – Pohnholz objevují komponenty 1, 3 a 5 (příloha 69). V pozemkovém katastru a na indikační skice stabilního katastru (příloha 69) se pro usedlost 3 (příloha 71) používá název Löffler případně Löffler Hof. Na leteckém snímku z roku 1949 přibývají ke komponentám 1, 3 a 5 ještě domy 2 a 4 (příloha 71). Usedlosti jsou obklopeny obdělávanými polními parcelami (Tab. 14; 15). Dům 5 (příloha 71) je v roce 1949 již v procesu zánikové transformace. Na leteckých snímcích z roku 1949 a 1952 jsou v prostoru jižně od Löffler Hofu (komponenta 3, příloha 71) dobře patrné meandry říčky Černé před regulací. Tyto meandry jsou zachyceny rovněž na indikační skice stabilního katastru (příloha 69). Černá byla regulována pro potřeby plavení dřeva. Úpravy toků byly realizovány od sedmdesátých let 18. století (Bureš – Pařez 2006a, 679). Vzhledem k tomu, že indikační skica stabilního katastru pro Benešov nad Černou vznikla v roce 1826 a zachycuje ještě Černou meandrující, musely být regulační práce provedeny až po tomto roce, pravděpodobně v souvislosti s využitím Kancléřského rybníka jako klauzy čili plavební nádrže (Bureš – Pařez 2006a, 681). Regulaci Černé v tomto úseku zachycuje jak dobový snímek z 30. let 20. století z archivu Josefa Bendy (obr. 86:2), tak i z terénního výzkumu v roce 2003 (obr. 87:1, 2). Letecký snímek z roku 1952 již zachycuje většinou sjednocené lány a komponenty 3 a 4 v procesu zánikové transformace (příloha 73). Z období let 1952 až 1980 nejsou k dispozici letecké snímky. Na počátku osmdesátých let dvacátého století byly však všechny sledované komponenty transformované (autorova osobní zkušenost).

Povrchový terénní průzkum areálu proběhl vícenásobně. Dne 29. 4. 2002 byly prozkoumána a zdokumentována usedlost 1 s náhonem 7 a přístupovou cestou 6 (příloha 71). Stejně komponenty byly revizně zkoumány a dokumentovány 16. 5. 2010. Terénní průzkum a dokumentace usedlosti 3 (příloha 71) a jejího bezprostředního okolí s důrazem na výzkum koryta říčky Černé (komponenta 8) proběhl ve dnech 1. - 3. 5. 2003 (Tab. 14; 15).

Letecký snímek z roku 1949 zachycuje usedlost Löffler Hof (komponenta 3) jako funkční zemědělskou usedlost (příloha 71), v roce 1952 ji letecký snímek zachycuje již částečně demolovanou (příloha 73). Terénní průzkum v roce 2003 dokumentoval zachované polosuterény (obr. 277:1; 79:1, 2; 80:1), obvodové zdi a terasové uspořádání (obr. 81:1, 2; 82:1). Vzhledem ke krátkému období mezi léty 1949 a 1952 je jako pravděpodobný způsob zániku třeba uvažovat živelné rozebrání po opuštění, které v systému této práce náleží typu zánikové transformace částečnou destrukcí. Ruina na hranici mezi obdělávanou půdou a zalesněnou vyvýšeninou se následně postupně zapojovala do lesa bez působení jiných než přírodních postdepozičních transformačních vlivů.

Obdobný osud, i když s časovým posunem, postihl usedlost 1 s vodním náhonem 7 (příloha 71). Komponenta 1 však vykazuje celou řadu specifických znaků, které vyžadují podrobný rozbor, i když pro podrobnou analýzu typu zánikové transformace scházejí prameny. Na rozdíl od usedlosti 3 je usedlost 1 na leteckém snímku z roku 1952 stavebně technicky v pořádku (příloha 73). Historické letecké snímky tohoto konkrétního území pro následujících 30 let schází, jak již bylo uvedeno. Terénní průzkum v roce 2002 dokumentoval komponentu 1 v podobném stavu jako komponentu 3 o rok později (obr. 77:1, 2; 78:1, 2), z čehož lze rovněž usuzovat na zánikovou transformaci částečnou destrukcí s následnými pouze přírodními postdepozičními

transformačními vlivy. Zajímavým problémem je otázka funkce komponenty 1.

Hlavní přístupovou cestou ke komponentám 1 a 2 je cesta 6, která se odděluje od hlavní silnice Benešov nad Černou – Kaplice, prudkým částečně zalesněným svahem klesne do nivy Černé a těsně před dosažením nejnižšího bodu, kde překračuje mostem říčku Černou, prochází v těsné blízkosti komponenty 1 a následně komponenty 2. Cesta 6 je v části své trasy blíže usedlosti 1 zabezpečena proti sesouváním svahu kamenným tarasem (příloha 71, obr. 26-04). Tento taras v prostoru bezprostředně nad terasovitými úpravami reprezentujícími pozůstatky staveb komponenty 1 vytváří niku, kterou se přístupová cesta polokruhově rozšiřuje do svahu asi o 3 metry (obr. 83:1). Střed polokruhu se nachází v linii tarasu před a za nikou. V tomto středu bylo patrné kovové osazení pro hřídel s ozubeným kolem. Ve stěně nad středem byly dokumentovány pozůstatky kardanovy hřídele (obr. 83:2). Pod cestou na úrovni někdejší zástavby komponenty 1 bylo obdobné osazení pro hřídel s ozubeným kolem jako nahoře (obr. 77:2). Ve vztahu k terénním průzkumem doloženému náhonu se dokumentované technické zařízení jeví jako vybavení pro zvedání a přemísťování břemen využívající pohonu vodní síly.

Náhon vodního díla 7 souvisejícího s komponentou 1 začíná asi 500 m proti proudu Černé na někdejším pomezí lesa a luk, dnes v lese (obr. 84:2), a v části, která se nachází v současném lese, jsou některé úseky velice dobře zachované (obr. 85:1). Těsně před usedlostí 1 je zaniklý náhon opět poměrně dobře patrný (obr. 85:2,86:1).

Průzkum a dokumentace technického zařízení komponenty zavdává podnět k zamyšlení o účelu komplexu budov komponenty 1a zda vůbec je oprávněné komponentu nazývat usedlostí. Na výřezu z leteckého snímku z roku 1949 (příloha 72) je dobře patrná cesta 6 i

komplex budov komponenty 1 uspořádané do podoby pro oblast typické čtyřúhelníkové zemědělské usedlosti prodloužené podél cesty směrem k jihu přístavbou. Usedlost využívá přirozeného sklonu svahu a převýšení cesty 6, jejíž povrch se nacházel ve výši zhruba druhého nadzemního podlaží (podkroví) využívaného zejména k uskladnění sena a slámy. Na leteckém snímku je patrné celkem 5 bočních vstupů z cesty 6 do podkroví umožňujících vykládku materiálu přímo do druhého nadzemního podlaží, které sloužilo většinou jako skladovací prostor. Zatímco první tři jsou menších respektive standardních rozměrů pro nakládku zemědělských produktů, zejména sena a slámy, druhé dva ve směru po svahu směrem k jihu jsou větší. Tyto dva větší boční vstupy jsou situovány do druhého nadzemního podlaží jižní přístavby usedlosti. Seznam a mapa vodních děl republiky Československé (1932) podává přehled o vodních dílech, jejich účelu, druhu technického řešení a výkonu vodního díla ke stavu v roce 1930. Komponentu 1 lze identifikovat se strojním truhlářstvím Františka Hellera poháněným jedním kolem na spodní vodu (Seznam a mapa vodních děl republiky Československé 1932, 22). Komponentu 1 je tak možno interpretovat jako zemědělskou usedlost s drobným průmyslovým provozem, který byl snad situován v jižní přístavbě komplexu budov komponenty.

Svérázný případ redukční transformace (Neustupný 2007, 58-59) lze pozorovat v rámci komponenty 1 na úbytku železných artefaktů. Průzkum v roce 2002 registroval dvoje železné osazení pro hřídel s ozubeným kolem (obr. 77:2) a část kardanovy hřídele s ozubeným kolem (obr. 83:2). Při průzkumu v roce 2010 se nepodařilo dohledat spodní osazení hřídele s ozubeným kolem, horní (v nice na cestě 6) osazení hřídele zmizelo, a rovněž se zmenšil fragment kardanovy hřídele – byl odmontován kloub s ozubeným kolem (obr. 88:1). To vše s největší pravděpodobností jako důsledek činnosti sběračů kovů (srov. Schiffer 1996, 114-120).

5.10 Zaniklé dřevařské osady Čtyřdomí a Starý Holand

(něm. Vierhäuseln a Alt Holland, k. ú. Velký Jindřichov, značky areálů Ct a SH)

5.10.1 Čtyřdomí

Podobně jako pomístní označení (kapitola 4 Historický prostor Novohradských hor) nelze jednoduše vymezit ani areál osady Čtyřdomí. Jedná se o jev typický pro většinu tzv. nově založených osad území Novohradských hor (srov. Křivka 1978). Pro vymezení areálu osady by bylo zapotřebí podrobně studovat pozemkovou držbu, což je mimo rámec této práce. Indikační skica zachycuje 4 domy Čtyřdomí s pásovými záhumenicemi (příloha 74).

Letecký snímek z roku 1947 zachycuje Čtyřdomí i s přilehlými samotami a přilehlou zemědělskou půdou v patrně téměř nezměněném předválečném stavu (příloha 77). Přes nízkou kvalitu snímků z roku 1949 lze i zde vysledovat, že všechny domy Čtyřdomí resp. Malého Jindřichova stojí a zemědělská půda je alespoň z větší části obdělávána. Severozápadně od usedlostí Ct 1-4 je dobře patrná rozestavěná silnice Černé Údolí – Horní Stropnice, která měla z neznámých důvodů doplnit původní silnici přes Staré Hutě a Hojnou a Dobrou vodu (příloha 78). Na snímku z roku 1952 sice ještě všechny domy Čtyřdomí/ Malého Jindřichova stojí, ale zemědělská půda je obdělávána již jen výběrově a ve sjednocených lánech (příloha 79). Mezi léty 1952 a 1958 dochází ke zlomu. Dům Ct 1 je zachován v redukované podobě, ale soudě dle patrné přístupové cesty a dle úpravy domu redukcí na zhruba polovinu, je obýván nebo užíván. Dům Ct 2 je netransformován a pravděpodobně stále užíván. Dům Ct 3 se nachází v procesu transformace stejně tak jako domy MJ 1 a MJ 2 a dům Ct 4 je aplanován (příloha 81). Letecký snímek z roku 1967 zachycuje ze Čtyřdomí – Malého Jindřichova pouze prostor

domu MJ 2, který je v této době aplanován. Prostor někdejších pravděpodobně podmáčených luk je na snímku z roku 1967 meliorován a část z těchto prostor je již osázena smrkovou monokulturou anebo je na tuto výsadbu pěstitelsky připravena (příloha 81). V současnosti jsou všechny domy areálu tj. Ct 1-4 a MJ 1-2 transformovány a jejich prostor je zalesněn (příloha 80). Terénní výzkum proběhl dne 9. 5. 2010. Terénní relikty se z identifikovaných komponent dochovaly nejlépe v případě domů Ct 1 (obr. 88:2,89:1) a Ct 2 (obr. 89:2; 90:1,2), které zanikly jako poslední. Nevýrazný relikv lze identifikovat na místě domu Ct 3 (obr. 91:1). Prostor domu Ct 4, která je již v roce 1958 aplanován, však pozorováním v terénu nelze identifikovat (obr. 91:2).

5.10.2 Starý Holand

Na indikační skice stabilního katastru je roztroušená zástavba podél Lužského potoka (Luggau Bach) označena jako Alt Holland. Z dispozice domů na hraně hluboce zaříznutého údolí Lužského potoka i z toho, že mezi domy nejsou typické čtyřúhelníkové usedlosti se dvorem uprostřed, lze soudit na nezemědělský charakter osídlení (příloha 76). Původně osada náležela spolu s Malým Jindřichovem a Čtyřdomím do katastru Starých Hutí. K roku 1930 uvádí Statistický lexikon (1934) 33 obyvatel ve 12 domech. Z historických leteckých snímků je však možno v tomto prostoru identifikovat 15 domů (Tab. 16). Některé z nich patrně náležely Malému Jindřichovu.

Na snímcích z roku 1947 (příloha 77) a 1949 (příloha 78) žádné domy nevykazují znaky destrukce. V bezprostřední blízkosti komponent 9, 10, 11, 12, 13, 14 a 15 jsou ještě v roce 1949 patrné známky zemědělské činnosti (příloha 78). Snímky z roku 1952 však ukazují pravděpodobně dřevařské domy 2, 3, 4 a 5 jako aplanované (příloha 79). Domy 13, 14 jsou v procesu transformace (příloha 79). Na snímcích z roku 1958, jsou již všechny domy bez střech v lepším případě s obvodovými zdi.

V prostoru někdejších komponent 5 a 6 byly zřízeny lomy zásobující výstavbu nové silnice Černé údolí – Horní Stropnice, je pravděpodobné, že i kámen z demolovaných domů byl použit na výstavbu této silnice (příloha 81). Letecký snímek z roku 1967 zachycuje bohužel jenom část území Starého Holandu. Místa dřevařských domků 1 – 5 nejsou patrné, prostor je plošně čerstvě zalesněn (příloha 82).

V současnosti je osada Starý Holand plně transformována a její prostor je zalesněn (příloha 80). Do roku 1990 byla po pravé straně staré silnice z Černého Údolí do Starých Hutí vedena ženíjně technická zařízení ochrany hranic. Ženíjně technická zařízení jsou patrná v terénu v podobě porostových příznaků (příloha 83; obr. 99:1). Terénní výzkum prostoru zaniklé osady Starý Holand proběhl dne 9. 5. 2010. Násep a příkopy ženíjně technických zařízení protnuly relikty domu 1 (obr. 92:1, 2). V jednom případě byla terénním výzkumem identifikována úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shrnutými do náspu (komponenta 8, obr. 95:1). Některé komponenty nebyly terénním výzkumem identifikovány vůbec. Většina komponent byla demolována se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými, takže jejich relikty bylo možno v zalesněném prostředí terénním výzkumem rozeznat (Tab. 16).

5.11 Veliško - srovnání výsledků výzkumů archeologických a historiografických

(něm. Wölschko, k. ú. Meziříčí, značka areálu Vel)

5.11.1 Charakteristika areálu

Indikační skica stabilního katastru (příloha 84) zachycuje Veliško jako krátkou lesní lánovou ves s dvěma řadami domů podél potoka a paralelní cesty v ose vesnice. Na usedlosti navazují záhumenice, které jsou na jihu na styku s areálem Meziříčí klínové. Na severozápadě je

přidána polní trať, která nenavazuje na ves (srov. Černý 1973, 77, 92). Z hlavní cesty v ose vesnice vycházejí polní cesty podél jednotlivých polních parcel. Hlavní cesta přichází do Veliška z jihu od Meziříčí a za vsí se větví ve dva směry, z nichž jeden vede směrem severozápadním do Desek, druhý vede směrem severním k Hanselovu mlýnu a do Ličova. Toto schéma si Veliško udržuje až do počátku 50. let dvacátého století (příloha 85, 86), kdy se začíná razantně měnit. Západně od vsi Veliško terén k osadě Nové Stavení na katastrálním území Ličov – Desky prudce stoupá a záhumenicové polní parcely byly proto obdělávány po vrstevnicích. Tento systém zachycuje na jihozápadní a z menší části též severovýchodní straně vesnice letecký snímek z roku 1949 (příloha 85). Jihozápadně od vesnice, kde jsou svahy nejprudší, byly terasovité útvary zaznamenány i v průběhu terénního výzkumu v roce 2011 (obr. 99:2)

5.11.2 Metoda terénního výzkumu

Na lokalitě proběhl jeden z nejpodrobnějších terénních povrchových výzkumů z celého zkoumaného území. Terénní výzkum proběhl ve dnech 9. -10. 4. 2011 a ve dnech 14. - 15. 4. 2011. Jako terénní relikt byly identifikovány všechny komponenty (1-32) s výjimkou komponent aplanovaných případně rekultivovaných (36 – 48). Aplanované nebo rekultivované komponenty byly do prostoru umístěny díky georeferencovaným leteckým snímkům z roku 1952 na <http://kontaminace.cenia.cz>. Ostatní komponenty byly identifikovány tak, že byly nejdříve v průběhu terénního výzkumu zaměřeny GPS zjištěné terénní relikt a následně byly v rámci zpracování ztotožněny s komponentami na mapových podkladech a leteckých snímcích, opět zejména za pomoci georeferencovaných leteckých snímků z roku 1952 na <http://kontaminace.cenia.cz>.

5.11.3 Metoda analýzy archeologických dat

Postup zániku a transformace ukazuje tabulka transformovaných komponent stavební povahy (Tab. 17), která je zároveň grafem ukazujícím do kterého roku minimálně byla komponenta zachována netransformovanou. Podrobnou analýzu postupu transformací u jednotlivých komponent umožňuje skutečnost, že všechny komponenty vesnice jsou zachyceny na všech leteckých snímcích sledovaného období, které byly v oblasti realizovány s výjimkou roku 1947 (tj. snímkování z let 1949, 1952, 1958, 1967 a 1983). V tabulce je řešen typ respektive forma zánikové transformace pro každou „nově“ zaniklou komponentu zvlášť, stejně tak je pro každou „dříve“ zaniklou komponentu sledován druh postdepoziční transformace. Aktuální stav komponenty, zda je komponenta transformována nebo nikoliv, je sledována pro každý rok dokumentovaný leteckým snímkem. V každém tomto roce se též hodnotí využití území konkrétní komponenty. Čísla komponent v tabulce transformovaných komponent stavební povahy Veliško (Tab. 17) jsou přiřazena i sledovaným komponentám na výřezech jednotlivých leteckých snímků, u transformovaných komponent jsou na výřezech leteckých snímků čísla přiřazena územím jednotlivých transformovaných komponent. Pro podrobnou analýzu postupného zániku bylo třeba zavést některé pojmy, které se v rozborech ostatních areálů neobjevují. Aby bylo možno sledovat, zda dříve zanikají větší či menší usedlosti, byly usedlosti rozděleny na dvory a chalupy. Dvůr se vyznačuje čtyřbokou dispozicí typickou pro větší usedlosti Novohradských hor se čtyřmi budovami uzavírající dvůr, eventuálně se třemi budovami a zdí na čtvrté straně, v každém případě však s uzavřeným dvorem. Chalupa je nejčastěji jedna budova zahrnující v sobě obytnou i hospodářskou funkci, eventuálně stavba skládající se ze dvou budov spojených v půdorysu písmene „L“, kdy v jedné budově se koncentrují obytné funkce a v druhé hospodářské. Chalupa však nikdy nemá uzavřený dvůr. Dále byl pro komponentu

zaveden termín „redukovaný dvůr“. Tento pojem vyjadřuje skutečnost postupného zániku jednotlivých částí dvora, tak jak zanikají jeho funkce, přičemž ovšem nelze spolehlivě určit, zda v tom konkrétním případě zaniká spíše obytná nebo hospodářská část dvora. Z detailního studia leteckých snímků (nejčastěji podle existence komína na stavbě) je možné se domnívat, že v případě vesnice Veliško zanikaly spíše hospodářské části dvorů, což koresponduje s faktem, že se jednalo o dosídlenou vesnici žijící poměrně dlouho do druhé poloviny dvacátého století. Některé dvory se redukovaly vícenásobně. Redukcí stavebních částí se tak z dvorů stávaly chalupy. Ve využití území se též vyskytuje termín „destrukce“, který nevyjadřuje proces jako v případě typu a formy zánikové transformace, ale vyjadřuje stav zachování stavebních konstrukcí komponenty zachycený leteckým snímkem. Postupný přesun komponent stavební povahy ze skupiny netransformovaných do skupiny transformovaných zachycuje tabulka 18, kde jsou jednotlivé kategorie souhrnně kvantifikovány. K dokreslení problematiky slouží také tabulka 19, která je sestavena pro Veliško z údajů zeměpisných a statistických lexikonů z let 1870 (Topograficko-statistický slovník 1870, 895), 1900 (Seznam míst 1907, 169), 1910 (Podrobný seznam míst 1916, 145), 1930 (Statistický lexikon 1934, 145), 1950 (Statistický lexikon 1955, 57), 1961 (Statistický lexikon 1966, 90), 1970 (Statistický lexikon 1976), 1973 (Zeměpisný lexikon 1991, 997) záměrně s přesahem před sledované období, aby byly zřetelné demografické tendence ve vývoji vesnice.

5.11.4 Vývoj komunikací v intravilánu

Usedlosti vsi Veliško byly uspořádány v mělkém údolí podél vodního toku. Paralelně s Velišským potokem procházela v ose vesnice páteřní cesta a na ní se napojovaly dílčí větve spojující jednotlivé usedlosti rozprostírající se po obou stranách potoka. Zhruba uprostřed aglomerace se ves rozšiřovala, usedlosti na východní straně obce

vystupovaly mimo řadu ostatních usedlostí a zahlubovaly se více do svahu za obcí. Toto rozšíření vytvořilo prostor pro náves s kaplí (komponenta 11, příloha 85). Kaple je jediná stavba v obci, která nebyla záměrně demolována, ale byla ponechána samovolné postupné destrukci. Hlavní cesta se mezi léty 1952 a 1958 vychýlila ze své původní trajektorie v delší ose vesnice podél potoka mezi oběma řadami dvouřadého uspořádání vesnice na severovýchodní obvod aglomerace. Tím postupně přestala být komunikací spojující jednotlivé usedlosti vesnice, aby se stala obslužnou komunikací pro dálkový přístup (tj. odjinud než z vesnice samotné) k polím. Na snímku z roku 1958 je centrální osová komunikace ještě zachována, ale cesta na severovýchodním obvodu obce je již výraznější (příloha 88). V následujícím období již centrální páteřní komunikace zaniká zcela a úlohu hlavní cesty zcela přejímá polní cesta obcházející vesnici po severovýchodní straně jejího obvodu (příloha 89). Tato cesta na severním konci vesnice navazuje na původní trasy, dělí se a její větve pokračují do Desek i Ličova. V současnosti cesta vedoucí po obvodu někdejší vesnice končí v jejím prostoru a její pokračování ať již směrem k Mlýnskému rybníku a Deskám, nebo směrem k Hanslovu mlýnu a dále k Ličovu, zanikla. Je příznačné, že již v roce 1958 tato nová obvodová cesta vede přes aplanovanou usedlost 38 (příloha 88).

5.11.5 Relikty usedlostí

Z usedlostí se v terénu zachovaly zejména terasovité úpravy terénu pro domy, případně přístupové komunikace. Ze stavebních konstrukcí lze pozorovat opěrné zdi těch částí zaniklých budov, které byly zahloubeny do svahu a sklepy, opět nejlépe dochované tam, kde byly zahloubeny do svahu. V těch usedlostech, kde byly sklepy umístěny v rovině terasovité úpravy se dochovaly jen jako více či méně patrné deprese. V ojedinělých případech se na místech zaniklých usedlostí nachází stavební suť. Vedle

lomového kamene jsou to nejčastěji cihly a střešní krytina. Zcela ojediněle se nachází části nebo i celý zachovaný stavební inventář usedlostí, jako jsou kamenné kaménky a žlaby pro dobytek. Občasná torza zemědělského inventáře usedlostí nelze dát do jednoznačného vztahu se zaniklými usedlostmi, jejichž prostor často po svém zániku sloužil jako smetiště využívané personálem zemědělského družstva obhospodařující přilehlé polnosti. Pozůstatky jednotlivých usedlostí v rámci relativně souvislé zástavby někdejší vsi lze jen těžko i v příznivém vegetačním období identifikovat. Nejen použitelný materiál, ale pravděpodobně i stavební suť byla z větší části odvezena a jen zbytky byly rozhruty v těsné blízkosti demolované usedlosti. K tomu se hodila dispozice usedlostí usazených v mírném svahu, kde stavební suť byla shrnuta za okraj usedlosti směrem po svahu. Uvedený způsob likvidace byl též jedním z důvodů, proč jsou usedlosti původně zařízené do svahu lépe při povrchovém průzkumu identifikovatelnější (bylo kam hrnout), než ty usedlosti, které byly umístěny v mírnějším svahu (nebylo kam hrnout).

5.11.6 Průběh opouštění

Zánik vesnice Veliško byl dlouhodobý proces, který započal po roce 1945 a skončil až v sedmdesátých letech dvacátého století. Trval tedy více jak 25 let. Archeologický obraz vesnice do roku 1952 vykazuje zřetelnou stabilitu. Počet usedlostí se redukuje jen velmi nepatrně, zemědělská půda je obdělávána v hranicích původních parcel. Ke změně dochází mezi lety 1952 až 1958. V tomto období sice dochází k zavedení elektrického proudu (transformátor elektrického proudu – komponenta 26, obr. 278:2), avšak jak vyplývá z detailního studia leteckých snímků z roku 1958, elektřina je rozvedena už po zániku některých usedlostí. Konkrétně dráty elektrického vedení k usedlosti 39 vedou přes již zaniklou usedlost 30 (příloha 88). V tomto období je též odkloněna pátevní komunikace z centra vesnice na její obvod a význam této obvodové komunikace jako

hlavní v následujících období dále stoupá. V roce 1958 je dle svědectví leteckého snímku zemědělská půda sice obdělávána ještě zčásti v mezích původních parcel, část parcel je však již sjednocena. Důležité je však zejména, že obdělávaná zemědělská půda se vesnici začíná vyhýbat, pole začínají vesnici tzv. obkružovat. To jistě souvisí i s přesunem hlavní cesty z centra vesnice na její obvod. Usedlosti nejsou spojeny s polními parcelami, obdělávání půdy není zřetelně realizováno z usedlostí vesnice, ale pracovní síla je s pracovními prostředky přiváděna z vnějšku areálu. Komunikace nespojují usedlosti, ale vyhýbají se jim. Celkový počet usedlostí mezi léty 1952 a 1958 se redukuje z 32 na 20. Zaniká většina chalup (12 z 19), velikost dvorů se redukuje (Tab. 18). Mezi léty 1958 až 1967 postupují nastoupené trendy. Vesnice je v podstatě odříznuta od zemědělské půdy, ke které původně náležela. Hlavní komunikace umožňuje přístup z vnějšku k zemědělské půdě, ale usedlosti uvnitř vesnice v podstatě postrádají spojení. Původní polní a luční parcely jsou sjednoceny, pole po staletí obdělávaná po vrstevnici jsou nově oraná po spádnici. Zanikají všechny polní cesty (příloha 89). V roce 1967 letecké snímky registrují pouze 12 usedlostí: 4 dvory, 5 redukovaných dvorů a 3 chalupy (Tab. 18). Zánik vesnice je dokonán mezi léty 1967 a 1983. Na leteckém snímku z roku 1983 nejsou patrné žádné usedlosti pouze dvě destrukce usedlostí 39 a 40. Prostor vesnice je dokonale obkroužen zemědělskou půdou. Pracovní síly a mechanizace jsou přiváděny k polím po cestách, které jsou vedeny z větší části po obvodu někdejší vsi. Prostor aplanovaných usedlostí na jihozápadním okraji někdejší vesnice však není využíván jako orná půda a slouží jako louky, ale daleko pravděpodobněji leží ladem, a postupně zarůstají náletem stejně jako centrální části někdejší vesnice (příloha 90). V současnosti je větší část intravilánu někdejší vesnice zalesněna lesem vzniklým z náletu (příloha 87), jihovýchodní periferie vesnice s aplanovanými usedlostmi je využívána spolu s někdejší ornou půdou

jako pastviny, ale hranice mezi ornou půdou a půdou ležící ladem je stále dobře patrná (příloha 91).

5.11.7 Srovnání výsledků archeologického výzkumu s publikovanými poznatky historiografického bádání

Zajímavé je srovnání výsledků takto podrobných archeologických zjištění s historickými prameny a informacemi, které poskytuje historiografie, neboť ve srovnání s jinými místy zaniklými vesnicemi Novohradských hor je těchto informací nebyvale „mnoho“. Především se zde nabízí porovnání s úředními statistickými údaji, které umožňuje tabulka 19 sestavená z údajů ze zeměpisných a statistických lexikonů. Jediný srovnatelný údaj je však počet obývaných domů v roce 1950. Statistický lexikon (1955) sestavený na podkladě sčítání lidu provedeného v roce 1950 uvádí číslo 15. Podle archeologických zjištění však ve vsi v roce 1952 stálo třicet dva domů a o šest let později – v roce 1958 ještě dvacet. Část domů tak nebyla obývána stálým obyvatelstvem, byla využívána jako hospodářské stavby, byla uchovávána jako domovní fond pro nové dosídlence, anebo je třeba hledat jiné důvody rozdílného obrazu. Dějiny jednotlivých obcí nejsou pro toto období přirozeně podrobně zpracovány. Některé práce, které se zabývají dosídlováním pohraničí v poválečných letech, se však oblasti Novohradských hor dotýkají. J. Pešek uvádí, že okres Kaplice byl v letech 1947 – 1953 spolu s okresy Toužim a Tachov nejřidčeji zalidněným okresem českým zemí, kde odchody osídlenců převažovaly nad příchody. „Jen v roce 1950 odešlo z tohoto okresu, kde byla situace z hlediska osídlení nejsložitější, 190 rodin. Šlo především o zaměstnance státních statků, pro něž se nepodařilo zabezpečit ani přiměřené ubytování; mnohdy bydleli v místnostech, které vůbec neměly dřevěné podlahy. Z celého Jihočeského pohraničí v roce 1950 odešlo 482 osídleneckých rodin, které zde zanechaly svá hospodářství a často i část svého movitého majetku,

přičemž jejich odchod se mnohdy podobal útěku. Například z obce Velišek (Veliško ?) se čtyři rodiny odstěhovaly v noci a zanechaly na místě všechn hovězí dobytek“ (Pešek 1986 c, 136-137). Pokud není k dispozici orálně historický pramen, není pro oblast Novohradských hor odkud čerpat informace o postupu a podobě kolektivizace, která se na podkladě archeologických pozorování jeví hypoteticky jako klíčová pro změny vedoucí k opuštění a zániku. V historiografických pracích vzniklých před rokem 1989 jsou navíc okolnosti a důsledky kolektivizace záměrně potlačovány a zkreslovány a tak je možno pro nejbližší okolí Veliška se dozvědět pouze, že mezi lety 1947 a 1953 „ V hospodářství státních statků Malonty zůstalo na výměru 6188 ha zemědělské půdy 87 pracovních sil, takže na jednoho pracovníka připadlo 69 ha“ (Pešek 1986 c, 137). Přičemž pod státní statky Malonty se v průběhu druhé poloviny dvacátého století dostala značná část krachujících Jednotných zemědělských družstev, takže tyto státní statky na sklonku osmdesátých let dvacátého století obhospodařovaly značnou část zkoumaného území Novohradských hor včetně území někdejšího areálu vsi Veliško (v současnosti areál obhospodařuje Agro Bohemia spol. s r.o. se sídlem v Malontech, která je de facto privatizovaným státním statkem Malonty).

Snaha srovnat výsledky archeologického a historiografického bádání má významnou slabinu v úrovních poznání. Výše uvedený text představuje poměrně zevrubný nedestruktivní archeologický výzkum jedné vesnice, který nemá historiografického ekvivalentu. Historiografické práce využitě pro srovnání se nezabývají pouze konkrétní vesnicí, ale problémem poválečného dosídlování jižních Čech, což je téma značně široké. Přesto se takové srovnání nabízí. Na základě historiografických prací by bylo možno Veliško interpretovat jako vesnici po roce 1945 nedosídlenou, která nějaký čas setrvala v agónii, aby na počátku sedmdesátých let zcela zanikla. Archeologie vypovídá o víceméně úspěšně dosídlené vesnici, jejíž struktura byla zásadním způsobem

narušena změnou systému využívání zemědělské půdy spojenou s kolektivizací, která vedla k odříznutí usedlostí od půdy, a jejímž důsledkem bylo obdělávání zemědělské půdy ze sousedního Meziříčí, kde sídlil provoz zemědělského družstva respektive státních statků. Usedlosti se patrně postupně stávaly pouze ubikacemi vzdálenými od práce i infrastruktury. Takové ubikace sice vydržely nějaký čas též v důsledku zavedení elektřiny, ale bez vazby na půdu, bez komunikací a infrastruktury, s delší docházkovou vzdáleností do práce i k veřejné hromadné dopravě vesnice zaniká.

5.12 Zaniklá osada Hanslův mlýn

(něm. Häusel Mühle, Hansl Mühle, Hausl Mühle, k.ú. Ličov – Desky, značka areálu HM)

Indikační skica stabilního katastru zobrazuje samotnou budovu mlýna a tři další jednoduché stavby ze spalitelných materiálů v jeho blízkosti (příloha 92). Čtyři stavení v netransformované podobě zachycuje též letecký snímek z roku 1949 (komponenty 1-4, příloha 94). Letecký snímek z roku 1952 dokumentuje dům 4 jako transformovaný, ostatní v pokročilém stadiu transformace (příloha 95).

Terénní povrchové výzkumy areálu proběhly 1. 5. 2003 a 10. 4. 2011. První se soustředil především na průzkum náhonu k mlýnu, druhý terénní výzkum se zaměřil na domy a usedlosti. Z domů byl v terénu identifikován prostor mlýna s pozůstatky mlýnice (komponenta 1) a usedlost nad mlýnem (komponenta 2, příloha 94). Náhon k mlýnu (komponenta 5, příloha 94) začíná před zaniklým jezem v ohbí řeky Černé asi sto metrů od soutoku Černé a Pohořského potoka a pokračuje mírným spádem v délce asi jeden kilometr až ke mlýnu. Na začátku své trasy je náhon ještě zavodněný (obr. 279:2), dále po své trase se v terénu výrazně projevuje, ale je již bez vody (obr. 280:1, obr. 123:2). Zdaleka

nejhůře je náhon patrný těsně před samotným mlýnem (obr. 124:1). Mlýn s náhonem je zakreslen do mapy z doby kolem 18. století jako Häusl Mühle (příloha 93) takže nepřekvapí skutečnost, že střední část jeho průběhu vytváří hranici původního katastrálního území Ličova s katastrálním územím Meziříčí.

5.13 Komplexní nedestruktivní výzkum vsi Hodonice a jejího zázemí

(též Dolní Hodonice, něm. Hodenitz, k. ú. Hodonice, značka areálu Hod)

5.13.1 Charakteristika areálu

Půdorys vesnice a její plůžiny je na indikační skice stabilního katastru poněkud komplikovaný. Ve většině případů navazují polní parcely na usedlosti jako záhumenice, které jsou na jihu paprscitě a přerušované mokřady, lesy a hluboko zařízlým údolím Dobečovského potoka (příloha 96). Jak ukázal terénní výzkum, parcely přerušované přírodními útvary byly však spolehlivě komunikačně propojeny. Kromě husté sítě polních cest, které obsluhovaly i zadní díly parcel (Hinter Felder, Ödenfelder), byla vesnice komunikačně spojena se sousedními vesnicemi především západním směrem s Dobechovem, severozápadním směrem s Kaplicí, severním směrem s Hradištěm a východním směrem s Deskami, přičemž do Desek směřovaly cesty jak ze severní části vesnice, tak z jižní (příloha 96).

Otázkou, která z větší části přesahuje rámec této práce, je, zda jižní a severní části vesnice, oddělené podmáčenými loukami, reprezentují dvě krystalizační jádra, anebo je tento obraz pouze odrazem geomorfologických a hydrologických podmínek. V každém případě zástavba je charakterizována hustší zástavbou na obou koncích –

severním a jižním – s koncentrací větších dvorů. Naopak uprostřed je zástavba řidší a spíše chalupnická. Tuto situaci patrnou nejen na indikační skice stabilního katastru (příloha 96), ale též na prvním poválečném leteckém snímku z roku 1947 (příloha 98), falešně podporuje poválečná meliorace a rekultivace střední části obce a tím i obraz získaný terénním výzkumem.

5.13.2 Metoda terénního výzkumu

Na lokalitě proběhl nejpodrobnější terénní povrchový výzkum z celého zkoumaného polygonu. Terénní pozorování a fotodokumentace zde byla pořizována již v roce 1992. Hlavní terénní výzkumy na lokalitě proběhly ve dnech 16. - 20. 8. 2010, 16. -17. 4. 2011, 20. 4. 2011, 22. -23. 4. 2011 a geofyzikální měření dne 7. 6. 2011. Kromě domů a usedlostí byla v případě Hodonic věnována podrobná pozornost nejen intravilánu, ale také extravilánu. Snahou práce bylo v případě Hodonic zaznamenat všechny pozorovatelné terénní relikty všech komponent nejen komponent stavební povahy. V průběhu terénních průzkumů byly registrovány pozůstatky mezních pásů, polních parcel, cest, různých terasových úprav a jedné hráze.

V terénních reliktech byly identifikovány všechny komponenty s výjimkou komponent aplanovaných respektive rekultivovaných. Aplanované nebo rekultivované komponenty byly do prostoru umístěny díky georeferencovaným leteckým snímkům z roku 1952 na <http://kontaminace.cenia.cz>. Ostatní komponenty byly identifikovány tak, že byly nejdříve v průběhu terénního výzkumu zaměřeny GPS zjištěné terénní relikty a následně byly v rámci zpracování ztotožněny s komponentami na mapových podkladech a leteckých snímcích, opět zejména za pomoci georeferencovaných leteckých snímků z roku 1952 na <http://kontaminace.cenia.cz>. Tento postup platí i pro tzv. ostatní komponenty, které byly GPS zaměřovány zejména jako plocha nebo linie.

5.13.3 Metoda analýzy archeologických dat

Postup zániku a transformace ukazuje tabulka transformovaných komponent stavební povahy (Tab. 20), která je zároveň grafem ukazujícím, do kterého roku minimálně byla komponenta zachována netransformovanou. Podrobnou analýzu postupu transformací u jednotlivých komponent umožňuje skutečnost, že všechny komponenty vesnice jsou zachyceny na všech leteckých snímcích sledovaného období, které byly v oblasti realizovány s výjimkou roku 1949 (tj. snímkování z let 1947, 1952, 1958, 1967 a 1983). V tabulce je řešen typ respektive forma zánikové transformace pro každou „nově“ zaniklou komponentu zvlášť, stejně tak je pro každou „dříve“ zaniklou komponentu sledován druh postdepoziční transformace. Skutečnost, zda je komponenta transformována nebo nikoliv, je sledována pro každý rok dokumentovaný leteckým snímkem. V každém tomto roce se též hodnotí využití území konkrétní komponenty. Čísla komponent v tabulce 20 jsou přiřazena i sledovaným komponentám na výřezech jednotlivých leteckých snímků, u transformovaných komponent jsou na výřezech leteckých snímků čísla přiřazena územím jednotlivých transformovaných komponent. Pro podrobnou analýzu postupného zániku bylo třeba podobně jako v kapitole o vsi Veliško zavést některé pojmy, které se v rozborech ostatních areálů neobjevují. Aby bylo možno sledovat, zda dříve zanikají větší či menší usedlosti, byly usedlosti rozděleny na dvory a chalupy (viz kapitola 5.11 Veliško – srovnání výsledků výzkumů archeologických a historiografických). Dále byl pro komponentu zaveden termín „redukovaný dvůr“. Tento pojem vyjadřuje skutečnost postupného zániku jednotlivých částí dvora, tak jak zanikají jeho funkce, přičemž ovšem nelze spolehlivě určit, zda v tom konkrétním případě zaniká spíše obytná nebo hospodářská část dvora. Z detailního studia leteckých snímků je možné se domnívat, že podobně jako v případě vesnice Veliško zanikaly spíše hospodářské části dvorů, což koresponduje s faktem, že se

jednalo o dosídlenou vesnici existující poměrně dlouho do druhé poloviny dvacátého století (viz kapitola 5.11 Veliško – srovnání výsledků výzkumů archeologických a historiografických). Některé dvory se redukovaly vícenásobně. Redukcí stavebních částí se tak z dvorů stávaly chalupy. Ve využití území se též vyskytuje termín „destrukce“, který nevyjadřuje proces jako v případě typu a formy zánikové transformace, ale vyjadřuje stav zachování stavebních konstrukcí komponenty zachycený leteckým snímkem. Postupný přesun komponent stavební povahy ze skupiny netransformovaných do skupiny transformovaných zachycuje tabulka 22, kde jsou jednotlivé kategorie souhrnně kvantifikovány. K dokreslení problematiky slouží také tabulka 24, která je sestavena pro Hodonice z údajů zeměpisných a statistických lexikonů z let 1870 (Topograficko-statistický slovník 1870, 895), 1900 (Seznam míst 1907, 169), 1910 (Podrobný seznam míst 1916, 145), 1930 (Statistický lexikon 1934, 145), 1950 (Statistický lexikon 1955, 57), 1961 (Statistický lexikon 1966, 90), záměrně s přesahem před sledované období, aby byly zřetelné demografické tendence ve vývoji vesnice.

Postup zániku a transformace ostatních komponent ukazuje tabulka 21, která je zároveň grafem ukazujícím do kterého roku minimálně byla komponenta zachována netransformovanou. Podrobnou analýzu postupu transformací u ostatních komponent umožňuje stejně jako v případě domů a usedlostí skutečnost, že řada komponent je zachycena na všech leteckých snímcích sledovaného období, které byly v oblasti realizovány (tj. pro Hodonice letecké snímky z let 1947, 1952, 1958, 1967 a 1983).

Postupný přesun tzv. ostatních komponent ze skupiny netransformovaných do skupiny transformovaných zachycuje tabulka 23, kde jsou jednotlivé kategorie zobecněny a souhrnně kvantifikovány.

5.13.4 Průběh opouštění

Letecký snímek z roku 1947 zachycuje do značné míry předválečný stav, což dokazuje víceméně nezměněný počet usedlostí vůči roku 1930 (srov. Tab. 20 a Tab. 24). Půdorys plůžiny se však netypicky pro vesnice zkoumané touto prací odlišuje od obrazu, který nabízí indikační skica stabilního katastru (příloha 96) a připomíná spíše schéma nepravé plůžiny traťové (srov. Černý 1973, 91). Vesnice až do roku 1967 prochází procesem řídnutí zástavby, přičemž pro Hodonice markantně v prvních poválečných letech zanikají zejména chalupy – v letech 1947 – 1952 se jejich počet sníží o polovinu. V následujícím období 1952 -1958 se dynamika zániku chalup zpomaluje na úkor akcelerované redukce dvorů: ze 13 dvorů zachovaných netransformovaných v roce 1952 jich v roce 1957 je zachováno 7, dalších 5 je redukováných a jeden zaniká. Od roku 1958 pokračuje transformace komponent již relativně rovnoměrně. Výjimečné postavení si zachovává stavba, kterou lze interpretovat jako hasičskou zbrojnici, ta zaniká až s posledními usedlostmi (Tab. 22). Je pravděpodobné, že v prvních poválečných období byly osídlovány dvory, které poskytovaly dosídlencům lačným půdy a hospodaření na vlastním (např. Hajšman – Heroldová – Matějová 1983, 13) dostatečné zázemí. Oproti tomu zájemců o osídlení Hodonic nebylo tolik, aby byly osazeny novými obyvateli i všechny chalupy, které výhody všestranného zázemí pro činnost sedláka – hospodáře neposkytovaly. V padesátých letech se však situace mění, dochází ke kolektivizaci půdy, individuální zemědělská činnost se omezuje a zaniká, a pro bydlení není zapotřebí velkých dvorů s hospodářskými budovami. S výjimkou dvorů, které přebírají zemědělská družstva a státní statky, se dvory redukují pouze na obytné části, ostatní části zanikají, zpomaluje se zánik chalup, protože poskytují to, po čem je v tomto období poptávka a to je bydlení respektive ubytování. Podle svědectví leteckých snímků v roce 1967 v Hodonicích existují 4 netransformované dvory, 1 redukováný dvůr a 5 chalup (v tomto období

bývají nejčastěji označovány jako „domky“). Situace zobrazovaná leteckými snímky je v rozporu s obrazem, který nabízejí oficiální statistické zdroje. V roce 1950 se uvádí 18 (obydlených) domů s 39 obyvateli, ale v údajích, které pocházejí ze sčítání lidu v roce 1961, se již Hodonice neobjevují. Není ovšem jasné, zda to znamená, že vesnice již v té době neměla žádných stálých obyvatel, nebo byli pravděpodobně již nečetní obyvatelé této vesnice administrativně přičleněni k některé sousední vesnici. V geografické literatuře, která se zabývá zanikáním sídel, se takový jev nazývá „zdánlivým zánikem“ (Kučera 2007, 319-320). Administrativní sloučení sídla je zde však uváděno jenom jako jeden z více možných příčin „zdánlivého zániku“. Jako další příčiny jsou uvedeny přejmenování sídla, pohlcení sídla okolní zástavbou, obměna obyvatel v sídle, či jeho dočasné vylidnění, změna charakteru zástavby sídla, nebo fakt, že sídlo nikdy neexistovalo. Tyto další příčiny však nejsou pro případ Hodonic relevantní.

5.13.5 Demolice a postupný zánik

Zajímavé je srovnání zániku dvorů 20 a 26. Podle snímků z let 1958 (příloha 101) a 1983 (příloha 103) byl dvůr 26 využíván zemědělským družstvem respektive státními statky jako největší dvůr v této – komunikačně přístupnější – části vesnice. V nejbližším okolí dvora 26 lze pozorovat různé dočasné mezisklady zemědělského materiálu, stohy a komunikačně intenzivně využívané plochy a to dokonce ještě v době, kdy dvůr již zanikal samovolnou postupnou destrukcí. Na snímku z roku 1983 je redukovaný dvůr 26 patrně již nevyužívaný a má dva ze čtyř traktů ještě zakrytých střešní krytinou, zatímco pozůstatky dvora 20 nejsou již na snímku patrné. Opačně se jeví situace z pohledu terénního výzkumu provedeného (bohužel ve vegetačním období) roku 1992. Na místě dvora 26 je rumiště, zatímco obvodové zdi obytné budovy dvora 20 jsou zachovány do výše druhého nadzemního podlaží (obr. 209:2). Za dalších

20 let transformace se obraz zaniklé usedlosti 26 v podstatě nemění (rumiště pokryté náletem, např. obr. 210:1), zatímco u usedlosti postupuje samovolná postupná destrukce snížením obvodové zdi obytné části usedlosti o jedno patro (obr. 210:2). Státní statek nebo družstvo, jako uživatel a správce dvora 26 se demolicí zchátralé usedlosti patrně vypořádal se svými správcovskými povinnostmi, zatímco vedlejší postupně zanikající usedlost 20 nebyla předmětem odpovědnosti socialistické organizace. Pro takový přístup existují na zkoumaném území i jiné příklady např. někdejší kasárna pohraniční stráže v Pohoří nebo Žofínský zámeček v Žofíně k.ú. Pivonice, ale v případě Hodonic je třeba chápat tento případ zejména v kontextu ostatních zánikových procesů vesnice.

5.13.6 Sledování samovolné postupné destrukce v delším časovém úseku

Dokumentace usedlostí 20 a 213 v roce 1992, 2011 a 2012 umožňuje posoudit postup samovolné postupné destrukce u těchto dvou usedlostí. Bohužel v roce 1992 nebyla fotodokumentace pořízena v rámci výzkumného projektu, jehož dílčím výsledkem je tato práce, neboť projekt byl v té době před stádiem svého zrodu. Z těchto důvodů nebyly v roce 1992 zvoleny vhodné deskriptory, podle kterých by bylo možné v uplynulých dvaceti letech podrobně dokumentovat postup samovolné postupné destrukce případně posoudit i její samovolnost, která je v případě usedlosti 20 pravděpodobně zejména v posledních letech problematická. Na snímku z roku 1992 jsou obvodové zdi obytné budovy dvora 20 zachovány do výše druhého nadzemního podlaží (obr. 209:2) a na fasádě v úrovni druhého nadzemního podlaží jsou patrné úchyty pro připojení drátů elektrického vedení. Terénní výzkum provedený dne 20. 4. 2011 dokumentoval snížení obvodových zdí obytné budovy usedlosti o jedno podlaží. K tomuto snížení však nemuselo dojít jen samovolným

rozpadem stavební konstrukce, ale mohlo mu napomoci i pro současnou dobu nezvyklé užívání reliktního objektu (obr. 211:1), které autor práce pozoruje již od devadesátých let dvacátého století, a paralelní těžba stavebního materiálu (obr. 131:2), kterou však je možno pozorovat až v poslední době (obr. 211:2).

Naproti tomu u hodonické komponenty 213 nebyly v průběhu terénních výzkumů uplynulých dvaceti let shledány žádné lidské zásahy. Fotografickou dokumentací (1992, 2011 a 2012) se navíc v případě této komponenty podařilo provést zhruba ze stejných úhlů. Výchozí situaci závěrečné fáze samovolné postupné destrukce usedlosti 213 zachytil letecký snímek z roku 1967 (příloha 102). Tento letecký snímek dokumentuje redukovaný dvůr, který sestává již jen z hlavního obytného traktu a zbytku protilehlého dvorního traktu, ostatní budovy někdejšího tzv. vierkantů, čili usedlosti s uzavřeným dvorem (k vierkantům v Novohradských horách a podhůří např. Pešta 2004, 22), již neexistují. Je pravděpodobné, že i menší v roce 1967 zčásti zachovaná stavba, která byla situována symetricky s hlavní obytnou částí do průčelí dvorní zástavby, byla obytná, a jednalo se o tzv. výměněk (Hajšman – Heroldová – Matějová 1983, 15). Stavební konstrukce dvora 213 zachycuje letecký snímek z roku 1967 již zbavené střešní krytiny a konstrukcí krovů, ale s ponechaným zastropením prvního nadzemního podlaží. Vzhledem k obdobnému stavu některých sousedních usedlostí lze vysuzovat, že se jednalo o běžný způsob „vytěžení“ prázdného stavení, kdy byla rozebrána střešní krytina a zejména krov. Materiál byl jinde použit na opravy, ale i novostavby, krov případně i na otop.

Pohled na dvorní fasádu obytného traktu usedlosti 213 v roce 1992 (obr. 212:1) dokumentuje v části nad klenutými chlěvy obvodové zdivo do výše druhého nadzemního podlaží, v roce 2011 je bez patrných antropogenních zásahů druhé nadzemní podlaží destruováno (obr. 212:2). Svědectví o transformaci poskytují i pohledy na stejná místa

interiéru v letech 1992, 2011 a 2012. Pohledy (1992 – obr. 213:1, 2011 – obr. 213:2, 2012 – obr. 214:1) jsou směřovány do prostoru síně respektive vstupních dveří do obytného traktu usedlosti 213 zevnitř, vlevo od otvoru po vstupních dveřích je patrný okenní průraz vedoucí pravděpodobně do kuchyně vestavěné druhotně do prostoru síně (Hajšman – Heroldová – Matějová 1983, 15). Na technicky méně kvalitním snímku z roku 1992 (obr. 213:1, digitalizováno z barevného inverzního filmu, světelnost je snížena zastíněním bujnou vegetací plného vegetačního období, menší záběr objektivu) jsou kromě dveřního a okenního průrazu v prvním nadzemním podlaží obytného traktu komponenty 213 patrné prolomené dřevěné trámy stropní konstrukce prvního nadzemního podlaží. Vpravo od dveřního otvoru jsou patrné pozůstatky elektroinstalace a v průhledu dveřním otvorem je patrné nároží přes dvůr protilehlé stavby výměnku. Záběr širokoúhlého objektivu snímku z roku 2011 za lepších světelných podmínek lépe zachycuje kuchyňskou vestavbu do síně. Průhledem dveřního otvoru po hlavních vstupních dveřích je vidět nároží výměnku, které je však již o poznání nižší než na snímku z roku 1992. V interiéru nejsou patrné ani zbytky destrukcí dřevěných stropních konstrukcí (obr. 213:2). Obdobný pohled z roku 2012 dokumentuje další postup rozpadu. Nadokenní překlad okna kuchyňské vestavby povolil a zdivo nad oknem se zřítilo. Původní okno tak naznačuje již jen porost, který se usadil na někdejší koruně zachovaného zdiva nad oknem a který se i po zřícení zdiva zachoval na svém místě (obr. 214:1).

5.13.7 Rekultivace

Podobně jako v případě zaniklé vesnice Veliško lze konstatovat, že i zánik vesnice Hodonice byl dlouhodobý proces, který započal po roce 1945 a skončil někdy v osmdesátých letech 20. století (viz. Tab. 20). Z důvodů, které archeologický výzkum nemůže identifikovat, je transformace Hodonic v porovnání s Veliškem o fázi posunuta. V roce

1958 je sice téměř polovina usedlostí Hodonic transformována, jedná se ale z více jak tří pětín o chalupy. Obraz vesnice, který poskytuje letecký snímek z roku 1958 (příloha 101), tak není nijak dramaticky odlišný od obrazu, který nabízejí letecké snímky z předchozích let (příloha 98 a 99). I polní parcely jsou obdělávány zhruba ve svých původních hranicích z předválečného období. Dramatickou změnu reprezentuje až snímek z roku 1967 (příloha 102) a změna je dovršena na snímku z roku 1983 (příloha 103), přičemž zde se již nejedná o zásadní změnu charakteru vesnického osídlení, ale o změnu krajinného rázu. Snímek z roku 1967 poskytuje zvláštní „válečný“ obraz vesnice. V této době již většina usedlostí je aplanována nebo je v procesu transformace (Tab. 22). Obdělávané víceméně sjednocené polní parcely se většinou usedlostí vyhýbají – pole jsou obdělávána odjinud než z usedlostí vesnice. Oproti tomu snímek z roku 1983 (příloha 103) poskytuje obraz konsolidované krajiny. Nejen střední část vesnice je kompletně aplanována a rekultivována (usedlosti 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322). Místo střední části vesnice (usedlosti 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318) je sjednocený lán, který zahrnuje i rekultivovaný prostor někdejších usedlostí. Rekultivaci této části vesnice předcházela meliorace podmáčených luk, jejímž výsledkem byl vznik betonové vodoteče a kaskády rybníčků (příloha 100, 104). Prostor vesnice, který nebyl rekultivován, byl ponechán působení přírodních postdepozičních transformačních vlivů. Prostor usedlostí 1, 2, 4 a 5 v jižní části vesnice a větší prostor usedlostí 20, 25, 26, 27, 28, 208, 210, 212, 213, 215, 216, 222, 224, 320, 321 a 322 na severu vsi zarostl náletem, který v současnosti tvoří les (příloha 98, 100, 104).

5.13.8 Podrobný nedestruktivní výzkum prostoru usedlosti 304

5.13.8.1 Důvody pro podrobný výzkum prostoru usedlosti 304

Areál Hodonic se odlišuje od ostatních zkoumaných areálů rekultivací značné části původní plochy vesnice s tím, že rekultivovaná plocha se stala na poměrně dlouhou dobu cca 20 let ornou půdou. Usedlosti 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322 není možné v terénu identifikovat na základě reliktvů nebo morfologických příznaků. Ve výjimečných případech lze některé komponenty identifikovat na podkladě vegetačních příznaků, jako například rekultivovanou část hlavní osově komunikace vesnice 301, která je dobře patrná na leteckém snímku z roku 1983 (příloha 103), avšak na satelitním snímku z roku 2008 (příloha 104) se trajektorie cesty slévá s trasou sezónní vodoteče vycházející z pramenišť severní části vesnice. Ve většině případů však tradiční nástroje archeologického povrchového výzkumu identifikaci rekultivovaných v terénu neumožňují.

Situace Hodonic vyvolává celou řadu otázek, které v té či oné míře vycházejí na povrch i v případě jiných zaniklých vesnic a které můžeme rozdělit do dvou okruhů. První okruh spočívá v možnostech identifikace transformovaných a rekultivovaných komponent, na které následně po dobu alespoň dvou desetiletí působila orba jako kulturní postdepoziciční transformační vliv. Druhý okruh se soustřeďuje na samotnou transformaci takových komponent, tedy na poznání konkrétních způsobů jak zánikové transformace tak postdepozicičních transformačních vlivů. Při programovém vyloučení destruktivního výzkumu jako nástroje pro řešení archeologických otázek spojených s touto prací, zůstávají z nedestruktivních metod k dispozici pro takový výzkum provedení geologických vrtů a mikrovrypů a samozřejmě geofyzikální průzkum (srov. Beneš – Hrubý - Kuna 2004, 353 – 368).

5.13.8.2 Geologické vrty a mikrovrty

Pro zkoumání geologickým vrty a mikrovrty byly vymezeny dva obdélníkové polygony. První byl umístěn do prostoru usedlosti 304 (plocha 1, příloha 98:P1) a druhý referenční polygon byl umístěn o něco výše po svahu nad usedlost 204 do prostoru někdejšího sadu usedlosti 304 (plocha 2, příloha 98:P2). Oba polygony byly umístěny na jednom svahu v podmínkách obdobné morfologie terénu (příloha 98: P1, P2). O terénní depresi v těsné blízkosti usedlosti 304 se předpokládalo, že se jedná o pozůstatek výkopu, který byl vyhlouben jako deponie sutě zbylé z demolice usedlosti a do kterého byla tato suť nahrnuta, přehrnuta orníci a rekultivována. Rozměry plochy 1 jsou 24 x 28 m čili 672 m², plochy 2 30 x 32 m čili 960 m². Pro vytýčení plochy 1 v prostoru usedlosti 304 byl zvolen následující postup. Nejprve byly odečteny souřadnice zaniklého domu z historické ortofotomapy přístupné na <http://kontaminace.cenia.cz>, ty byly následně vytýčeny v terénu. Po té byl vytýčen polygon 1, který zahrnoval i předtím vytýčenou plochu usedlosti a v terénu patrnou depresi pracovní interpretovanou jako výkop pro deponii přebytečné sutě. Polygony i jejich vnitřní síť o stranách 2 x 2 m byly následně vytýčeny pásmem a optickým hranolem pro vytýčení pravých úhlů. Místa všech sond byly po sondáži přeměřeny GPS s přesností do 10 cm. Vrty pedologickým vrtákem a mikrovrty jakož i jejich zaměření byly provedeny v rámci studentské praxe v srpnu roku 2010.

Pro vrty byl použit pedologický vrták o délce 1 m. Účelem vrtů bylo zachytit pozůstatky základů zdíva čili potvrdit nebo odmítnout hypotetický předpoklad, že základy nebo jejich části zcela nezanikly demolicí a následnou rekultivací a jsou zachované pouze překryté orníci. Tato hypotéza předpokládala v místech zdíva nebo jejich destrukcí menší hloubku dosaženou pedologickým vrtákem. V příznivém případě mohly tyto nižší hloubkové hodnoty vykazovat pravidelnosti, které by bylo možno interpretovat jako prostorové struktury spojené s usedlostí 304. Pro

srovnání hodnot měla sloužit referenční plocha – polygon 2. Kromě dosažené hloubky byly na pedologickém vrtáku odečítány úrovně ornice a podloží. Pedologickým vrtákem bylo dosahováno stejné průměrné hloubky a to v rámci hlavního i referenčního polygonu. Ani v jednom z obou polygonů se nevyskytly významné odchylky od průměrné hodnoty. Vrty provedené vrtákem tedy nepřinesly žádný výsledek.

Hloubka mikrovrypů byla pro tento výzkum určena na výšku rýče. Ve většině případů se však při této hloubce podařilo vrypem pouze odstranit drn. Účelem mikrovrypů bylo potvrdit nebo vyvrátit hypotetický předpoklad, že v místech zaniklého domu bude větší koncentrace fragmentů vápenných omítek, eventuálně fragmentů páleného materiálu jako jsou cihly nebo střešní krytina s pálené hlíny. Z těchto důvodů i mikrovrypy byly provedeny v prostoru základního i referenčního polygonu. Již v průběhu terénních prací bylo zjevné, že mikrovrypy dosahují svou hloubkou pouze subrecentní ornici, kde jsou zmíněné indikátory dokonale promíšeny. Zlomků vápenných omítek bylo nalezeno nemnoho a fragmenty stavebních materiálů z pálené hlíny byly na první pohled distribuovány v podstatě rovnoměrně. Navíc oba dva materiály se fragmentarizovaly v průběhu exkavace a počítání, takže prostá kvantifikace se stala bezúčelnou, a odchylky v hmotnosti fragmentů z jednotlivých vzorků byly tak malé, že se pohybovaly v rámci statistické chyby. Mikrovrypy provedené rýčem nepřinesly rovněž žádaný výsledek.

5.13.8.3 Geofyzikální průzkum

Pro provedení geofyzikálních měření v prostoru usedlosti 304 se autor práce domluvil s oddělením užití geofyziky Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, konkrétně s RNDr. PhDr. Jiřím Dohnalem, který spolu s RNDr. Zdeňkem Jáněm a studenty provedl dne 7. 6. 2011 měření v terénu. Po vyhodnocení měření proběhla diskuse mezi autory měření a autorem práce nad výsledky měření a interpretací těchto

výsledků. Řešení vzešlá s této diskuse se stala součástí písemné zprávy předané RNDr. PhDr. J. Dohnalem a RNDr. Zd. Jáněm v červenci 2011 autorovi této práce (Dohnal – Jáně 2011).

Předmětem geofyzikální průzkumu byla komponenta 304, původně čtyřkřídlá usedlost s uzavřeným dvorem (tzv. vierkant), která byla vystavěna po roce 1826 (na indikační skice stabilního katastru ještě není zakreslena (příloha 96), avšak na originální mapě stabilního katastru je dodatečně dokreslena (příloha 97). Komponenta zanikla mezi léty 1958 – 1967 úplnou destrukcí provedenou beze zbytku. Mezi léty 1967 a 1983 byla realizována rekultivace plochy někdejší usedlosti a to pravděpodobně v časové i technologické souvislosti s meliorací provedenou na zamokřených loukách ve středu někdejší vesnice, na dně údolí, severně od komponenty 304. Rekultivačními a melioračními pracemi byla částečně obnovena a z větší části vybudována kaskáda rybníčků propojená betonovým korytem rovněž nově na dně hodonického údolí vybudované vodoteče. Do betonového koryta nové vodoteče, které podle svědectví map i leteckých snímků do té doby existovala maximálně jako dočasná sezónní vodoteč, byla svedena síť podpovrchových meliorací, které jsou dnes reprezentovány zejména betonovými skružemi různě rozptýlenými po dnešních loukách. Takové meliorační a rekultivační práce nutně vyžadovaly nasazení těžké techniky. Komponenta 304 byla pravděpodobně zděnou stavbou o vnějších rozměrech 35,1 x 26,6 m a byla situována v mírném svahu nad bezejmennou původně sezónní vodotečí. Absolutní zeměpisné souřadnice lomových bodů čtyřboké usedlosti byly odečteny z georeferencované ortotomapy sestavené na základě leteckého snímkování z roku 1952 agenturou Cenia a umístěné na jejím geoportálu (<http://kontaminace.cenia.cz>). Odečtené souřadnice byly vytýčeny v terénu pomocí GPS Trimble Geo Explorer 2008 se zapnutou funkcí zpřesňování měření pomocí GSM. Realizovaný geofyzikální průzkum vycházel z analýzy dosavadních archeologických,

geologických a petrofyzikálních poznatků o lokalitě. Proměřena byla obdélníková plocha o rozměrech 42 x 30 m, jejíž nadmořská výška se pohybuje kolem 635 m. Zájmová plocha o celkové výměře 1260 m² pokryla větší část původní zástavby usedlosti (kromě jz. křídla) s výraznějším přesahem k severozápadu, kde lze předpokládat přítomnost lineárního výkopu zavezeného destrukčním materiálem ze stržených zděných staveb. Hledanými nehomogenitami byly potenciální základy a relikty zaniklých budov a objektů (s podílem lomového či cihelného zdiva) a zásyp uvedeného výkopu - rýhy. Základní cíl provedeného geofyzikálního měření spočíval v detailní lokalizaci pozůstatků hledaných objektů a v interpretaci zjištěných anomálií za účelem upřesnění způsobu zániku usedlosti.

Z geologického hlediska se lokalita nachází v novohradské části šumavského moldanubika. Skalní podklad jejího okolí i vlastní zájmové plochy budují metamorfované horniny paleozoického až proterozoického stáří, litologicky se jedná o pararuly až migmatity. Nezpevněný kvartérní pokryv je zastoupený především hlinito-písčnými až hlinito-kamenitými zvětralinami podložních metamorfitů (eluvia až deluvia), jeho mocnost zpravidla nepřesahuje první metry. Zvětraliny mohou být v zájmovém prostoru lokálně překryté antropogenními uloženinami (navážky, destrukce atp.). Mocnost těchto recentních uloženin je patrně do 1 m, větší bude pravděpodobně v prostoru zavezeného výkopu (Dohnal – Jáně 2011).

Volba metod a metodiky geofyzikálního průzkumu vycházela ze znalosti petrofyzikálních parametrů horninových typů zastoupených na lokalitě a z obecných poznatků o fyzikálních vlastnostech hledaných objektů. Z geofyzikálního hlediska spočíval úkol v lokalizaci mělce uložených reliktního zdiva (včetně jeho destrukcí) a ověření přítomnosti aplanovaného výkopu, druhotně vyplněného materiálem z destrukcí. Z těchto důvodů byla pro detailní průzkum lokality zvolena jako základní

geoelektrická odporová metoda – konkrétně symetrické odporové profilování (SOP) s menším hloubkovým dosahem. Pro plošné vymezení hledaných objektů je tato metoda optimální, neboť identifikuje odporové nehomogenity a umožňuje vykreslení map zdánlivých měrných odporů v ploše. Zakryté relikty kamenných zdí a jejich destrukce se projevují nejčastěji odporovými maximy (měrné odpory řádově stovky ohm), zatímco okolní převážně hlinito-kamenitý materiál či zvětraliny jsou zpravidla vodivější (měrné odpory řádově desítky ohm). Jako pomocná metoda byla zvolena detailní magnetometrie, která je schopna lokalizovat objekty a nehomogenity s vyšší magnetizací – v tomto případě např. vypálené a propálené polohy, cihlové zdivo a větší železné předměty, neboť horniny zastoupené na lokalitě i jejich zvětraliny mají velmi nízkou magnetickou susceptibilitu (Dohnal – Jáně 2011).

Pro měření byla využita ortogonální měřičská síť. Vlastní měření bylo provedeno na paralelních profilech orientovaných ve směru cca VJV – ZSZ (azimut 302°). Čísla profilů rostla od jihu k severu (profily P20 až P50), staničení na profilech od východu k západu (metráže 7 až 49) – (příloha 105 a 106). Metráž 10 byla položena do předpokládané vnější hrany jv. křídla zaniklé usedlosti, profil P46 do vnější hrany sv. křídla. Pro detailní stanovení pozice proměřovaných bodů byl použit rastr tvořený silonovými šňůrami se značkami po 1 metru.

Vzhledem k relativně malým rozměrům hledaných objektů byla v obou metodách zvolena síť měření 1×1 m. Měření metodou SOP bylo realizováno s rozestupem elektrod A 1 M 1 N 1 B (odpovídající efektivní hloubkový dosah cca 1 m) a s využitím geoelektrické aparatury GEOTER-1. Grafickým výstupem průzkumu metodou symetrického odporového profilování je mapa izolinií zdánlivých měrných odporů ρ_z (ohm).

Magnetometrický průzkum byl proveden pomocí magnetometru typu GSM-19GW (firma GEM Systems, Kanada) se sondou ve výšce 0,5

m. Současně s měřením na profilech byly s intervalem 30 s registrovány na zvoleném variačním bodě i variace magnetického pole, a to s využitím protonového magnetometru PM-2 (firma Geofyzika a.s., Brno). Výsledkem zpracování dat je mapa izolinií anomálního magnetického pole ΔT (nT).

Originální grafické výstupy jsou v měřítku 1 : 200 (příloha 105 a 106), staničení na profilech je uváděno v metrech. V rámci textu používaný symbol P30/40 označuje metráž 40 na profilu P30 (Dohnal – Jáně 2011).

5.13.8.3.1 Výsledky měření

Podkapitola pojednávající výsledky geofyzikálních měření vznikla na základě diskuse geofyziků a autora této práce s cílem interpretace výsledků měření, která by korespondovala se zaměřením této práce. Tato diskuse byla inkorporována do zprávy z geofyzikálního průzkumu (Dohnal – Jáně 2011) a jako ucelená kapitola přejata do této práce.

Výsledky geofyzikálního průzkumu ilustrují mapy izolinií příslušných fyzikálních parametrů. Pro lepší orientaci byly do těchto map zakresleny i základní topo-parametry odvozené z historické ortofotografie. Jsou to jednak bodově zobrazené (červené křížky) vnější rohy usedlosti, stanovené odečtením GPS-souřadnic z fotomapy a přenesené do terénu, a dále půdorys usedlosti (červené linie), vymezený podle téhož podkladu. Zatímco vlastní parametry půdorysu mohou být zatíženy chybou řádu $\pm 0,2$ m, absolutní pozice může vykazovat chybu řádu $\pm 1,5$ m. Tuto skutečnost je třeba zvážit i při následující interpretaci realizovaného měření.

5.13.8.3.1.1 Symetrické odporové profilování

Podle výsledků symetrického odporového profilování (příloha 105) charakterizují proměřený prostor zdánlivé měrné odpory v rozmezí od 85 do 355 ohmm se středními hodnotami kolem 180 ohmm. Generelně nižší odpory (pod 150 ohmm) vytvářejí široký členitý pás generelního směru VJV – ZSZ, který probíhá jihozápadní částí zkoumané plochy. Nejnižší hodnoty v rámci této struktury odpovídají bývalému dvoru, nicméně méně výrazná minima pokračují i do prostoru jihovýchodního a severozápadního křídla usedlosti a částečně vyběhají i mimo její půdorys. Uvedené nižší odpory nasvědčují tomu, že v těchto místech dnes převažuje hlinito-písčité materiálu. V širším kontextu pak nelze vyloučit, že nejvýraznější lineární odporové minimum (s osou zhruba na spojnici bodů P31/7 – P31/18 – P29/29 – P28/38) může být projevem vodivějšího „zásypu“ či materiálu starší komunikace, která zde probíhala před lokací usedlosti a při její výstavbě byla zrušena (resp. translokována k severovýchodu).

Dobře čitelná je odporová situace v místech zaniklého severovýchodního (relativně širokého) křídla, jehož obě podélné kontury provázejí z vnitřní strany lineární a téměř spojitá odporová maxima. Tato maxima jsou patrně projevem reliktního základového zdiva, což dokládá, že toto křídlo bylo v celém rozsahu zděné. Vnější obvodovou zeď indikuje průběžné maximum, které je „přerušeno“ v okolí metráže 17,5 (vstupní otvor), nejvýraznější odporová maxima v linii vnitřní obvodové zdi jsou situována v blízkosti nádvorních nároží, kde se napojovala křídla severozápadní a jihovýchodní. Dílčí odporová maxima uvnitř sv. křídla pak naznačují i polohu možných příčných zdí (v metráži 19,5, výrazněji v metráži 28,5), které svědčí pro členění tohoto traktu na tři prostory. Překvapující je však skutečnost, že zmíněné podélné zóny zvýšených odporů výrazně přesahují půdorys sv. křídla, a to jak k JV (minimálně do metráže 7), tak k SZ (do metráže 41). Hypotetickým vysvětlením může být

existence sekundárně rozhrnutých destrukcí zdiva za původní půdorys objektu.

Do jisté míry problematická je přítomnost další lineární zóny zvýšených odporů, která probíhá paralelně s vnější obvodovou zdí sv. křídla (osa v linii profilu P49,5) a extrémní odpory (nad 250 ohmm) vykazuje v úseku metrů 33 až 43, kde současně vytváří plošně rozsáhlejší odporovou strukturu sahající až k profilu 45. Na historické ortofotografii je v místech této lineární zóny světlejší pás, podle mapy stabilního katastru se zde nacházela „přeložka“ výše zmíněné cesty. Příčinou zvýšených odporů v tomto prostoru by proto mohl být materiál použitý pro úpravu této cesty (štěrk či kamenivo), resp. větší akumulace tohoto materiálu v okolí odporového maxima (P50/38) při severním nároží objektu – v komunikačně exponovaném prostoru u zaústění cesty do usedlosti. Extrémně zvýšené odpory v rozmezí metrů 35 až 41 mezi profily P47 a P50 (na ortofotografii prostor obklopený vzrostlými stromy) by však mohly se značnou rezervou indikovat i přítomnost zasypané vodní nádrže nebo větší studny, vyplněné sekundárně materiálem z destrukce usedlosti.

Z jihovýchodního křídla se částečně nespojitými odporovými maximy projevila pouze jeho vnější obvodová zeď (v linii metrů 9 až 10), vnitřní obvodové zdivo pak pouze v blízkosti obou nádvorních nároží. Vnější vstup do tohoto traktu (do síně) indikuje snížení odporů v místě profilu P31,5, vstup do navazujícího prostoru sv. křídla nízkoodporový krček v bodě P37/14; příčné zdi naznačují odporová maxima v liniích profilů P20 (při kontaktu s jz. křídlem), P25 a P37 (při kontaktu se sv. křídlem).

V prostoru severozápadního křídla (patrně stodoly) se nevýrazně zvýšenými odpory projevila pouze jeho vnější obvodová zeď (v linii metrů 35 až 36), vnitřní stěna mohla být dřevěná nebo chybět. Vnější

vstup do tohoto traktu naznačují snížené odpory v místě profilu P28. Z příček se výrazným maximem projevila zeď vymezující sz. křídlo proti křídlu na JZ (v úseku metrů 28 až 36 na profilu P20), vyloučit nelze ani lehčí dělicí konstrukce v liniích profilů P26 a P31.

Členitá obdélníková oblast generelně zvýšených odporů, která byla zachycena při sz. okraji proměřené plochy (metrů 44 až 49 v rozmezí profilů P23 až P46), je zřejmě projevem heterogenního zásypu, tvořeného materiálem stavebních destrukcí a vyplňujícího výkop deponie vytvořené při likvidaci usedlosti v 50. letech 20. století. Za zmínku stojí ještě drobné odporové maximum, které se nachází v severním rohu dvora (okolí bodu P34/28). Tato indikace může reprezentovat buď relikv původní drobné stavební konstrukce, nebo lokální akumulaci kamenitějšího materiálu umístěného na toto místo v průběhu prací při likvidaci usedlosti.

5.13.8.3.1.2 Magnetometrie

Grafickým výstupem magnetometrického měření je mapa izolinií anomálního magnetického pole ΔT (příloha 106). Zjištěné anomální pole je výrazně členité, charakteristickým rysem je jednak přítomnost plošně rozsáhlejšího maxima ΔT v sz. části proměřené plochy a jednak existence řady lokálních anomálií, zpravidla ve formě zhruba izometrického maxima ΔT provázeného na severu minimem, někdy i naopak. Indikace uvnitř půdorysu původní zástavby usedlosti nejsou konformní s průběhem předpokládaných stavebních konstrukcí, což svědčí pro absenci zachovalých cihelných zdí či jejich destrukcí v těchto místech (jedinou výjimkou je lineární maximum ΔT situované podél profilu P30 uprostřed sz. křídla – příčka?).

Prostor výkopu vyplněného stavební destrukcí na severozápadě indikuje širší kladná magnetická zóna, která byla zachycena v rozmezí profilů P20 až P49 v úseku metrů 42 až 49 (mezi profily P23 a P28 je přerušena dvěma superponovanými lokálními zápornými anomáliemi) a

probíhá téměř paralelně se sz. křídlem usedlosti. Kladné hodnoty pole ΔT v jejím prostoru svědčí o přítomnosti zásypu s vyšší magnetizací; jedná se patrně o materiál obsahující cihly, střešní tašky, propálenou hlínu apod. Lokální kladné i záporné magnetické anomálie pak svědčí o tom, že do tohoto výkopu byly navezeny i větší železné předměty (jihozápadní sektor výkopu, body P36/41 a P45/45). Konkrétní anomální projev těchto feromagnetických předmětů přitom závisí na jejich pozici v deponii a na směru jejich remanentní magnetizace.

V rámci půdorysu usedlosti byly zjištěny nejvýraznější „lokální“ magnetické anomálie v jižní části „interiéru“ jihovýchodního křídla. Jedná se o maximum ΔT (+655 nT) v bodě P21,5/14 se záporným lemem na jihu a o minimum ΔT (-1720 nT) v bodě P26/14 s doprovodným maximem na severu. Zdrojem těchto extrémně výrazných indikací jsou patrně relikty otopných zařízení z materiálů s vysokou magnetizací (kamna, pec a snad i další objekty černé kuchyně) v relativně větší hloubce pod terénem. Řada dalších, již méně výrazných, lokálních magnetických anomálií – vesměs maxim ΔT se záporným lemem na severu - pak lokalizuje přítomnost drobnějších železných předmětů (případně i reliktních objektů tvořených vypáleným materiálem) nacházejících se zřejmě v menší hloubce. Většina těchto indikací se nachází v prostoru severovýchodního křídla, některé však i v místech dvora nebo vně půdorysu usedlosti (např. v bodě P48/37 = v místech anomálie vysokých odporů).

5.13.8.3.2 Shrnutí výsledků geofyzikálního průzkumu

Nejvíce zděných stavebních substrukcí bylo průzkumem zachyceno v prostoru severovýchodního křídla usedlosti. To bylo zřejmě zděné a lze předpokládat, že relikty případně destrukce základů jeho obvodových zdí (a patrně i dvou příček) jsou dosud pod terénem zachovány. Lokalizována byla i pravděpodobná pozice vstupu od komunikace probíhající souběžně s vnější obvodovou zdí na severovýchodě. Existence řady drobnějších

magnetických anomálií v původním „interiéru“ tohoto křídla indikuje přítomnost menších železných předmětů, resp. pozůstatků objektů s vypáleným materiálem.

Lineární zóna zvýšených odporů probíhající paralelně s vnější podélnou zdí sv. křídla indikuje patrně projev zpevněné cesty doložené na starších mapových podkladech. Extrémně vysoké odpory v pokračování této zóny k SZ mohou hypoteticky indikovat přítomnost zasypané vodní nádrže nebo větší studny, případně jiné terénní úpravy (doprovod tvoří lokální magnetická anomálie).

Jihovýchodní křídlo s převažujícím hospodářským využitím bylo zděné a podle průzkumu se z jeho stavebních konstrukcí v reliktech zachovala vnější obvodová zeď, nádvorní nároží a dvě až tři (?) příčné zdi, z nichž v severní byl vstupní otvor do křídla na SV. Lokalizován byl patrně i vstup do střední části tohoto traktu (do síně) od jihovýchodu. Zjištěné výrazné magnetické anomálie dokládají, že v jižní části tohoto křídla se pravděpodobně dochovaly zbytky otopných zařízení (pec, kamna a další), což přesně odpovídá poloze komína (v bodě P23/14) podle historických leteckých snímků (příloha 101).

V místech severozápadního křídla, které plnilo funkci stodoly, byly v náznacích zachyceny pouze indikace zděných základů vnější obvodové zdi, nádvorní zeď se nijak neprojevila – mohla být dřevěná nebo byl interiér stodoly do dvora otevřený. V centrální části tohoto křídla byl lokalizován vstup zvenčí, subtilní indikace naznačují i přítomnost lehkých příčných konstrukcí.

Severozápadně od bývalé usedlosti byl průzkumem zachycen aplanovaný zasypaný protáhlý výkop s osou ve směru JZ – SV a o rozměrech cca 30 x 7 m. Podle výsledků geofyzikálního průzkumu tvoří jeho výplň značně nehomogenní materiál se zastoupením více magnetických komponent (cihly, tašky, propálený materiál), v zásypu jsou

přítomny i železné předměty větších i menších rozměrů. Taková interpretace geofyzikálního průzkumu odpovídá hypotéze, že při kompletní demolici objektu se vyhloubil výkop, do kterého se shmuly zbytky stavebního materiálu z demolovaných konstrukcí.

Po konfrontaci indikační skici stabilního katastru (příloha 96) s originální mapou stabilního katastru (příloha 97) lze teoreticky předpokládat, že lineární odporové minimum přetínající celý prostor usedlosti ve směru VJV – ZSZ, tj. v její kratší ose, může být projevem zaniklé komunikace, která se v těchto místech nacházela před založením usedlosti, následně byla aplanována a její trasa přeložena před severovýchodní křídlo novostavby.

5.13.9 Transformace cest, mezí, hrází, polních parcel a terasových úprav

Mimo zemědělské usedlosti (dvory, domy) bylo výzkumem zaznamenáno dalších 34 komponent. Nejvíce je v Hodonicích identifikováno cest (13), dále jsou rozeznávány terasové úpravy (10), polní parcely (4), hráz (1), hranice pozemků tvořená mezním pásem (1), kamenný sokl pod kříž (1), zahrádka (1), hranice pozemků tvořená kameny (1), nádrž na vodu - kašna (1), snos kamení v ose návsi (1). Přehled všech tzv. ostatních komponent tj. komponent vesnice s výjimkou domů podává tabulka 21, která souběžně graficky zvýrazňuje i do jakého roku minimálně byla komponenta zachována netransformovanou. Podrobnou analýzu postupu transformací u ostatních komponent umožňuje stejně jako v případě domů a usedlostí skutečnost, že řada komponent je zachycena na všech leteckých snímcích sledovaného období, které byly v oblasti realizovány (tj. pro Hodonice letecké snímky z let 1947, 1952, 1958, 1967 a 1983). Ty komponenty, které nelze na historických snímcích rozeznat a nelze u nich sledovat vývoj zůstávají bez barevného zvýraznění. Tyto komponenty byly identifikovány pouze

terénním výzkumem. Postupný přesun ze skupiny netransformovaných do skupiny transformovaných u těch komponent, jejichž vývoj byl pozorovatelný na historických leteckých snímcích, zachycuje tabulka 23. Poměrně složitým problémem je kategorizace těchto tzv. ostatních komponent. Dobře se vymezují cesty, ale cesty vedou často v mezních pásech, mezní pás může být zároveň terasovitou úpravou, polní parcela bývá vymezena terasovitou úpravou, mezním pásem nebo cestou. Termín terasová úprava se v této práci používá pro jakékoliv členění svažitého terénu na umělé stupně pokud jej nelze jednoznačně interpretovat (srov. Matoušek 2006, 199). Nejčastější důvod pro terasovou úpravu je mez, majetková hranice pozemku nebo hranice využití pozemku. Jednoznačně se v Hodonicích podařilo interpretovat pouze jednu terasovou úpravu jako hranici pozemků resp. hranici využití pozemků, neboť v jedné ze dvou mezí oddělených částí je dodnes torzálně zachovaný sad (komponenta 3, příloha 98, obr. 163:2). Terénní morfologické útvary, které jsou shrnuty v kategorii terasová úprava, mohou tedy být mezí, hranicí mezi pozemky, cestou, jakož i skutečnou technicky chápanou terasovou úpravou. To samozřejmě snižuje možné výpovědní schopnosti. Problematické je ovšem i zanikání resp. zánikové transformace těchto tzv. ostatních komponent. Fyzická podstata některých komponent se nemění, i když již nejsou po delší dobu užívány ke svému účelu (typicky např. terasové úpravy). V některých případech je překážkou pro určení míry transformace i rozměr resp. rozloha komponenty. Cesty mohou být v částech svých úseků zcela transformované (např. cesty v mezních pásech mezi jednotlivými polními parcelami zanikly rozoráním při scelování pozemků v rámci kolektivizace), jinde mohou být fyzicky zachovalé, ale nepoužívané, eventuálně občasné využívané při lesních pracích nebo dokonce pouze zvěří. V. Matoušek takový případ charakterizuje jako „cesty sporadicky využívané až pusté“ (Matoušek 2006, 243). Polní parcela může být zčásti zaniklá, zčásti může sloužit jako pole, toto pole však může být sjednoceno s jinými poli na jiných polních

parcelách, nebo dokonce sjednoceno s rekultivovanou plochou zaniklé vesnice (např. právě Hodonice). Řešením patrně není vytvoření vlastní transformační škály pro každou kategorii zvlášť (např. pro cestu, polní parcelu apod.), neboť na rozdíl od usedlosti je problém takovou komponentu zcela přesně územně vymezit. Ze stejných důvodů nelze využít pro sledování postupu zániku tzv. ostatních komponent ani označení stadií zániku jako „pustý“ a „zaniklý“ (Černý 1973, 53; Matoušek 2006, 243). E. Černý těchto termínů používá pro osady, jejichž usedlosti jsou zachovalé, ale nejsou obývané, a lze je tudíž bez větších problémů opět osídlit, a pole, která nejsou obdělávána, ale jejich znovuoobdělání nevyžaduje větších agrotechnických zásahů (Černý 1973, 53). Bez ohledu na otázku, kde jedna cesta končí a druhá začíná, se jeví jako nejvhodnější hledisko pro posouzení transformovanosti tzv. ostatní komponenty hledisko užívání komponenty pro původní účel. Komponenta je zaniklá, transformována, respektive prošla zánikovou transformací, pokud ztratila svoji původní funkci. V této souvislosti lze tedy hovořit o nefunkční cestě apod. Funkčnost jako hledisko pro posouzení transformovanosti komponent byla použita v tabulce 21, přičemž komponenty i hledisko funkčnosti bylo posuzováno komplexně v širších vztazích. Například terasová úprava hranice zahrady domu 20 ztrácí po zániku domu 20 svoji funkci jako terasová úprava hranice zahrady domu 20 a transformuje se do nefunkčního terénního útvaru (komponenta 41, Tab. 21). Podobně mezní pás tvořící hranici mezi sadem usedlosti 1 a loukou patrně náležící k téže usedlosti, po zániku usedlosti 1 přestává plnit svoji funkci hranice, přestože ovocné stromy sadu nikdo nepokácel (komponenta 3, Tab. 21). Analogicky polní parcela zaniká, pokud se její využití změní z pole na louku (např. komponenta 7, Tab. 21).

5.13.10 Polní parcely

Polní parcely 6, 7, 11, 12 a 14 byly identifikovány nejdříve v terénu, zaměřeny GPS a následně byly zakresleny do leteckého snímku z roku 1947. Teprve po zakreslení do snímku vyšlo najevo, že každá ze pěti jmenovaných polních parcel s výjimkou polní parcely 11 v sobě obsahuje minimálně dva původní záhumenicové lány nebo jejich části, avšak vnější hranice sjednocených lánů odpovídají původním hranicím. Vzhledem ke konfiguraci terénu, tak pravděpodobně byly v průběhu kolektivizace sjednoceny vždy jen cca dvě sousední polní parcely. Situace zachycená terénním výzkumem tak v případě polních parcel odpovídá více subreceptnímu než původnímu využití území.

5.13.11 Cesty

V terénu byly identifikovány cesty 8, 9, 10, 14, 33, 202, 218, 220, 221, 223, 301, 302, 303 a cesty vymezené terasovými úpravami 205, 206-207 (příloha 98.). Cesta 8 sloužila jako místní spojnice usedlostí 2, 4, 5 a polních cest, z nichž byly identifikovány cesty 10 a 14, které vedly podél záhumenice přes zalesněné údolí s potokem až na tzv. zadní pole. Cesta 9 sloužila pouze jako přístupová cesta z cesty 8 k usedlosti 5. Cesty 8, 9, 10 a 14 jsou nefunkční a nejlépe rozeznatelné jsou ve svých lesních partiích, kde překonávají potok směrem k tzv. zadním polím, kde zanikají i fyzicky. Podobně jako cesty 8, 10 a 14 je i cesta 33 polní cestou, která je v terénu identifikovatelná zhruba v úseku, ve kterém je zachována jako funkční polní cesta. Vidlice cest 202 vycházející z návsi je nefunkční. Výběžky cest z vidlice 202 dále pravděpodobně navazovaly na nefunkční cestu 223 a funkční 218. Na druhou stranu pak na původní trasu cesty 218, která je vymezená terasovou úpravou cesty 205, a na kterou dále navazovala obvodová cesta vymezená terasovými úpravami 206 a 207. Původní trasy cest vymezené komponentami 205, 206 a 207 jsou nefunkční. Cesta 218 byla po zániku usedlosti 224 mezi léty 1967 a 1983

„narovnána“ zčásti přes nároží zaniklé usedlosti 224 a v takové podobě zůstala funkční. Cesta 218 je spojnicí propojující Hodonice na východ s Deskami a Meziříčím a na severozápad s Dobechem a Kaplicí. Kromě této nadkomunitní spojnice existovala ještě cesta 220, která vedla rovněž do Dobechova. Tato cesta je dnes nefunkční a její relikty se dochovaly v pasážích zarostlých náletem blíže Hodonicím, nebo v lese cca. uprostřed vzdálenosti mezi Hodonicemi a Dobechem. Nefunkční cesta 221 představuje krátkou spojnicí mezi nadkomunitními cestami 220 a 218 v intravilánu Hodonic. Relikty původně páteřní komunikace vesnice 301 se dobře dochovaly pouze v jižní části vesnice, kde nyní tato nefunkční cesta slouží jako koryto vodoteče. V severní části vesnice se zachovaly náznaky této cesty v prostoru někdejší návsi a ve střední části zaniklé vesnice byla tato cesta rekultivována. Jižně od usedlostí 1 a 2 se nefunkční cesta 301 napojuje na z větší části funkční cestu 302 a z ní vybíhá nefunkční cesta 303, která v současnosti obepíná nově vzniklý les (příloha 98).

5.13.12 Interpretace

Podobně jako u vesnice Veliško lze postupný zánik vesnice částečně vysvětlit změnou vlastnictví i systému využívání zemědělské půdy. V roce 1953 bylo k státnímu statku v Malontech připojeno již dříve vzniklé JZD v Hodonicích (Kroupa 2006, 161), čímž patrně došlo k poslednímu přetrhání vazeb místního obyvatelstva k půdě. Situace, kdy Hodonice byly připojeny ke státnímu statku jen o rok později než Veliško, však nevysvětluje fázový posun (který je samozřejmě do určité míry uměle vzniklý na základě leteckých snímků vesnice které jsou k dispozici – 1947, 1952, 1958, 1967, 1983) v období zlomu, od kterého vesnice spěje k nezadržitelnému zániku. Pro Veliško je to období 1952 – 1958, zatímco pro Hodonice je to období 1958 – 1967. Důvodů bude jistě celá řada, spekulativně lze uvažovat i o vzdálenosti obou vesnic od místně

příslušných provozoven státního statku. Zatímco Veliško je od Meziříčí s provozovnou vzdálené necelý kilometr, Hodonice jsou od Meziříčí, odkud se hodonická půda obhospodařuje dodnes vzdálené čtyři kilometry. Zatímco v případě Veliška mohla vzhledem k malé vzdálenosti převzít všechny funkce zemědělského hospodáře provozovna, v případě Hodonic bylo vhodnější, aby pokud možno byly některé provozy zemědělského podniku zachovány v místě. Uvažovat lze ustájení dobytka, skladovací prostory (stodoly), eventuálně i ubytování brigádníků.

Zánik tzv. ostatních komponent tj. komponent mimo domy a usedlosti je problematičtější než studium zániku domů a usedlostí. Dílčí hranice polních parcel, pokud přežily sjednocení, se zachovávají beze změny, pouze ztrácí svoji funkci. Polní parcely byly navíc až do devadesátých let jako pole, byť sjednocená, využívána, takže v posledních desetiletích došlo pouze ke změně užívání, nikoliv k fyzickému zániku. Podobně je tomu s terasovými úpravami a mezními pásy, které většinou ztrácejí svoji funkci, ale fyzicky zůstávají zachovány. Na rozdíl od krajiny kolem Třebele, kde V. Matoušek považuje definování aktuálního stavu cest za složité (Matoušek 2006, 243) v Hodonicích se situace jeví jako poměrně jednoduchá. Z původních 13 identifikovaných cest je v současnosti deset zcela nefunkčních a zaniklých a tři funkční (Tab. 23). Zanikly polní cesty podél polních parcel včetně těch, kterými se dosahovalo tzv. zadních polí. Zadní pole jsou obhospodařována jako sjednocená luka uprostřed lesů z nově vzniklé lesní sváznice. Polní cesty jsou většinou dnes neprůchodně zarostlé náletem, některé pasáže jsou rozorány v rámci scelování polních parcel. Rozorána byla i cesta 220 z Hodonic do Dobechova, která se dochovala pouze v lese nebo na jeho okraji. Z nadkomunitních cest zůstala zachována pouze cesta 218 z Desek přes Hodonice do Dobechova a dále zůstaly zachovány dvě polní cesty 33 a 302. Relikty vesnice tvoří dvě zalesněné skupiny na protějších

stranách údolí oddělené od sebe rekultivovaným středem vesnice, které vytvářejí dojem zdánlivého zachování dvou krystalizačních jader.

K interpretaci jednotlivých komponent je třeba uvést, že snos kamení paralelně s osou návsi (komponenta 211) pravděpodobně reprezentuje destrukci štítové zdi usedlosti 210, která byla urovnána do snosu v době, kdy náves plnila alespoň zčásti funkce návsi. Komponenta 29 interpretovaná jako zahrádka pravděpodobně není zahrádkou náležející původně k nejbližším usedlostem 28 nebo 20, ale jedná se o pozůstatek pokusu o poněkud netradiční znovuosídlení z počátku 90. let 20. století, které po sobě zanechalo i některé bizarní stavební úpravy v obvodu zaniklé usedlosti 20 (obr. 163:2).

5.14 Prostor osady Klepná odlesněný a zalesněný

(něm. Kleppen, kú. Benešov nad Černou a k. ú. Lužnice u Pohorské Vsi, značka areálu Klep)

Klepná je typickým příkladem osady, která vznikla vykloučením lesa a po zániku se opět stala lesem. Z leteckého snímku z roku 1949 je patrné, že polní parcely na náhorní plošině Klepné jsou obdělávány (příloha 108). Pokud tedy v osadě nezůstali nějací starousedlíci například ze smíšených manželství apod., nebo rakouští státní příslušníci, byla alespoň zčásti dosídlena, což odporuje všem pravidlům uváděným v historiografických pracích. Těžko si lze představit hůře přístupnou a zemědělsky více nevýhodnou polohu bez silnice a infrastruktury, než je dispozice Klepné. Zdá se, že ještě v roce 1952 byly obdělávány ty samé parcely jako v roce 1949, rovněž tak domy a usedlosti nevykazují znaky opuštění (příloha 109). Odlišný pohled poskytuje letecký snímek z roku 1958. Parcely, které snímek zachycuje, nejsou zemědělsky využívány. Stavebně technicky neporušená je usedlost 1 (příloha 110) a usedlost 5 (příloha 110). Dále snímek zachycuje usedlosti 4, 6, 7, 8 (příloha 110),

z nichž jsou všechny částečně destruované, pouze komponenta 4 má ještě zachovanou střechu a mohla by být využívána. Před usedlostí 5 se nachází lesní školka. Ostatní doposud nezalesněné pozemky vykazují znaky postupného intencionálního zalesňování, které se projevuje lesním porostem v pravidelných řadách (příloha 110). Letecký snímek z roku 1967 ukazuje areál někdejší osady z větší části zalesněný. Nezalesněné části jsou lesními školkami. Snímek zachycuje pouze komponentu 5, jako stojící dům (příloha 111), což odpovídá informacím od pamětníků, že ještě v šedesátých letech dům používali lesní dělníci jako šatnu a sklad nářadí. Satelitní snímek z roku 2008 zachycuje areál Klepné zalesněný. Výjimku tvoří usedlost 1, která slouží jako rekreační objekt a louka mezi usedlostí a silnicí Benešov – Černé Údolí, která k ní náleží (příloha 112). Usedlost 5 zanikla samovolnou postupnou destrukcí po té, co les byl v areálu někdejší osady vykácen a objektu nebylo zapotřebí jako hospodářského objektu pro lesní hospodářství. Zachovaly se obvodové stěny a klenuté bývalé hospodářské prostory usedlosti (obr. 214:2; 215:1, 2; 289:2; 216:1). Z ostatních usedlostí zbyly jen nepatrné reliky nebo vůbec nic. V zalesněném prostředí se nejlépe dochovaly pozůstatky usedlosti 8 (obr. 216:2), které svědčí o částečné destrukci provedené pravděpodobně za účelem získání stavebního materiálu a palivového dřeva. Dobře dochované zůstaly mezní pásy a zejména katastrální hranice, které jsou v tomto svahovitém a kamenitém areálu tvořeny kamennými zídkami/snosy kamení.

5.15 Pohoří a Nové Šance - archeologie současnosti a svědectví pamětníků

(něm. Puchers, k. ú. Pohoří na Šumavě, značka areálu Poh)

5.15.1 Pohoří

Unikátní svědectví o posledních dnech války a následujících letech až do roku 1948 poskytuje přepis obecní kroniky amatérsky zpracovaný rodákem Erichem Bieramplm žijícím v době vydání přepisu v Rakousku (Bierampl 2009).

„10. května v poledne se zastavil dosavadní ustavičný proud německých vojáků, kteří prchali hnáni před sebou Rudou armádou do českého vnitrozemí. Ve tři hodiny odpoledne se ve směru od Sandlu objevila ruská vojska. 17. května 1945 vyhlásila ruská správa okresy Kaplice a Český Krumlov za součást Rakouska, neboť oblasti byly osídleny německy mluvícím obyvatelstvem. To na čas vzbudilo v místním obyvatelstvu nadšení, které však trvalo pouze do 23. května, kdy dorazila do Pohoří československá vojenská jednotka s obměným transportérem a nákladními vozy. Nařídila stáhnout rakouské vlajky a vyvěsit československé. Pohořští nejdříve vítali Čechy jako osvoboditele od Rusů, ale jejich nadšení uvadlo, když zjistili, že československé vojsko vyhlašuje Pohoří za území obnoveného československého státu. Československá vojenská posádka se nezdržela více jak několik hodin, avšak 28. května dorazila československá finanční stráž a to již natrvalo. Jelikož všichni pohořští Němci dostali po připojení českého pohraničí k Německu německé občanství, museli jako všichni říšští Němci v osvobozeném Československu i občané Pohoří nosit od 22. srpna 1945 pásky s „N“. Rakouští státní občané musí rovněž nosit pásky, avšak s písmenem „R“. Až 27. ledna 1946 došlo k prvnímu zatýkání a deportaci mužů za příslušnost ve Freikorpsu. Po té, co stále více lidí odcházelo

přes hranici do Rakouska, aby si tam hledali nový domov, byl 27. 3. 1946 odeslán první transport s 37 rodinami do Německa. Každý si směl vzít 50 kg zavazadel a všechn ostatní majetek zůstal na místě. Odsunutí byli nejprve převezeni do sběrného tábora v Kaplici a 3. dubna 1946 dále do Německa. Několik dnů po vysídlení prvních Němců musel být na návsi nashromážděn veškerý dobytek z celé vsi. Nejlepší kusy dobytka byly odvezeny nákladními vozy, zbytek dostaly k obhospodařování německé rodiny. Mléko z těchto krav a mléčné výrobky zůstávaly chovatelům, takže mléka byl velký nadbytek a dávalo se pít krávám. 23. května 1946 byla z Pohoří vysídlena druhá třicítka rodin. V létě 1946 zabral dům hostinského a řezníka Ignaze Hietlera v Pohoří č. 24 český řezník, ale po krátké době Pohoří zase opustil. Později v tomto domě údajně pobývali cizí lesní dělníci. V říjnu 1946 byl přeložen pohořský farní úřad do Dolního Dvořiště a poštovní úřad do Benešova. Poslední pomazání bylo zůstavším Němcům poskytnuto buď v Karlstiftu nebo v Sandlu. Odsun Němců pokračoval a do neobydlených domů se nastěhovali Češi, kteří však zase zakrátko odešli. Opuštěné domy byly vydrancovány, podlahy zčásti vytrhány, okna vysazena a střechy částečně pobourány a spáleny. Na podzim roku 1946 byli spolu s dalšími vysídleni poslední pohořský pekař Fritz Pochlatko a poslední farář Franz Czotscher a kostel byl uzavřen. Pohřby zůstavších Němců vykonával na pohořském hřbitově karlstifterský farář. Vysídleni byli rovněž antifašisté, kteří si s sebou směli vzít většinu svého movitého majetku, stěhování si však museli sami zaplatit. Pohoří opustila i většina zde žijících rakouských občanů. Dne 27. března 1947 odvezli Češi ty obyvatele Pohoří, kteří doposud nemohli být z důvodu nemoci vysídleni. Tak byl vysídlen 80ti letý tkadlec Johann Wíchro se svou sestrou, snachou a dvěma vnoučaty, Johanna Weiss z Jiřic a Marie Antony ze Šancí 96, která krátce předtím porodila. V létě 1947 úrodu na pohořských polích sklízeli obyvatelé částí osad Šance a Stadlberg, které se nacházely na rakouské straně hranic. Úrodu si mohli ponechat. Pohoří bylo rozděleno mezi nové majitele, avšak většina

připadla vládě. V některých případech si český stát vynutil výměnu pozemků pro nové dosídlence. Rakouští občané Johann Hietler z č. 5 a Josef Dreiling z č. 11 tak museli odevzdat dobrou půdu a výměnou dostali půdu méně úrodnou. Na podzim roku 1947 bylo do Pohoří nastěhováno 38 slovenských rodin, takže všechny domy v Pohoří až na č. 22 byly obydleny. Tři slovenské rodiny však Pohoří opět zakrátko opustily a většina ostatních odcházela postupně po té, co z velké části domy zdemolovala. V létě 1948 uprchly do Rakouska poslední německé rodiny, jejichž práceschopní muži se nacházeli v pracovních táborech v Českých Budějovicích, aby se vyhnuli přestěhování do vnitrozemí. Na podzim roku 1948 byly z Pohoří vykázány poslední rakouské rodiny a to Johann Hietler z Pohoří č. 5, Adolf Kratochwil z Pavlíny č. 8, Josef Gratzl z Pohoří č. 31, Josef Dreiling z Pohoří č. 11, Ignaz a Sofie Weissovi z Pohoří č. 64, Maria Oberpichler z Pohoří č. 3 a Josefa Bauerová ze Stadlbergu č. 68. V této době Pohoří opět opustila i většina slovenských rodin a tudíž obec byla téměř vylidněna. V domech Franze Kleina a Franze Hohnera ve Schwartzviertelu se nacházela skupina české pracovní služby, jejímž úkolem bylo osadit pozemky na státní hranici porostem a hranici opevnit“ (Bierampl 2009, 144 - 156).

Na svědectví obecní kroniky zhruba s desetiletým hiátem navazují první vzpomínky bývalých pohraničnicků, kteří sloužili v pohořské rotě pohraniční stráže. Tyto vzpomínky dostupné např. na www.vojensko.cz se však logicky soustřeďují na osobní prožitky a jsou zřetelně silně ovlivněny záměrně pěstovanou nevědomostí příslušníků Pohraniční stráže o širších souvislostech nebo třeba historii místa služby. Z těchto vzpomínek lze získat určité informace o vývoji pohořského intravilánu v 60. a 70. letech. O okolních místních částech nebo osadách se však nelze dovědět až na naprosté výjimky nic. To je dáno také skutečností, že první dostupné vzpomínky pohraničnicků pocházejí z období let 1958 -59, kdy již trasa elektrických zábran ostražky hranic byla dobudována a stabilizována

a s tím i dokončeno vysídlení a demolice vesnic, které se v bezprostřední blízkosti zábran nacházely, respektive, které se nacházely v pásu mezi zábranami a hranicí. Rota v Pohoří údajně střežila hranice v okolí od 1. 1. 1951 do 15. 11. 1979. Sídlem roty byla někdejší kasárna finanční stráže, které v třicátých letech vznikly z areálu někdejšího pivovaru na východním konci Pohoří (obr. 217:1). Pamětnickou informací, že v šedesátých letech žilo v Pohoří asi 60 obyvatel (asi 30 rodin a lesní brigádníci), v obci byla kuchyně (státních?, vojenských?) statků a lesů, polesí, obchod a hospoda, lze konfrontovat s oficiálními statistickými údaji. Pro rok 1947 se uvádí ještě 190 obyvatel (Seznam obcí 1949, 22), v roce 1950 je sečteno 23 obývaných domů se 72 obyvateli (Statistický lexikon 1955, 58), v roce 1961 to je 31 obyvatel (Statistický lexikon 1965, 91) a podle sčítání lidu v roce 1970 v Pohoří žilo v 11 domech 35 stálých obyvatel (Statistický lexikon 1974, 135), což je poslední statistický údaj.

V sedmdesátých letech byl tzv. optimalizován prostor výčnělku hranice s Pohořím a signální stěna ženižně technického zařízení ostrahy hranic byla přesunuta asi 7 km do vnitrozemí k Leopoldovu. Pohraniční stráž se přestěhovala na novou rotu v Černém údolí a civilní obyvatelé se postupně odstěhovali do nově postavených bytovek v Pohořské Vsi. Podle některých pamětníků budova někdejší roty stála a chátrala i v následujících letech a byla pohraničnický jako majetek ministerstva vnitra pravidelně kontrolována ostatně jako další chátrající budovy vesnice. Rota byla zdemolována po roce 1983, protože je zachycena na leteckém snímku z roku 1983 (příloha 122). V transformační terminologii používané v této práci budova roty zanikla úplnou destrukcí provedenou beze zbytku. Jediným pozůstatkem vojenského využití prostoru intravilánu pohoří je torzo pomníku postaveného u příležitosti společného výročí založení Pohraniční stráže a Komunistické strany Československa původně opatřený státním znakem ČSSR a vyvedený v betonu s nápisem

vytvořeným ze zlomků pivních láhví (obr. 217:2; 218:1,2). Pomník byl původně situován v prostoru mezi kasárnami a tzv. horní návší.

Otevření hraničního pásma po roce 1990 nabídlo na podzim roku 1993 autorovi této práce pohled na prázdné město v někdejší vojenském újezdu (obr. 219:1,2), kde nic nepřipomínalo někdejší kulturní krajinu (obr. 220:1,2) kromě srovnání s pohledem do Stadlbergu přes hranice (obr. 221:1). Samotný intravilán bohužel nebyl ponechán svému osudu ani nebyl restaurován do původní podoby. Kostel se z větší části zřítíl ještě devadesátých letech a na sklonku devadesátých let obec Pohorská Ves, ke které Pohoří náleží, rozprodala pozemky v intravilánu, což znamenalo demolici pozůstatků někdejší zástavby a novou výstavbu rekreačních sídel, jejichž charakter možná zapadá do krajiny, ale jinak absolutně nekoresponduje s původní zástavbou (obr. 221:2, 222:1). Pro získání archeologických výsledků pro poznání proces zániku a transformace je tak samotné Pohoří i přes nespornou bohatost na narativní prameny bohužel nepoužitelné. Svědectví obecní kroniky pro období let 1945 – 1948 nelze konfrontovat s informacemi z leteckého snímkování, neboť první letecký snímek pochází až z roku 1949. Z let 1949 a 1952, kdy jsou pro tyto roky k dispozici kolmé letecké snímky, však nejsou narativní prameny, které lze využít opět až od roku cca. 1958, ale to již nejsou až do roku 1983 žádné letecké snímky tohoto území. Pro samotné katastrální území Pohoří tak svědectví narativních pramenů lze využít jen velmi omezeně. Otázkou je, zda některé důležité informace z pohořské obecní kroniky lze zobecnit alespoň pro stejně příhraniční území jako je Pohoří. Konkrétně například informaci o přežívání autochtonů až do roku 1948, která by mohla vysvětlovat situaci zobrazovanou leteckými snímky z roku 1947 některých areálů, kde pole jsou zřetelně obdělávána ve více méně plném rozsahu polních parcel usedlostí způsobem, který je srovnatelný se sousedním rakouským územím. Totéž platí o informaci o hospodaření Rakušanů z Rakouska na

československém území v roce 1947. Taková praxe mohla být umožněna i v jiných hraničních areálech. Zajímavé jsou informace i o naprosté prostupnosti česko-rakouských hranic ještě v roce 1948 (např. církevní obřady sloužené v Pohoří farářem z Karstiftu nebo Sandlu). A konečně otázka spojená s německy mluvícími obyvateli těchto oblastí rakouské státní příslušnosti. Historiografie o nich v podstatě mlčí, přičemž podle pohořské obecní kroniky množství autochtonů s rakouským státním občanstvím nebylo zcela zanedbatelné. I v jiných zkoumaných pohraničních areálech mohla mít – patrně jen do roku 1948 – tato skupina významný podíl na udržování osídlení a obdělávání zemědělské půdy. Zcela mimo tuto práci (nikoliv však mimo zájem autora) je šokující informace obecní kroniky o vyhnání autochtonů rakouské státní příslušnosti ze svých domovů na podzim roku 1948, což, pokud by se nejednalo o v kronice dezinterpretovaný dobrovolný odchod, patrně nebylo v souladu s poválečnými mezinárodními dohodami, a mohlo se jednat o projev poúnorové zvláště nastupujícího komunistického režimu.

Letecký snímek z roku 1949 (příloha 119) ukazuje pole okolo Pohoří alespoň zčásti obdělávaná. Letecký snímek z roku 1952 (příloha 120) zachycuje usedlosti intravilánu zachovalé, v extravilánu – místních částech sice většinou ještě stavebně zachované, ale odříznuté od intravilánu stavbou ženižně technických zařízení pro ostrahu hranice.

Následující letecký snímek pochází až z roku 1983 (příloha 122), který oproti stavu dokumentovaného autorem při terénním průzkumu v roce 1993 zachycuje ještě zachovanou budovu opuštěné roty stejně tak i několik dalších několik staveb intravilánu, které byly patrně zdemolovány spolu s rotou. Minimum je ve stavu pokročilého zániku. Naproti tomu domy a usedlosti místních částí jsou zcela transformovány. Lesní úseky se postupně zapojují do souvislejších lesních celků. Postup lesa je patrný z prolnutí topografické mapy s leteckými snímky z roku 1952, což umožňuje internetová aplikace na <http://kontaminace/cenia.cz> (příloha

121). Na snímku z roku 1983 je dobře patrná trasa elektrického zařízení ostražky hranic, které byly rušeny v sedmdesátých letech dvacátého století v souvislosti s tzv. optimalizací hraničního prostoru v pohořském výběžku. Průběh elektrických zábran je patrný nejen jako průsek v lese, ale i v nezalesněné části areálu. Zčásti je trasa využívána jako cesta, ale signální stěna je zjevně odstraněna. Při jednom z posledních terénních průzkumů 26. 5. 2011 bylo zaznamenáno i současné využití trasy jako cesty (např. obr. 289:1).

5.15.2 Nové Šance

Část pohořského areálu – usedlosti podél tzv. Dlouhé cesty, tj. cesty vycházející z Pohoří směrem na jihozápad přes hranici do Sandlu, blíže Pohoří se nazývala Nové Šance. Na leteckém snímku z roku 1952 (příloha 120) jsou označeny čísla 22 – 30 a 32 – 35. Situování domů a usedlostí podél Dlouhé cesty je v tomto případě natolik přehledné, že není problém jednotlivé usedlosti identifikovat s polohopisným náčrtem vypracovaným pohořskými rodáky (příloha 118). Číslo 22 odpovídá čp. 16, 23 je čp. 18, 24 je čp. 17, 25 je čp. 103, 26 je čp. 102, 27 je čp. 101, 28 je čp. 100, 29 je čp. 99, 30 je čp. 98, 32 je čp. 57, 33 je čp. 58, 34 je čp. 98 a 35 je čp. 96. Toto ztotožnění umožňuje umístit některé události popsané v obecní kronice (Bierampl 2009), takže nepřekvapí, že domy a usedlosti jsou na snímku z roku 1952 v různém stádiu zániku. V době snímkování byly všechny popisované příbytky již opuštěné a byly maximálně využívány příležitostně vojáky, brigádníky apod. Důležitá je však skutečnost, že snímek z roku 1952 zachycuje též budování ženině technických zábran, přičemž k plánovité destrukci sledovaných usedlostí muselo logicky dojít v době, kdy elektrické zábrany byly již zcela nebo zčásti vybudovány. Komponenty vně budovaného zakázaného pásma zanikly úplnou destrukcí se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu (komponenta 22 – obr. 222:2; komponenta 24 – obr. 223:1, 223:2,

224:1; komponenta 26 – obr. 289:2, 224:2), úplnou destrukcí se zbytky ponechanými v místě (komponenta 23 – obr. 225:1, 2; komponenta 27 – obr. 226:1; komponenta 28 – obr. 226:2), nebo úplnou destrukcí provedenou beze zbytku (komponenta 25 - 227:1 a komponenta 29). Komponenty uvnitř budovaného zakázaného pásma zanikají částečnou destrukcí (komponenta 30 – obr. 227:2, 290:1, 228:1; komponenta 32 – obr. 228:2, 290:2; komponenta 33 – obr. 229:1, 229:2; komponenta 34 – obr. 230:1, 230:2; komponenta 35 – obr. 231:1, 231:2).

5.16 Zaniklá plavecká a dřevařská osada Jiřice u Pohořského rybníka

(něm. Georgendorf. K.ú. Pohoří na Šumavě, značka areálu Ji).

Z historických leteckých snímků jsou pro Pohoří k dispozici snímky ze snímkování provedeného v roce 1949, 1952 a 1958. Snímek z roku 1949 je technicky velmi nekvalitní a navíc je část situace zakryta mraky, přesto lze však rozeznat, že všechny nebo většina domů dřevařské a plavecké osady je netransformována (příloha 124), pole však jsou již pravděpodobně neobdělávané (srov. s dobovou pohlednicí s pohledem na část Jiřic nad rybníkem, příloha 123). Snímek z roku 1952 ukazuje osadu z větší části nebo zcela opuštěnou s řadou domů ponechaných samovolné postupné destrukci, avšak snímek z roku 1958 zachycuje osadu již se všemi někdejšími domy po úplné destrukci (příloha 127). V současnosti je zhruba severní polovina někdejší osady zalesněna a u Jiřické nádrže se otevírá široká paseka vedoucí podél Pohořského potoka až k samotnému Pohoří na Šumavě respektive jeho intravilánu (příloha 128). Poměr zalesněné části osady k nezalesněné je dobře patrný na prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se současnou topografickou mapou (příloha 126).

Podrobné terénní průzkumy Jiřic byly podniknuty 11. 8. 2009 a 29. 10. 2010. Následně byl proveden ještě jeden, dne 6. 9. 2011, který byl ovšem výlučně zaměřen na vyhledávání a průzkum botanických indikátorů zaniklého osídlení. Během terénních průzkumů nebyly identifikovány komponenty severní zalesněné části osady s výjimkou jediného domu, který se nacházel v bezprostřední blízkosti nádrže (příloha 123). Tento dům zanikl úplnou destrukcí, ale nakládání se zbytky nelze s určitostí definovat. Tak jak jsou relikty domu převrstveny lesem (obr. 232:1) by se v kombinaci s analýzou leteckého snímku z roku 1958 (příloha 127) mohlo uvažovat o tom, že všechny domy zanikly stejně jako ty komponenty, které se nacházejí mimo zalesněnou část a terénním průzkumem byly identifikovány jako úplné destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu (obr. 232:2). Na komponenty v zalesněné části následně působilo zalesnění jakožto kulturní postdepoziční transformace, v případě identifikované komponenty v lese méně důsledně než na ostatní.

5.17 Nejvýše položená zaniklá osada Novohradských hor Schwartzviertel

(k. ú. Pohoří na Šumavě, značka areálu Schw)

Podél hranic na západ od Starých Šancí se rozkládá osada Schwartzviertel, která spíše než osadou je skupinou samot označovaných souhrnným názvem Schwartzviertel. Název nemá český ekvivalent a podobně jako u ostatních osad – místních částí Pohoří na Šumavě lze v současnosti jen stěží určit hranice areálů, pokud vůbec lze v tomto konkrétním případě o areálu uvažovat. Lze předpokládat, že do Schwartzviertelu nepochybně náleželo sedm usedlostí – komponenty 36 – 37, 39, 41-44 (příloha 134). Na leteckém snímku z roku 1949 jsou pole náležející s velkou pravděpodobností usedlostem 39 a 36 obdělávaná – osetá ve výšce cca. 960 m n. m. obilovinami (příloha 133). Otázka

zemědělství v těchto nejvýše osídlených partiích Novohradských hor je rovněž zajímavá. Dnešní pohled na okolí Pohoří v ničem nepřipomíná krajinu, kde by zemědělská činnost byla reprezentována něčím jiným než sečením luk a pastvou dobytka (např. obr. 233:1). Pohled na Iněná pole na rakouské straně Stadlbergu (např. obr. 233:2) naznačují, že ani v současnosti nemusí být využití zemědělské půdy omezeno na pastvu dobytka. Nejstarší letecké snímky tohoto území, které se spolu s místními částmi rozprostírá v nadmořské výšce od 900 do 1000 m n. m., však ukazují statky a usedlosti s přilehlými obdělávanými poli. Současný botanický průzkum bohužel nezachytí pozůstatky polních plodin a tak o to významnější je svědectví obecní kroniky. Ta sice nikde nenabízí výčet pěstovaných zemědělských plodin, ale nepřímo se lze o tom informovat ze zpráv o počasí a zejména úrodě nebo neúrodě. Základem zemědělské činnosti bylo samozřejmě dobytčářství, pěstoval se skot, ovce a pravděpodobně i kozy. Ze zemědělských plodin se v kronice nejčastěji hovoří o bramborách, ale vedle brambor je možno se v textu setkat s ovsem a zelím (Bierampl 2009 102) jinde též s žitem (Bierampl 2009, 107).

V roce 1952 jsou dle snímku z tohoto roku (příloha 134) pole již patrně neobdělávaná a usedlosti 36 a 37 jsou částečně destruovány. Pro absenci leteckých snímků z následujících období je bezdůvodné se pokoušet sledovat postup zániku. Místní část Pohoří na Šumavě Schwartzviertel se ocitla od roku 1952 uvnitř zakázaného pásma. V současnosti je většina původního území osady zpět pohlcena lesy, což dokládá současný letecký snímek z roku 2008 (příloha 137) a ještě lépe promítnutý letecký snímek z roku 1952 do současné topografické mapy (příloha 135). Všechny usedlosti osady jsou transformovány. Nejvýše položené usedlosti 43 a 44, které jsou v současnosti v hlubokém lese bez cest, se nepodařilo identifikovat (v hustém lese nelze k identifikaci využít ani přístroje GPS). Možná, že se to podaří v budoucnu, v souvislosti

s dospíváním lesa a jeho následnou těžbou. Těžba dřeva například přispěla k odhalení domu 45 ve Starých Šancích. Na druhou stranu je třeba zmínit i skutečnost, že těžba dřeva těžkou technikou relikty staveb samozřejmě ničí. Terénní průzkum Schwartzviertelu byl proveden opakovaně v roce 2010 a to dne 27. 9. 2010 a následně ve dnech 27 – 29. 10. 2010. Za účelem botanického průzkumu bezprostředního okolí zaniklých usedlostí byly provedeny ještě dva následné průzkumy v různých časech vegetačního období a to na sklonku léta dne 6. 9. 2011 a na začátku jara 21. 4. 2012. Všechny zjištěné usedlosti Schwartzviertelu zanikly částečnou destrukcí, na komponenty 41, 42 a 39 následně transformačně působilo zalesnění jako postdepoziční transformační vliv (komponenta 36 - obr. 234:1; 234:2; komponenta 37 – obr. 235:1, 2; komponenta 39 – obr. 236:1, 2; komponenta 41 – obr. 237:1, 2; komponenta 42 - obr. 238:1).

5.18 Přeshraniční srovnání zániku v osadě Staré šance

(něm. Schanzen, k.ú. Pohoří na Šumavě, značka areálu San)

Dále od Pohoří a Nových Šancí po Dlouhé silnici až k hranicím se podél cesty rozkládaly Staré Šance, které přecházejí přes hranice do Rakouska. Hranice mezi předválečným Československem a sousedním Rakouskem zde procházela napříč roztroušenou zástavbou osady a v některých případech se formovala tak, aby respektovala pozemky k jednotlivým usedlostem náležejícím, aby usedlosti i s pozemkem připadly do jednoho nebo druhého státního útvaru. Pravděpodobně i tento pozvolný přechod mezi Rakouskem a ČSR byl důvodem pro vyšší procento rakouských státních občanů evidovaných v Pohoří na Šumavě. V údajích statistických přehledů však v těchto místech figurují vedle národností československé a německé jako „cizozemci“.

Určení hranice mezi areálem Nových Šancí a Stadlbergem na straně východní a Schwartzviertelem na straně západní je prakticky nemožné. V práci se nadále pracuje s komponentami respektive s domy a usedlostmi, které k osadě Staré Šance náležely zcela nepochybně a to na straně české i rakouské. Na příloze 139 se jedná o 13 domů/usedlostí označené čísly 45 – 48, 50 – 52, 55 – 57, 65 – 66 a 93. Komponenty 65 – 66 a 93 se nacházejí již na rakouském území. Terénní průzkum proběhl na lokalitě opakovaně – 13. 8. 2009, 1. 10. 2011 a 21. 4. 2012. V jeho průběhu nebyly na místech komponent 55, 56 a 57 na české straně a komponenty 93 na rakouské straně shledány žádné povrchově pozorovatelné archeologické pozůstatky, v případě komponenty 93 s výjimkou terénního zářezu do svahu. Domy 57 a 56 jsou známé z dobové pohlednice (příloha 138, komponenta 57 v popředí vpravo od celní budky). U komponenty 66 na rakouské straně proběhla velice pravděpodobně samovolná postupná destrukce (obr. 238:2, 239:1), u komponenty 65 patrně došlo k částečné destrukci (obr. 239:2, 291:1). U zbylých usedlostí na české straně došlo k částečné destrukci, která překvapivě nebyla ani v dalším období ovlivněna kulturními postdepozíčními transformacemi v podobě záměrného zalesňování (komponenta 45 – obr. 240:1; komponenta 46 - obr. 240:2; komponenta 47 – obr. 241:1; komponenta 48 – obr. 241:2, 242:1; komponenta 50 - obr. 242:2; komponenta 51 – obr. 243:1, 2; komponenta 52 – obr. 244:1, 2).

Přeshraniční srovnání zániku usedlostí poskytuje překvapivé zjištění, že transformace komponent je na obou stranách hranice do určité míry srovnatelná. I na rakouské straně hranice se lze setkat s úplnou destrukcí provedenou beze zbytku (pravděpodobně komponenta 93), k částečné destrukci (komponenta 65) i samovolné postupné destrukci (komponenta 66). Interpretovat typy a formy zánikových transformací na

rakouském území lze bez znalosti širších okolností jen těžko. Rovněž vzorek pro srovnání je naprosto nedostatečný.

Na české straně lze soudit, že domy nejbližší k hranici a přes hranici dobře viditelné byly zlikvidovány důkladněji než domy dále od hranice. V současnosti je příhraniční část Šancí zalesněna (příloha 140, 141).

5.19 Zánik bývalých sklářských osad Stříbrné Hutě, Skleněné Hutě, Janovy Hutě a Pavlína v bezprostřední blízkosti hranic

(něm. Silberberg, Bonaventura, Johannesthal, Paulina, k. ú. Pohorí na Šumavě, značky areálů jsou StH, SkH, JH, Pav)

5.19.1 Stříbrné Hutě

Poválečná letecká snímkováání jsou k dispozici pouze z let 1952 a pak až 1983. V roce 1952 se již v okolí Stříbrných Hutí budují průseky pro ženíjně technická zařízení ostrahy hranic, ale většina domů osady je ještě zachována (příloha 151). Pro sledování dalšího postupu transformace schází relevantní letecké snímky a identifikace domů v terénu je značně problematická. Snímek z roku 1983 ukazuje na místě osady pouze trasu ženíjně technických zařízení z padesátých let, která byla patrně i v této době ještě udržována a nějakým způsobem k ostraze hranic využívána (příloha 150). Nejpravděpodobnějším typem zánikové transformace domů osady je úplná destrukce, méně pravděpodobnou variantou je jiný typ zánikové transformace s následnou aplanací jako druhem postdepoziční transformace.

5.19.2 Skleněné Hutě

Podobná situace je i v případě osady Skleněné Hutě, pro kterou je kromě snímku z roku 1952 (příloha 149) k dispozici ještě i snímek z roku 1949 (příloha 148). Na obou snímcích je osada ještě zachovaná. Na snímku z roku 1983 (příloha 150) podobně jako v terénu jsou domy a usedlosti osady jen těžko identifikovatelné. Jako nejpravděpodobnější je i v případě Skleněných Hutí zánik úplnou destrukcí.

5.19.3 Janovy Hutě

Pro Janovy Hutě jsou k dispozici letecké snímky z let 1949, 1952, 1958 a 1983, takže situace je o něco lepší než v případě Stříbrných a Skleněných Hutí. Snímky z roku 1949 (příloha 142) a roku 1952 (příloha 143) dokumentují zachované dřevařské domy. Důležitý je snímek z roku 1958 (příloha 145), který sice nezachycuje úplně celý prostor Janových Hutí, ale z té části, kterou dokumentuje, vyplývá, že v roce 1958 všechny domy kromě komplexu budov snad někdejší hájovny zanikly úplnou destrukcí provedenou beze zbytku nebo se zbytky ponechanými v místě. Místa zaniklých usedlostí byla následně zalesněna (příloha 144), takže dnes jsou až na výjimku někdejší hájovny v terénu domy téměř neidentifikovatelné. V roce 1930 Statistický lexikon uvádí v Janových Hutích 6 domů s 65 obyvateli (Statistický lexikon 1934, 146) a v roce 1950 je zde uváděno 8 domů (?!) obývaných 14 obyvateli (Statistický lexikon 1955, 58). Podle informace pohraničnicka sloužícího v Pohoří v letech 1958 -1959 stál v Janově Huti v této době poslední dům, jehož obyvatelem byl hajný Veselka (www.vojensko.cz), což odpovídá výpovědi leteckého snímku. Tento poslední dům byl zjevně ponechán samovolné postupné destrukci, neboť jeho relikty byly dobře identifikovány terénním průzkumem, který proběhl 13. 8. 2009 a následně ještě 29. 10. 2010 (obr. 245:1, 2). Letecký snímek z roku 1983 dobře dokumentuje především postupné zarůstání záměrně vysázenou lesní smrkovou monokulturou,

patrná je však i destrukce bývalé hájovny (příloha 146). Na současném satelitním snímku (2008) již někdejší paseka není patrná – současná paseka zabírá zlomek její plochy. I místo někdejší hájovny je na satelitním snímku rozpoznatelný pouze díky přítomnosti ovocných stromů (příloha 147).

5.19.4 Pavlína

Nekvalitní snímek z roku 1949 ukazuje Pavlínu pravděpodobně jen jako z malé části osídlenou osadu (příloha 129), což koresponduje se snímekem z roku 1952 (příloha 130), na kterém je zobrazena většina domů osady zaniklá s výjimkou domu lesníka (Pařez 2011), který se také nachází vně budovaného zakázaného pásma. Stavba elektrických zábran ostražky hranic je patrná ve středu osady. Terénní průzkumy provedené 9. 5. 2009 a 27. 9. 2010 vypovídají o osadě s domy částečně destruovanými. Osada byla následně po zániku posledních domů zalesněna (příloha 131, 132).

6 PŘÍKLADY NETRANSFORMOVANÝCH AREÁLŮ

6.1 Někdejší středisková obec Mostky

(něm. Pernlesdorf, k. ú. Mostky, značka areálu Most)

Podle kritérií definovaných v této práci se jedná o netrasformovaný areál, avšak cena za zachování sídla jako žijícího organismu byla vysoká. Z původního mosteckého dvora, který se pravděpodobně vyvinul na mírném návrší uprostřed polností z původní tvrže, zbylo v areálu někdejšího státního statku jen torzo (obr. 246:1) s hromadou šrotu (obr. 246:2). Návesní půdorys vsi byl zničen jak stavbami státního statku, tak budovami současného masokombinátu. Parcely plužiny dělených úseků

(srov. Černý 1973), která zabírala prostor od severní hranice katastru po bezejmennou vodoteč tvořící pravděpodobně hranici se sousedním areálem Dobechova na jihovýchodě (příloha 2), byly zceleny a vodoteče kanalizovány a zatrubněny. Zachován zůstal Pytlový rybník (Sak Teich) a Květoňovský rybník jižně od vsi a rybníček na návsi. Jižní hranice areálu mosteckého je tvořena mírným hřbetem vlnícím se nad říčkou Kamenicí (Steinbach), jejíž údolí se blíže k toku více zařezává již v prostoru areálu květoňovském.

Komunikační síť zachycená indikační skicou stabilního katastru (příloha 2) se v podstatě nemění do počátku 50. let 20. století. Hlavní cesty spojující vesnice Mostky, Dobečov a Květoňov navzájem i s ostatními vesnicemi v sousedních katastrech, jsou doplňovány polními cestami po obvodech úseků nebo záhumenicových pásů. Komponenty nacházející se v hlubších partiích malšského údolí jsou ve dvacátém století komunikačně propojeny s ostatními sídly nejen komunikacemi vedenými kolmo na údolí, ale na rozdíl od situace zobrazované indikační skicou stabilního katastru, též komunikacemi podél vody. Již v tomto období je hlavní komunikační osou severojižní silnice vedoucí z Kaplice mimo všechny vesnice katastru na jih do Jaroměře a dále. V následujících desetiletích se komunikační síť výrazně zjednodušuje, zůstávají zachovány jen hlavní spojnice mezi sídly, polní cesty s výjimkou již zmíněného prostoru plužiny částečně netransformovaného Květoňova mizí se scelováním lánů. Hlavní úlohu dálkové spojnice si zachovává severojižní silnice z Kaplice do Jaroměře.

6.2 Vodní díla na Malši v katastrálním území Mostky

Nejvýše po toku Malše v místě, kde se vlévá Kamenice do Malše, se nachází poloha označená na toposekci třetího vojenského mapování „U Třetího hamru“ (list č. 4553/1, reambulace 1922), v době založení v osmdesátých letech 18. století nazývaný Pfannenhammer (Hajer 2009, 153). Náhon na dolním toku Kamenice a domy zachycuje indikační skica stabilního katastru v roce 1826 (příloha 2). Statistický lexikon k roku 1930

jmenuje polohu jako Hackerhammer (Statistický lexikon 1934, 145). Komponenta je netransformovaná (obr. 247:1). Další dílem po toku Malše je částečně netransformovaná komponenta, která bývá uváděna jako Janův hamr založený Buquoyi v roce 1789 (Kroupa 2006, 192). Nereambulované třetí vojenské mapování (list č. 4553/1) ho označuje jako Ob. Sensenhammer. Na reambulaci třetího vojenského mapování z roku 1922 (list č. 4553/1) se komponenta objevuje jako továrna na nitě, která měla být z někdejšího hamru zřízena v roce 1889 (Kroupa 2006, 192; Hajer 2009, 154). Letecké snímkování z roku 1952 ještě dobře zachycuje náhon (příloha 3:2), který začíná těsně za Třetím hamrem (příloha 3:3) a tovární budovy (příloha 3:1). Náhon je v terénu dobře zřetelný (obr. 247:2, 248:1), z továrny zůstala zachována pouze vila továrníka Schröttera, z které se postupně stalo rekreační zařízení podniku Válcovny trub Chomutov a posléze hotel Zámeček v majetku holandské rodiny (obr. 248:2). Dále po toku řeky následuje netransformovaná komponenta Terezina hamru, jak jej zachycuje reambulované třetí vojenské mapování (list č. 4553/1, reambulace 1922). Neremambulované třetí vojenské mapování komponentu označuje jako Unt. Sensenhammer (list č. 4553/1). Statistický lexikon 1930 jej uvádí jako Theresienhammer (Statistický lexikon 1934). Náhon i areál jsou v současnosti využívány jako sádky (obr. 291:2). Poslední komponentou je v místech, kde se údolí Malše rozevírá do široce rozevřeného prostoru, v kterém se stýkají areály Mostků a Kaplice, netransformovaná komponenta Schreinerův mlýn německy Schreinermühle (Statistický lexikon 1934). Komponenta zaznamenaná na toposekci třetího vojenského mapování pouze jako mlýn (list č. 4553/1, reambulace 1922) se nachází v severním cípu katastru Mostků, těsně u hranic katastrálních území Kaplice a Blansko, na úpatí prudkého svahu od obce Blansko k Malši.

6.3 Zástavba osady Dobečov

(něm. Dobichau, k.ú. Mostky, značka areálu Dob)

Areál Dobečova je podle kritérií stanovených touto prací netransformovaný. Dnešní charakter sídla je však zcela odlišný od obrazu, který nabízí např. letecký snímek z roku 1947 (příloha 4). Největší dvory byly aplanovány, z torz menších usedlostí jsou dnes rekreační objekty. Dobečovský potok je meliorován a místo jeho meandrujícího toku prochází osadou betonová strouha, do které jsou téměř v pravidelných odstupech zaústěny vodoteče odvodňující přilehlé svahy, které s korytem Dobečovského potoka svírají pravý úhel. Osadě dnes dominují chátrající stavby někdejší provozovny zaniklého státního statku a zejména čtyřpodlažní panelový dům, který byl v posledních letech stavebně technicky vylepšen zateplením a zkrášlen hráškové zelenou fasádou (obr. 249:1). V tomto domě se koncentrují všichni stálí obyvatelé osady. Ani současná výstavba a stěhování movitějšího obyvatelstva do řídké osídlené krajiny však nedává příliš nadějí do budoucna. Ztráta historické paměti má za následek, že představa těchto nových obyvatel o bydlení v souladu s přírodou a tradicemi vyznívá bizarně. Typickým příkladem je novostavba na okraji osady Dobečov, na krásně položeném místě ve svahu s výhledem na Novohradské Hory (obr. 249:2).

6.4 Všeměřice – vesnice, která nezanikla?

(něm. Schömersdorf, k.ú. Všeměřice, značka areálu Vse)

Půdorys vesnice i charakter plužiny je obdobný s Drochovem. Indikační skica stabilního katastru (příloha 16) zachycuje usedlosti uspořádané zhruba do kruhu okolo návsi. Usedlosti obklopuje radiální záhumenicová plužina. Mimo intravilán se podle indikační skicy nachází pouze jedna samota na cestě k Rychnovu nad Malší a jedna na cestě k Drochovu. Na severu hraničí areál Všeměřic s areálem Drochovským v prostoru bezejmenného přítoku Všeměřického potoka. Západní hranice

areálu je totožná s hranicí katastru a je tvořena řekou Malší. V omezeném prostoru areál přechází tok Malše a jižní hranice areálu a katastru zpět na malším pravobřežní je tvořena zalesněným hřbetem, za nímž na jih krajina klesá k Rychnovu. Východní hranice areálu je shodná s hranicí katastru. Na Všeměřickém potoce se nacházejí dva rybníky, další dva rybníky jsou zakresleny na bezejmenné vodoteči v jižním cípu areálu pod samotou na cestě k Rychnovu. Na leteckém snímku z roku 1949 (příloha 17) lze pozorovat zachovaný ráz plužiny, ale rozvolněnější půdorys vesnice. Některé usedlosti se vysouvají z obvodu návsi do vyšších sušších a komunikačně výhodnějších poloh. Rozeznat lze jeden rybník na Všeměřickém potoce a jeden pod usedlostí na cestě k Rychnovu. Komunikační osa je tvořena hlavní cestou spojující Drochov s Všeměřicemi a pokračující dále na jih do Rychnova nad Malší. Na severozápad vychází z Všeměřic cesta k mostu přes Malši v Nežidlech. Se sousedním Budákovem a Mladoňovem není vesnice přes zalesněný hřbet tvořící hranici katastrů viditelně propojena. Komunikační síť je tradičně doplněna polními cestami vedoucími v mezních pásech podél polních parcel.

Areál je podle kritérií stanovených touto prací částečně netransformovaný – ve vesnici jsou trvale obydlené domy sloužící svému původnímu účelu (např. obr. 250:1). Tento stav byl ověřen povrchovým průzkumem respektive okulární observací provedenou dne 30. 10. 2011. Vesnice nicméně ztratila svůj charakter a je shlukem domů kolem houštiny z náletu místo návsi. Mimořádně dobře však zůstala patrná radiální záhumenicová plužina a to i přes dílčí scelování parcel v rámci kolektivizace (příloha 19). Zbylé mezní pásy jsou zvýrazněné remízky. Výrazně byla redukována síť komunikací. Jedinou zachovanou komunikační osou je silnice z Drochova do Všeměřic a dále na jih do Rychnova nad Malší. Spojnice do Nežidel zanikla i s mostem přes Malši. Zanikly všechny polní cesty, jedinými cestami místního významu jsou krátké přístupové cesty k usedlostem. Zůstaly zachovány anebo byly obnoveny na původních místech dva rybníčky – na Všeměřickém potoce

a v jižním cípu areálu při cestě na Rychnov. Níže po toku Všeměřického potoka vznikl další nový rybník. Přes všechny změny archaický vzhled plužiny je umocněn jejím zřetelným smrštěním (příloha 18, 19). Příčinou tohoto jevu je spojení dříve nepropojených lesíků po obvodu komunitního areálu do souvislého lesa a jeho rozšířením směrem do nitra plužiny Všeměřic. Podobný jev, který navozuje zdání návratu k archaickému až raně středověkému uspořádání kulturní krajiny, tvořené soustavou relativně malých zemědělských okrsků, izolovaných souvislými pásy lesního porostu, pozoruje V. Matoušek u krajiny u Třebele. Zdánlivý návrat k archaickému uspořádání krajiny, je však podle Matouška zapříčiněn trivializací struktury současné krajiny, které schází pestrost a rozmanitost krajin starších (Matoušek 2006, 313).

6.5 Rychnov nad Malší a Svatý Kámen: život na okraji „pásma“

(též Český Rychnov a U Svatého Kamene, něm. Reichenau an der Maltsch a Maria Schnee, značky areálů RnM a UsvK)

Indikační skica stabilního katastru (příloha 20) zobrazuje Rychnov jako návesovku s kostelem v rozšíření se záhumenicovou plužinou, která na severu vystupuje až k hranicím katastru, na jihu jsou přidány minimálně dvě tratě a dále na jihovýchod má plužina spíše charakter úsekové plužiny (srov. Černý 1973, 79, 92). Na indikační skice jsou zachyceny dva velké rybníky na Tiché a několik malých rybníčků. Zachycen je samozřejmě Svatý Kámen i všechny jmenované mlýny a dvory. Situace nedlouho po válce se tradičně příliš neliší od stavu zachyceného indikační skicou. Na leteckých snímcích z roku 1952 (příloha 21) je patrná rychnovská plužina, oba velké rybníky, jeden rybník na Tiché dnes zvaný Pižmový s Rybnickým mlýnem (Teichmühle), druhý Rychnovský na bezejmenné vodoteči. Na Malši západně od Rychnova stojí druhý mlýn Deutschův (Deutsch Mühle), v jehož těsné blízkosti se nachází i Jilkův dvůr (Jülkerhof). Východně od Rychnova směrem k Mikolům na území katastru Mladoňova stojí dva domy resp. dům a dvůr zvaný Knollův nebo též Kutilův. Hlavními cestami je Rychnov

komunikačně napojený na sousední sídla. Na sever z Rychnova vychází cesta do Všeměřic, na jih vychází hlavní komunikační spojnice Rychnova do Štedrkova a dále na úsek dálkové spojnice mezi Kaplicí a Dolním Dvořištěm. Tato cesta též vytváří osu intravilánu Rychnova. Tato osová komunikace však na opačném severovýchodním konci obce přechází v cestu zcela místního významu obsluhující pouze severovýchodní část katastru se svými polními parcelami. Ze severovýchodního konce obce však vychází komunikace spojující Rychnov s Budákovem a Mikoly na katastru Mladoňova a dále s Bukovskem a Malonty. Na jih vychází cesty do Tiché a do Svatého Kamene a dále do Tiché. Do územně velmi rozlehlé vsi Tichá též pokračují i polní cesty této části rychnovského katastru. Od Svatého Kamene pokračují cesty výhradně do různých míst Tiché. Letecký snímek z roku 1967 (příloha 22) zachycuje poutní kostel Panny Marie Sněžné ještě s ambity a domy obývanými do roku 1950 sestrami Nejsvětější Svátosti (Kroupa 2006, 202). Zanedlouho, v sedmdesátých letech 20. století (Kuča 2004, 531), však byly ambity strženy, vedle kostela byla zbudována rota pohraniční stráže a areál byl obehnan ženijně technickými zátarasem zakázaného pásma hranic, který se v té době posouval hlouběji do vnitrozemí (příloha 152). V současnosti jsou sice oba areály klasifikovány dle kritérií stanovených touto prací jako netransformované respektive částečně netransformované, avšak těžko by se shledávalo jejich půdorysné uspořádání, jakožto i tvar plužiny. Plně transformovány jsou oba mlýny Deutschův i Rybnický, zanikl i Knollův čili Kutilův dvůr i se sousedním domem. Jílkův dvůr zůstal zachován netransformovaný. Zachovány jsou i oba velké rybníky – Pižmový a Rychnovský. Poměrně zachované zůstalo i komunikační schéma včetně některých polních cest a to i přesto, že některé cesty procházely ženijně technickými zátarasy ostražky hranic. Samotné ženijně technické zátarasy ze sedmdesátých let (zátarasy z padesátých let katastru Rychnova neprocházely) neporušily ani neodřízly žádné sídlo ani samotu, jakkoliv většina samot byla v té době již zaniklá. Přesto, že tato doba znamenala pro Svatý Kámen ohromnou devastaci a samotný chrám se vyhnul demolici jen velmi těsně (Kroupa 2006, 202), ženijně technické zábrany

osadu respektive její torzo velice pečlivě obkroužily (Mapa 1, 2, 3). Pravděpodobně v souvislosti s tím, že ani Rychnov ani Svatý Kámen nezanikly, nedošlo k výraznému rozšíření plochy lesa na katastru. Masivnímu zalesnění lze pozorovat na východní hranici katastru a to spíše na vnější straně této hranice, což souvisí se zánikem vedlejší vsi Mikoly na katastru Mladoňova.

6.6 Budákov, jediná netransformovaná vesnice katastrálního území Mladoňov

(něm. Pudageln, k.ú. Mladoňov, značka areálu Bud)

Na indikační skice stabilního katastru je patrná rozptýlená zástavba vesnice sestávající z několika usedlostí. Tomu odpovídá i neurčité uspořádání plůžiny, která je však viditelně na třech světových stranách ohraničená místy přerušovanými pásy lesů (příloha 29). Areál je oddělen lesy od sousedního areálu na západě od Rychnova nad Malší. Polní a luční parcely areálu Budákov naopak volně přecházejí do polních a lučních parcel Rychnova nad Malší na jihu. Nejzřetelnější je oddělení pásem lesa na severu od sousedního areálu stejného katastru – Mladoňova. Na východě pokračuje katastr vřetenovitě podél Mladoňovského potoka dále do areálu Mikol. Mírně vyvýšený hřbet dosahující na severu této části katastru vrchu Hřib 675,9, který je šikmo prořat Mladoňovským potokem, tvoří hranici areálu Budákova a Mikol. Areál Budákova je podle kritérií stanovených touto prací klasifikován jako netransformovaný, z původní zástavby však mnoho nezbylo. Snímek z roku 1949 (příloha 30) ještě zachycuje situaci areálu podobnou té na indikační skice stabilního katastru. Na snímku, který ovšem nezachytil celé území areálu, ale jen jeho severní část, se zobrazují čtyři velké usedlosti tzv. vierkanty a devět menších usedlostí nebo chalup, což odpovídá počtu stavení dokumentovaných Statistickým lexikonem k roku 1930 (Statistický lexikon 1934). Půda náležející k těmto usedlostem je zjevně alespoň zčásti obdělávána a to zhruba v hranicích původních polních parcel. Dramaticky odlišný obraz však poskytuje letecký snímek

pořízený jen o tři roky později – v roce 1952. Usedlosti ve vyšších partiích areálu severovýchodním směrem od centra obce tvořeného největším statkem a situovaného do údolní části areálu zanikají. U tří usedlostí již proběhla jednorázová částečná destrukce. Části polních parcel ležící ve vyšších nadmořských výškách zůstávají neobdělány, obdělávané pole již nerespektují členění původních polních parcel, která jsou sjednocována. Aktivity se viditelně soustřeďují do údolní části vesnice v okolí dvou největších statků, k nimž přibývá velkokapacitní kravín (příloha 31). Probíhající transformace Budákova dokumentovaná na snímcích z roku 1952 (příloha 31) nepochybně akcelerovala v souvislosti s již zmíněným umístěním provozovny nově zřízeného Státního statku Tichá, která byla umístěna právě do údolní části obce, a patrně právě proto to určité míry kontrastuje se situací v sousedním Mladoňově, kde snímkování z téže doby zachycuje situaci ještě víceméně netransformovanou. V současné době je z velkých usedlostí zachován pouze největší statek, který byl zjevně sídlem Státního statku (obr. 250:2). Kontinuita usedlosti jako zemědělské v kombinaci s cca 2 – 3 trvale osídlenými domy, z nichž některé vznikly mezi lety 1952 – 1958 jako domky pro pracovníky státního statku (obr. 251:1), a i současně provozovanou zemědělskou výrobou (obr. 251:2) opravňují zařazení areálu mezi areály netransformované. Současný areál dále sestává ještě z dalších pozůstatků státního statku v počátečních stadiích samovolné postupné destrukce – velkokapacitní kravín a seník (obr. 252:1, 2) a několika domů využívaných v současnosti k rekreačním účelům, které se nacházejí rovněž v bezprostřední blízkosti centra obce s původním státním statkem.

Podobně jako u sousedního Mladoňova se oproti těsně poválečnému a staršímu stavu změnila struktura cest, které přestaly být spojnicí lidských sídel – ať již sousedních vesnic, nebo usedlostí v rámci areálu – a staly se pouze komunikacemi sloužícími k hospodářské obsluze areálu. Vzhledem k zániku usedlostí v severozápadní části zanikly všechny cesty, které spojovaly zaniklé usedlosti v této části areálu, jakož i cesty, které spojovaly sídelní areál s lesní cestou vedoucí po

zalesněném hřebeni tvořícím hranici areálů a katastrů. Cesta nadkomunitního významu z Rychnova nad Malší přes Budákov do Jaroměře sice zcela nezanikla, ale pozbyla svého nadkomunitního významu, stala se z ní pouze obslužná polní cesta. Podobný osud stihl nejkratší spojnicí Budákova se sousední vsí na jihovýchodě ve stejném katastru – s Mikoly. Tato cesta dokonce zachovává trasu jen přibližně a zdá se, že přesná trasa cesty podléhá sezónním výkyvům odrážejícím se ve stavu sjízdnosti a zachovalosti cesty. Jediná cesta, která nezměnila trasu ani charakter je odbočka ze silnice Rychnov nad Malší – Bukovsko do Budákova. Zatímco původně cesta pokračovala za Budákovem do Jaroměře, v současnosti končí v Budákově. Z Budákova vychází na sever nová cesta na Mladoňov, která na území sídelního areálu Mladoňova využila tras postupně dvou místních polních cest. I tato cesta slouží již jen k obsluze pozemků u zaniklého Mladoňova, neboť, jak již bylo uvedeno, za někdejší Mladoňovem končí.

Oproti poválečnému období se v současnosti značně zvýšilo procento zalesněné plochy na úkor zemědělsky obdělávané půdy. Ostrůvky lesa, které se prolínaly s polními a lučními parcelami zejména v partiích areálu s vyšší nadmořskou výškou, patrné na leteckých snímcích z roku 1949 (příloha 30) nebo 1952 (příloha 31) se zapojily do souvislého lesa, který v současnosti plně obklopuje veškerou zemědělsky využívanou půdu a na současném satelitním snímku areál spíše připomíná palouky uprostřed lesa (příloha 32). Les je na hranicích areálu přerušen jen několika koridory umožňujícími přístup na louky a pastviny ležící však na území sousedních areálů Rychnova a Mikol. Smrštění pluziny, které lze pozorovat u celé řady areálů Novohradských hor (viz Všeměřice), nepochybně souvisí s výběrovým hospodařením státního statku, které se programově vyhýbalo okrajovým částem pluziny, které byly buď méně úrodné, nebo hůře dostupné mechanizací nebo oboje. Tento výběrový systém se v současné době ještě prohloubil tím, že se rozsáhlé dříve zemědělsky obdělávané plochy dnes nacházejí v režimu využití území, který je na samé hranici možného označení jako

zemědělské – menší část území je využívána jako pastviny, větší část jsou jednosečné louky, kdy ovšem požnutá tráva je mulčována v místě bez zemědělského využití. Kromě lesa se zvýšilo i procento vodních ploch založením řady nových rybníků a rybníčků.

7 ROSTLINY ZANIKLÝCH SÍDEL NOVOHRADSKÝCH HOR JAKO RELIKTY HISTORICKÉ KULTIVACE

Nejzřetelnější indikací zaniklého osídlení bývají u nerekulтивовaných komponent ovocné stromy. Tato indikace je natolik zjevná, že se objevuje ve vlastivědné literatuře či v turistických průvodcích jako „připomínka“ někdejšího osídlení. Archeologické relikty bývají v turistické sezóně ukryty vegetací, zatímco ovocné stromy v této době kvetou a plodí. Druhým fenoménem, který je zjevný i jen mírně poučenému pozorovateli, je zarůstání archeologických reliktního prostoru transformovaných komponent vegetací, čili sukcese vegetace spějící k lesní vegetaci.

Autor práce považoval za vhodné se s oběma jevy, kterých při terénních výzkumech často využíval, elementárně vyrovnat, a vyzval proto ke spolupráci botanika Mgr. Petra Kočára. Společně provedli botanickou prospekci ve dvou termínech 24. a 25. září 2011 a 21. a 22. dubna 2012 tak, aby byly zachyceny druhy jarního i letně/podzimního aspektu vegetace. Sledovány byly plochy bývalých intravilánů sídel včetně sadů. Plochy dnešních luk/pastvin byly zkoumány v okolí několika desítek metrů kolem transformovaných komponent. Některé relikty kultivace, zejména u kompletně demolovaných usedlostí, totiž dnes nejsou přesně na místě někdejší zástavby, ale mohou být i o několik desítek metrů posunuty, přičemž mohou dále indikovat původní plochu zahrady (prvosenska jarní u mohylovitých reliktního zástavby na katastru Pohoří – komponenta 24). Zbývající zemědělské plochy byly sledovány jen namátkově, nejčastěji při přechodech mezi jednotlivými lokalitami.

Zejména při vyhledávání druhů jarního aspektu byly záměrně z historických leteckých snímků predikovány plochy okrasně/užitkových předzahrádek. Ukázalo se totiž, že tyto plochy jsou jednoznačně místy s nejvyšší diversitou dosud přežívajících historicky pěstovaných rostlin.

Lokalizace byla prováděná na dvou úrovních, pokud byla dosud čitelná vazba na konkrétní usedlost, byla zaznamenána přesná lokalizace k této usedlosti. V ostatních případech byly lokalizovány druhy na areál zaniklé vesnice.

V rámci výzkumu byla provedena prospekce v následujících plně nebo částečně transformovaných areálech: Cetviny, Dolní Příbraní, Hanzlův Mlýn, Hodonice, Mikulov, Obec, Pohoří na Šumavě, Jiřice, Rapotice, Svatý Vít, Polžov, Veliško, Schwarzviertel, Šance, Starý Holand, Nové Hutě.

Pozornost byla věnována také netransformovaným nebo částečně netransformovaným areálům Benešov nad Černou, Černé Údolí, Lužnice a Tichá. Zde byla především sledována distribuce druhů zjištěných v transformovaných areálech.

Výsledkem této aktivity byla zpráva P. Kočára o botanickém výzkumu (Kočár 2012). Celkově budou výsledky spolupráce zveřejněny na jiném místě.

P. Kočár se mimo jiné ve své zprávě zabývá **relikty kultivace podle utilitárního významu**, k čemuž uvádí, že „v souboru dominovaly druhy okrasné (cca 58%), druhou početnou skupinou jsou ovocné druhy (16%) následované okrasnými druhy/léčivkami (13%), léčivkami/pochutinami (9%) a nejmenší část souboru jsou druhy čistě léčivé (4%). Z výsledků je poněkud překvapivě patrná převaha druhů s okrasnou funkcí - dohromady 69% zjištěných druhů. Často v literatuře zmiňované a zdůrazňované léčivé druhy pak tvoří pouhých 26% druhů. Poslední nejméně početnou skupinu tvoří požitelné druhy (ovoce, pochutiny) s 25% druhů a absolutní převahou ovocných druhů. Výsledky

jsou bezpochyby důsledkem několika faktorů. Okrasné rostliny tvoří velmi početnou skupinu druhů, navíc s výrazně vyšší schopností přežívat na člověkem opuštěných lokalitách, než druhy s čistě utilitárním významem pro člověka (požívatiny) ze kterých jen relativně malá skupina vytrvalých druhů může být zachycena na dlouhodobě opuštěných lokalitách“ (Kočár 2012, 7).

Pokud se týká reliktní kultivace ve vztahu k biologické invazi, P. Kočár uvádí: „Z pěstovaných ovocných druhů bylo zaznamenáno masově zmlazování třešně ptačí (obr. 293:1; např. Obec, Polžov), pravé švestky (Cetviny, Svatý Vít a jinde), slívy snad jako pozůstatek zmlazení z podnoží (Svatý Vít), ojediněle ořešáku královského ovšem i vzhledem k teplomilnosti této dřeviny v klimaticky značně extrémních polohách (Hodonice 640 m n. m., Obec 730 m n. m.). Bylo pozorováno i generativní rozmnožování jabloně domácí a hrušně obecné s vazbou na podhorská sídla. Poměrně životaschopně působila i populace rybízu červeného (obr. 260:2, 261:1) na některých rozvalinách na katastru Pohoří (Nové a Staré Šance) ale i v Hodonicích. Z nepůvodních okrasných dřevin bylo pozorováno intenzivní vegetativní šíření pámelníků a tavolníků (Mikulov, obr. 262:2), ojediněle bylo zaznamenáno generativní zmlazení jírovce maďalu (Obec, obr. 292:2). Nejzajímavější je ovšem zjištěné zplanění zeravu obrovského (4 juvenilní jedinci různého stáří) na rozvalinách domu v hustém smrkovém lese v osadě Schwarzviertel na katastru Pohoří. Zdrojem diaspor byl státem chráněný mohutný jedinec zeravu u usedlosti 39. Jde vůbec o první zaznamenaný případ generativního rozmnožení tohoto druhu ve volné přírodě. Jeden z juvenilních jedinců má v současnosti 3-4m výšky! Zerav obrovský (obr. 294:2) je dřevina horských a mokřadních lesů západu severní Ameriky. Jde o dřevinu velmi tolerantní k zastínění (zejména juvenilní jedinci). Máme zde tedy vzácný příklad biologické invaze lesního stínomilného druhu. V terénu však prozatím nebyl pozorován významnější invazní potenciál druhů původem z výsadeb, snad s několika drobnými výjimkami např. náprstník červený (obr. 295:1), večernice, pámelník. Většina druhů dosud neopustila plochu

sídel a maximálně se uplatňují na plochách v jejich bezprostředním okolí. Významnou úlohu zde hraje ekologie jednotlivých druhů ve vztahu s ekologickými podmínkami panujícími na lokalitě a v jejím okolí. Člověkem šířené jsou i některé druhy naší původní flóry, které ovšem na navštívených lokalitách v Novohradských horách obývají pouze člověkem pozměněná stanoviště (nejde o přirozené populace); sem patří udatna lesní, vraní oko čtyřlísté (obr. 260:1), bledule jarní (obr. 257:2, 293:2), břečťan popínavý, chmel otáčivý, kříženec máta vodní (*Mentha x verticillata*), prvosenka jarní (obr. 258:1), kříženec planého a domestikovaného druhu slivoní - trnoslívka (*Prunus x frutiucans*), plicník lékařský, brčál barvínek (obr. 262:1), ale i například dub letní ve vyšších polohách kolem Pohoří. Všechny tyto druhy vykazovaly sníženou vitalitu, zejména sníženou reprodukční schopnost či schopnost se šířit do okolních rostlinných společenstev a vytvářely populace vázané pouze na antropogenní stanoviště v ploše historických sídel“ (Kočár 2012, 9-10).

Pro archeologický terénní výzkum důležitý přehled pěstovaných rostlin předkládá P. Kočár v kapitole Diverzita odrůd reliktních pěstovaných rostlin „Na ploše zaniklých sídel dnes dožívají rozsáhlé plochy ovocných sadů. Sortiment odrůd jádřovin (jabloně, hrušně) se zdá poměrně chudý (ve srovnání s tradičně ovocnářskými německými regiony např. v severozápadních Čechách na Žatecku, Mostecku a Chomutovsku) a odpovídá pravděpodobně širšímu regionu jihozápadních Čech (obr. 253:1,2; 254:1,2). Ovocnářství ve sledovaných vesnicích pravděpodobně nehrálo dominantní úlohu, přesto jeho relikty nacházíme i v ekologicky značně nepříznivých horských enklávách (Pohoří, Šance, Schwarzviertel). Pěstovány jsou zejména otužilejší, ovšem z dnešního hlediska méně kvalitní, stolní odrůdy a zejména odrůdy určené ke zpracování. Příkladem může být identifikovaná odrůda jabloně řehtáč soudkový – jde o starou odrůdu patrně ze severního Německa vyšlechtěnou kolem roku 1788. V regionu se uplatňuje zejména pro svou mrazuvzdornost a nenáročnost. Řehtáč je odrůda průměrných stolních kvalit (také skladovatelnost plodů je spíše kratší), ovšem velmi vhodný je při využití pro sušení či zpracování

na povidla. Hrušně byly přítomny zejména v ovocnářsky příznivější podhorské oblasti (Svatý Vít, Hodonice, Veliško, Mikulov, Tichá, Obec). V naprosté většině případů byly zaznamenány drobnoplodé typy, vhodné snad pro zpracování na povidla (obr. 263:2). Pestrou skupinu tvořily slivoně, bylo identifikováno několik typů archaických slív. Za zmínku stojí zejména drobnoplodé slívy označované jako *Prunus insititia* subsp. *juliana* (obr. 255:1) a *Prunus insititia* subsp. *bisacuminata* či pravděpodobný kříženec slívy s trnkou *Prunus x fruticans*. Identifikace ke konkrétní odrůdě prakticky není možná, nejde o šlechtěné odrůdy, ale generativně - pravokořenně množené typy slív známé např. již ze středověkých odpadních jímek. V novověku byly často využívány jako podnože pro šlechtěné slívy a pravé švestky. Pravé švestky (*Prunus domestica*) byly zaznamenány pouze v podhorských zaniklých sídlech (Svatý Vít, Hodonice, Polžov, Mikulov a Obec), v ekologicky extrémních polohách vyšších poloh (nadmořská výška blízko 1000 m n. m. na katastru Pohoří a jeho bývalých osadách) přežívaly pouze drobnoplodé slívy. Otázkou zůstává, zda tento stav je způsoben přežíváním podnoží švestek v polohách, kde se švestky neudržely nebo zda ve vyšších polohách byly pěstovány tyto archaické slívy pro svou otužilost (kratší vegetační dobu potřebnou k uzrání plodů). Velmi pravděpodobně byl jako podnož používán i myrobalán třešňový dokladovaný pouze v Hodonicích. V Hodonicích byly nalezeny také keře lísky obecné pravděpodobně vysázené podél cesty v pravidelném sponu. Na lokalitě Svatý Vít byla zaznamenána líska s abnormálně vysokou plodností (obr. 255:2) – běžně 4-6 oříšků (pozůstatek kultivace?)“ (Kočár 2012, 16 -19).

K okrasným druhům pěstovaných druhů P. Kočár uvádí, že jsou často reprezentovány šlechtěnými okrasnými formami množícími se pouze vegetativně: „Např. formy s panašovanými listy nalézáme u druhů hluchavka pitulník a lesknice rákosovitá (obr. 294:1), plnokvěté formy pak u třapatky dřípáté, narcisu žlutého (plnokvětá f. zjištěna výhradně v zaniklých sídlech – obr. 256:1,2; běžné f. čteně pěstovány v žijících sídlech dosídlenců), sněženky podsněžníku (obr. 259:2) či kaliny obecné.

Nalezena byla také bělokvětá forma náprstníku červeného. V jiných německých oblastech oblíbené formy dřevin s dekorativně deformovaným habitem korun (např. na Žatecku oblíbené převislé formy jasanů či smuteční forma vrby bílé vysazované např. na hřbitovech) zde reprezentuje pouze nález trnovníku akátu s kompaktním růstem koruny na náměstí v Benešově nad Černou“ (Kočár 2012, 20).

Druhým výrazným fenoménem, který se výrazně projevoval v průběhu archeologického terénního výzkumu je sukcese vegetace na zbořeništích. Sukcese vegetace na zbořeništích za dobu po opuštění sídel dospěla do stupně pokročilých stádií sekundárních lesů ekologicky diferencovaných podle polohy reliktní osídlení. Přestože studium sukcesních změn vegetace nebylo předmětem prováděné botanické prospekce, bylo v terénu možno velmi hrubě odlišit tři sukcesní řady vegetace. P. Kočár ve zprávě z botanického průzkumu na výslovnou žádost autora práce stručně charakterizoval jednotlivé sukcesní řady též ve vztahu ke kulturním rostlinám: „Sukcese vegetace je zjevně determinována zejména z abiotických faktorů vysokou hladinou živin, výraznými rozdíly ve vlhkosti a přítomností volné balvanité sutě. První sukcesní řada spějící ke společenstvu eutrofního „suťového“ lesa byla zaznamenána na sídlech v nižších polohách. Typická je dominance jívy (porosty jívy dnes často ve stádiu rozpadu) a stanovištně náročných listnáčů (ty nahrazují ustupující jívu) - jasanu, javoru mléče a klenu a místy jilmu horského, v keřovém patře místy hlohy, hojně bez černý, v bylinném patře dominují druhy živinami dotovaných ploch např. kopřiva dvoudomá či svízel přítula. Druhá řada vykazovala přítomnost sucho tolerantnějších acidofilních druhů. Vázala se zejména na sutě, zbořeniště a snosy mimo centra osídlení. Dominantou stromového patra je bříza bradavičnatá a jíva, v podrostu a na okrajích pak trnka, líska, růže, juvenilní jedinci břízy a jívy a dominantní maliník. Přestože duby se dnes prakticky nevyskytují, lze snad předpokládat směr sukcese směrem k acidofilním doubravám. Třetí řada je výrazně ovlivněna až determinována zalesňováním ploch sídel ve vyšších polohách smrkovými

monokulturami. Patrná je tady vazba na vyšší polohy či lesní enklávy níže položené (Pohoří na Šumavě, Nový Holand). V poválečném období vysazené smrky dosáhly dnes stáří, kdy jsou schopny generativního rozmnožování. Smrk silně ovlivňuje sukcesi vegetace na terénních reliktech domů v zalesněných územích zejména acidifikací jehličnatým opadem a silným zastíněním. Tato řada spěje v současnosti k nestabilním „horským“ lesům s dominancí smrku, „klimaxové“ listnaté druhy (zejména rekonstrukčně předpokládaný buk) se prakticky nevyskytují. Na ploše těchto sídel zmlazuje masově smrk ztepilý, místy jiva, bříza bradavičnatá, jeřáb ptačí a ojedinele stanovištně náročné listnáče (zejména jasan či klen), v keřovém patru se pak uplatňuje zejména maliník a bez hroznatý, v bylinném patře pak acidofilní druhy lesních pasek a světlin borůvka, kapradiny, šťavel kyselý, metlička křivolaká. Čtvrtá sukcesní řada se váže na plochy determinované azonálně vysokou vlhkostí. Zaznamenána byla zejména na ploše zaniklých mlýnů a usedlostí v těsné blízkosti vodotečí. Plochy těchto sídel a usedlostí zarůstají v současnosti směsí olší (olše lepkavá a olše šedá) s příměsí jasanu a vrby křehké. V keřovém patře se uplatňují mokřadní druhy keřovitých vrb (juvenilní jedinci vrby křehké a vrba popelavá), v podrostu zejména eutrofní druhy - dominantní kopřiva dvoudomá, blatouchy, kostival lékařský, máta dlouholistá a z lián chmel otáčivý. Bloková stádia sukcese vegetace, ovšem determinovaná managementem okolních travních ploch, byla zaznamenána zejména na některých kompletně demolovaných usedlostech uprostřed větších nelesních enkláv (Pohoří na Šumavě plus přilehlé osady Šance a Schwarzviertel). Plochy bývalých usedlostí zde tvoří relativně drobné ostrovy sutě shrnuté do náspu, které jsou vystavené přímému slunečnímu záření uprostřed lučních porostů. Vzhledem k relativně suché povaze těchto ploch mimo dosah zdroje diaspor většiny lesních druhů (okolní plochy byly většinou kosené louky bránící postupu sukcese) se zde dřeviny významnějším způsobem neuplatňovaly. Dominantami jsou druhy pasek a lesních světlin - maliník, vratič či vrbka úzkolistá.

Z biologických faktorů ovlivňujících sukcesí na rozvalinách se zdál nejvýznamnější druh a charakter vegetace v bývalých sídlech, jejich okolí (zdroje diaspor) a management vegetace ze strany člověka (zejména zalesnění smrkem, další využívání ruin – např. ukládání odpadu, opravy drobných sakrálních staveb krajanskými spolky, kosení/spásání či opuštění travních porostů v sídlech a jejich okolí apod.)“ (Kočár 2012, 14 – 15).

Z hlediska archeologického výzkumu je důležitá identifikace pěstovaných rostlin na transformovaných komponentách, nebo v jejich bezprostřední blízkosti, které mohou při terénním výzkumu sloužit jako výrazný bioindikátor a rovněž vypovídají o možnostech přežívání jiných než archeologických pozůstatků působení člověka na přírodní prostředí. Sukcese vegetace a její poznání je důležité pro posouzení míry vlivu přírodních postdepozicičních transformací na transformované komponenty. Zajímavé je působení druhového složení výsadeb okrasných dřevin v transformovaných areálech, kde dominují běžné domácí druhy s vysokým sukcesním potenciálem. Na ploše vesnic s výsadbou jasanů dominovala tato dřevina v keřovém patře zarůstajících ploch, obdobně se uplatňoval i javor klen a jilm horský či lípy. Tak např. v Hodonicích se významně uplatňuje potomstvo mohutných klenů vysazených v blízkosti kapličky. Ve Schwarzwirtlu (komponenta 37) pak juvenilní dřevinný podrost určovala výsadba jasanů v blízkosti bývalé komunikace. Naopak kulturní postdepoziciční transformace zejména aplanace a rekultivace snižují možnost přežívání reliktní kultivace nebo přímo vedou k likvidaci všech historicky kultivovaných druhů. Také zalesnění smrkem, které proběhlo na většině výše položených sídlech s rozptýleným osídlením blíže hranice s Rakouskem, s sebou bezpochyby nese změny ovlivňující potenciál přežívání historicky kultivovaných druhů. U většiny reliktní kultivace značně snížilo pravděpodobnost přežití, našly se však i výjimky např. náprstník červený je druhem lesních pasek, lemů a světlin a v prostředí smrkového lesa se velmi dobře šíří.

Z botanického hlediska jsou důležité i další aktivity transformující prostor zaniklých sídel po jejich zániku, a to zejména ukládání alochtonního odpadu, rekreační - příležitostné bydlení či opravy a znovuvybudování některých částí zaniklých sídel (nejčastěji sakrálních staveb a hřbitovů). V areálu Hodonic nejvíce postižené dodatečným managementem (ukládání odpadu, rekreační bydlení alternativců všeho druhu spojené s okrašlováním výsadbou nových druhů, bioprodukce potravin pro tyto jedince, oprava kaple spojená s přemísťováním stavebních hmot obsahujících nepochybně diasporu rostlin) v kombinaci s postupným a poměrně pozdním zánikem, byly zaznamenány některé nepůvodní druhy vážící se na moderní management krajiny (hvězdnice, netýkavka žláznatá, netýkavka malokvětá, zlatobýl obrovský, zlatobýl kanadský). Tyto druhy nejsou pravděpodobně pozůstatkem historické kultivace, ale novověkých invazí vážících se na tyto lokality a z botanické analýzy byly vyloučeny. V osadě Schwarzviertel se v bezprostřední blízkosti transformované usedlosti 38 nachází trampská osada s nezbytným vybavením – totem, mohutné ohniště, latríny... Přes poměrně intenzivní ovlivnění reliktvů historické usedlosti však tyto aktivity pravděpodobně nepřinesly zavlečení nových druhů rostlin. Bezpochyby zde hraje roli zcela odlišný charakter rekreačního bydlení než v Hodonicích (Kočár 2012).

Přežívání kulturních rostlin ve vztahu k postdepozičním transformacím lze souhrnně charakterizovat v rámci obou definovaných skupin postdepozičních transformací. Kulturní postdepoziční transformace významnou mírou redukuje možnosti přežití kulturních rostlin (aplanace, rekultivace-deruderalizace, zalesnění, stavba) nebo způsobují zavlečení nových druhů rostlin (stavba). U přírodních postdepozičních transformačních procesů se kulturní rostliny stávají jedním z transformačních činitelů (působení vegetačního pokryvu na transformující se relikty).

8 ZÁVĚR

Téma disertační práce se v průběhu zpracování ukázalo být mnohovrstevnatým archeologickým tématem. Práce nevyčerpala ani nemohla vyčerpat všechny tyto vrstvy a neměla ani ambice celou šíři problematiky pojmout. V každém případě potenciál dalšího výzkumu je obrovský. Jednotlivé kapitoly v této práci naznačují, kterým směrem by bylo možno postupovat i u dalších lokalit, jakkoliv informační potenciál každého areálu je odlišný, jak již bylo uvedeno. V práci nebylo možno vyzkoušet všechny metody a analyzovat všechny informační zdroje, bylo nezbytné se věnovat těm, které měly naději poskytnout odpovědi na otázky, které si tato práce kladla.

V průběhu výzkumu proběhla analýza archeologických a historiografických dat na dvou úrovních, které lze pracovně odlišit jako mikroanalýzu a makroanalýzu. Většina prostoru je věnována mikroanalytické části, která se zabývá komponentami v rámci jednotlivých areálů. Práce na této úrovni sleduje a srovnává vzájemné prostorové vztahy komponent, typy a formy zánikových transformací, druhy postdepozičních transformací a minulé a současné využití prostoru komponent. Těžištěm této analytické úrovně je rozbor postupného opouštění vedoucího k zániku, postup zánikových transformací a následně působení postdepozičních transformačních vlivů kulturních i přírodních. V úrovni mikroanalýzy bylo možné srovnávat pouze komponenty uvnitř jednoho areálu případně srovnávat výsledky analýzy u areálů s podobnou strukturou dat a vývojem. Takových případů je však málo a to jednak z objektivních důvodů – vývoj jednotlivých areálů nebyl až na výjimky šablonovitý, ale byl vysoce individuální, za druhé výběr areálů pro podrobnou analýzu v této práci byl orientován tak, aby jednotlivé studie postihly maximum facií vývoje sledovaného území. Syntetizovat výsledky jednotlivých studií v celé sledované oblasti je proto problematičtější. Například se nepotvrdil předpoklad, že ve vnitrozemí jsou lépe zachované relikty transformovaných usedlostí, neboť při hranicích byly usedlosti demolovány důkladněji ze strategických důvodů. Výzkum

naznačuje, že strategické hledisko bylo jen jedno z mnoha, často byla rozhodující iniciativa vojenského velitele či jiný subjektivní důvod (viditelnost lokality z hlavní cesty, přes hranice atd). Paradoxně se tak často relikty domů v zalesněných oblastech poblíž hranic, kde byly demolovány pouze do parapetní výšky, dochovávají lépe než relikty v zemědělském vnitrozemí, kde mohly být z hospodářských důvodů rekultivovány. Pro detailní zkoumání takových problémů nebyl v práci prostor: ve zkoumaných areálech by bylo třeba vzít v úvahu i neidentifikované komponenty a bylo by nutné analyzovat i areály s přibližně stejným průběhem zanikání a transformace, aby byl získán dostatečný statisticky průkazný vzorek. To je kupříkladu jedna z mnoha cest, kterou by se mohlo ubírat další bádání. Dobře dokumentované a podrobně prozkoumané lokality ale pro mikroanalýzu poskytly dostatek informací (např. Svatý Vít, Veliško, Hodonice, Pohoří), a bylo možno nejen popsat mechanismy zánikové transformace i postdepozicních transformací, ale i jejich důvody a přibližnou dobu, v které tyto procesy probíhaly.

V práci jsou zkoumány hlavně intravilány zaniklých vesnic. V rozumném rozsahu byl sledován též extravilán, zemědělské a nezemědělské zázemí vesnic, jejich areály, a byla sledována též archeologická transformace těchto tzv. ostatních komponent (tj komponent, které nejsou domy nebo usedlostmi respektive stavebními součástmi usedlostí). Jak ukázal podrobný rozbor tzv. ostatních komponent (např. v areálu Hodonic) je třeba rozlišovat mezi komponentami, které jsou funkční a které jsou nefunkční. Komponenty jako například cesty, mezní pásy a polní parcely mohou být funkční v areálech zaniklých vesnic, naopak areály transformovaných i netransformovaných vesnic mohou obsahovat nefunkční pozůstatky cest, nebo zemědělské či jiné činnosti. Výzkum funkčních částí těchto komponent je sporný, právě kvůli jejich stálému nebo alespoň občasnému používání (srov. Matoušek 2006, 243), a to bez ohledu na to, zda je areál transformovaný nebo netransformovaný. Analogicky nefunkční tzv. ostatní

komponenty lze zkoumat ve všech zaniklých respektive nefunkčních částech areálů transformovaných i netransformovaných. Tím se otevírá i další problematika, které se tato práce dotýká jen okrajově, a tou je otázka zaniklých částí žijících sídel, řečeno terminologií této práce – transformovaných komponent částečně netransformovaných a netransformovaných areálů.

Pro sledování vývoje zkoumaného území v daném období jsou důležité trojí hranice (mapa v příloze). Především se jedná o státní dříve zemskou hranici, která oddělovala Československo od Rakouska respektive Českou zemi od Horních a Dolních Rakous. Další hranice, jejíž časová působnost je nepoměrně kratší, jsou ženíjně technická zařízení budovaná do vzdálenosti dvou kilometrů od státní hranice v letech 1951 až 1952. Třetí hranicí, která měla zásadní vliv na vývoj zkoumané oblasti, je trasa ženíjně technických zátaras z přelomu 60. a 70. let dvacátého století. Tato trasa se velmi přibližně kryje s hranicí tzv. hraničního pásma s omezeným přístupem vyhlášeným v padesátých letech, ale v části vymezené někdejší panstvím Nové Hradý také pravděpodobně přibližně s hranicí tzv. Horního hvozdu, jak byl Buquoyskou lesní správou nazýván zalesněný až do sklonku 17. století neosídlený výběžek panství u zemské hranice. Je obecně známou skutečností, že ženíjně technické zátarasy zbudované v různých obdobích podél hranic Československé socialistické republiky s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo byly demontovány na počátku devadesátých let. Trasy obou časově na sebe navazujících ženíjně technických zařízení byly pro účely této práce rekonstruovány a to zejména na podkladě historických leteckých snímků pro trasu budovanou v padesátých letech a na podkladě současných satelitních snímků pro ženíjně technická zařízení, která byla součástí ostrahy hranic až do roku 1989. Práce byla doplněna pozorováními v terénu v průběhu terénního výzkumu. Správnost trajektorií jednotlivých linií byla ověřena podle historických vojenských map, které se podařilo získat jen v nekvalitní podobě na www.zeleznaopona.com. Na přílohách (mapa, přílohy 152 – 156) jsou ženíjně technické zátarasy z padesátých

let dvacátého století vyneseny červenou linií, mladší fáze zátaras je vynesena modrou linií.

Srovnání vývoje na územích vymezených výše uvedenými hranicemi představuje makroanalytickou úroveň analýzy. Na této úrovni práce srovnává pouze celé areály. Z tohoto důvodu je makroanalytická část svým objemem vůči mikroanalytické marginální. Areály práce porovnává v pásmech vymezených výše uvedenými hranicemi, přičemž pásmo nejbližší hranici je označeno v souladu s dobovou terminologií jako zakázané, pásmo mezi červenou a modrou linií jako hraniční a zbytek jako vnitrozemí.

Ve všech třech vymezených pásmech byla transformace procesem. V zakázaném a hraničním pásmu tento proces byl kratší než ve vnitrozemí, ale to neplatí bez výjimek. Rovněž nikoliv bez výjimek platí, že ve sledovaném transformačním období let 1945 – cca 2011 trvaly ve vnitrozemí transformační procesy déle než v zakázaném a hraničním pásmu, kde naopak déle působily na zaniklé komponenty postdepoziční transformační vlivy.

Mapka v příloze 152 zobrazuje celé zkoumané území vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženiálně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženiálně technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie), dále všechny netransformované areály zkoumaného území (červený trojúhelník), částečně netransformované areály (červený trojúhelník s tečkou), částečně transformované areály (modré kolečko s tečkou) a plně transformované areály (modré kolečko). Všechny areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu.

Na příloze 152 je patrná nízká hustota areálů v hraničním pásmu, která je ovšem přirozená daná mírou zalesnění v minulosti i současnosti, a jejich přibývajícím množstvím na samých hranicích s Rakouskem

v zakázaném pásmu, kterážto oblast byla napojena na zemědělská území rakouské strany Novohradských hor.

Na příloze 153 nejsou v mapě vyneseny plně transformované areály. V hraničním pásmu tak není jediné sídlo, zatímco v zakázaném pásmu figuruje areál částečně transformovaných Cetvin přímo na hranicích. Cetviny se dostaly do kategorie částečně transformovaných jenom proto, že se z někdejšího městečka zachovaly dvě původní usedlosti, kasárna finanční stráže a kostel. Kostel i obě původní usedlosti používala až do počátku devadesátých let 20. století Pohraniční stráž. Jednu usedlost využívala jako kasárna, druhou využívala pro chov koní, kterých bylo zapotřebí v neschůdném horském terénu. Kostel byl až do roku 1989 využíván jako pozorovatelná. Paradoxně jako kasárna nemohly být využity někdejší kasárna finanční stráže, protože z nich bylo vidět na území Rakouska (a z území Rakouska na kasárna), což odporovalo tehdejšímu vojenským řádům Pohraniční stráže. Nicméně stavba kasáren nebyla stržena a v současnosti je zrekonstruována. Hustota areálů ve vnitrozemí na tomto zobrazení mírně prořídla.

Pakliže se do zkoumaného území promítnou pouze částečně netransformované a netransformované, pak se v zakázaném a hraničním pásmu nezobrazí žádný areál a vnitrozemí dále mírně prořídne (příloha 154). Na základě tohoto zobrazení by mohl vzniknout mylný dojem, že lidská sídla zanikala především v oblastech přímo přiléhajícím k hranicím, což koresponduje s obecně přežívajícím klišé, že po vysídlení Němců nebyly vesnice u hranic dosidlovány a následně byly zdemolovány, aby krajina byla z hlediska kontroly pohybu nežádoucích osob přehlednější pro patrolující Pohraniční stráž.

Vynesení pouze částečně a plně transformovaných areálů v příloze 155 však prokazuje, že problém je složitější. Mapka v příloze 155 ukazuje, že areály zanikaly v podstatě ve srovnatelné míře jak v hraničním a přihraničním pásmu tak ve vnitrozemí. K depopulaci docházelo v jednotlivých pásmech nejen v poněkud odlišných obdobích, ale též

z odlišných důvodů. Rovněž proces zánikové transformace se v jednotlivých pásmech lišil. K precizní charakteristice vývoje území schází statisticky průkazné množství mikroanalýz areálů, navíc pro areály hraničního a příhraničního pásma není dost pramenů, na jejichž základě by bylo možno analyzovat vývoj areálů v rozhodujícím období let cca. 1952 – 1962. V tomto stadiu výzkumu je proto možná jen formulace teoretického modelu vývoje sledovaného území, který bude třeba dalším výzkumem dále testovat.

Výzkum ukázal, že odsun obyvatelstva německé národnosti nebyl determinujícím faktorem, který zapříčinil definitivní opuštění sídel a změnu charakteru krajiny, ale pouze jedním z více takových faktorů. Celá řada vesnic a osad zejména příhraničního, ale i hraničního pásma byla dosídlena, a i když dosídlenci různě migrovali, je možné předpokládat, že v některých místech zejména hraničního pásma s příznivějšími podmínkami k trvalému životu, by se migrace zastavila a došlo by ke stabilizaci, tak jak k ní došlo v řadě míst ve vnitrozemí. Před tím než mohlo ke stabilizaci dojít, však bylo v letech 1951 až 1952 zřízeno tzv. zakázané pásmo, které bylo na vnitřní straně opevněno ženině technickými zábranami pod vysokým napětím. Vesnice, které ležely v prostoru zakázaného pásma, byly násilně vysídleny.

V hraničním pásmu byla provedena selekce obyvatelstva podle politických kritérií, byl omezen jeho pohyb a snížilo se množství pracovních příležitostí a možností uplatnění. Změna způsobu obývání hraničního pásma spolu s těžšími životními podmínkami v izolovaných osadách v lesích vedla k dalšímu odlivu obyvatelstva, které bylo umocněno i přetrvávajícím dostatkem volných nemovitostí hlouběji ve vnitrozemí. Osídlená v poslední fázi v druhé polovině 60. let 20. století zůstala jen vesnice hraničního pásma, kde obživa byla do značné míry vázána na vojenskou posádku. V momentě, kdy bylo takové místo posádkou opuštěno, odešlo i civilní obyvatelstvo (např. Pohoří). Budování ženině technických zábran druhé poloviny šedesátých a první poloviny sedmdesátých let 20. století tak nemuselo být spojeno s vysídlováním

obyvatelstva. Linie ženiálně technických zářaras byla vedena po hranici osídleného území, což dokazuje výrazné přiblížením k hranicím v místech trvale osídlených jako je prostor Dolního dvořišťe, kde byl ovšem hraniční přechod, a především prostor Šejb na východě zkoumaného území. Praktické národohospodářské důvody tak převážily nad státně bezpečnostními aspekty.

K odlišnému vývoji došlo ve vnitrozemí sledovaného území. Přestože dosídlenců bylo podstatně méně než původního obyvatelstva, archeologický výzkum prokazuje, že většina zemědělských osad byla dosídlena. Ve vesnicích s kompaktním jádrem (např. Hodonice) i v osadách s roztroušenou zemědělskou zástavbou (např. Svatý Vít) výzkum potvrzuje, že byly dosídleny jen některé usedlosti v závislosti na tom, jak dosídlencům bylo přidělováno více půdy, než původně náleželo k jednotlivým usedlostem. Jak v roztroušené zástavbě, tak v kompaktních jádrech byly přednostně dosídlovány dobře položené větší usedlosti – dvory, zatímco chalupy byly ponechávány samovolnému postupnému rozpadu (např. Hodonice). Po roce 1948 však byla půda zemědělským dosídlencům postupně odebírána a zemědělství bylo kolektivizováno. Bez vlastní půdy se snížila možnost se slušně užít bez závislosti na pochybném výkonu ostatních družstevníků. Nejlepší hospodáři, pro které byla zemědělská půda to hlavní, kvůli čemu do oblasti přišli, když jim byla odebrána, zase odešli. Postupující socializace zapříčinila úpadek řemesel a místních služeb (srov. Stehlík 2001). Odchod největších hospodářů vyvolává další vlnu vnitřní migrace. Obyvatelé, kteří zůstali, znovu opouštějí své usedlosti a stěhují se do stavebně technicky zachovalejších domů, které se uvolnily odchodem hospodářů. Do takových dvorů se často někdy dočasně někdy trvale umisťují provozovny Jednotných zemědělských družstev, posléze Státních statků. Opuštěné chalupy a dvory jsou rozebírány přežívajícími sousedy i obyvatelstvem vzdálenějších vesnic a osad. V období přetrvávajícího nedostatku padesátých let se hodí vše, co lze transportovat: vybavení, stavební materiál, dřevo na otop. Tak, jak se koncentruje kolektivizovaná

zemědělská výroba, tak zbývající obyvatelstvo redukuje stavební podobu zbývajících usedlostí pouze na obytnou část – z někdejších dvorů se stávají chalupy, nebo se, a to v převažující míře, stěhuje do míst centralizované zemědělské výroby. Zdá se, že čím blíže byla zanikající vesnice k jiné vesnici se zemědělským provozem, tím rychleji zanikala (např. Velíško). Naopak tam, kde centrum zemědělské výroby bylo daleko, bylo třeba udržovat nějaké provozy jako detašované a proto se tam delší dobu udrželo i obyvatelstvo (např. Hodonice, Obec). V momentě, kdy se kapacity např. pro ustájení dobytka nebo skladování píce ve střediscích zemědělské výroby staly dostatečnými, nebylo již zapotřebí ani odloučených provozů. Navíc se vzrůstajícími možnostmi zemědělské mechanizace bylo možno obdělávat čím dál odlehlější pozemky bez toho, aby bylo v místě nějaký trvale žijící zemědělský personál. Veškerá infrastruktura se soustředila do středisek zemědělské výroby, v odlehlějších vesnicích nebyly školy, obchody, služby ani pracovní příležitosti. Nedostupná byla hromadná doprava a nevyhovující byly i místní komunikace. Po vystěhování posledních obyvatel následuje další rozebírání završené demolicemi. Demolují se především usedlosti a celé vesnice, které byly v blízkosti jiných žijících sídel nebo takové, které byly viditelné z hlavních i vedlejších silničních tahů. Zapadlé osady a usedlosti byly ponechány samovolnému postupnému rozpadu a časem zarostly náletovým lesem a jinou vegetací.

Vývoj dokresluje příloha 156, kde byly v mapce zobrazeny pouze částečně transformované areály. Ty se objevují s výjimkou již popsaného případu Cetvin pouze ve vnitrozemí. V tomto případě je vysvětlení jednoduché: domy vynesných areálů přežily většinou jako rekreační objekty a v zakázaném ani hraničním pásmu, nebyly rekreační aktivity ani dočasný pobyt ve sledovaném období úředně povoleny.

9 ZÁVĚREČNÝ POHLED Z HLEDISKA PÉČE O ARCHEOLOGICKÉ DĚDICTVÍ

Transformované komponenty, pokud nebyly rekultivovány, po sobě zanechávají na povrchu postřehnutelnou stopu. Tato stopa může mít podobu archeologických reliktnů nebo kulturních rostlin. Pokud komponenta byla rekultivována, odkazují na její někdejší existenci nepřímé indicie. Mohou to být fragmenty artefaktů, porostové příznaky, nebo výjimečně relikty kulturních rostlin. Všechny posledně jmenované indikace však jsou značně nespolehlivé. Porostové příznaky mohou být způsobeny jiným antropogenním působením, fragmenty artefaktů rozvečeny, relikty kulturních rostlin přesunuty v procesu archeologické transformace. Artefakty a rostliny alespoň indikují prezenci v širším prostoru. Jak bylo demonstrováno v této práci na příkladu osady Svatý Vít i u jiných areálů k rekultivaci terénních a botanických reliktnů transformovaných domů a usedlostí docházelo až poměrně pozdě na přelomu 70. a 80. let 20. století. Vzhledem k převládajícímu současnému způsobu zemědělského hospodaření, kdy velká část zemědělské půdy leží ladem, nebo je nepravidelně jednou za jeden až dva roku mulčována případně sečena, v optimálním případě spásána dobyt看em, nehrozí reliktnům, které přežily rekultivace 70. a 80. let 20. století nebezpečí akcelerovaného zániku (srov. Darwill – Fulton 1998). Zánik hrozí archeologickým pozůstatkům těch komponent, které leží v netransformovaných areálech zejména v jejich intravilánech, ale také v areálech transformovaných vesnic, jejichž především intravilány jsou znovuobnovovány jako rekreační rezorty a prázdninové vesničky (např. Pohoří).

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

10.1 Prameny

Bierampl, E. 2009: Buchers im Böhmerwald, Eine Dorfchronik. Ebergassing. Nepubl. rukopis.

Dohnal, J. – Jáně, Z. 2011: Geofyzikální průzkum pro archeologické účely na lokalitě Hodonice (o. Český Krumlov). Praha. Nepubl. zpráva.

Geometrischer Abriess über die drey so wohl durch die Gratzner dann frembden Herschafften durchlauffende und ordentlich ausgemessene Bäche Puchers, Schwartzau und Maltschin, Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Velkostatek Nové Hrady, Sbirka map a plánů, č. 2762, cca 1800.

<http://kontaminace.cenia.cz/>

Kočár, P. 2012: Rostliny zaniklých sídel Novohradských hor jako relikty historické kultivace. Kokořov. Nepubl. zpráva č. 11/12.

Národní archiv, 1. oddělení, archivní fond Indikační skizzy, 1826 - 1843 (1879):

Sign. IS, BUD 002, Staré Hutě, 1826

Sign. IS, BUD 009, Benešov nad Černou, 1826

Sign. IS, BUD 105, Hodonice, 1826

Sign. IS, BUD 180, Mikulov, 1826

Sign. IS, BUD 184, Ličov, 1826

Sign. IS, BUD 188, Mladoňov, 1826

Sign. IS, BUD 240, Tichá, 1826

Sign. IS, BUD 249, Mostky, 1826

Sign. IS, BUD 253, Blansko, 1826

Sign. IS, BUD 284, Pohoří na Šumavě, 1826

Sign. IS, BUD 292, Rychnov nad Malší, 1826

Sign. IS, BUD 315, Všeměřice, 1826

Sign. IS, BUD 374, Meziříčí, 1826

Sign. IS, BUD 416, Cetviny, 1826

Kronika obce Benešov nad Čermou 1960 -1980: SOkA Český Krumlov, fond Místní národní výbor Benešov nad Čermou 1945 – 1990, bez signatury; on-line: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/1344>.

Podrobný seznam míst zemí Rakouských. IX – Čechy (na základě sčítání lidu z roku 1910). Praha 1916.

Seznam a mapa vodních děl republiky Československé. Praha 1932

Seznam míst v Království Českém (na základě sčítání lidu z r. 1900). Praha 1907.

Seznam obcí v Zemích Českých podle správního rozdělení z 1. Února 1949. Praha 1949.

Statistický lexikon obcí v Republice Československé vydán ministerstvem vnitra a Státním úřadem statistickým na základě výsledků sčítání lidu z 1. prosince 1930. Praha 1934.

Statistický lexikon obcí Republiky Československé 1955. Podle správního rozdělení 1. ledna 1955, sčítání lidu a domů a bytů 1. března 1950. Praha 1955.

Statistický lexikon obcí ČSSR. Podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961. Praha 1966.

Statistický lexikon obcí ČSSR 1974. Podle správního rozdělení k 1. lednu 1974, sčítání lidu, domů a bytů k 1. prosinci 1970. Praha 1976.

Topograficko – statistický slovník Čech. Praha 1870.

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, Originální mapy stabilního katastru 1:2880 (1824-1843), inventární jednotka č. B2/a/4

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, 3. vojenské mapování, listy č. 4553/1, 4553/2, 4553/3, 4553/4.

Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Letecké měřičské snímky 2417/1947, 2419/1947, 2422/1947, 2425/1947, 2438/1947, 2439/1947, 2450/1947, 6523/1949, 6534/1949, 6540/1949, 6550/1949, 6558/1949, 8367/1949, 8371/1949, 8373/1949, 8658/1949, 8660/1949, 8661/1949, 14616/1958, 14618/1958, 14646/1958, 14651/1958, 14653/1958, 14655/1958, 14658/1958, 14681/1958, 18052/1958, 18092/1958, 18110/1958, 18114/1958, 2032/1967, 2057/1967, 2059/1967, 2076/1967, 2078/1967, 2080/1967, 2094/1967, 2106/1967, 2119/1967, 12168/1983, 12168/1983, 23086/1983, 23089/1983.

www.vojensko.cz: <http://www.vojensko.cz/pohori>. Navštíveno 31. 5. 2012.

www.zeleznaopona.com:

<http://www.zeleznaopona.com/mapy/rakousko/index.htm>.

Navštíveno 31. 5. 2012.

www.bucherser-heimat-verein.at: <http://www.bucherser-heimat-verein.at/sites/chroniken/Chronik%20von%20Buchers.pdf>.

Navštíveno 31. 5. 2012.

www.zanikleobce.cz: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=27682>.

Navštíveno 31. 5. 2012.

Zeměpisný lexikon 1991: Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N-Ž. Stav k polovině 80. let. Praha.

10.2 Literatura

- Beneš, J. – Prach, K. 2004: Geobotanická indikace v archeologii. In: Kuna, M. a kol.: *Nedestruktivní archeologie*, Praha: Academia, 297 – 303.
- Beneš, J. – Hrubý, P. – Kuna, M. 2004: Vyhledávání a vzorkování vrstev. In: Kuna, M. a kol.: *Nedestruktivní archeologie*, Praha: Academia, 353 – 378.
- Bičík, I. – Chromý, P. 2006: Změny ve využití země ve vybraných modelových území Česka. In: *Historická krajina a mapové bohatství Česka. Prameny, evidence, zpřístupňování, využívání. Historická geografie, Supplementum I*, 189-204.
- Bureš, M. 2005: 15 let Mezinárodní letní školy archeologie, *Archeologie* 1/2005, 38 – 42.
- Bureš, M. – Pařez, J. 2006a: Plavení dřeva, In: Dudák, V. (ed.): *Novohradské hory a novohradské podhůří*, Praha: Baset, 679-686.
- Bureš M. – Pařez, J. 2006b: Archeologie současnosti a zaniklá kulturní krajina Novohradských hor, *Archeologie* 2/2006, 46 – 53.
- Bureš, M. – Pařez, J. 2008: Mezinárodní letní škola archeologie v Čechách a dva příklady výzkumu a netradičního oživení archeologických lokalit, *Veřejná archeologie II*, 11-30.
- Burström, M. 2011: Garbage or Heritage: The Existential Dimension of a Car Cemetery. In: Holtorf, C. – Piccini, A. (eds.): *Contemporary Archaeologies: Excavating Now*, Frankfurt am Main: Peter Lang, 131 – 143.
- Cechner, A. 1929: *Topographie der Historischen und Kunst-Denkmale in Böhmen. Der Politische Bezirk Kaplitz*, Prag.

- Černý, E. 1973: Metodika průzkumu zaniklých středověkých osad a pluzin na Dražanské vrchovině, *Zprávy Čs. společnosti archeologické* 15/6.
- Darwill, T. – Fulton, A. 1998: *The Monuments at Risk Survey of England. Main Report*, Bournemouth and London: Bournemouth University and English Heritage.
- Doskočil, K. 1953: *Berní rula 2. Popis Čech r. 1654*. Praha: SPN.
- Dragoun, Z. 2002: Praha: archeologie katastrof a katastrofy archeologie, *Documenta Pragensia* XX, 299 – 305.
- Drobil, E. 1938: *Německý Benešov. Stručný přehled dějin, kostela a školy*, České Budějovice.
- Ernée, M. – Vařeka, P. – Zavřel, P. 1997: Nové doklady osídlení 13. století na Českokrumlovsku, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 10, 41 – 57.
- Franz, L. 1933: *Böhmerwald –Forschungen 1932*, *Sudeta* IX, 61.
- Fröhlich, J. 1994: Renesanční sklárny na Vilémově hoře. Archeologický příspěvek k historii rožmberské a buquoyské sklárny, *Jihočeský sborník historický*, 1994/LXIII, 3 – 14.
- Fröhlich, J. 1996: K lokalizaci skláren v Novohradských horách, *Jihočeský sborník historický*, 1996/LXV, 3 – 8.
- Fröhlich, J. 2002: Povodeň odkryla archeologické nálezy, *Výběr* 39/3, 261 – 262.
- Fröhlich, J. – Chvojka, O. 2009: Slepíčí hory z pohledu archeologie, *Výběr* 46/1, 3 – 8.
- Godziemba-Maliszewski, W. 1995: Interpretacja zdjęć lotniczych Katynia w świetle dokumentów zeznań świadków, *Fotointerpretacja w geografii* 25, Warszawa: Polskie towarzystwo geograficzne.

- Haišman, T. – Heroldová, I. – Matějová, V. 1983: Stabilizace, společenská a kulturní integrace obyvatelstva pohraničních obcí v jižních Čechách a na severní Moravě (Benešov nad Černou. O. Český Krumlov, Branná, O. Šumperk), *Český lid* 70, č. 1, 11 – 34.
- Hajer, V. 2009: *Kaplický poutník aneb Kaplickem ze všech stran*. Kaplice: Kaplické informační centrum.
- Hajer, V. 2011: *Kaplický poutník II aneb Putování po zaniklých osadách na Kaplicku*. Kaplice: Kaplické informační centrum.
- Harrison, R. – Schofield, J. 2010: *After Modernity: Archaeological Approaches to the Contemporary Past*. Oxford: Oxford University Press.
- Holtorf, C. – Piccini, A. (eds.) 2011: *Contemporary Archaeologies: Excavating Now*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Hrubý, P. 1999: Archeologický výzkum v Benešově nad Černou, okr. Český Krumlov, *Mediaevalia archaeologica* 1, 235-268.
- Chalupa, A. – Lišková, M. – Nuhlíček, J. – Rajtoral, F. 1964: *Tereziánský katastr český 1. Rustikál (kraje A-CH)*. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra.
- Jílek, T. – Jílková, A. a kol. 2006: *Železná opona. Československá státní hranice od Jáchymova po Bratislavu 1948-1989*. Praha: Baset.
- Klír, T. 2008: *Osídlení zemědělsky marginálních půd v mladším středověku a raném novověku*. *Dissertationes Archaeologicae Brunenses/ Pragensesque* 5. Praha: Univerzita Karlova.
- Koblasa, P. 2001: *Místopis Novohradských hor*, České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek.

- Kovář, D. – Koblasa, P. 2006: Lidská sídla, historický přehled. In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a novohradské podhůří, Praha: Baset, 325-336.
- Košatková, I. 2011: Využití orální historie pro rekonstrukci zaniklého osídlení. Nástroj pro postmedievální archeologii? In: Morávková N. a kol.: Říká se ... Sborník z odborné konference v Nečtinách 17. – 19. 3. 2011, Plzeň, 82 – 96.
- Kroupa, S. 2006: Hory pout zbavené. Města a vesnice v oblasti Novohradských a Slepíčních hor, České Budějovice: Bohumír Němec - Veduta.
- Křivka, J. 1978: Nové osady vzniklé na území Čech v letech 1654 – 1854. Historickogeografické práce, sv.2, Praha: Ústav československých a světových dějin ČSAV.
- Kubeš, J. 2007: Rozdílný vývoj obyvatelstva v sídlech české a rakouské části příhraničního regionu „Novohradské hory – Freiwald“ mezi lety 1869 – 2001. Klaudyán: internetový časopis pro historickou geografii a environmentální dějiny (<http://www.klaudyan.cz>), ročník 4/2007, č. 1, 32-55.
- Kučera, Zd. 2007: Zanikání sídel v pohraničí Čech po roce 1945 – základní analýza. Historická geografie 34, 313-345.
- Kuldová, S. – Kučera, Zd. 2008: Historická česko-německá etnická hranice a proměna krajiny pohraničí. In: Dvořák, J. – Knoz, T. (eds): Historie v kontextu ostatních vědeckých disciplin, IX. Sjezd českých historiků, Svazek II. Brno – Pardubice – Praha – Ústí nad Labem. 247-261.
- Kuča, K. 1996: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, I. díl A - G, Praha: Libri.

- Kuča, K. 2002: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, V. díl Par - Pra, Praha: Libri.
- Kuča, K. 2004: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, VI. díl Pro - Sto, Praha: Libri.
- Kuna, M. – Křivánková, D. – Krušinová, L. 1995: Archiv 2.0 systém archeologické databáze Čech. Uživatelská příručka. Praha: Archeologický ústav AVČR v Praze a Státní ústav památkové péče v Praze.
- Malina, J. 1980: Archeologie včera a dnes aneb Mají archeologové šedé hmoty více za nehty než za ušima? České Budějovice: Jihočeské muzeum.
- Matoušek, V. 2000: Graffiti ve světle archeologie. Příspěvek k diskusi o archeologii současnosti. Cargo, 4-17.
- Matoušek, V. 2006: Třebel. Obraz krajiny s bitvou. Praha: Academia.
- Mendelová – Bildová, J. 2006: Města a městečka. In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a novohradské podhůří, Praha: Baset, 459-476.
- Mörtl, P. 2006a: Vojenské události na Kaplicku roku 1918. In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a novohradské podhůří, Praha: Baset, 417-418.
- Mörtl, P. 2006c: Z historie horských pastevních družstev. In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a novohradské podhůří, Praha: Baset, 423-428.
- Mörtl, P. 2006b: Reemigrace po roce 1945. In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a novohradské podhůří, Praha: Baset, 423-428.
- Myška, M. 1981: Zaniklá jihočeská huť Gabriela 1770-1870 (Příspěvek k dějinám jihočeského železářství), Jihočeský sborník historický 50/4, 261-269.

- Neustupný, E. 2007: *Metoda archeologie*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Neustupný, E. 2010: *Teorie archeologie*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Nikrmajer, L. 2006a: Od vzniku ČSR do roku 1938. In: Dudák, V. (ed.): *Novohradské hory a novohradské podhůří*, Praha: Baset, 389-398.
- Nikrmajer 2006b: Od Mnichova do roku 1945. In: Dudák, V. (ed.): *Novohradské hory a novohradské podhůří*, Praha: Baset, 399-404.
- Pařez, J. 2011: *Zaniklá novověká sklárna Paulina v Novohradských horách*. Plzeň: KAR FF ZČU. Nepubl. bakalářská práce.
- Pešek, J. 1986a: *Nástup k osídlování jihočeského pohraničí (jaro 1945 – léto 1946)*. *Jihočeský sborník historický* 55/1, 23-35.
- Pešek, J. 1986b: *Dokončování poválečného osídlování jihočeského pohraničí (léto 1946 – podzim 1947)*. *Jihočeský sborník historický* 55/2, 69-79.
- Pešek, J. 1986c: *Osídlování jihočeského pohraničí v letech 1947-1953*. *Jihočeský sborník historický* 55/3, 133-143.
- Pešek, J. 1986d: *Osídlování jihočeského pohraničí v letech 1954 - 1959*. *Jihočeský sborník historický* 55/4, 169-179.
- Pešta, J. 2004: *Encyklopedie českých vesnic. Díl II. Jižní Čechy*. Praha: Libri.
- Petráš, J. 2006: Od osvobození do roku 1945. In: Dudák, V.(ed.): *Novohradské hory a novohradské podhůří*, Praha: Baset, 405-415.
- Petráš, J. 2011: *Život na hranici dvou světů*. In: Morávková N. a kol.: *Říká se ... Sborník z odborné konference v Nečtinách 17. – 19. 3. 2011*, Plzeň, 146 – 156.
- Rathje, W. 1974: *The Garbage Project*. *Archaeology* 27, 236-241.

- Riden, Ph. 1973: Post – post medieval archeology. *Antiquity* 47 (187), 210- 216.
- Rotschild, N. A. – Mills, B. J. – Ferguson, T. J. – Dublin, S. 1993: Abandonment at Zuni fading villages. In: Cameron, C. M. – Tomka, S. A. (eds.): *The Abandonment of Settlements and Regions. Ethnoarchaeological and Archaeological Approaches*, Cambridge: University Press, 123-137.
- Řezníčková, Z. 2006: Místopis. In: Dudák, V. (ed.): *Novohradské hory a novohradské podhůří*, Praha: Baset, 283-320.
- Sádlo, J. – Pokorný, P. – Hájek, P. – Dreslerová, D. – Cílek, V. 2008: *Krajina a revoluce. Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*. Praha: Malá Skála.
- Schiffer, M.B. 1996: *Formation Processes of the Archaeological Record*. Salt Lake City: University of Utah Press.
- Schofield, J. 2005: *Combat Archaeology*. London: Duckworth.
- Scholl–Schneider, S. – Schneider, M. – Spurný, M. (eds.) 2010: *Sudetské příběhy – Sudetengeschichten*. Praha: o.s. Antikomplex a Lehrstuhl für Bayerische und Schwäbische Landesgeschichte, Univesität Augspurg.
- Stehlík, M. 2001: Staré Město pod Landštejnem 1945 – 1960. Příběh jihočeského pohraničí. *Jihočeský sborník historický* 69-70, 109-123.
- Šmejda, L. 2009: *Mapování archeologického potenciálu pomocí leteckých snímků*, Plzeň: Filozofická fakulta Zápodočeské univerzity v Plzni.
- Tompa, S. A. – Stevenson, M. G. 1993: Understanding abandonment processes: summary and remaining concerns. In: Cameron, C. M. – Tomka, S. A. (eds.): *The Abandonment of Settlements and*

Regions. Ethnoarchaeological and Archaeological Approaches, Cambridge: University Press, 192 -193.

Úlovec, J. 2005: Zaniklý zámek Žofín. Výběr 42, 245-254.

ÚSD 2000: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky. Praha.

Vaněk, M. – Mücke, P. – Pelikánová, H. 2007: Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.

Vařeka, P. 2004: Archeologie středověkého domu. Plzeň: Katedra archeologie, Fakulta humanitních studií Západočeské univerzity v Plzni.

Wagner, B. 1895: Statisticko-topografický a lesnický popis hraběcích Buquoyských lesů svěřenského panství Nových Hradů, Praha.

Zavřel, P. 2006: Pravěk. In: Dudák, V. (ed.): Novohradské hory a novohradské podhůří, Praha: Baset, 363-372.

11 RESUMÉ

11.1 Villages extinct after the year 1945 and cultural landscape of Novohradské Hory.

The example of archaeological transformation

The dissertation thesis is dealing with the region of Novohradské hory and Novohradské hory foothills in the district of South Bohemia by the borders of the Czech Republic and Austria. The region, where the survey is undertaken, is defined by the line connecting villages Šejby – Dlouhá Stropnice – Horní Stropnice – Rychnov u Nových Hradů – Benešov nad Černou – Ličov – Hradiště – Blansko and the river Malše close to city of Kaplice and further on upstream the river Malše to Dolní Dvořiště and to the borders with Austria and alongside the border back to the village of Šejby. Surveyed area can be identified with the major part of surroundings of cities Kaplice, Benešov nad Černou and Nové Hradky, in Czech - Kaplicko, Benešovsko and Novohradsko. The area includes 39 cadastres and is spread on 282 km².

The subject of the survey is archaeological transformation of villages extincted after the year 1945 and their background. The period under consideration is bounded by the year 1945 on one side and by the year 2011 (approximately) on the other side.

Originally Czechoslovak citizens of German nation were expatriated in the years 1945 – 1946 and the number of inhabitants of the region dropped dramatically as a result of expatriation and subsequent collectivisation and socialisation of villages.

In Novohradské hory and the period considerate is possible to trace the process of abandonment, which is followed by regeneration or extinction. The continuity and occupation of the site by the same group is very rare, does not matter if autochthon Czechs or non expatriate Germans are taken into the consideration.

This thesis makes a difference between different kinds of transformation and formulates degrees of transformation to define the ratio between transformed and non-transformed parts of community areas. Further on, this thesis makes a difference between cultural and natural formation processes. Among cultural and natural formation processes, this thesis counts the following: bulldozing, reclamation, forestation, soil improvement, amelioration of forest soils, ploughing and construction. As natural formation processes are considered gravitational erosion, water erosion and impact of vegetation. Cultural and natural formation processes are in direct interaction to present and past land use.

The basic survey unit is a component, as an analytical unit, which can be used for the description of community areas. Components in common spaces, which were products of certain communities in the past, create community areas (e.g. hamlets, villages, small towns and their agricultural and even non-agricultural background).

In the surveyed area, 95 community areas were identified, from which 41 were defined as non-transformed, 9 as partially non-transformed, 11 as partially transformed and 34 as fully transformed.

The analysis of archaeological and historical data was carried out on micro-analytical and macro-analytical levels. The major part of this thesis is devoted to the micro-analytical part, which deals with individual components within different community areas. On this level, this thesis follows and compares spatial relations of components, types and forms of transformations, kinds of cultural and natural formation processes and past and present land use. The emphasis of this level is put on the analysis of gradual abandonment resulting in extinction, transformation and gradual influence of cultural and natural formation processes. The comparison of development in between border lines of state borders, borders of so-called forbidden zones, borders of so-called border zones and inland represent the macro-analytical level of the analysis.

11.2 Nach dem Jahr 1945 verfallene Dörfer und die Kulturlandschaft des Gratzener Berglandes

Ein Beispiel der archäologischen Transformation

Die Arbeit ist räumlich auf das Gebiet des Gratzener Berglandes und des Gratzener Gebirgsvorlandes in der Südböhmischen Region an der Staatsgrenze der Tschechischen Republik und Österreichs definiert. Das erforschte Gebiet ist in dieser Linie abgegrenzt:

Scheiben – Lang Strobnitz – Strobnitz – Deutsch Reichenau – Deutsch Beneschau – Litschau – Radischen – Pflanzen – Lauf vom Fluss Maltch vor Kaplitz und weiter gegen dem Lauf des Flusses Maltch bis Unter Heid bis an die Grenze mit Österreich und entlang der Grenze zum Grenzgemeinde Scheiben. Man kann es als wesentlicher Teil von Kaplitzerumland, Beneschauerumland und Gratzenerumland bezeichnen. Es handelt sich um einen Raum von 39 Katastergebieten, die sich auf einer Fläche von 282 km² erstrecken.

Die Forschung befasst sich mit den Dörfern, die nach dem Jahr 1945 verfallen sind und mit der archäologischen Transformation dieser Dörfer und deren Gelände auf dem oben beschriebenen Gebiet gegenüber dem ursprünglichen Stand im Jahr 1945. Es handelt sich um den Zeitraum seit 1945 bis in die Gegenwart, bzw. bis etwa 2011.

Der erforschte Raum war in der Zeit nach dem Zweiten Weltkrieg durch einen wesentlichen Bevölkerungsrückgang gekennzeichnet, infolge der Vertreibung der tschechoslowakischen Bürger mit deutscher Nationalität, die in der Gegend bis 1945 die Mehrheitsbevölkerung bildeten und infolge der folgenden wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Veränderungen, die vor allem mit der Kollektivierung und Sozialisierung der Dörfer verbunden waren.

Auf dem erforschten Gebiet des Gratzener Berglandes im erwähnten Zeitraum kann man zum großen Teil das Verlassen und Verwahrlosen beobachten und anschließende Wiedernutzung und Regeneration oder anderswo im Gegenteil den Niedergang. Nur im geringsten kann man eine Kontinuität und ununterbrochene Nutzung des Ortes durch eine Gruppe

beobachten, entweder durch ureingesessene Tschechen oder nicht vertriebene Deutschen.

Für die Differenzierung der einzelnen Fälle wurden in der Arbeit Stufen der Transformation definiert, je nachdem in welchem Maß die Gelände und Komponenten die Verfallstransformation durchgemacht haben. Die Arbeit unterscheidet weiter die kultur- und naturpostdepositionale Transformation. Zu den kulturpostdepositionalen Transformationen gehören das Planieren, die Rekultivierung, die Bewaldung, landwirtschaftliche und forstliche Melioration, das Pflügen und der Bau. Zu den naturpostdepositionalen Transformationen gehören die Gravitations- und Wassererosion und Einfluss der Vegetation. Die postdepositionalen Transformationen sind in direkter Wechselbeziehung mit der jetzigen und auch früheren Nutzung des Gebietes.

Die Grundeinheit der Forschung der verfallenen Dörfer des Gratzener Berglandes ist *die Komponente* als analytische Einheit der Quellen, mit deren Hilfe man die Siedlungsareale beschreiben kann. Die Komponenten, die räumlich zusammenhängen und in der Vergangenheit ein Produkt bestimmter Komunität waren, bilden *ein Siedlungsareal* (d.h. Siedlungen, Dörfer und Marktflecken mit dazugehörendem landwirtschaftlichem und nichtlandwirtschaftlichem Umfeld).

Auf dem erforschten Gebiet wurden in der Feldforschung 95 Areale identifiziert, aus denen wurden 41 als nichttransformiert, 9 als teilweise nichttransformiert, 11 als teilweise transformiert und 34 als ganz transformiert bestimmt. Die Arbeit befasst sich ausführlich mit 29 ausgewählten Arealen.

Im Verlauf der Forschung verlief die Analyse der archäologischen und historiographischen Daten auf zwei Ebenen, die man für die Arbeit als Mikroanalyse und Makroanalyse unterscheiden kann. Die Mehrheit wurde dem mikroanalytischen Teil gewidmet, der sich mit den einzelnen Komponenten im Rahmen eines Areals befasst. Die Arbeit auf diesem Niveau beobachtet und vergleicht gegenseitige räumliche Beziehungen der Komponenten, Typen und Formen der Verfallstransformationen, Sorten der postdepositionalen Transformationen und frühere und jetzige Nutzung des Komponentengebietes. Der Schwerpunkt dieser analytischen Ebene ist die Analyse des allmählichen Verlassens, das zum Niedergang führte, Verlauf der Verfallstransformationen

und folgende Wirkung der postdepositionalen transformativen Kultur- und Natureinflüsse. Mit dem Vergleich der Entwicklung auf den Gebieten, die durch die Staatsgrenze und die Grenzen sog. Verbotener Zone aus den fünfziger und sechziger bis achtziger Jahren abgegrenzt waren, befasst sich die makroanalytische Ebene der Analyse.

12 TABULKY, PŘÍLOHY, OBRAZOVÁ DOKUMENTACE, MAPA

12.1 Tabulky

- Tab. 1: Přehled areálů: areály, jejich územně správní příslušnost a stupeň transformace
- Tab. 2: Typy a formy zánikových transformací komponent
- Tab. 3: Druhy postdepozičních transformací
- Tab. 4: Demografický přehled: demografický vývoj zkoumaného území mezi lety 1870 – 1970 (D – domy, O – obyvatelé, N – Němci, Č – Češi)
- Tab. 5: Transformované komponenty stavební povahy Drochov
- Tab. 6: Transformované komponenty stavební povahy Mladoňov
- Tab. 7: Transformované komponenty stavební povahy Mikoly
- Tab. 8: Tzv. ostatní komponenty Mikoly
- Tab. 9: Transformované komponenty stavební povahy Obec
- Tab. 10: Transformované komponenty stavební povahy Lhota
- Tab. 11: Transformované komponenty stavební povahy Mikulov
- Tab. 12: Tzv. ostatní komponenty Mikulov
- Tab. 13: Transformované komponenty stavební povahy Svatý Vít
- Tab. 14: Transformované komponenty stavební povahy Pohnholz
- Tab. 15: Tzv. ostatní komponenty Pohnholz
- Tab. 16: Transformované komponenty stavební povahy Starý Holand, Čtyřdomí, Malý Jindřichov
- Tab. 17: Transformované komponenty stavební povahy Velišsko
- Tab. 18: Postup transformace komponent stavební povahy Velišsko
- Tab. 19: Velišsko – počty domů a obyvatel
- Tab. 20: Transformované komponenty stavební povahy Hodonice
- Tab. 21: Tzv. ostatní komponenty Hodonice
- Tab. 22: Postup transformace komponent stavební povahy Hodonice
- Tab. 23: Postup transformace tzv. ostatních komponent Hodonice
- Tab. 24: Hodonice – počty domů a obyvatel

12.2 Přílohy

Příloha 1 – Blansko, Hradiště, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 253)

Příloha 2 – Mostky, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 249)

Příloha 3 – Mostky, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 4 – Dobečov, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 02417/1947)

Příloha 5 – Dobečov, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 6 – Květoňov, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 06534/1949)

Příloha 7 – Drochov a Benčice, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 315)

Příloha 8 – Benčice, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 06534/1949)

Příloha 9 – Benčice, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 10 - Benčice, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 11 – Drochov, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 06534/1949)

Příloha 12 - Drochov, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 06534/1949)

Příloha 13 - Drochov, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 14 - Drochov, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 15 – Všeměřice, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 315)

Příloha 16 - Všeměřice, detail, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 315)

Příloha 17 – Všeměřice, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 6550/1949)

Příloha 18 – Všeměřice, letecký snímek 1952
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 19 - Všeměřice, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

Příloha 20 – Rychnov nad Malší, indikační skice 1826 (NA sign. IS, BUD 292)

Příloha 21 – Rychnov nad Malší a U Svatého Kamene, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

- Příloha 22 – U Svatého Kamene, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02119/1967)
- Příloha 23 – Mladoňov, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 188)
- Příloha 24 - Mladoňov, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 188)
- Příloha 25 – Mladoňov, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 6550/1949)
- Příloha 26 - Mladoňov, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 27 - Mladoňov, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14658/1958)
- Příloha 28 - Mladoňov, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 29 – Budákov, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 188)
- Příloha 30 – Budákov, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 6550/1949)
- Příloha 31 - Budákov, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 32 - Budákov, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 33 – Mikoly, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 188)
- Příloha 34 – Mikoly, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 35 - Mikoly, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 36 - Mikoly, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14681/1958)
- Příloha 37 - Mikoly, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02094/1967)
- Příloha 38 - Mikoly, družicový snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 39 – Obec, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 188)
- Příloha 40 – Obec, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 02422/1947)
- Příloha 41 - Obec, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 42 - Obec, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 43 - Obec, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 18052/1958)
- Příloha 44 - Obec, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02106/1967)
- Příloha 45 - Obec, družicový snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 46 – Tichá, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 240)
- Příloha 47 – Cetviny, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 416)
- Příloha 48 - Cetviny, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8367/1949)
- Příloha 49 - Cetviny, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

- Příloha 50 – Lhota, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 416)
- Příloha 51 - Lhota, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8367/1949)
- Příloha 52 - Lhota, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 53 – Lhota, družicový snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 54 – Mikulov, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 180)
- Příloha 55 – Mikulov, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 2425/1947)
- Příloha 56 – Mikulov, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 57 – Mikulov, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 58 - Mikulov, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 18092/1958)
- Příloha 59 - Mikulov, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 18092/1958)
- Příloha 60-1 – Svatý Vít, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 009)
- Příloha 60-2 – Bergaecker, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 009)
- Příloha 61 – Svatý Vít, 3. vojenské mapování, reambulace 1924 (list č. 4553/2)
- Příloha 62 – Svatý Vít, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 2438/1947)
- Příloha 63 - Svatý Vít, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 6523/1949)
- Příloha 64 - Svatý Vít, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 65 - Svatý Vít, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02032/1967)
- Příloha 66 – Svatý Vít, družicový snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 67 – Prohlášení občanů Kaplice české národnosti o loajálnosti pana Josefa Bendy během okupace z roku 1945 (archiv Josefa Bendy)
- Příloha 68 – Příkaz k odsunu Josefa Bendy z roku 1946 (archiv Josefa Bendy)
- Příloha 69 – Pohnholz, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 009)
- Příloha 70 – Pohnholz, 3. vojenské mapování, reambulace 1924 (list č. 4553/2)
- Příloha 71 – Pohnholz, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 6523/1949)
- Příloha 72 - Pohnholz, letecký snímek 1949, detail komponenty1 (VGHMÚř 6523/1949)
- Příloha 73 - Pohnholz, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

- Příloha 74 – Čtyřdomí, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 002)
- Příloha 75 – Čtyřdomí, 3. vojenské mapování, reambulace 1924 (list č. 4553/2)
- Příloha 76 – Starý Holand, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 002)
- Příloha 77 – Čtyřdomí – Starý Holand, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 2450/1947)
- Příloha 78 - Čtyřdomí – Starý Holand, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8660/1949, 8661/1949)
- Příloha 79 - Čtyřdomí – Starý Holand, letecký snímek 1952
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 80 - Čtyřdomí – Starý Holand, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 81 - Čtyřdomí – Starý Holand, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14653/1958, 14655/1958)
- Příloha 82 - Čtyřdomí – Starý Holand, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02080/1967)
- Příloha 83 - Čtyřdomí – Starý Holand, družicový snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 84 – Veliško, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 374)
- Příloha 85 – Veliško, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 06540/1949)
- Příloha 86 - Veliško, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 87 - Veliško, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 88 - Veliško, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14618/1958)
- Příloha 89 - Veliško, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02059/1967)
- Příloha 90 - Veliško, letecký snímek 1983 (VGHMÚř 12168/1983)
- Příloha 91 - Veliško, satelitní snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 92 – Hanslův Mlýn, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 184)
- Příloha 93 – Hanslův Mlýn, geometrický plán kolem roku 1800 (SoA Třeboň, sbírka map a plánů č. 2762)
- Příloha 94 – Hanslův Mlýn, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 6523/1949)
- Příloha 95 - Hanslův Mlýn, letecký snímek 1952
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

- Příloha 96 – Hodonice, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 105)
- Příloha 97 – Hodonice, originální mapa stabilního katastru 1826 (ÚAZK inv. j. č. B2a4)
- Příloha 98 – Hodonice, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 2419/1947);
komponenty, jejichž terénní reliкty se zachovaly, jsou
zvýrazněny obtažením
- Příloha 99 - Hodonice, letecký snímek 1952
(<http://kontaminace.cenia.cz/>); komponenty, jejichž terénní
reliкty se zachovaly, jsou zvýrazněny obtažením
- Příloha 100 - Hodonice, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se
základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 101 - Hodonice, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14616/1958);
komponenty, jejichž terénní reliкty se zachovaly, jsou
zvýrazněny obtažením
- Příloha 102 - Hodonice, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02057/1967);
komponenty, jejichž terénní reliкty se zachovaly, jsou
zvýrazněny obtažením
- Příloha 103 - Hodonice, letecký snímek 1983 (VGHMÚř 12168/1983);
komponenty, jejichž terénní reliкty se zachovaly, jsou
zvýrazněny obtažením
- Příloha 104 – Hodonice, satelitní snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>); komponenty, jejichž terénní
reliкty se zachovaly, jsou zvýrazněny obtažením
- Příloha 105 – Hodonice, symetrické odporové profilování
- Příloha 106 – Hodonice, magnetometrie
- Příloha 107 – Klepná, 3. vojenské mapování, reambulace 1924 (list č.
4553/2)
- Příloha 108 – Klepná, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 06558/1949)
- Příloha 109 - Klepná, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 110 - Klepná, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14651/1958)
- Příloha 111 - Klepná, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02078/1967)
- Příloha 112 - Klepná, satelitní snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 113 – Polžov, letecký snímek 1947 (VGHMÚř 2439/1947)

- Příloha 114 - Polžov, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 115 - Polžov, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 14646/1958)
- Příloha 116 - Polžov, letecký snímek 1967 (VGHMÚř 02076/1967)
- Příloha 117 – Pohoří, indikační skica 1826 (NA sign. IS, BUD 284)
- Příloha 118 – Pohoří, situační náčrt k roku 1945 (Bierampl 2009)
- Příloha 119 – Pohoří, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8371/1949)
- Příloha 120 - Pohoří, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 121 – Pohoří, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 122 – Pohoří, letecký snímek 1983 (VGHMÚř 23089/1983)
- Příloha 123 – Jiřice, pohlednice, před rokem 1945 (Bierampl 2009)
- Příloha 124 - Jiřice, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8371/1949)
- Příloha 125 - Jiřice, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 126 – Jiřice, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 127 - Jiřice, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 18110/1958)
- Příloha 128 – Jiřice, satelitní snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 129 – Pavlína, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8371/1949)
- Příloha 130 - Pavlína, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 131 – Pavlína, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 132 – Pavlína, satelitní snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 133 – Schwartzviertel, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8371/1949)
- Příloha 134 - Schwartzviertel, letecký snímek 1952
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 135 – Schwartzviertel, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 136 - Schwartzviertel, letecký snímek 1983 (VGHMÚř 23089/1983)
- Příloha 137 - Schwartzviertel, satelitní snímek 2008
(<http://kontaminace.cenia.cz/>)

- Příloha 138 – Šance, historický pohled na hraniční přechod, před rokem 1938 www.zanikleobce.cz
- Příloha 139 – Šance, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 140 – Šance, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 141 – Šance, satelitní snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 142 – Janovy Hutě, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8373/1949)
- Příloha 143 - Janovy Hutě, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 144 - Janovy Hutě, prolnutí leteckého snímku z roku 1952 se základní mapou ČR (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 145 - Janovy Hutě, letecký snímek 1958 (VGHMÚř 18114/1958)
- Příloha 146 - Janovy Hutě, letecký snímek 1983 (VGHMÚř 23089/1983)
- Příloha 147 – Janova Hutě, satelitní snímek 2008 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 148 – Skleněné Hutě, letecký snímek 1949 (VGHMÚř 8658/1949)
- Příloha 149 - Skleněné Hutě, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 150 – Skleněné a Stříbrné Hutě, letecký snímek 1983 (VGHMÚř 23086/1983)
- Příloha 151 – Stříbrné Hutě, letecký snímek 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)
- Příloha 152 – Mapka zkoumaného území. Zkoumané území je vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženijně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženijně technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie), dále všechny netransformované areály zkoumaného území (červený trojúhelník), částečně netransformované areály (červený trojúhelník s tečkou), částečně transformované areály (modré kolečko s tečkou) a plně transformované

areály (modré kolečko). Všechny areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu.

Příloha 153 - Mapka zkoumaného území. Zkoumané území je vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženijně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženijně technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie), dále všechny netransformované areály zkoumaného území (červený trojúhelník), částečně netransformované areály (červený trojúhelník s tečkou) a částečně transformované areály (modré kolečko s tečkou). V mapce nejsou vyneseny plně transformované areály. Všechny zobrazené areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu.

Příloha 154 - Mapka zkoumaného území. Zkoumané území je vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženijně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženijně technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie), dále všechny netransformované areály (červený trojúhelník) a částečně netransformované areály (červený trojúhelník s tečkou). Částečně transformované a plně transformované areály nejsou do mapky vyneseny. Všechny zobrazené areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu.

Příloha 155 - Mapka zkoumaného území. Zkoumané území je vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženijně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženijně

technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie). V mapce jsou vyneseny pouze částečně transformované areály (modré kolečko s tečkou) a plně transformované areály (modré kolečko). Všechny zobrazené areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu.

Příloha 156 - Mapka zkoumaného území. Zkoumané území je vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženiálně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženiálně technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie). V mapce jsou zobrazeny pouze částečně transformované areály (modré kolečko s tečkou). Všechny zobrazené areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu.

Letecké měřičské snímky poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR

Historická ortofotomapa © CENIA 2010 a GEODIS BRNO, spol. s r.o. 2010. Podkladové letecké snímky VGHMÚř Dobruška, © MO ČR 2009, <http://kontaminace.cenia.cz/>

12.3 Obrazová dokumentace

Obr. 1:1 – Tichá

Obr. 1:2 – Cetviny

Obr. 2:1 – 4:2 – Pivonice

Obr. 5:1 – 6:2 – Benčice

Obr. 7:1 – 14:2 – Drochov

Obr. 15:1 – 17:1 – Mladoňov

Obr. 17:2 – 25:2 – Mikoly

Obr. 26:1 – 41:2 – Obec

Obr. 42:1 – 48:2 – Lhota

Obr. 49:1 – 63:1 – Mikulov

Obr. 63:1 – 76:2 – Svatý Vít

Obr. 77:1 – 88:1 – Pohnholz

Obr. 88:2 – 91:2 – Čtyřdomí

Obr. 92:1 – 99:1 – Starý Holand

Obr. 99:2 – 123:1 – Velíško

Obr. 123:2 – 124:1 – Hanzlův mlýn

Obr. 124:2 – 214:1 – Hodonice

Obr. 214:2 – 216:2 - Klepná

Obr. 217:1 – 222:1 – Pohoří

Obr. 222:2 – 231:2 – Nové Šance

Obr. 232:1 – 323:2 – Jiřice

Obr. 233:1 – 238:1 – Schwartzviertel

Obr. 238:2 – 244:2 – Staré Šance

Obr. 245:1 – 245:2 – Janovy Hutě

Obr. 246:1 – 264:2 – Mostky

Obr. 247:1 – 248:2 – Mostky (vodní díla na Malši)

Obr. 249:1 – 249:2 – Dobečov

Obr. 250:1 – Všeměřice

Obr. 250:2 – 252:2 – Budákov

Obr. 253:1 – 254:2 - Několik typů hrušní z Hodonic (obr. 253:1,2),
Svatého Víta (obr. 254:1) a Mikulova (obr. 254:2).

- Obr. 255:1 - Drobnoplodá forma pravokořenné slívy (*Prunus insititia* subsp. *juliana*), lokalita Svatý Vít
- Obr. 255:2 - Bohatě plodící sorta lísky obecné (*Corylus avellana*) ze Svatého Víta.
- Obr. 256:1,2 - Plnokvětá forma narcisu žlutého (*Narcissus pseudonarcissus*) na lokalitě Svatý Vít.
- Obr. 257:1 - Česnek planý (*Allium oleraceum*) lemuje bývalou zeleninovou zahrádku na lokalitě Svatý Vít. .
- Obr. 257:2 - Bledule jarní (*Leucojum vnum*) na lokalitě Schwarzviertel (komponenta 37).
- Obr. 258:1 - Prvosenka jarní (*Primula veris*) na lokalitě Pohoří na Šumavě (komponenta 24)..
- Obr. 258:2 - Čemeřice zelená (*Helleborus viridis*) na lokalitě Schwarzviertel (komponenta 48). Obr. 259:1 Viola vonná (*Viola odorata*) na lokalitě Cetviny – hřbitov.
- Obr. 259:2 - Plnokvětá forma sněženky podsněžníku (*Galanthus nivalis* 'Flore Pleno'?) na lokalitě Hodonice (komponenta 27).
- Obr. 260:1 - Vraní oko čtyřlísté (*Paris quadrifolia*) v předzahrádce na lokalitě Hodonice (komponenta 27).
- Obr. 260:2 - Rybíz červený (*Ribes x rubrum*) na lokalitě Hodonice (komponenta 208).
- Obr. 261:1 - Rybíz červený (*Ribes x rubrum*) na lokalitě Šance (komponenta 65).
- Obr. 261:2 - Narcis bílý (*Narcissus poeticus*) na lokalitě Hodonice (Komponenta 210).
- Obr. 262:1 - Brčál barvínek (*Vinca minor*) na lokalitě Hodonice (komponenta 1).
- Obr. 262:2 - Porost pámelníku pořičního (*Symphoricarpos rivularis*) a tavolníku (*Spirea* sp.) na lokalitě Mikulov (komponenta 28).
- Obr. 263:1 - Ladoňka sibiřská (*Scilla sibirica*) na lokalitě Cetviny - hřbitov.
- Obr. 263:2 - Hrušeň obecná (*Pyrus communis*) na lokalitě Hodonice – semenáč nebo stará odrůda?

- Obr. 264:1 – Rašící denivka plavá (*Hemerocallis fulva*) na lokalitě
Hodonice.
- Obr. 265:1 – Cetviny
- Obr. 265:2 – Drochov
- Obr. 266:1 – Mladoňov
- Obr. 266:2 – 267:1 – Mikoly
- Obr. 267:2 – 270:1 – Obec
- Obr. 270:2 – Lhota
- Obr. 271:1 – 273:1 – Mikulov
- Obr. 273:2 – 276:2 – Svatý Vít
- Obr. 277:1 – Pohnholz
- Obr. 277:2 – 279:1 – Veliško
- Obr. 279:2 – 280:1 – Hanzlův mlýn
- Obr. 280:2 – 288:1 – Hodonice
- Obr. 288:2 – Klepná
- Obr. 289:1 – Pohoří
- Obr. 289:2 – 290:2 – Nové Šance
- Obr. 291:1 – Staré Šance
- Obr. 291:2 – Mostky (vodní díla na Malši)
- Obr. 292:1 - Oměj zahradní (*Aconitum x cammarum*) na lokalitě Dolní
Příbrání
- Obr. 292:2 - Jírovec maďal (*Aesculus hyppocastanum*) na lokalitě Obec
- Obr. 293:1 - Třešeň ptačí (*Prunus avium*) na lokalitě Polžov
- Obr. 293:2 - Bledule jarní (*Leucojum vernum*) na lokalitě Pohoří na
Šumavě (komponenta 34).
- Obr. 294:1 - Panašovaná forma lesknice rákosovité (*Phalaris arundinacea*
f. *picta*) na lokalitě Pohoří na Šumavě (komponenta 35).
- Obr. 294:2 - Zerav obrovský (*Thuja plicata*) na lokalitě Schwarzviertel
(komponenta 39).
- Obr. 295:1 - Náprstník červený (*Digitalis purpurea*) na lokalitě
Schwarzviertel (komponenta 39).

Zdroje a autoři snímků: obr. 2:1 - 4:2 - autor neznámý; obr. 63:2, 79:1- 80:2, 88:1, 275:1 - 276:1, 277:1 - Jan Pařez; 64:1 - 67:2, 68:2 – 74:2, 86:2, 273:2 - 274:2 - archiv Josefa Bendy; 217:1 www.vojensko.cz; 256:1 - 260:2, 261:2 - 263:1, 264:1, 293:2 - 294:1 – Petr Kočár; autorem ostatních snímků je Michal Bureš.

12.4 Mapa

Mapa zkoumaného území. Zkoumané území je vymezené na jihu státní hranicí (tučná červená přerušovaná čára) a na severu umělou hranicí zkoumaného území (tenká červená přerušovaná čára). Do prostoru zkoumaného území jsou vyneseny linie ženíjně technických zábran z let 1951 – 1952 (červená tenká nepřerušovaná linie) a mladší fáze ženíjně technických zábran (modrá tenká nepřerušovaná linie), dále všechny netransformované areály zkoumaného území (červený trojúhelník), částečně netransformované areály (červený trojúhelník s tečkou), částečně transformované areály (modré kolečko s tečkou) a plně transformované areály (modré kolečko). Všechny areály jsou označeny zkratkou názvu - značkou areálu. Mapa formátu A0 je volně vložena na konci práce.

Tab. 1: Přehled areálů

okres/ obec s rozšířenou působností	správní obec	katastr	areál	stupeň transformace areálu
o. Český Krumlov/ Kaplice	Kaplice	Blansko u Kaplice	Blansko	netransformovaný
	Kaplice	Hradiště u Kaplice	Hradiště	netransformovaný
	Kaplice	Mostky	Mostky	netransformovaný
			Dobechov	netransformovaný
			Květoňov	částičně netransformovaný
	Dolní Dvořítě	Všeměřice	Benčice	plně transformovaný
			Drochov	plně transformovaný
			Všeměřice	částičně netransformovaný
	Dolní Dvořítě	Rychnov nad Malí	Rychnov nad Malí	netransformovaný
			U sv. kamene	částičně netransformovaný
	Dolní Dvořítě	Dolní Dvořítě	Dolní Dvořítě	netransformovaný
	Dolní Dvořítě	Mladoňov	Mladoňov	plně transformovaný
			Budíkov	netransformovaný
			Míkolov	plně transformovaný
			Obec	plně transformovaný
	Dolní Dvořítě	Tichá	Tichá	částičně netransformovaný
	Dolní Dvořítě	Četviny	Četviny	částičně transformované
			Lhota	plně transformovaný
	Dolní Dvořítě	Mikulov	Mikulov	plně transformovaný
	Beněšov nad Černou	Láčov	Láčov	netransformovaný
	Beněšov nad Černou	Beněšov nad Černou	Kamenice	netransformovaný
			Svatý Vít	částičně transformované
			Pohnolc	plně transformovaný
			Benšov (Německý Benšov)	netransformovaný
			Věteře	částičně netransformovaný
			Třebíčko	částičně transformovaný
			Nový Hamr	částičně netransformovaný
			Klepná (část)	částičně transformovaný
			Černé Údolí (část)	částičně netransformovaný

lokace/ obec s rozlišenou převýšností	správní obec	katastr	areál	stupeň transformace areálu
	Benešov nad Černou	Hartunkov	Hartunkov	netransformovaný
	Benešov nad Černou	Kuří	Kuří	netransformovaný
	Benešov nad Černou	Velký Jindřichov	Velký Jindřichov	částečně netransformovaný
			Černé Údolí (část)	částečně netransformovaný
			Malý Jindřichov	plně transformovaný
			Čtydkomí	plně transformovaný
			Starý Holanď	plně transformovaný
	Malonty	Meziříčí u Malont	Meziříčí	netransformovaný
			Veláčko	plně transformovaný
	Malonty	Lišov-Desky	Desky	netransformovaný
			Nové Stavení	netransformovaný
			Hauslův mlýn	plně transformovaný
	Malonty	Hodonice u Malont	Hodonice	plně transformovaný
	Malonty	Jaroměř u Malont	Jaroměř	netransformovaný
	Malonty	Bukovsko	Bukovsko	netransformovaný
	Malonty	Malonty	Malonty	netransformovaný
	Malonty	Bílá u Malont	Bílá	netransformovaný
			Ludvícké Hory (část)	plně transformovaný
	Malonty	Rapošice u Malont	Rapošice	částečně transformovaný
			Jednoty	částečně transformovaný
			Uhlístě	částečně transformovaný
	Malonty	Radčice u Malont	Radčice	netransformovaný
			Ludvícké Hory (část)	plně transformovaný
	Pohorská Ves	Dolní Přibramí	Dolní Přibramí	plně transformovaný
			Horní Přibramí	plně transformovaný
			Janova Ves	částečně transformovaný
			Horní Malše (U Havla)	plně transformovaný
			Leopoldov	netransformovaný
	Pohorská Ves	Lužnice u Pohorské Vsi	Lužnice	netransformovaný
			Jitronice	plně transformovaný
			Klepná (část)	plně transformovaný

Tab. 1

lokace/ obec s rozlišenou příslušností	spříslušená obec	katastr	areál	stupeň transformace areálu
			Polšov	plně transformovaný
	Pohorská Ves	Pohoří na Šumavě	Pohoří na Šumavě	plně transformovaný
			Jiřice	plně transformovaný
			Pavčina	plně transformovaný
			Schwartzviertel	plně transformovaný
			Šance	plně transformovaný
			Stodělský vrah	plně transformovaný
			Beran/Beran/Pinas	plně transformovaný
			Janovy Hutě	plně transformovaný
			Skleněné Hutě	plně transformovaný
			Sříbrené Hutě	plně transformovaný
	Pohorská Ves	Pivonice u Pohorské Vsi	Pivonice	částečně transformovaný
			Pohorská Ves	netransformovaný
			Teší Dvůr	netransformovaný
			Teší Huť	plně transformovaný
			Žofín	netransformovaný
			Javozy	netransformovaný
			Zlatá Kůň (část)	plně transformovaný
o. České Budějovice / Nové Hradě	Horní Stropnice	Rychnov u Nových Hradů	Rychnov u Nových Hradů	netransformovaný
	Horní Stropnice	Meziluzí	Meziluzí	netransformovaný
			Meziluzí	netransformovaný
			Vesce	netransformovaný
	Horní Stropnice	Bořichov u Horní Stropnice	Bořichov	netransformovaný
	Horní Stropnice	Horní Stropnice	Horní Stropnice	netransformovaný
			Vyhličky	částečně transformovaný
			Světlá	netransformovaný
	Horní Stropnice	Dlouhá Stropnice	Dlouhá Stropnice	netransformovaný
			Vyhličky	částečně transformovaný
	Horní Stropnice	Šejby	Šejby	netransformovaný
	Horní Stropnice	Konstánc	Konstánc	netransformovaný
Horní Stropnice	Dobrá Voda u Horní Stropnice	Dobrá Voda	netransformovaný	

Tab. 1

okres/ obec s rozlišenou příslušností	správní obec	katastr	areál	stupeň transformace areálu
	Horní Stropnice	Paseky u Horní Stropnice	Paseky	netransformovaný
	Horní Stropnice	Hejtná Voda	Hejtná Voda	netransformovaný
			Malá Poustevna	částičně netransformovaný
			Nové Hutě	plně transformovaný
	Horní Stropnice	Staré Hutě u Horní Stropnice	Staré Hutě	netransformovaný
			Nové Hutě (část)	plně transformovaný
			Lukov	plně transformovaný
			Mlýnský Vrch	netransformovaný
			Zlatá Kůň (část)	plně transformovaný

Tab. 1

Tab. 2: Typy a formy zánikových transformací komponent

typ	typ zánikové transformace	demolice	recyklace materiálu	forma	nakládání se zbytky - formy zánikové transformace	úprava povrchu po demolici	terénní reliéfy
A	úplná destrukce	kompletní demolice	veškerý materiál z demolice odvezen, zbytky, pokud jaké, ponechány v místě (stavební kámen a nepoužitelné zlomky ostatního materiálu)	1	úplná destrukce provedená beze zbytku	rovina upravená buldozerm někdy i válcem, zbylý materiál z demolice pokud nebyl odvezen, byl shrnut po svahu a/nebo do připravených jam	bez reliéfů
				2	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	rovina nebo terasa upravená buldozerm někdy i válcem, zbylý materiál z demolice shrnut do svahu terasy, nebo roztážen do stran	terasy, zídky v místech terénních zlomů v některých exteriérech i interiérech, ojediněle pozůstatky sklápěcí stavebních nebo užitkových prvků (např. tozko kamenného koryta)
				3	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shrnutými do náspy	neodvezený stavební materiál (většinou stavební kámen s příměsí zlomků cihel) shrnut mechanizací do muldy, valy nebo kupy	kupy, muldy a valy
				4	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě vyrovnanými do mchyly	stavební kámen ručně navážen do mohyly připomínající snos kamení na okraji pole	mohylovité útvary
B	částečná destrukce	demolice oca do parapetní výšky, zbytek ponechán samovolně postupně destrukcí	hodnotný materiál (stavební dřevo, cihly, pálená střešní krytina) odvezen, zbytek zejména stavební kámen a nepoužitelné zlomky ostatního materiálu ponechány v místě	x	bez úprav	zřetelné půdorysy objektů max do parapetní výše, sklepy, studny atd.	
C	samovolná postupná destrukce	nedemolováno	nelze vyloučit využití dřevěných konstrukcí na palivo	x	bez úprav	zřetelné půdorysy objektů až do výše druhého podlaží, sklepy, studny atd. Někdy zachováno jako tzv. zavřené destrukce.	

Tab. 3: Druhy postdepozických transformací

postdepozitní transformace	druh	charakteristika
kulturní postdepozitní transformace	aplanace	Srovnání se zemí terénních reliktů komponenty, která prošla zánikovou transformací. Rovina upravena buldozermem někdy i valcem, zbylý materiál z demolic, pokud nebyl odvezen, byl shrnut po svahu a/nebo do připravených jam. Aplanace jako druh kulturní postdepozitní transformace je technicky shodná s formou zánikové transformace - úplnou destrukcí provedenou bez zbytků.
	rekultivace (deruderalizace)	Založení pole nebo louky na místě komponenty, která prošla zánikovou transformací. Začíná se návozem, náhrutím a/nebo rozprostřením ornice, následuje orba, vláčení, smykování, seti přípravých plodin, jejich zasetí a hnojení. Pak již následuje pěstování cílových plodin nebo zatravnění.
	zalesnění	Založení nového lesa na místě komponenty, která prošla zánikovou transformací, výsadbou. Výsadba často probíhala v pravidelných řadách, příprava výsadby byla prováděna těžkou technikou. Nové lesy byly většinou smrkové monokultury.
	zemědělská meliorace	Ovození mokřadů na zemědělské půdě a zejména regulace potoků včetně jejich zstrubnění a přečtvrtění ornici. Meliorace vyvrcholila v 80. letech 20. století. Jejím cílem bylo zvýšení výměry orné (nebo jinak zemědělsky využitelné) půdy, ale také technické dokončení kolektivizace sjednocením doposud nesjednocených lánů.
	lesní meliorace	Ovození lesních mokřadů a regulace potoků.
	orba	Nejčastější příčina prostorové transformace komponent komplikující jejich prostorovou identifikaci.
	stavba	Výstavba nových cest se zpevněným povrchem, optimalizace (narovnatí) tras původních cest a zpevnění jejich povrchu, výstavba nových budov zemědělských areálů zemědělských družstev, státních stádků a vojenských stádků; stavební a terénní úpravy prováděné za účelem ostryhy hranic (zejména technická zařízení). Zejména v období po roce 1989 též individuální výstavba rodinných domů a objektů určených k individuální rekreaci.
přírodní postdepozitní transformace	gravitační eroze	Přírodní rozpad reliktů zejména stavební povahy. Rozpady mohou přimárně napomáhat další faktory, zejména povětrnostní podmínky (mráz, déšť, vítr).
	vodní eroze	Rozklad reliktů a přemístění (prostorová transformace) jejich součástí působením vodního toku, vodotěče, pramene.
	vegetace	Působení vegetačního pokryvu v rámci přírodní sukcese vedoucí k narušení reliktu, který pak lépe podléhá gravitační erozi.

Tab. 4: Demografický přehled

areál	samota	stav 1870				stav 1930		stav 1947		stav 1950		stav 1961		stav 1970	
		D	O	N	Č	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O
Blansko		64	476	476	0	80	324		231				280	64	268
Hradčítě		28	207	207	0	27	147		56	19	63		71	19	66
Mostky		34	287	287	0	39	189		231	28	123		88	15	63
	Schreinerův mlýn					1	5								
	Terezin Hamr					2	16								
	Hokrův hamr					1	9								
Dobechov		22	109	109	0	20	92			20	26		22	6	42
Květov		13	61	61	0	10	55			6	25		16	4	18
Benčice		6	30	30	0	6	30								
Drochov		20	89	89	0	12	58						14		
	Gstettenschuster					1	6								
	Jeschkesdorfer Mühle					1	5								
Všeměřice		22	155	155	0	21	114		101					3	8
Rychnov nad Malí		101	723	723	0	97	561		241				238	40	344
U sv. kamene						6	61								
	Rybnický mlýn					1	2								
	Milkův dvůr /Milkhof					2	13								
	Knollův Dvůr					2	7								
	Deutscher mlýn/Deutsche Mühle					1	4								
Dolní Dvořítě		111	733	733	0				386	119	365			122	620
Mladotův		15	65	65	0	16	75		33						
	Rejšký sedlák					1	6								
Budčkov		9	56	56	0	13	53						42	1	9
Míkočy		24	106	106	0	23	112								

areál	samota	stav 1870				stav 1930		stav 1947		stav 1950		stav 1961		stav 1970	
		D	O	N	Č	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O
	Karlhans					1	6								
Obec		12	57	57	0	8	33								
Tichá		145	825	825	0	147	660		204					25	129
Četviny		105	581	581	0	101	455		143						
Lhota		21	157	157	0	20	97								
Mikulov		35	227	227	0	40	197		6						
	Kmtochvílív těl Fuchsův mlýn					1	5								
Láňov		18	159	159	0	20	82		139	8	30			8	85
Kamenice		41				42	181								
Svatý Vít		x				12	41								
Pohnholz		2				9	37								
Benešov (Nám ocelý Benešov *)		317	1674	1674	0	247	1090		633	277	787		962	193	832
Větele		x				15	63								
Třebíčko						9	49								
Nový Hamr		x				9	36								
Klepná (část)		9	41	41	0	5	19			5	0				
Černé Údolí (část)		52	474	474	0	41	162			30	97		84	11	37
Hartanek		46	331	331	0	50	254			34	128		115	15	70
	U Alberta	x				1	4								
	U Pavlíků	x				1	4								
	U Ruppů	x				1	7								
	U Staudenhause	x				1	7								
Kuř		78	361	361	0	80	307		108	36	170		132	20	79
Velký Jindřichov		33	163	163	0	27	98		24	17	76				
	Hortauer					1	4								
Černé Údolí (část)						14	59			6	14				
Malý Jindřichov		22	98	98	0	6	21			3	9				
Čtyřdomí						4	21								

Tab. 4

areál	samota	stav 1870				stav 1930		stav 1947		stav 1950		stav 1961		stav 1970	
		D	O	N	Č	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O
Starý Holand						12	33								
Meziříčí		69	340	340	0	67	234		80	23	115		153	27	142
Velíško		34	165	165	0	36	132			15	77		26		
Dešky		43	136	136	0	40	157			31	117			12	36
Nové Stavení		x				6	25								
Hauslív mlýn		x				4	17								
Hodonice		36	202	202	0	38	130			18	39				
Jaroměř		66	336	336	0	64	239		112	53	123		162	30	123
Bukovina		63	367	367	0	64	295		90	22	59		103	15	82
Malouty		126	833	833	0	137	589		246	95	298		331	67	475
Bělá		70	439	439	0	78	340		21	69	18		137	34	148
Ludvícké Hoey (část)		27	170	170	0	20	71			12	0				
Rapošice		33	149	149	0	27	121		49	5	4				
Jednoty		7	41	41	0	7	41			4	0				
Uhláři		11	97	97	0	8	48			5	13				
Radčice		38	193	193	0	39	156			11	11		50	3	19
Ludvícké Hoey (část)						3	9								
	Leopold	x				1	2								
Dolní Přibemí		28	191	191	0	24	139		46						
Horní Přibemí		14	87	87	0	15	81								
Janova Vna		14	103	103	0	16	75								
Horní Malá (U Havla *)		x				9	37								
Leopoldov		15	150	150	0	20	167								
Lužnice		52	325	325	0	46	243		174	21	131		68	14	74
Jičeni ov		13	69	69	0	12	49			0	0				
Klepná (část)						5	25			3	0				
Polšov		14	86	86	0	17	60			8	34				
Pohoří na Šumavě		116	821	821	0	60	277		190	23	72		31	11	35

Tab. 4

areál	samota	stav 1870				stav 1930		stav 1947		stav 1950		stav 1961		stav 1970	
		D	O	N	Č	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O
Jišov		21	147	147	0	20	97			4	2				
Pavčina		12	103	103	0	7	79								
Schwartzvičtel		x				9	48								
Šance		x				22	83								
Stodělecký vrch		x				23	113								
Beran/Beran/Pinay		x				4	22								
Janovy Hutě		14	83	83	0	6	65			8	14				
Sklenné Hutě		14	194	194	0	4	31								
Sříbné Hutě		25	261	261	0	16	107								
Pivonice		3	x	x	x	10	72			12	65				
Pohorská Ves		35	267	267	0	25	124						187	29	197
Terčí Dvůr		5				8	40								
Terčí Huf		3				4	47								
Žofín						5	19								
Javory		4				3	32								
Zlatá Kůň (šát)		11	130	130	0	2	23								
Rychnov u Nových Hradů		127	729	729	0	138	558		286	120	248		238	50	232
	Perstenhof	x				1	8								
	U Androšů	x				1	4								
	Knoček	x				1	6								
	Leštiny	x				1	4								
	U Daumla	x				1	6								
	U Reindla	x				1	3								
	U Schuha	x				1	3								
	U Šišce	x				1	4								
Mezi luží / Chlupotá Ves		19	93	93	0	19	96		154	20	32		4		
Mezi luží		35	219	219	0	33	153			10	53			13	50
Vesec		13	62	62	0					13	25		27	1	5

Tab. 4

areál	samota	stav 1870				stav 1930		stav 1947		stav 1950		stav 1961		stav 1970	
		D	O	N	Č	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O
Bedřichov		x				26	103			20	91		92	12	50
Horní Stropnice		180	875	875	0	160	708		437	145	482		438	80	553
	Gabemühle					2	7								
	U Valcháře					1	3								
	Walkbauer					1	6								
Vyhličky		x				29	115								
Světi		11	55	55	0	24	159			16	59		117	25	150
Dlouhá Stropnice		113	833	833	0	123	621		260	96	194		194	38	143
Vyhličky		x				4	14								
	U Padla	x				1	9								
Šejby		31	180	180	0	39	227		32	42	105		147	11	47
Konráčice		31	158	158	0	34	172			26	89		43	4	8
Dobrá Voda		104	566	566	0	98	318		22	85	44		36	8	70
Paseky		30	125	125	0	22	91			10	44		21	4	11
Hojná Voda		106	580	580	0	109	377			97	92		73	20	63
	Jägerman	x				1	4								
Malá Poustevna		x				5	14								
Nové Hnět						26	84								
Staré Hnět		37	247	247	0	23	96		76	46	51		30	7	40
Nové Hnět (část)		42	223	223	0	21	83								
Lukov		x				14	52								
Mlýnský Vrch		x				18	88			18	8		4	2	2
Zlatá Kráň (část)						4	43								
		3320	19675	19675	0	3322	14976		4811	1814	4722		4776	1063	5425

Tab. 4

Tab. 5: Transformované komponenty stavební povahy Drochov

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepozíční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
1	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozetřenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	7:1
2	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	rekreační objekt	7:2
3	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	8:1, 8:2
4	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	9:1, 265:2
5	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	9:2
6	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	10:1
7	neidentifikována						
8	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	stodola	rumiště	nálet	10:2
9	neidentifikována						
10	neidentifikována						
11	neidentifikována						
12	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	11:1, 11:2
13	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	rekreační objekt	12:1
14	neidentifikována						
15	neidentifikována						

Tab. 6: Transformované komponenty stavební povahy Mladoňov

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepozitní transformace	minimale využití území	subcentrální minimale využití území	současné využití území	obr.
1	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	hospodářská stavba (?)	rumiště	15:1
2	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
3	neidentifikována						
4	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
5	částečná destrukce	x	rekultivace	usedlost	pole	louka	x
6	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
7	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	hospodářská stavba	rumiště	15:2, 16:1
8	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
9	neidentifikována						
10	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	hospodářská stavba	rumiště	16:2, 17:1
11	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
12	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
13	neidentifikována						
14	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
15	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
16	částečná destrukce	x	?	usedlost	rumiště	nalet	x
17	neidentifikována						

Tab. 7: Transformované komponenty stavební povahy Mikoly

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	mimulé využití území	subrecentní minimálně využití území	současné využití území	obr.
8	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nalet	17:2, 18:1
9	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nalet	18:2, 19:1, 19:2
10	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	rekultivace	usedlost	?	pastvina	266:2
11	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nalet	20:1, 20:2
12	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	pole	pastvina	21:1
13	neidentifikována						
14	neidentifikována						
15	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	?	pastvina	21:2
16	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nalet	22:1
17	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
18	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	nalet	22:2
19	neidentifikována						
20	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
21	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
22	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
23	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
24	neidentifikována						
27	neidentifikována						
28	neidentifikována						
29	neidentifikována						
30	neidentifikována						

Tab. 8: Tzv. ostatní komponenty Mikoly

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
7	x	x	x	kříž	kříž	kříž	25:1, 267:1
25	x	x	x	cesta	mezni pás	pastvina	23:1
26	x	x	x	cesta	cesta	mezni pás	24:1, 24:2, 23:2
31	úplná destrukce	x	rekultivace	mezni pás	?	pastvina	25:2
32	úplná destrukce	x	rekultivace	mezni pás	?	pastvina	25:2
33	úplná destrukce	x	rekultivace	mezni pás	?	pastvina	25:2

Tab. 9: Transformované komponenty stavební povahy Obec

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepozíční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
1	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	26:1, 26:2, 27:1
2	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	27:2, 28:1, 28:2, 29:1, 267:2, 29:2
3	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	30:1, 30:2, 31:1, 31:2, 268:1, 32:1, 32:2, 33:1
4	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	x	usedlost	rumiště	nálet	33:2, 34:1, 34:2, 35:1
5	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	x	usedlost	rumiště	nálet	268:2, 35:2
6	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	36:1, 269:1, 36:2, 37:1, 37:2, 38:1, 38:2, 39:1, 39:2, 40:1, 40:2, 269:2, 41:1
7	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	x	usedlost	rumiště	nálet	x
8	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	x	usedlost	rumiště	nálet	x
Buk 1	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	rumiště	pastvina	x

Tab. 10: Transformované komponenty stavební povahy Lhota

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
1	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
2	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
3	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
4	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
5	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
6	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
7	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
8	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x
9	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shmutými do náspu	částečná rekultivace	usedlost	?	pastvina/ nálet	x

Tab. 10

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
10	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze	usedlost	rumiště	nálet	43:2
11	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze	usedlost	rumiště	nálet	x
12	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze	usedlost	rumiště	nálet	44:1
13	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze	usedlost	rumiště	nálet	44:2; 45:1
14	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze	usedlost	rumiště	nálet	x
15	neidentifikována						
16	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
17	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
18	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
19	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
20	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
21	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x
22	úplná destrukce	?	rekultivace	usedlost	?	pastvina	x

Tab. 10

Tab. 11: Transformované komponenty stavební povahy Mikulov

skupina komponent	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
A	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	49:1, 49:2, 50:1, 50:2
B	úplná destrukce	?	rekultivace, zemědělská meliorace	usedlost	rumiště	orná půda/pastvina	51:1
C (komponenty 6, 16, 18, 19, 20)	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze vegetace	usedlost	rumiště	nálet	Mík 6: 51:2, 271:1; Mík 16: 52:1; Mík 19: 52:2; Mík 20: 53:1.
D (komponenta 28)	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	usedlost	hospodářská stavba	nálet	53:2, 54:1, 54:2

Tab. 12: Tzv. ostatní komponenty Mikulov

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subcentrni minulé využití území	současné využití území	obr.
4	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	cesta	?	nálet	55:1, 55:2
5	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	studna	studna	studna	56:1
9	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	mezni pás	?	nálet	271:2, 272:1
10	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	mezni pás	?	nálet	56:2, 57:1, 57:2, 58:1
11	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	cesta	?	nálet	58:2, 59:1
13	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	mezni pás	?	nálet	x
14	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	mezni pás	?	nálet, mezni pás	272:2, 59:2
15	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	mezni pás	?	nálet	60:1
17	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	mezni pás	?	nálet	60:2
21	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	cesta	?	nálet	61:1
22	samovolná postupná destrukce	x	gravitační eroze vegetace	cesta	?	nálet	61:2, 62:1

Tab. 13: Transformované komponenty stavební povahy Svatý Vít

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	foto
1	x	x	x	usedlost	usedlost	rekreační objekt	64:1 ,67:2, 71:1, 71.2, 73:1
2	x	x	x	usedlost	usedlost	rekreační objekt	67:2
3	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	vegetace	usedlost	rumiště	nálet	65:2, 66:1, 72.2. 75:1
4	úplná destrukce	úplná destrukce provedená beze zbytku	rekultivace	usedlost	rumiště	orná půda/louka	72:1
5	úplná destrukce	úplná destrukce provedená beze zbytku	rekultivace	usedlost	rumiště	orná půda/louka	66:2, 73:1
6	úplná destrukce	úplná destrukce provedená beze zbytku	rekultivace	usedlost	rumiště	orná půda/louka	73:1
7	úplná destrukce	úplná destrukce provedená beze zbytku	rekultivace	usedlost	rumiště	orná půda/louka	67:2
8	úplná destrukce	úplná destrukce provedená beze zbytku	rekultivace	usedlost	rumiště	orná půda/louka	x

Tab. 14: Transformované komponenty stavební povahy Pohnholz

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	foto
1	částečná destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	usedlost	?	nálet	77:1, 77:2, 78:1, 78:2
2	neidentifikováno						
3	částečná destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	usedlost	rumiště	nálet	277:1, 79:1, 79:2, 80:1, 80:2, 81:1, 81:2, 82:1
4	neidentifikováno						
5	neidentifikováno						

Tab. 15: Tzv. ostatní komponenty Pohnholz

komponenta	typ zánikové transformace	forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	minulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	foto
6	x	x	x	cesta	?	les	82:2, 83:1, 83:2, 84:1
7	x	x	x	náhon	mez	mezní pás, meliorační strouha	84:2, 85:1, 85:2, 86:1
8	x	x	x	navigované řečiště	řečiště	řečiště	86:2, 87:1, 87:2

Tab. 16: Transformované komponenty stavební povahy Starý Holand, Čtyřdomí, Malý Jindřichov

komponenta	typ ztrátové transformace	forma ztrátové transformace	druh postřepozitní transformace	mínulé využití území	subrecentní minulé využití území	současné využití území	obr.
1	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	92:1, 92:2
2	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	93:1, 93:2, 94:1
3	neidentifikováno						
4	neidentifikováno						
5	neidentifikováno						
6	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	94:2
7	neidentifikováno						
8	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě shrnutými do náspu	zalesnění	dřev	rumiště	les/ louka	95:1
9	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	95:2
10	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	96:1
11	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	96:2
12	neidentifikováno						
13	neidentifikováno						
14	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	97:1
15	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	97:2, 98:1, 98:2
Ct 1	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	88:2, 89:1
Ct 2	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	89:2, 90:1, 90:2
Ct 3	úplná destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	zalesnění	dřev	rumiště	les	91:1
Ct 4	úplná destrukce	úplná destrukce provedená bez zbytků	zalesnění	dřev	?	les	91:2
MJ 1	neidentifikováno						
MJ 2	neidentifikováno						

Tab. 17: Transformované komponenty stavební povahy Veliško

komponenta	využití území v roce 1949	velikost usedlosti	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1983	druh postdepoziční transformace	současné využití území (2008 resp. 2011)	obe
1	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	100:1
2	usedlost	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	rumělků	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	100:2, 101:1
4	usedlost	chašpa	x	chašpa	x	chašpa	částečná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	101:2, 102:1
5	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	102:2
6	usedlost	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce provedená bez zbytků částečné usedlosti	redukováný dvůr	samovolná postupná destrukce další částečné usedlosti	gravitační eroze, vegetace	redukováný dvůr	úplná destrukce zbylé částečné se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	277:2, 103:1, 103:2
7	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	samovolná postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	opuzenost	nálet	x	nálet	104:1, 104:2, 105:1, 105:2
9	usedlost	chašpa	samovolná postupná destrukce	destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	rumělků	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	106:1

kod po- nenta	využití území v roce 1949	velikost usedlosti	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1983	druh postdepoziční transformace	současné využití území (2008 resp. 2011)	obc.
10	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	1062
11	kaplička	x	x	kaplička	x	kaplička	samovolná postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	107.1, 107.2
12	usedlost	dvěř	x	dvěř	x	dvěř	samovolná postupná destrukce části usedlosti	gravitační eroze, vegetace	redukováný dvěř	úplná destrukce zbylé části se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	108.1
13	usedlost	dvěř	x	dvěř	úplná destrukce provedená beze zbytku části usedlosti	dvěř	úplná destrukce zbylé části se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	108.2
14	usedlost	dvěř	x	dvěř	x	dvěř	úplná destrukce provedená beze zbytku části usedlosti	x	redukováný dvěř	úplná destrukce zbylé části se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	109.1, 109.2, 110.1, 110.2, 111.1
15	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	111.2, 112.1
16	usedlost	dvěř	x	dvěř	x	dvěř	x	x	dvěř	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	112.2, 113.1

Tab. 17

kod po- nenta	využití území v roce 1949	velikost usedlosti	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1983	druh postdepoziční transformace	současné využití území (2008 resp. 2011)	obc.
17	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	113:2, 114:1, 114:2
18	usedlost	dvůr	x	redukovaný dvůr	úplná destrukce části usedlosti se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	redukovaný dvůr	x	x	redukovaný dvůr	úplná destrukce zbylé části se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	115:1
20	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	115:2
21	usedlost	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	116:1
23	usedlost	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce části usedlosti se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	redukovaný dvůr	x	gravitační eroze, vegetace	redukovaný dvůr	úplná destrukce zbylé části se zbytky ponechanými v místě v celně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	116:1, 116:2, 117:1, 117:2, 118:1, 278:1
25	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	samovolná postupná destrukce	x	destrukce	x	uplňovací	nálet	x	nálet	118:2, 119:1, 119:2
27	usedlost	chalupa	sen o v celně postupná destrukce	destrukce	x	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	120:1, 279:1, 120:2, 121:1

Tab. 17

komponenta	využití území v roce 1949	velikost usedlosti	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1983	druh postdepoziční transformace	současné využití území (2008 resp. 2011)	obc.
29	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	1212
30	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	louka	gravitační eroze, vegetace	louka	1221, 1222
32	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	1231
36	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	gravitační eroze, vegetace	nálet	
37	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	úplná destrukce provedení beze zbytku?	?	?	rekonstrukce? /spáleno	pastvina	
38	usedlost	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	?	?	rekonstrukce? /spáleno	pastvina	
39	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	sanov člně postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	spáleno	pastvina	
40	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	sanov člně postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	spáleno	pastvina	

Tab. 17

komponenta	využití území v roce 1949	velikost usedlosti	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zánikové transformace	druh postdepoziční transformace	využití území v roce 1983	druh postdepoziční transformace	současné využití území (2008 resp. 2011)	obc.
41	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	spínace	pastvina	
42	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	samovolná postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	louka ?	spínace	pastvina	
43	usedlost	důr	x	důr	úplná destrukce člní usedlosti se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	důr	částečná destrukce	gravitační eroze, vegetace	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	louka	spínace	pastvina	
44	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	částečná destrukce	gravitační eroze, vegetace	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	louka	spínace	pastvina	
45	usedlost	chalupa	sen o člné postupná destrukce	destrukce	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	louka	spínace	pastvina	
46	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	úplná destrukce provedená bez zbytků	x	nálet	x	nálet	
47	usedlost	chalupa	x	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě v člně rozptýlenými	rumělké	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	?	gravitační eroze, vegetace	nálet	

Tab. 17

Tab. 18: Postup transformace komponent stavební povahy Velíško

rok	netransformované komponenty					transformované komponenty		
	obytné domy celkem	dvory	redukované dvory	chalupy	kaplička	dvory	chalupy	kaplička
1949	35	16	0	19	1	0	0	0
1952	32	16	0	16	1	0	3	0
1958	20	8	5	7	1	3	9	0
1967	12	4	5	3	0	4	4	1
1983	0	0	0	0	0	16	19	1

Tab. 19: Velíško - počty domů a obyvatel

rok	počet domů	počet obyvatel	
		Němců	Čechů
1870	34	156	0
1900	34	145	0
1910	34	168	0
1930	36	132	0
1950	15	0	77
1961	?	0	26
1970	0	0	0
1973	vesnice oficiálně zanikla		

Tab. 20: Transformované komponenty stavební povahy Hodonice

komponenta	využití území v roce 1947	velikost usedlosti	typ/forma zničkové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zničkové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zničkové transformace	druh postdepozitní transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zničkové transformace	druh postdepozitní transformace	využití území v roce 1983	typ/forma zničkové transformace	druh postdepozitní transformace	současné využití území (2008 resp. 2011)	obr.
1	usedlost	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	naniž	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	124.2, 280.2
2	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	samovolná postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	destrukce	125.1, 125.2, 126.1, 281.1, 126.2, 281.2, 127.1, 127.2
4	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	naniž	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	128.1, 128.2, 129.1, 129.2
5	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	naniž	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	130.1, 130.2
20	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	samovolná postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	destrukce	131.1, 131.2, 132.1, 282.1, 132.2, 133.1, 133.2, 282.2, 134.1, 134.2, 135.1, 135.2, 136.1
25	hauzibábí zbrojnice	x	x	hauzibábí zbrojnice	x	hauzibábí zbrojnice	x	x	hauzibábí zbrojnice	samovolná postupná destrukce	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	destrukce	136.2, 137.1, 137.2, 283.1, 138.1
26	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	samovolná postupná destrukce části usedlosti	gravitační eroze, vegetace	redukovaný dvůr	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace	nálet	138.2, 283.2, 139.1, 139.2

Tab. 20

komp. nenta	využití území v roce 1947	velikost usedlosti	typ/forma zničkové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zničkové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zničkové transformace	druh postdepozitní transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zničkové transformace	druh postdepozitní transformace	využití území v roce 1983	typ/forma zničkové transformace	druh postdepozitní transformace	současné využití území (2008 nap. 2011)	obr.
27	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	samovolná postupná destrukce části usedlosti	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	140:1, 140:2, 141:1, 141:2, 142:1, 142:2, 143:1, 143:2, 144:1, 144:2
28	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	samovolná postupná destrukce části usedlosti	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	namiřě	145:1, 145:2, 146:1, 284:1, 146:2
208	usedlost	dvůr	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	?	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	147:1, 147:2, 148:1, 148:2, 149:1, 149:2, 150:1, 150:2
210	usedlost	dvůr	samovolná postupná destrukce části usedlosti	redukovaný dvůr	samovolná postupná destrukce zbylé části usedlosti	destrukce	x	?	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	151:1, 151:2
212	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	částečná destrukce (2)	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	152:1, 151:2, 153:1
213	usedlost	dvůr	x	dvůr	samovolná postupná destrukce části usedlosti	redukovaný dvůr	samovolná postupná destrukce zbylé části usedlosti	gravitační eroze, vegetace	destrukce	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	153:2, 154:1, 154:2, 155:1, 155:2, 156:1, 284:2, 156:2, 285:1, 157:1, 285:2, 157:2, 158:1, 158:2
215	usedlost	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	namiřě	x	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	159:1, 159:2
216	usedlost	chalupa	úplná destrukce se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	namiřě	x	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	160:1
222	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	částečná destrukce	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	nálet	160:2, 161:1, 161:2

Tab. 20

komponta	využití území v roce 1947	velikost usedlosti	typ/forma zničené transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zničené transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zničené transformace	druh postdepoziciční transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zničené transformace	druh postdepoziciční transformace	využití území v roce 1983	typ/forma zničené transformace	druh postdepoziciční transformace	současné využití území (2008 nap. 2011)	obr.
224	usedlost	dvůr	x	dvůr	samovolná postupná destrukce části usedlosti	redukovaný dvůr	x	gravitační eroze, vegetace	redukovaný dvůr	úplná destrukce zbylé části se zbytky ponechanými v místě volně rozptýlenými	gravitační eroze, vegetace, stavba	namiřít, na část postavená cesta	x	gravitační eroze, vegetace	nilet	162.1, 162.2, 163.1
304	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	úplná destrukce pro vedení bez zbytků	x	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
305	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
306	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
307	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
308	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	redukovaný dvůr	úplná destrukce pro vedení bez zbytků	x	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
309	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
310	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce (3)	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
311	usedlost	dvůr	x	dvůr	samovolná postupná destrukce části usedlosti	redukovaný dvůr	úplná destrukce pro vedení bez zbytků	x	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x
312	usedlost	dvůr	x	dvůr	samovolná postupná destrukce části usedlosti	redukovaný dvůr	úplná destrukce pro vedení bez zbytků	x	namiřít	x	rekonstrukce	pole	x	orba	louka	x

Tab. 20

komp. nenta	využití území v roce 1947	velikost usedlosti	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1952	typ/forma zánikové transformace	využití území v roce 1958	typ/forma zánikové transformace	druh postdepozitní transformace	využití území v roce 1967	typ/forma zánikové transformace	druh postdepozitní transformace	využití území v roce 1983	typ/forma zánikové transformace	druh postdepozitní transformace	současné využití území (2008 nap. 2011)	obr.
313	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce (3)	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřě	x	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
314	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	úplná destrukce provedení bez zbytku	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
315	usedlost	dvůr	x	dvůr	x	dvůr	x	x	dvůr	úplná destrukce provedení bez zbytku	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
316	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřě	x	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
317	usedlost	chalupa	x	chalupa	samovolná postupná destrukce (3)	destrukce	x	aplance	namiřě	x	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
318	usedlost	chalupa	samovolná postupná destrukce	destrukce	x	destrukce	x	aplance	namiřě	x	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
319	usedlost	chalupa	x	chalupa	samovolná postupná destrukce (3)	destrukce	x	aplance	namiřě	x	rekolitivace	pole	x	orba	louka	x
320	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	úplná destrukce provedení bez zbytku	stavba	namiřě z částí využití ke stavbě cesty	x	neidentifiko vno		x
321	usedlost	chalupa	x	chalupa	?	namiřě	x	gravitační eroze, vegetace	namiřě	x	stavba	cesta	x	neidentifiko vno		x
322	usedlost	chalupa	x	chalupa	x	chalupa	x	x	chalupa	neidentifiko vno						x

Tab. 20

Tab. 21: Tzv. ostatní komponenty Hodonice

komponenta	využití území v roce 1947	využití území v roce 1952	využití území v roce 1958	využití území v roce 1967	využití území v roce 1983	současné využití území (2008 resp. 2011)	obr.
3	mezní pás-hranice mezi sadem a loukou	mezní pás-hranice mezi sadem a loukou	mezní pás-hranice mezi sadem a loukou	mezní pás-hranice mezi sadem a loukou	mezní pás	mezní pás	163:2
6	polní parcela	polní parcela	polní parcela	polní parcela	polní parcela	luční parcela	164:1
7	polní parcely	polní parcely	polní parcely	polní parcela	polní parcela	luční parcela	x
8	cesta podél usedlosti 2, 4, 5	cesta	cesta	cesta	cesta	louka	164:2, 165:1, 165:2
9	cesta k usedlosti 5	cesta	cesta	louka	louka	louka	x
10	cesta od usedlosti 5 na zadní pole	cesta	mezní pás	mezní pás	mezní pás	mezní pás	286:1, 166:1, 166:2, 167:1, 167:2, 168:1, 168:2, 169:1, 169:2, 170:1, 170:2, 171:1, 171:2, 172:1
11	polní parcela	polní parcela	polní parcela	polní parcela	polní parcela	luční parcela	172:2, 173:1, 173:2, 174:1
12	polní parcela	polní parcela	polní parcela	polní parcela	polní parcela	luční parcela	174:2
14	cesta	cesta	cesta	mezní pás	mezní pás	mezní pás	175:1, 175:2, 176:1, 176:2, 177:1, 177:2, 178:1, 178:2, 179:1, 179:2, 180:1, 180:2
21	hráz rybníčka na návsi	hráz rybníčka na návsi	hráz rybníčka na návsi	hráz rybníčka na návsi	hráz rybníčka na návsi	hráz rybníčka na návsi	181:1, 181:2
22	křížek	?	?	?	?	kamenný sokl pro křížek	286:2, 182:1, 182:2, 287:1
29	zahrádka	?	?	?	?	nálet	183:1, 183:2
31	terasová úprava hranice mezi sadem a polem	terasová úprava hranice mezi sadem a polem	terasová úprava hranice mezi sadem a polem	terasová úprava hranice mezi sadem a polem	terasová úprava	terasová úprava	287:2, 184:1, 184:2, 185:1
32	hranice pozemků tvořená kamenný	kamenná řada	kamenná řada	kamenná řada	kamenná řada	kamenná řada	185:2, 186:1
33	cesta	cesta	cesta	cesta	cesta	cesta	186:2, 187:1, 187:2, 188:1, 188:2, 189:1, 189:2, 190:1
38	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	190:2, 191:1

Tab. 21

komponenta	využití území v roce 1947	využití území v roce 1952	využití území v roce 1958	využití území v roce 1967	využití území v roce 1983	současné využití území (2008 resp. 2011)	obr.
40	terasová úprava hranice zahrady domu 20	terasová úprava hranice zahrady domu 20	terasová úprava hranice zahrady domu 20	terasová úprava hranice zahrady domu 20	terasová úprava	terasová úprava	191:2, 288:1
41	terasová úprava komunikace k domu 20	terasová úprava komunikace k domu 20	terasová úprava komunikace k domu 20	terasová úprava komunikace k domu 20	terasová úprava	terasová úprava	192:1, 192:2, 193:1
42	terasové úpravy zahrad nad rybníkem k domům 20 a 26	terasové úpravy zahrad nad rybníkem k domům 20 a 26	terasové úpravy zahrad nad rybníkem k domům 20 a 26	terasové úpravy zahrad nad rybníkem k domům 20 a 26	terasová úprava	terasová úprava	193:2, 194:1, 194:2
201	nádržka na vodu na návsi -kašna	?	?	?	?	nádržka na vodu	195:1, 195:2
202	vidlice cest na návsi	vidlice cest na návsi	vidlice cest na návsi	vidlice cest na návsi	nálet	nálet	196:1, 196:2, 197:1, 197:2, 198:1, 198:2
204	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	terasová úprava	199:1
205	terasová úprava cesty	terasová úprava cesty	terasová úprava cesty	terasová úprava cesty	terasová úprava	terasová úprava	199:2, 200:1
206	terasová úprava vnější strany cesty	terasová úprava vnější strany cesty	terasová úprava vnější strany cesty	terasová úprava vnější strany cesty	terasová úprava	terasová úprava	200:2, 201:1, 201:2
207	terasová úprava vnitřní strany cesty	terasová úprava vnitřní strany cesty	terasová úprava vnitřní strany cesty	terasová úprava vnitřní strany cesty	terasová úprava	terasová úprava	202:1, 202:2
211	snos kamení paralelně s osou návsi	snos kamení paralelně s osou návsi	snos kamení paralelně s osou návsi	snos kamení paralelně s osou návsi	snos kamení	snos kamení	203:1, 203:2
217	terasová úprava pole	terasová úprava pole	terasová úprava pole	terasová úprava pole	terasová úprava pole	terasová úprava pole/louky	204:1, 204:2
218	cesta	cesta	cesta	cesta	cesta	cesta	205:1
220	cesta Hodonice _ Dobečov	cesta Hodonice _ Dobečov	cesta Hodonice _ Dobečov	cesta Hodonice _ Dobečov	nálet	nálet	205:2, 206:1, 206:2, 207:1
221	cesta	cesta	cesta	cesta	nálet	nálet	207:2, 208:1
223	cesta	cesta	cesta	cesta	nálet	nálet	208:2, 209:1
301	cesta	cesta	cesta	cesta	nálet/pole/strouha	nálet/ pole/ strouha	x
302	cesta	cesta	cesta	cesta	cesta	cesta	x
303	cesta	cesta	cesta	cesta	nálet	nálet	x

Tab. 21

Tab. 22: Postup transformace komponent stavební povahy Hodonice

rok	netransformované					transformované		
	obytné domy celkem	dvory	redukované dvory	chalupy	hasičská zbrojnice	dvory	chalupy	hasičská zbrojnice
1947	35	15	0	20	1	0	0	0
1952	24	13	1	10	1	1	10	0
1958	19	7	5	7	1	3	13	0
1967	10	4	1	5	1	10	15	0
1983	1	0	1	0	0	14	20	1
2008/2011	0	0	0	0	0	15	20	1

Tab. 23: Postup transformace tzv. ostatních komponent Hodonice

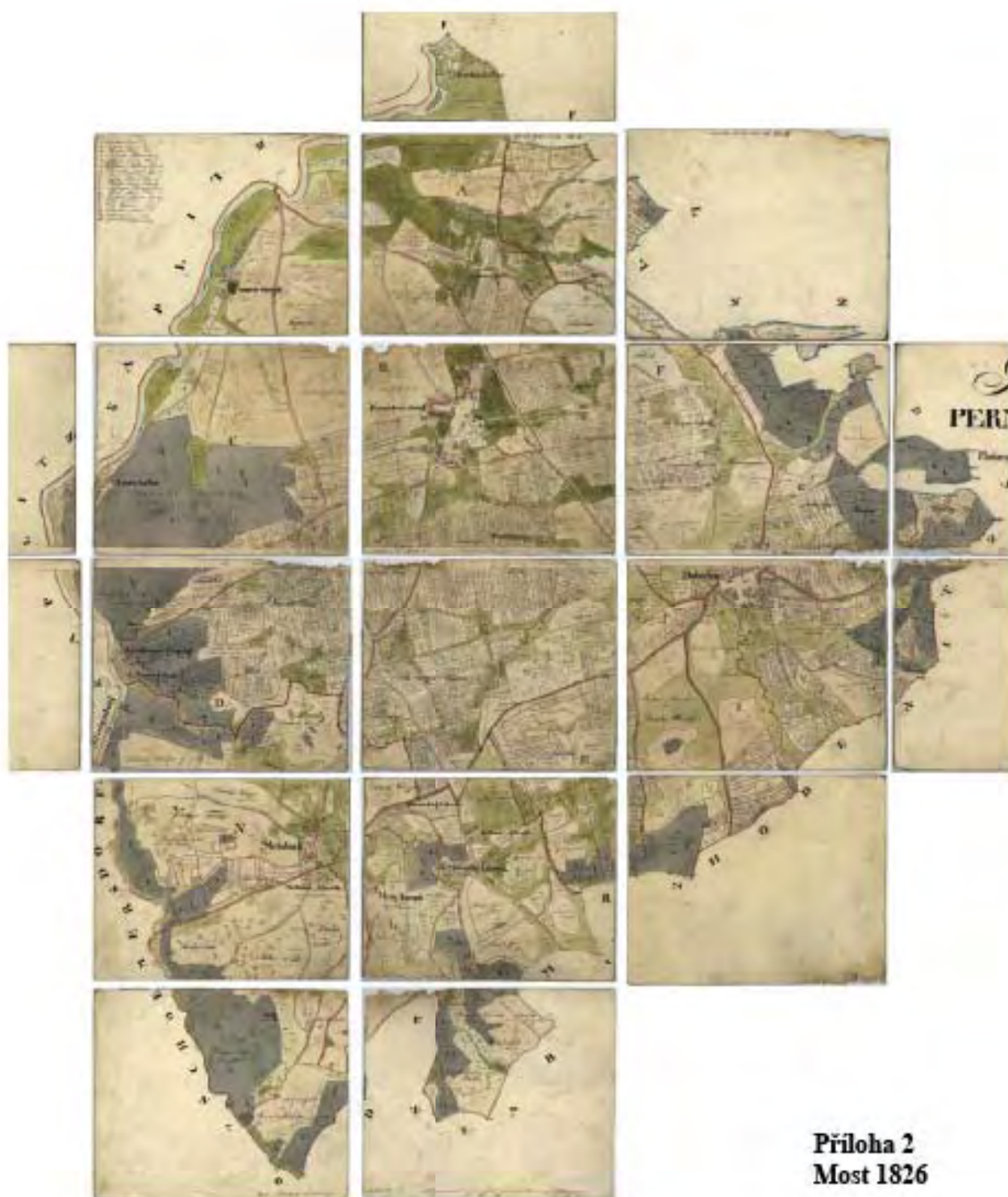
rok	1947	1952	1958	1967	1983	2008/2011
hranice pozemků tvořená mezním pásem	1	1	1	1	0	0
polní parcela	4	4	4	4	4	0
hráz	1	1	1	1	1	1
cesta	13	13	12	10	4	3
terasová úprava	8	8	8	8	1	0
netransformované komponenty celkem	27	27	26	24	10	4

Tab. 24: Hodonice - počty domů a obyvatel

rok	počet domů	počet obyvatel		
		Němců	Čechů	celkem
1870	36	202	0	202
1900	33	neuvádí se		154
1910	37	169	0	169
1930	38	128	2	130
1950	18	neuvádí se		39
1961	obec se neuvádí			

Příloha 1

**Příloha 2
Most 1826**

Priloha 3
Most 1826

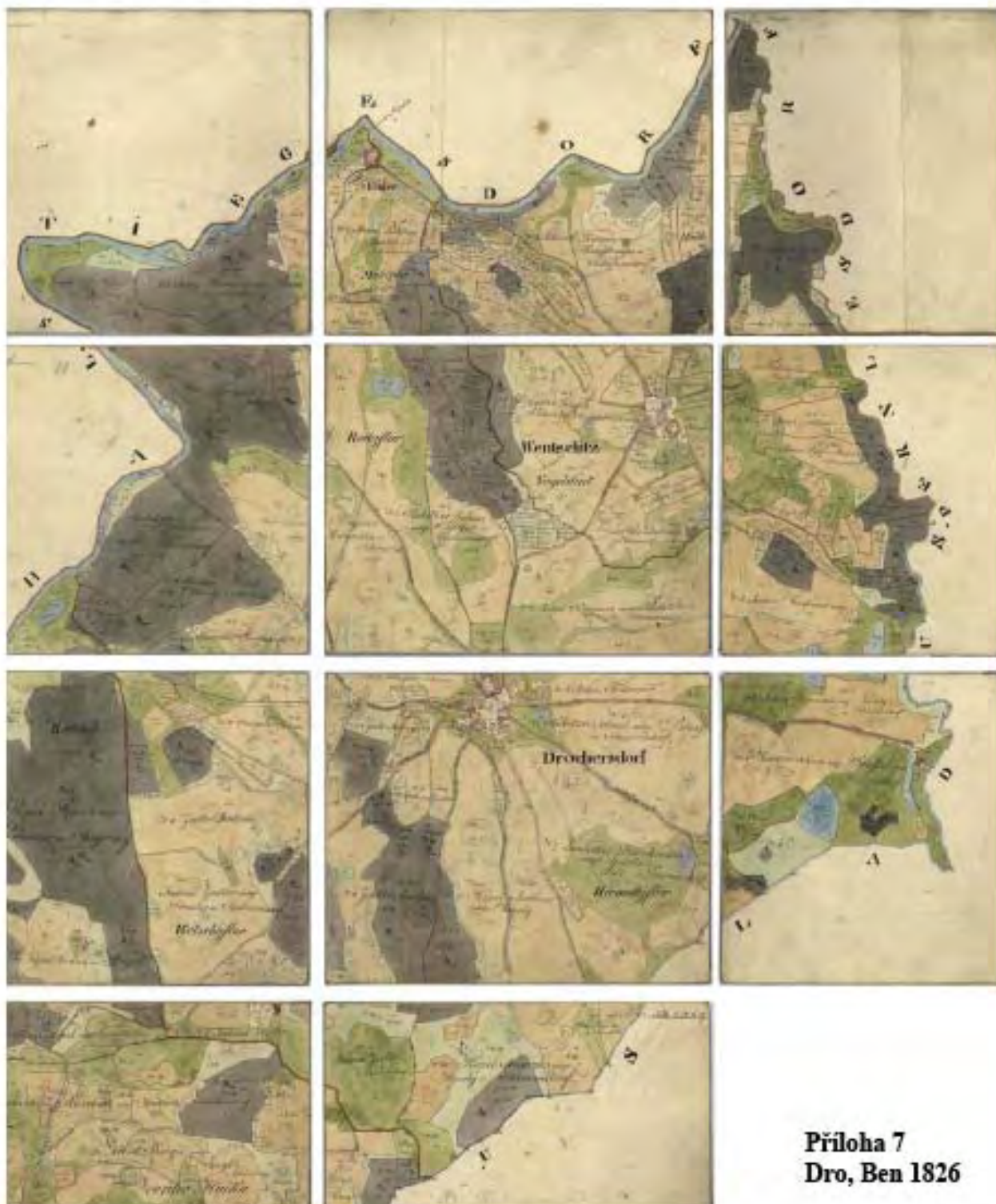
Příloha 4
Dob 1947

Příloha 5
Dob 2008

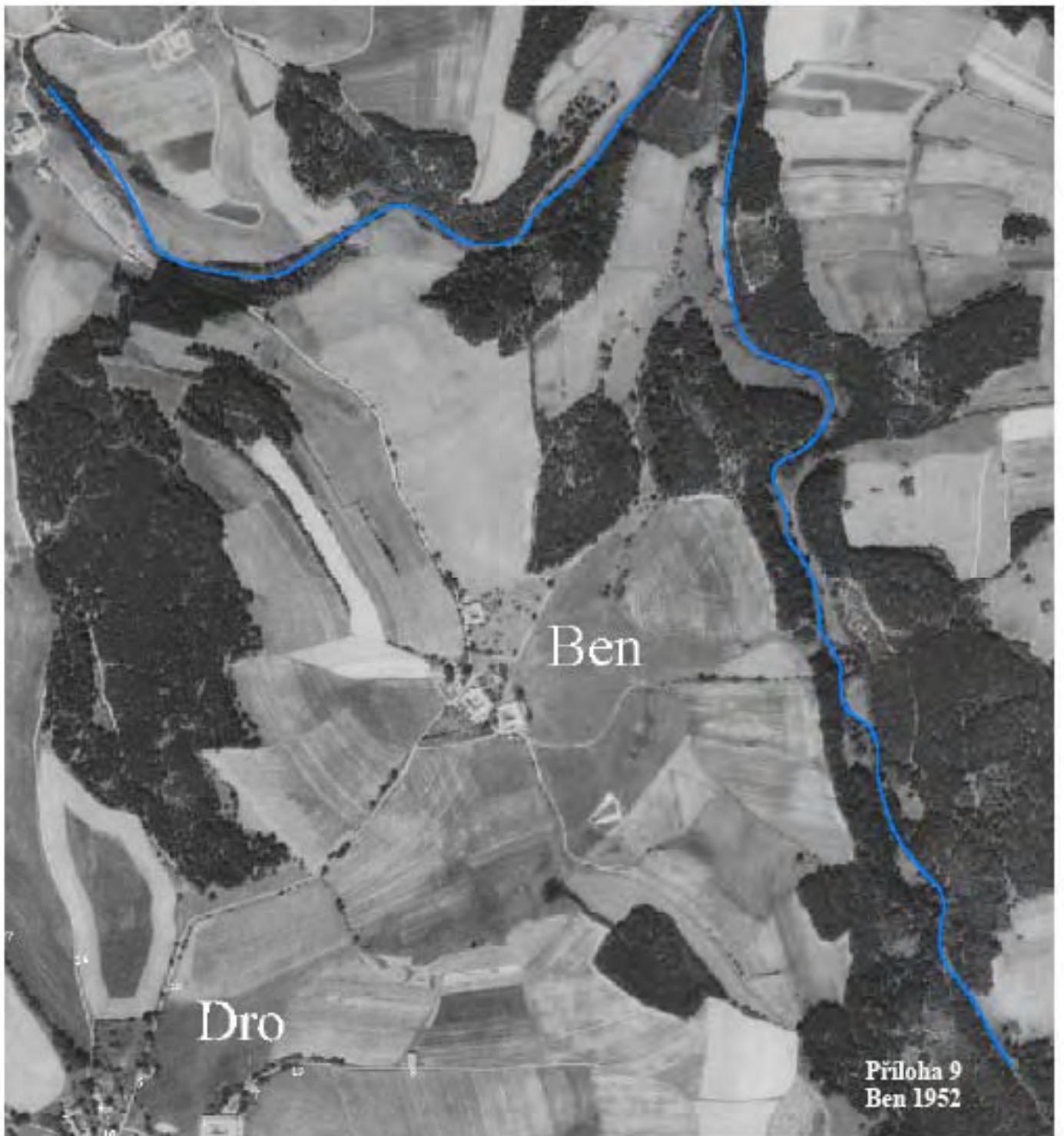
Příloha 6
Kvet 1949

Příloha 7
Dro, Ben 1826

Příloha 8
Ben 1949

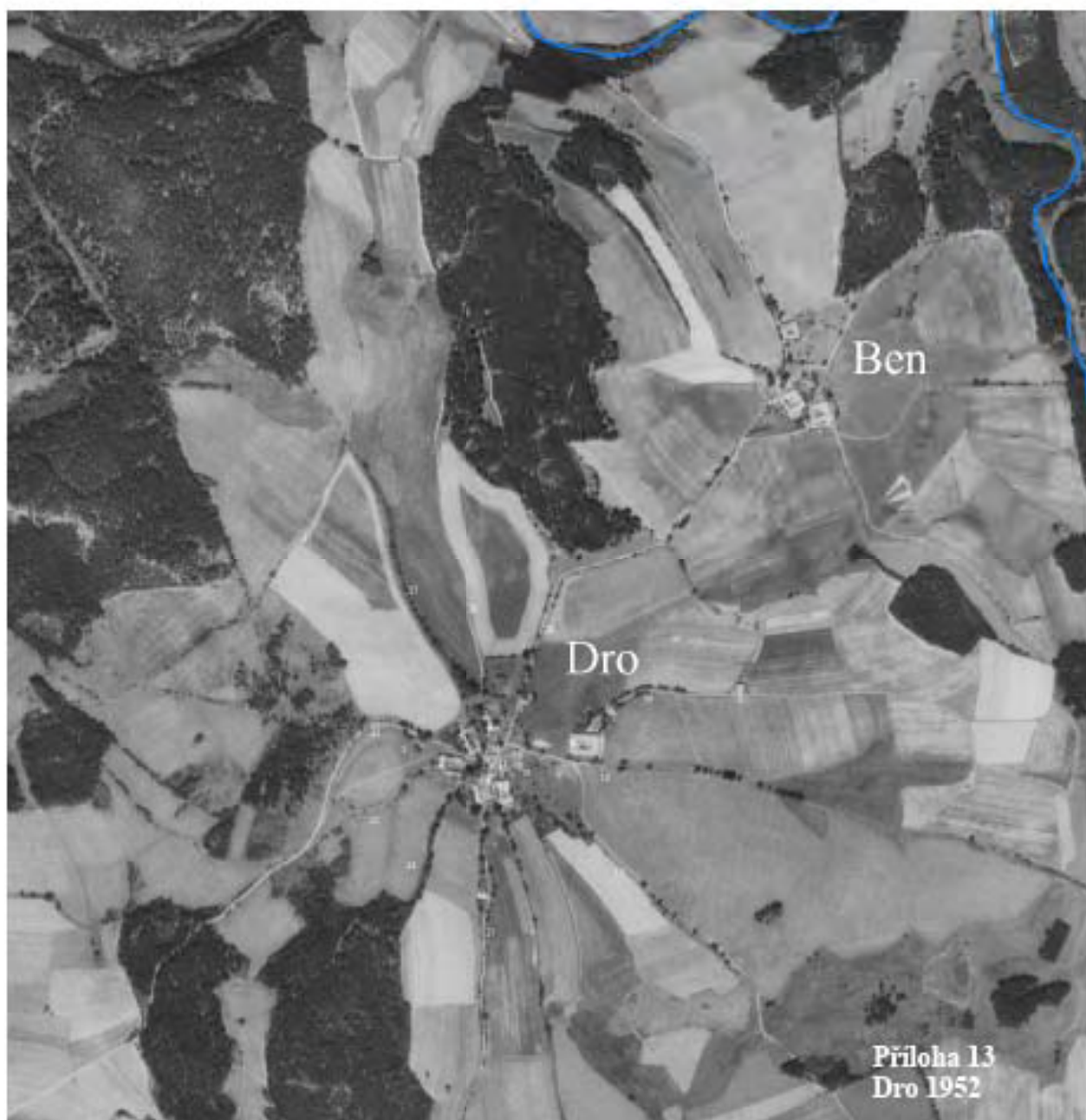

Příloha 11
Dro 1949

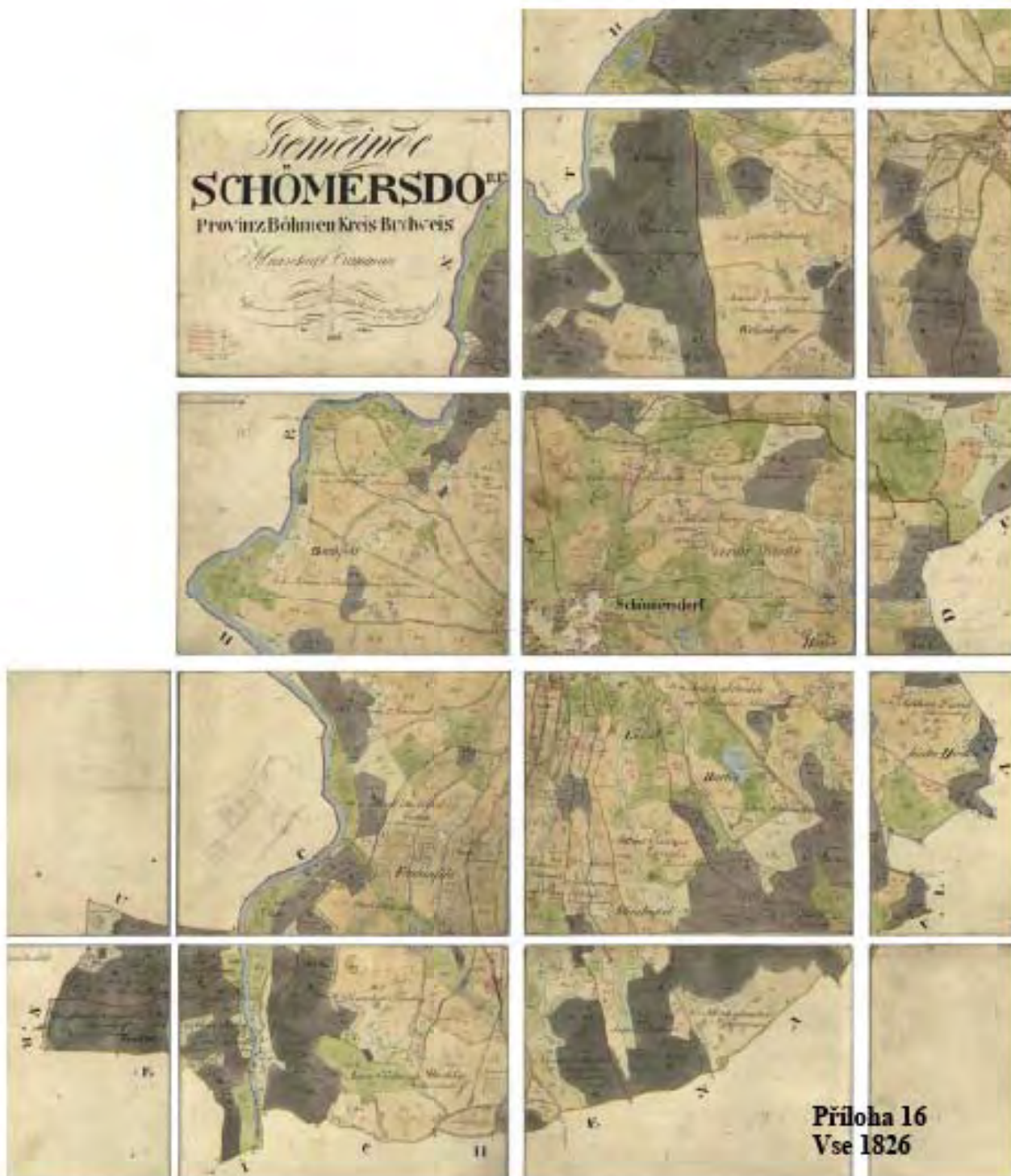
Příloha 12

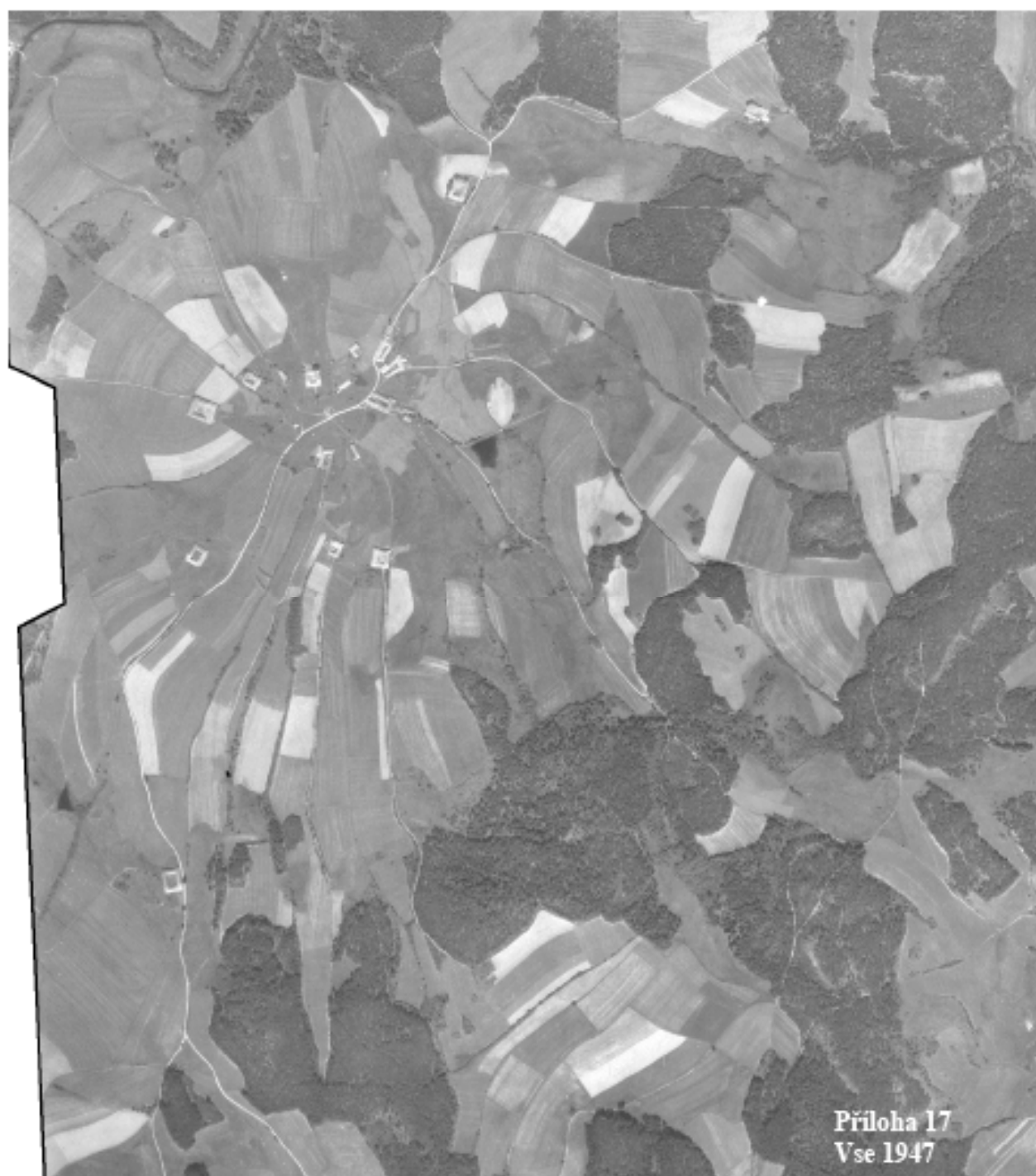

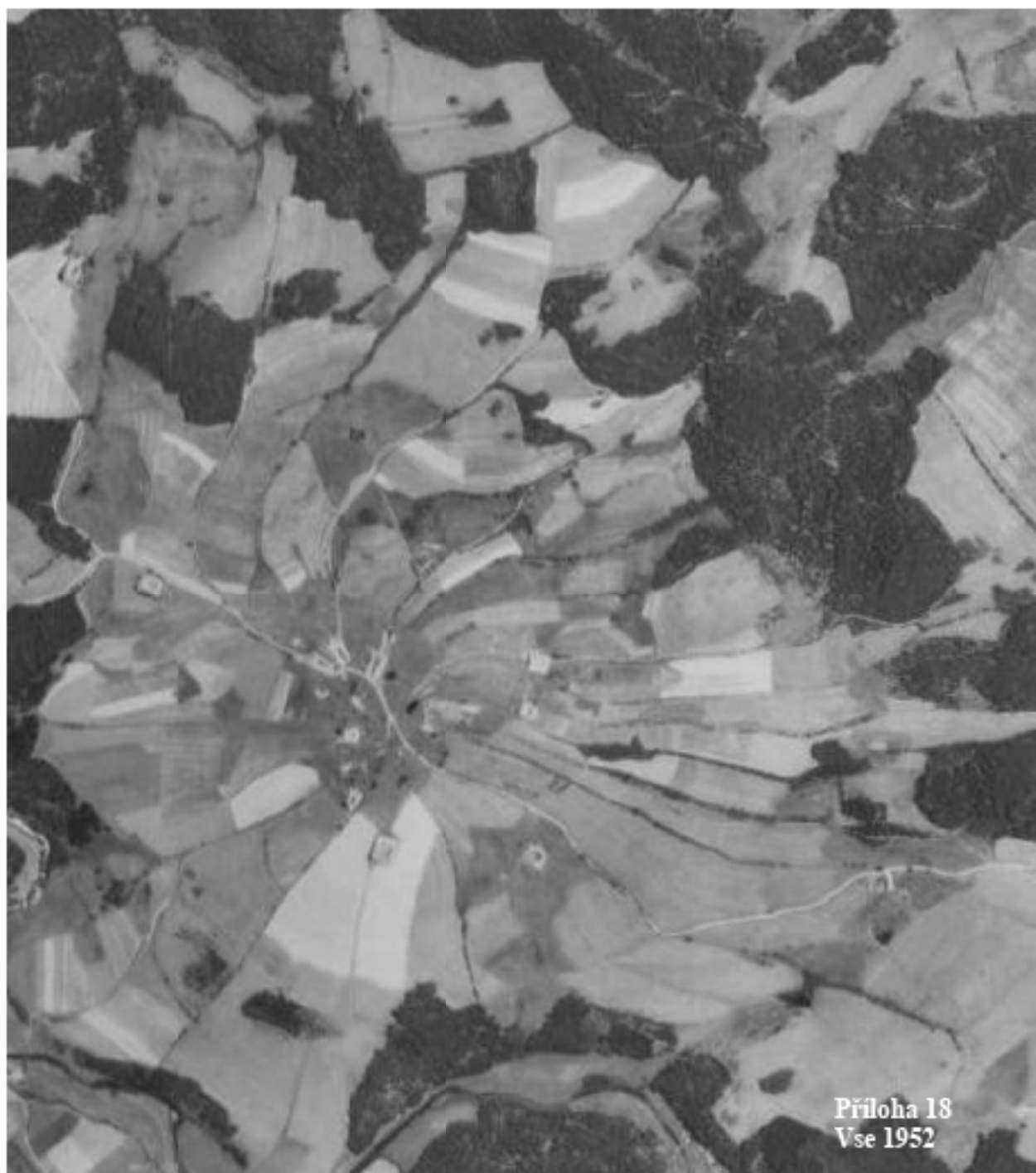
Příloha 15
Vše 1826

Příloha 16
Vse 1826

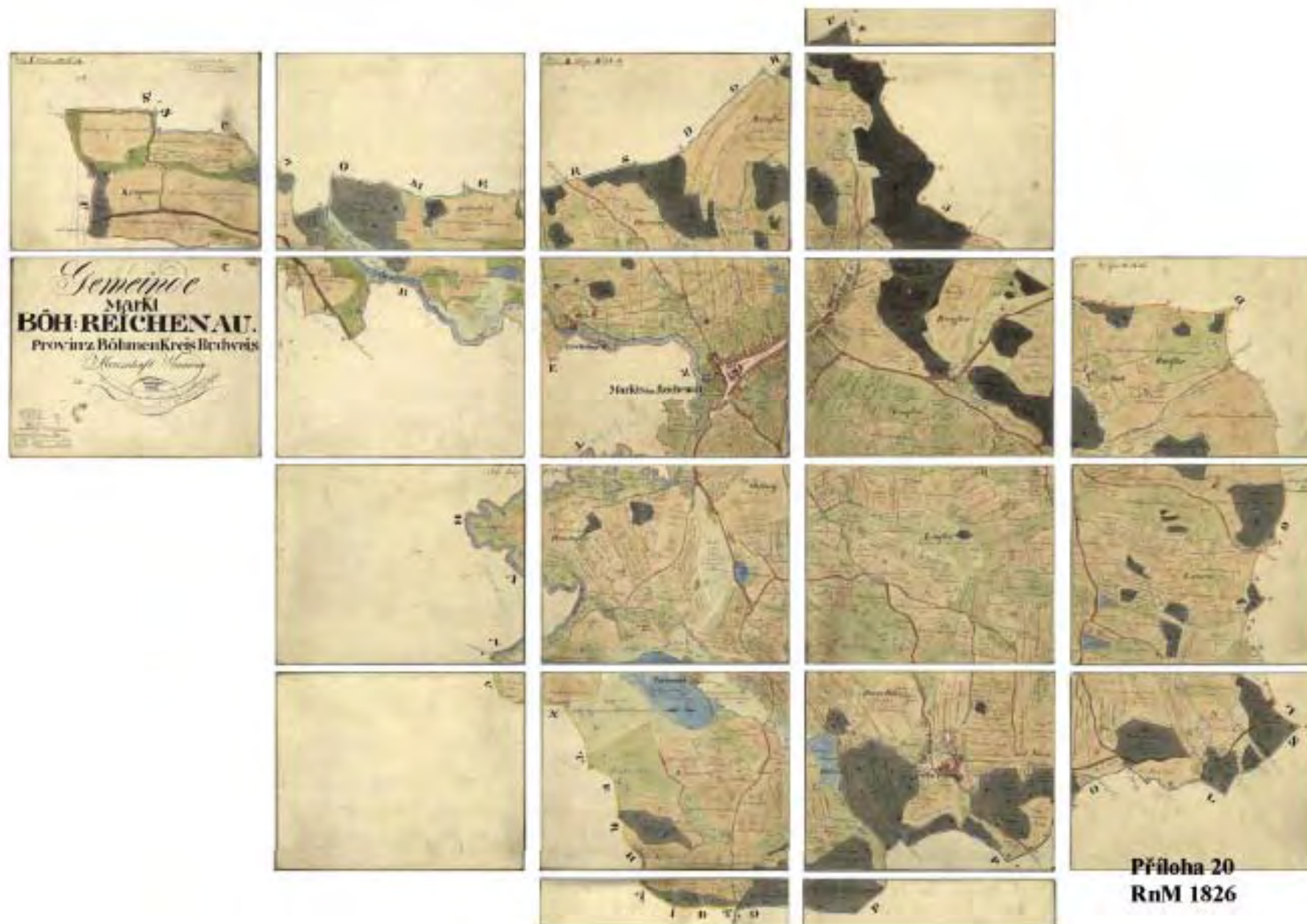
Příloha 17
Vše 1947

Příloha 18
Vše 1952

Příloha 19
Vše 2008

Příloha 20
RnM 1826

Příloha 21
RnM, UsvK 1967

Příloha 22
Úsvk 1967

Priloha 23
Mlad 1826

Příloha 25
Mlad 1949

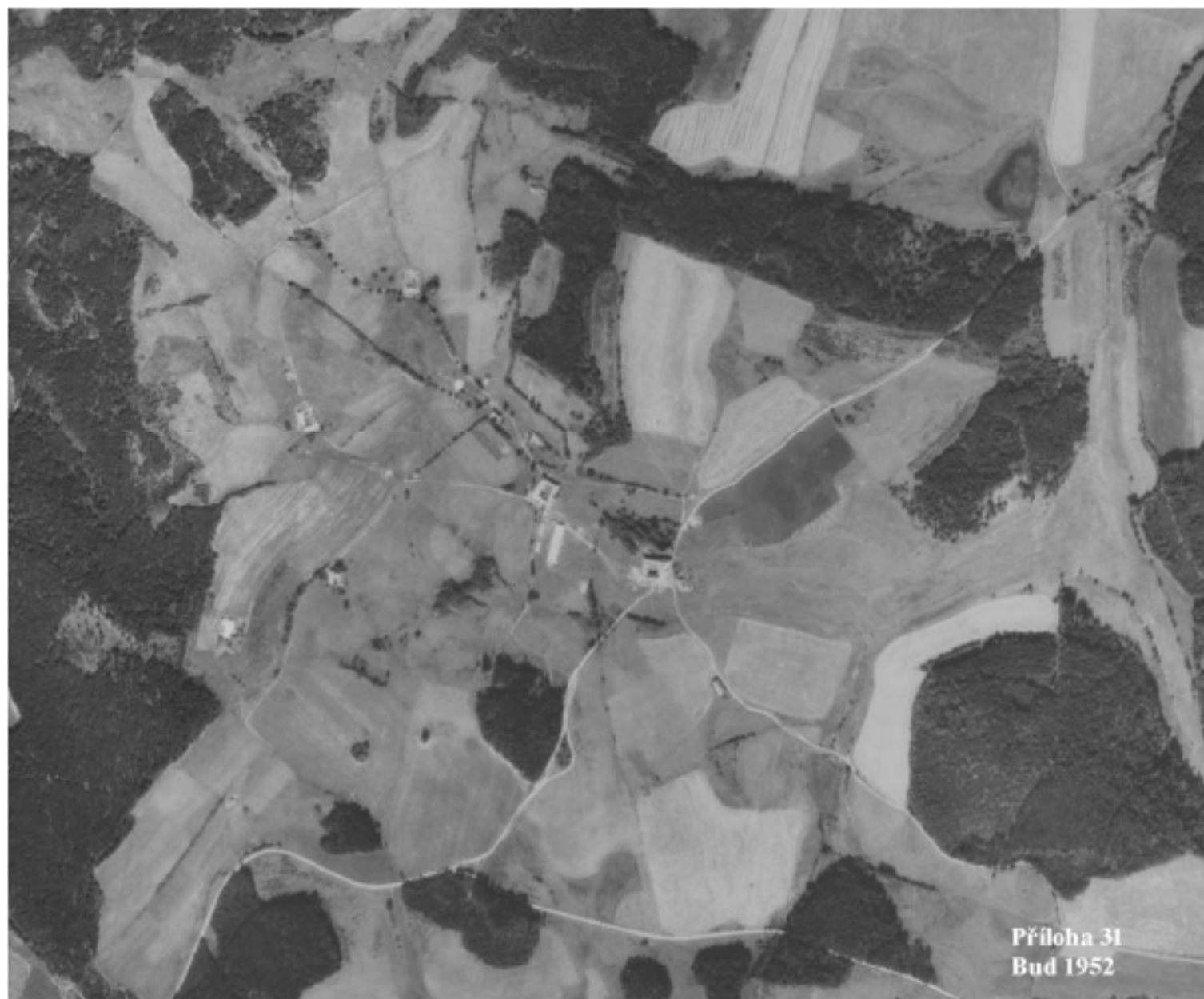
Příloha 27
Mlad 1958

Příloha 30
Bud 1949

Příloha 31
Bud 1952

Příloha 32
Bud 2008

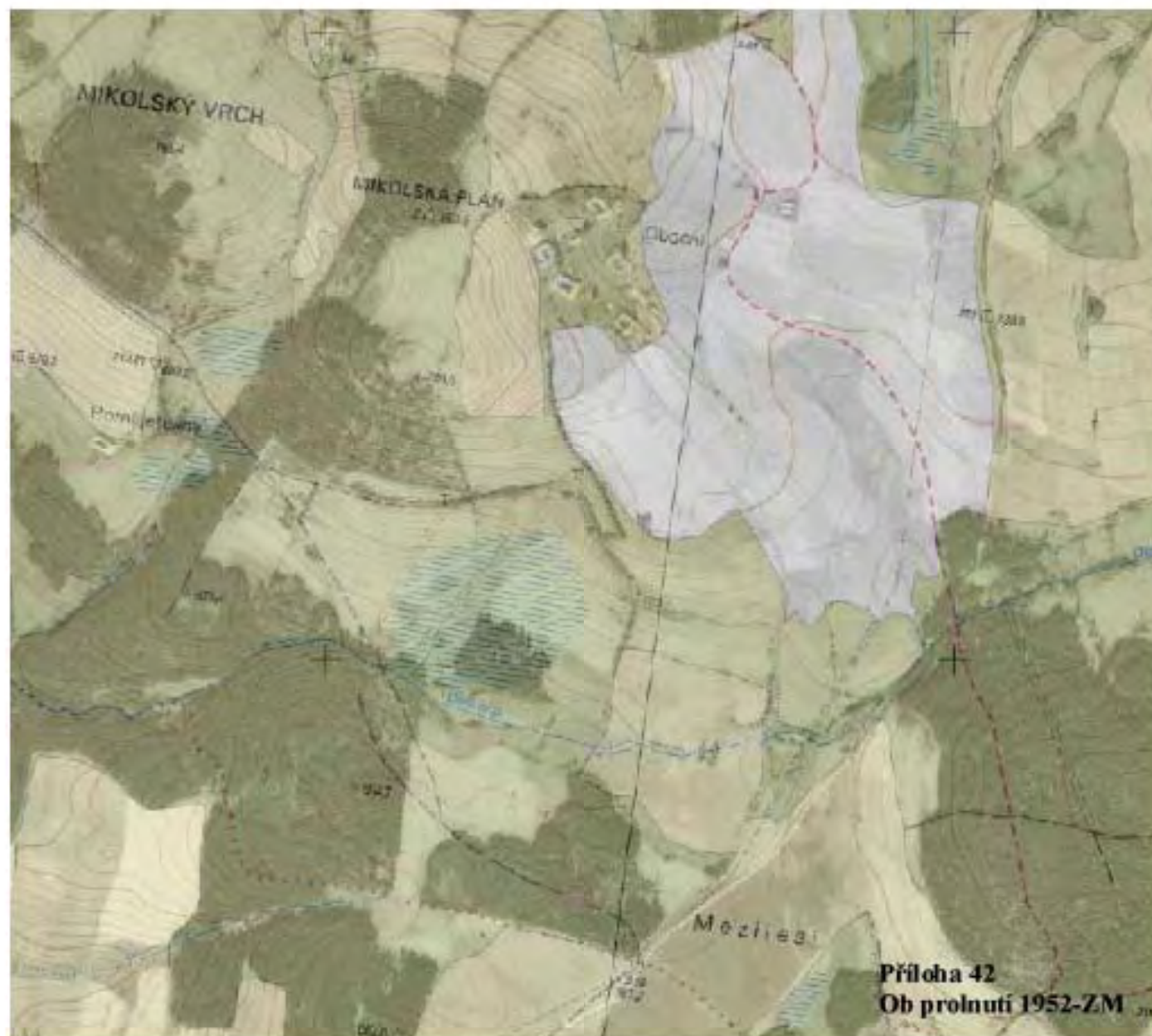

Příloha 40
Ob 1947

Příloha 41

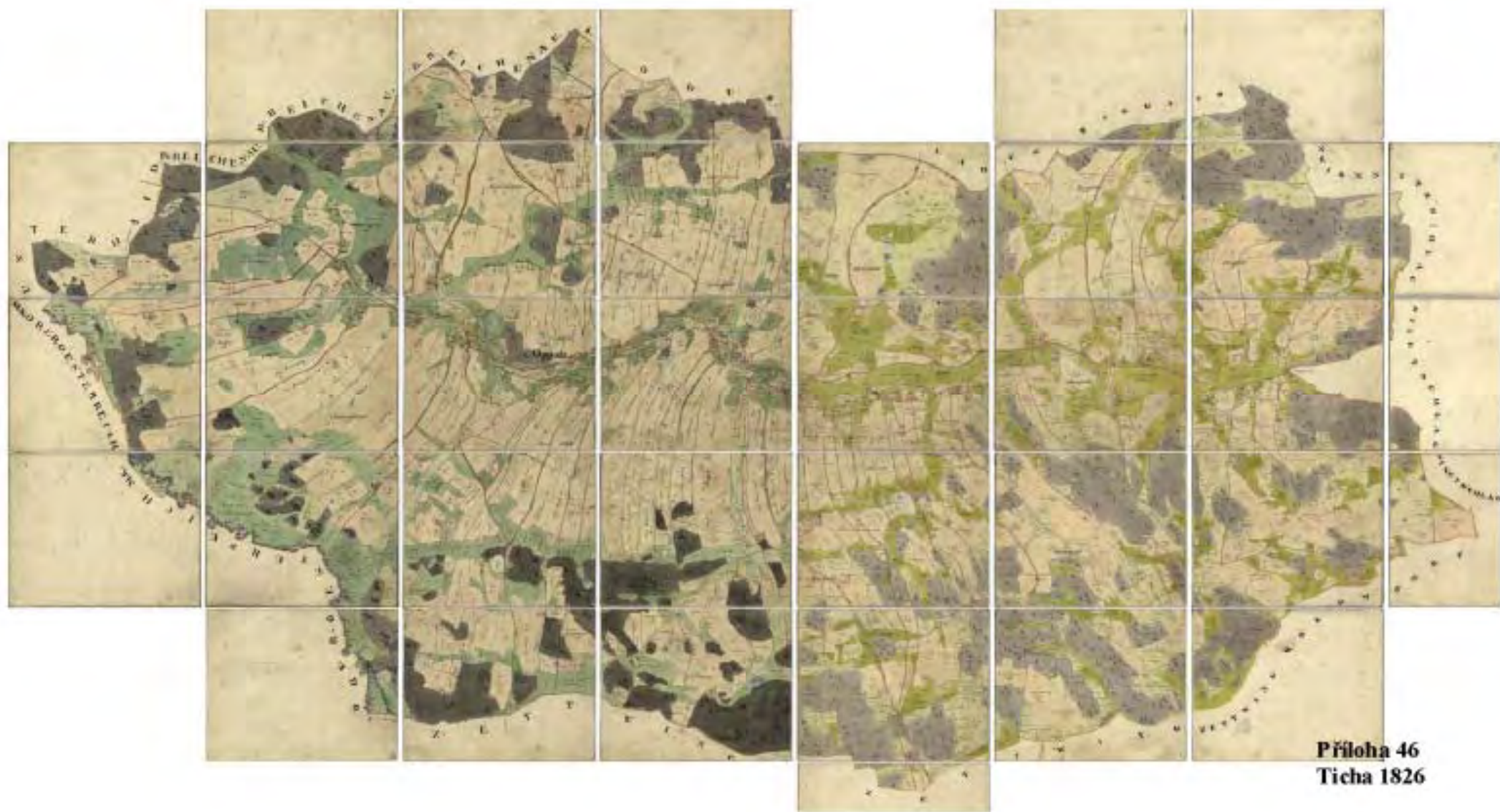

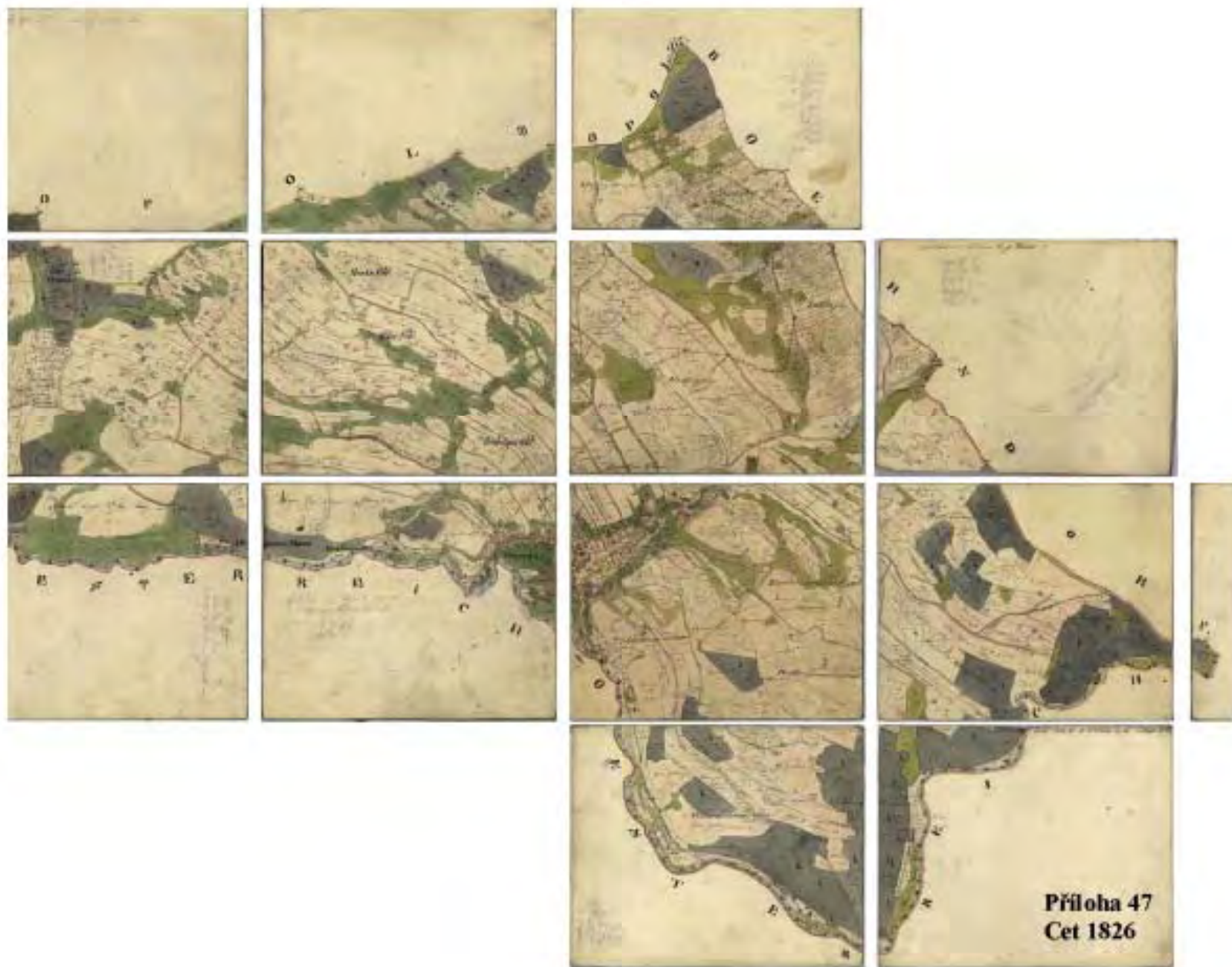

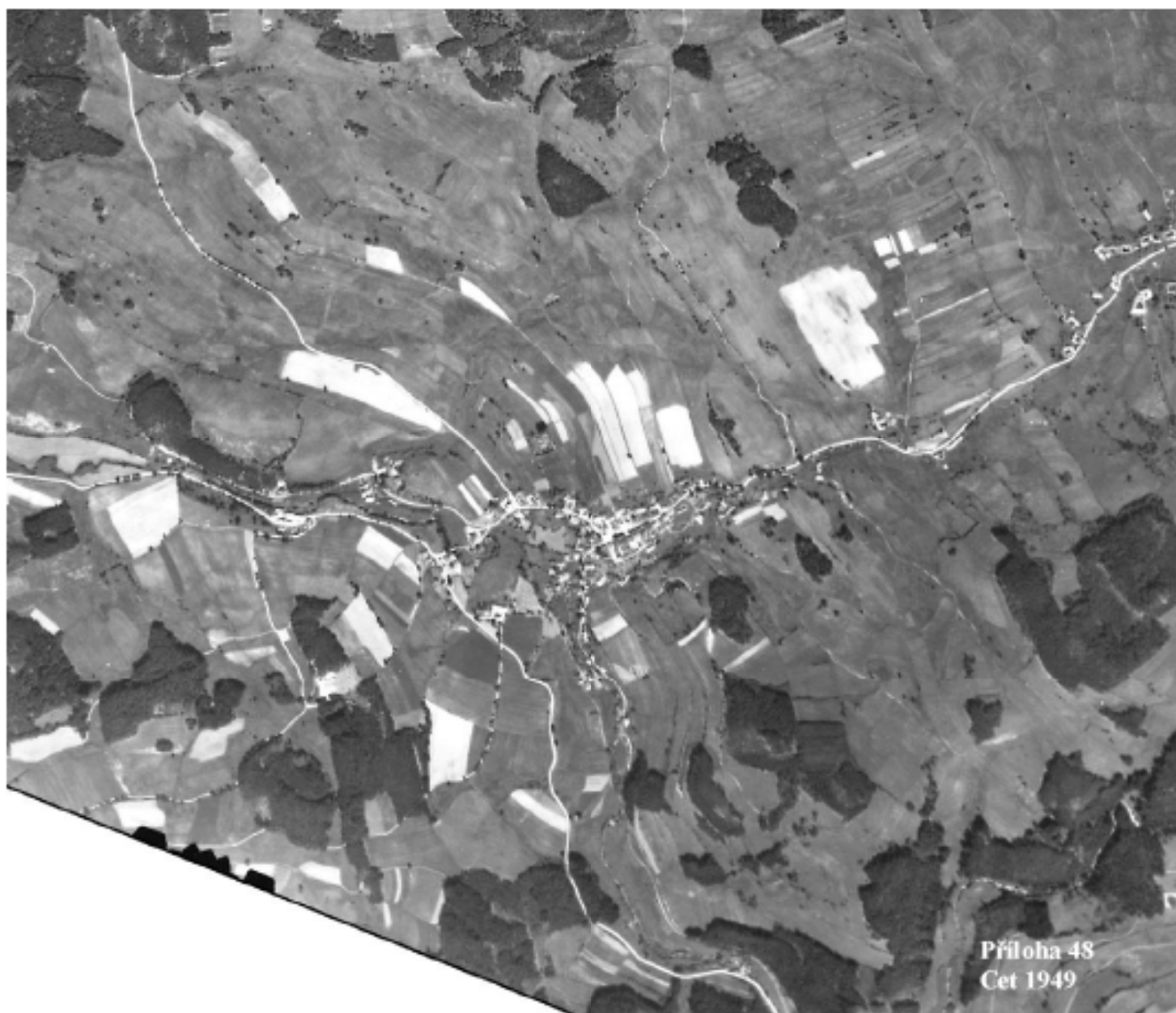
Príloha 44
Ob 1967

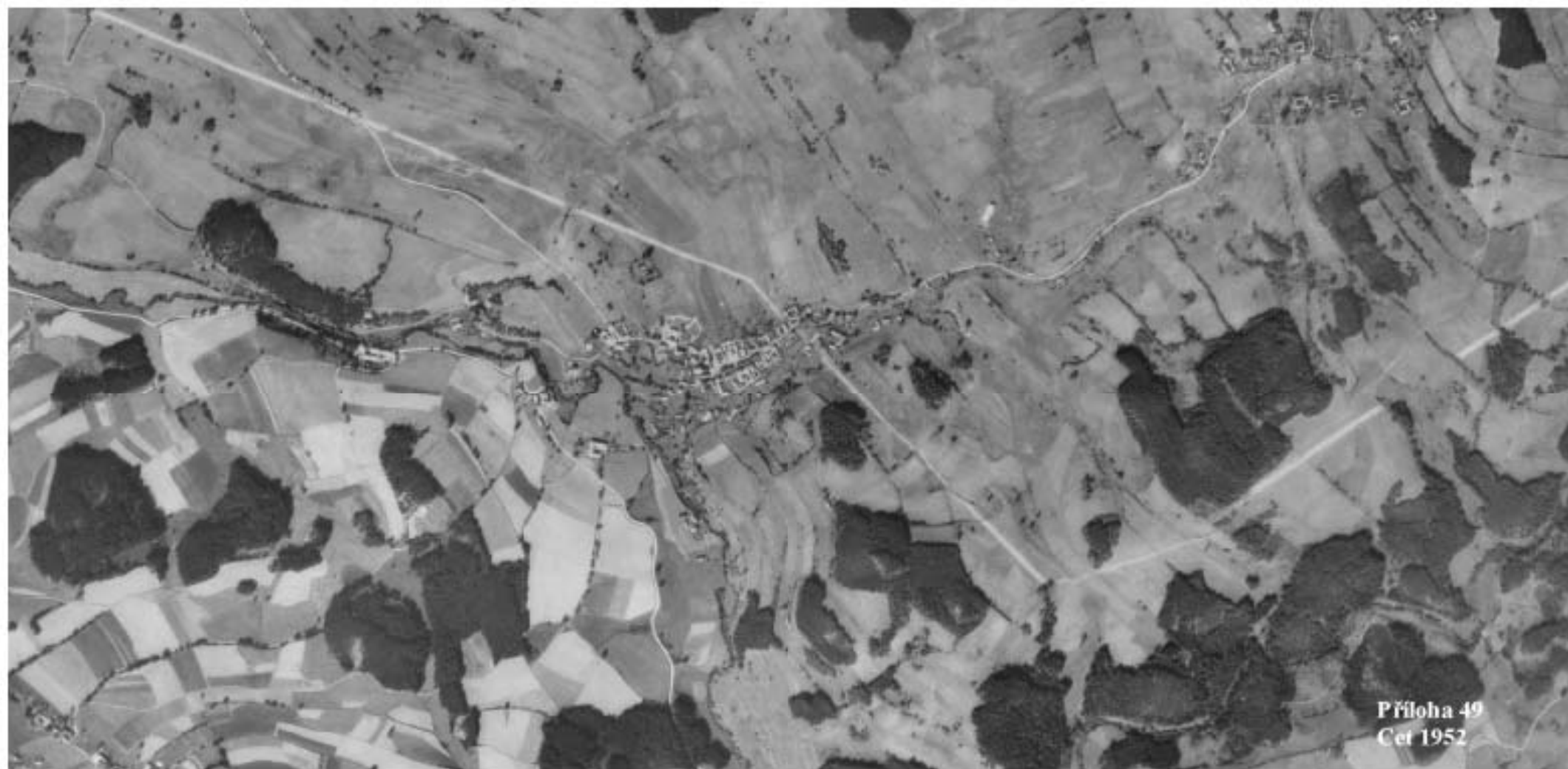

Příloha 46
Ticha 1826

Příloha 48

Příloha 49
Čet 1952

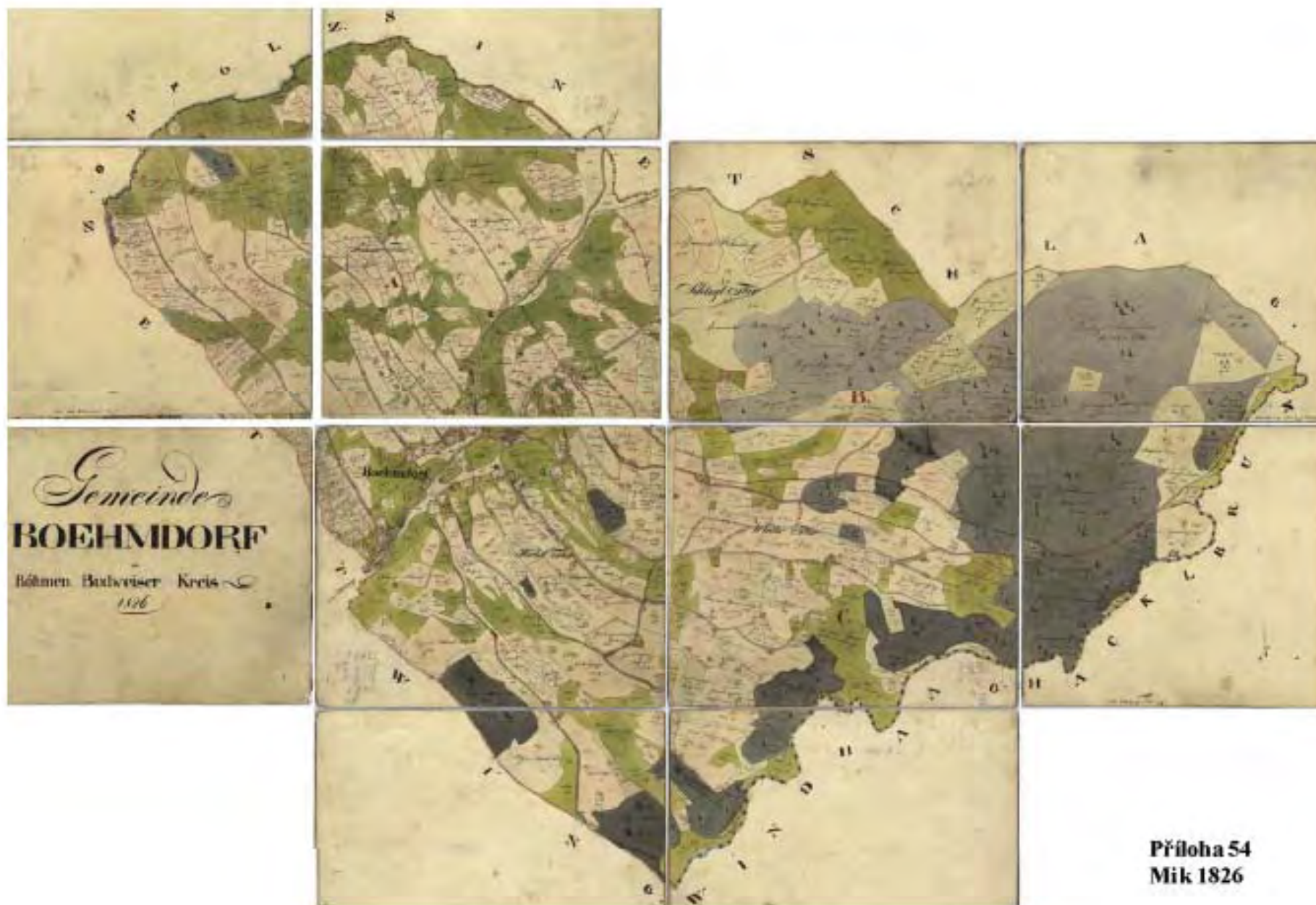

Příloha 51
Lhot 1949

Příloha 53
Lhot 2008

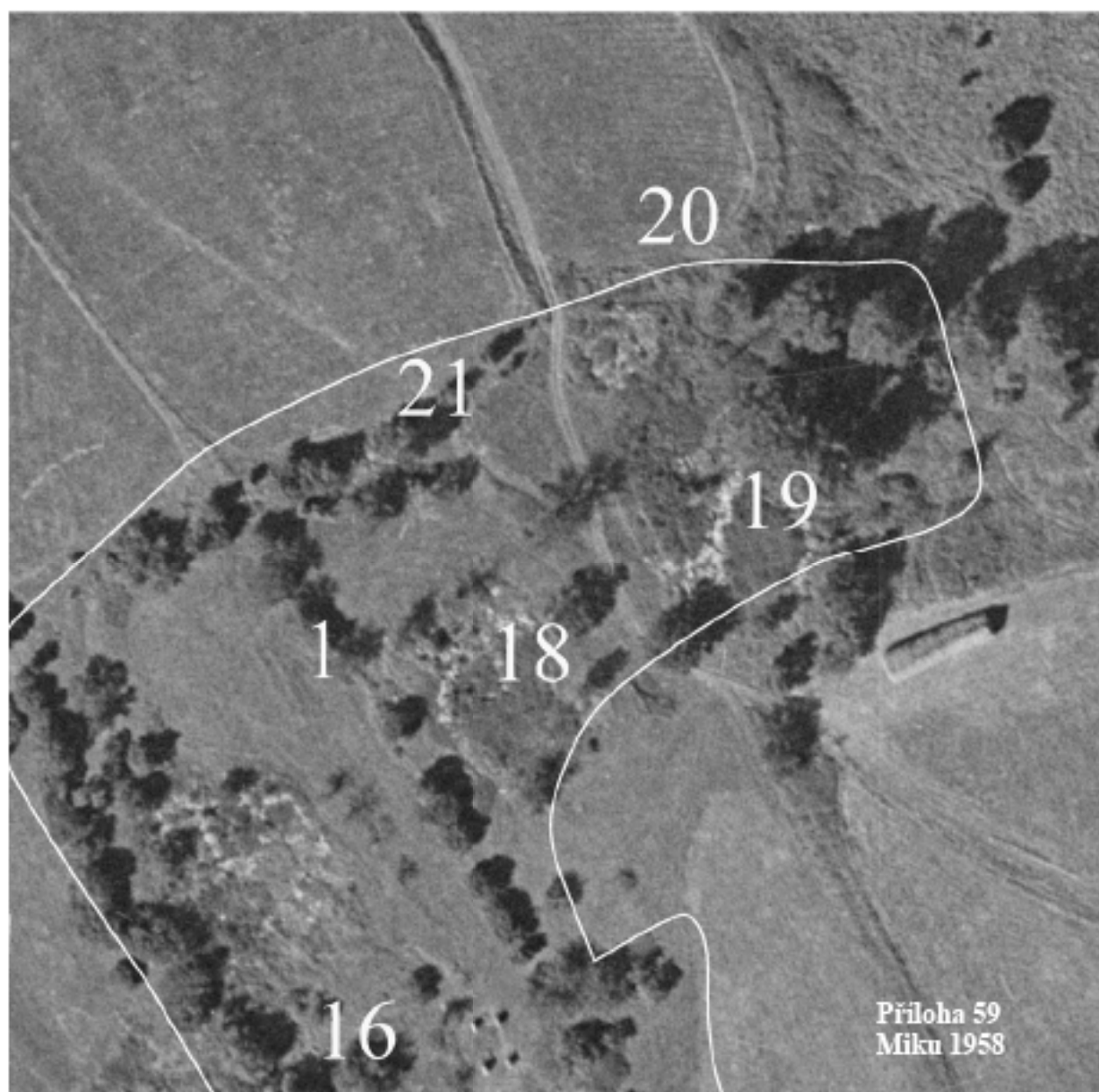

Příloha 55
Mikulov 1947

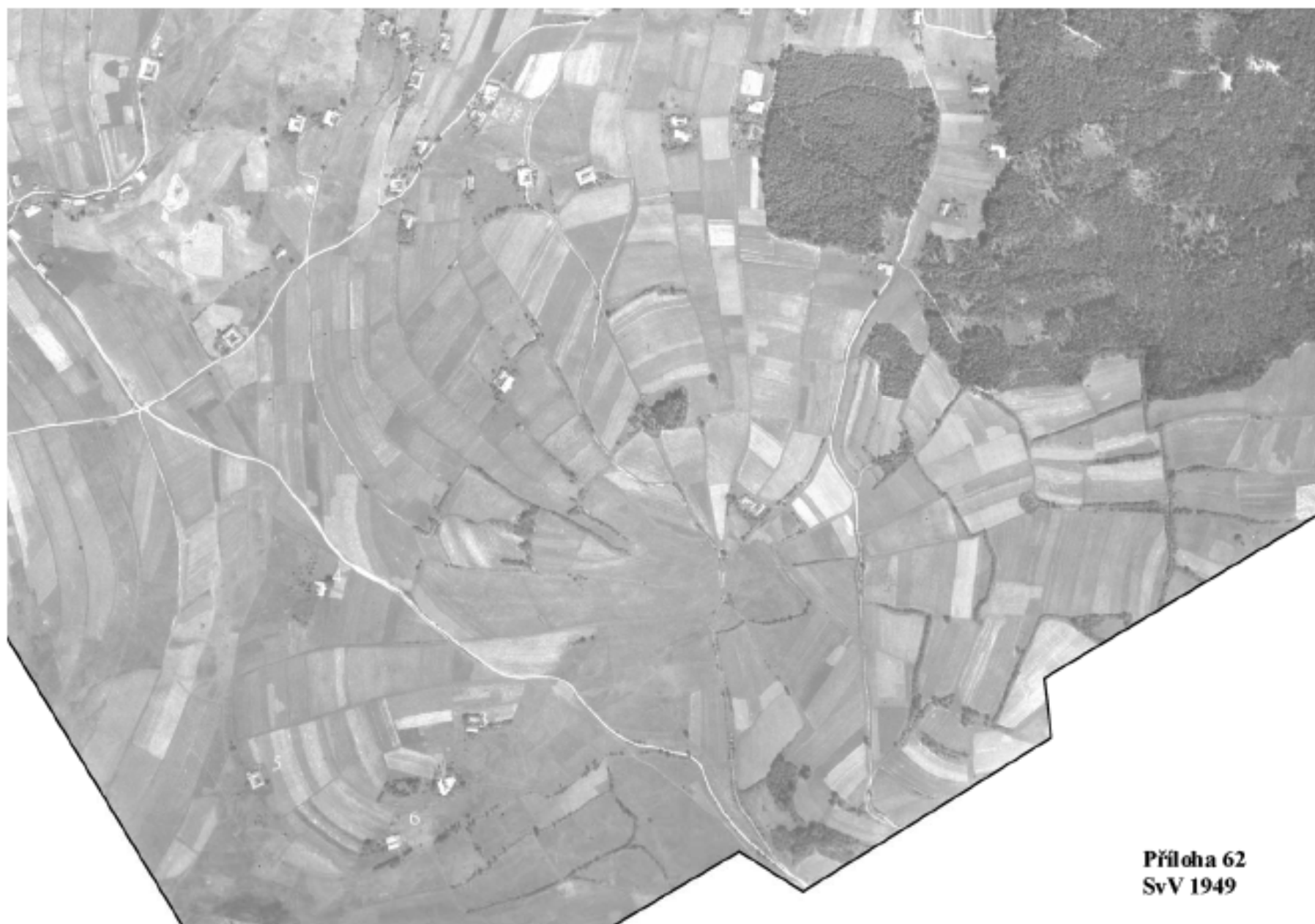

Příloha 62
SvV 1949

Priloha 63
SvV 1949

Kaplice, dne 6.XI.1945.

Prohlášení.

Níže podepsaní Češi potvrzují svými podpisy, že pan Josef B e n d a nar. 21.VIII.1904 v Černém Údolí, okres Kaplice, bytem v Jezkově č.4 choval se po celou dobu okupace vůči nám loyálně. Toto potvrzení platí i na jeho manželku Růženu Bendovou, nar. 13.III.1909 v Čes. Budějovicích.

František Svoboda
Jda Kieblerová

Kaplice 6
Kaplice čp. 65.

Marie Lehková

Kaplice č 425

Marie Klimešová

Kaplice 52.

Emelie Tomáš

Kaplice 58.

Olga Bláhová

Kaplice 71.

Marie Kubašková

Kaplice 281

Marie Klimešová

Kaplice 340.

Jan Janda

Jana Řihová Kaplice 204. Kaplice 217

okres Kaplice

Příloha 67
kopie dokumentu 1945

ADRESA:

*Benda Josef, Křižana,
Josef a Anula
Loučky - Jáchovč.*

Byl jste určen k odsunu do své vlasti (domá do Říže) a budete odtransportován dne *20. 3.* 1946 v *7* hodin do sběrného střediska v Kaplici.

Vezměte s sebou: 2 přikrývky - 4 soupravy prádla - 2 dobré pracovní obleky - 2 dobré pracovní boty - dobrý pracovní plášť (zimník) - misku, šálek a jídelní příbor - 2 ručníky a nůž - šicí potřeby (jehly a nitě) - potravinové lístky a úřední osobní průkazy a doklady.

Dále si můžete vzít s sebou předměty Vaší osobní potřeby, něco nezahazitelných potravin a podobné; všechny Vaše věci nesmí přesahovat celkovou váhu 50 kg na jednu osobu.

Veškeré šperky, cenné předměty, peníze a vkladní knížky (kromě markových platidel) si sepište a odevzdáte je v sáčku s Vaším jménem a adresou na shromaždišti.

Při odchodu z bytu jste povinen uzamknouti všechny vchody do místnosti, které obýváte nebo v nichž provozujete živnost klíči, které opatříte lepenkovým štítkem s Vaším jménem a adresou a odevzdáte na shromaždišti.

Klíčové otvory přelepte připojenými papírovými páskami tak, aby dveře nemohly být otevřeny bez porušení pásky. Na pásky se hlava rodiny vlastnoručně podepíše.

Důrazně upozorňují, že nic z Vašeho majetku nesmí být prodáno, ani darováno, půjčeno nebo zcizeno.

Neuposlechnutí těchto příkazů se trestá.

Z příkazu Okresní správní komise:

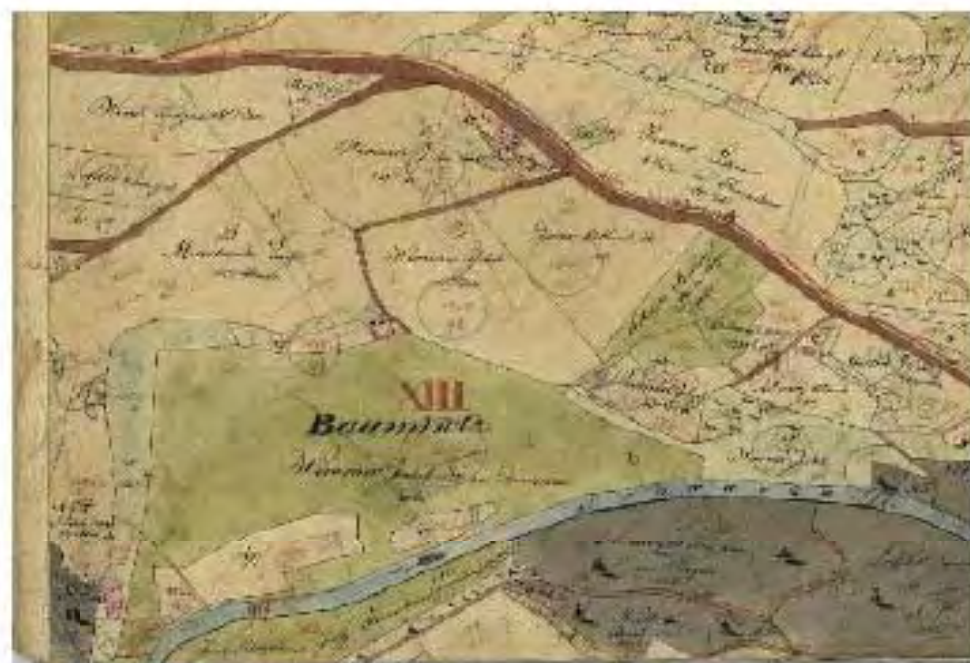
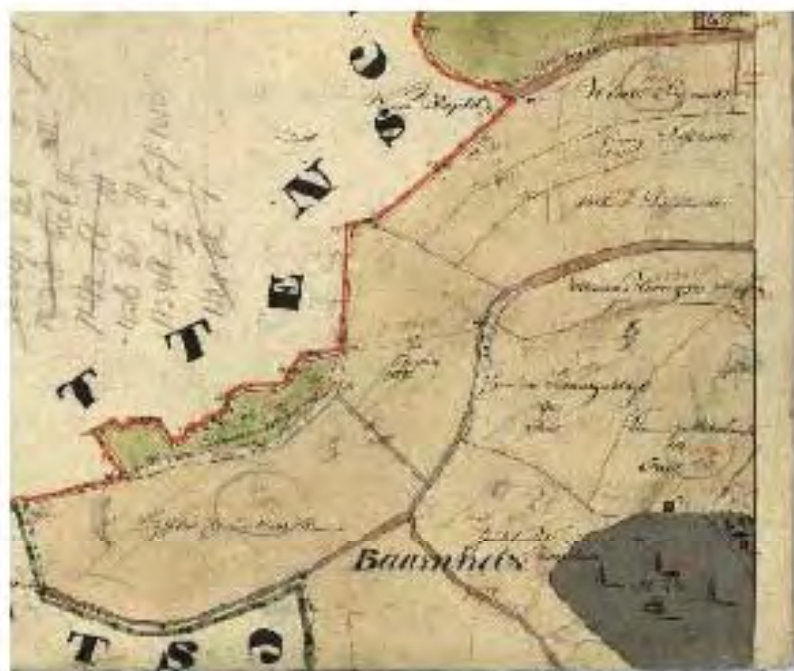
V případě, že nerozumíte česky, poslouží Vám vedlejší překlad.

Im Falle, daß Sie nicht tschechisch verstehen, steht Ihnen die neben angeführte

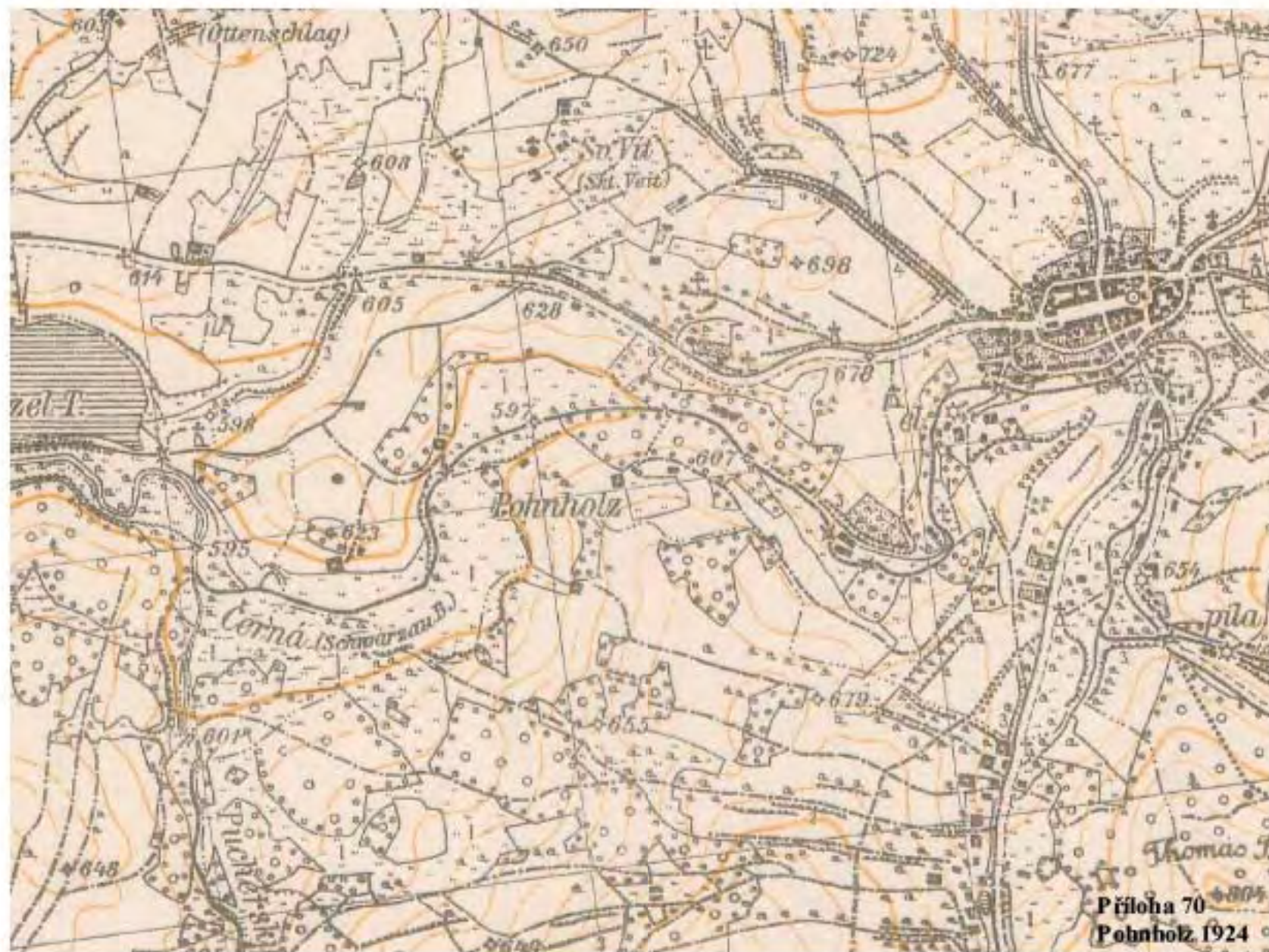
Uebersetzung zur Verfügung.

3439

Příloha 68
kopie dokumentu 1946

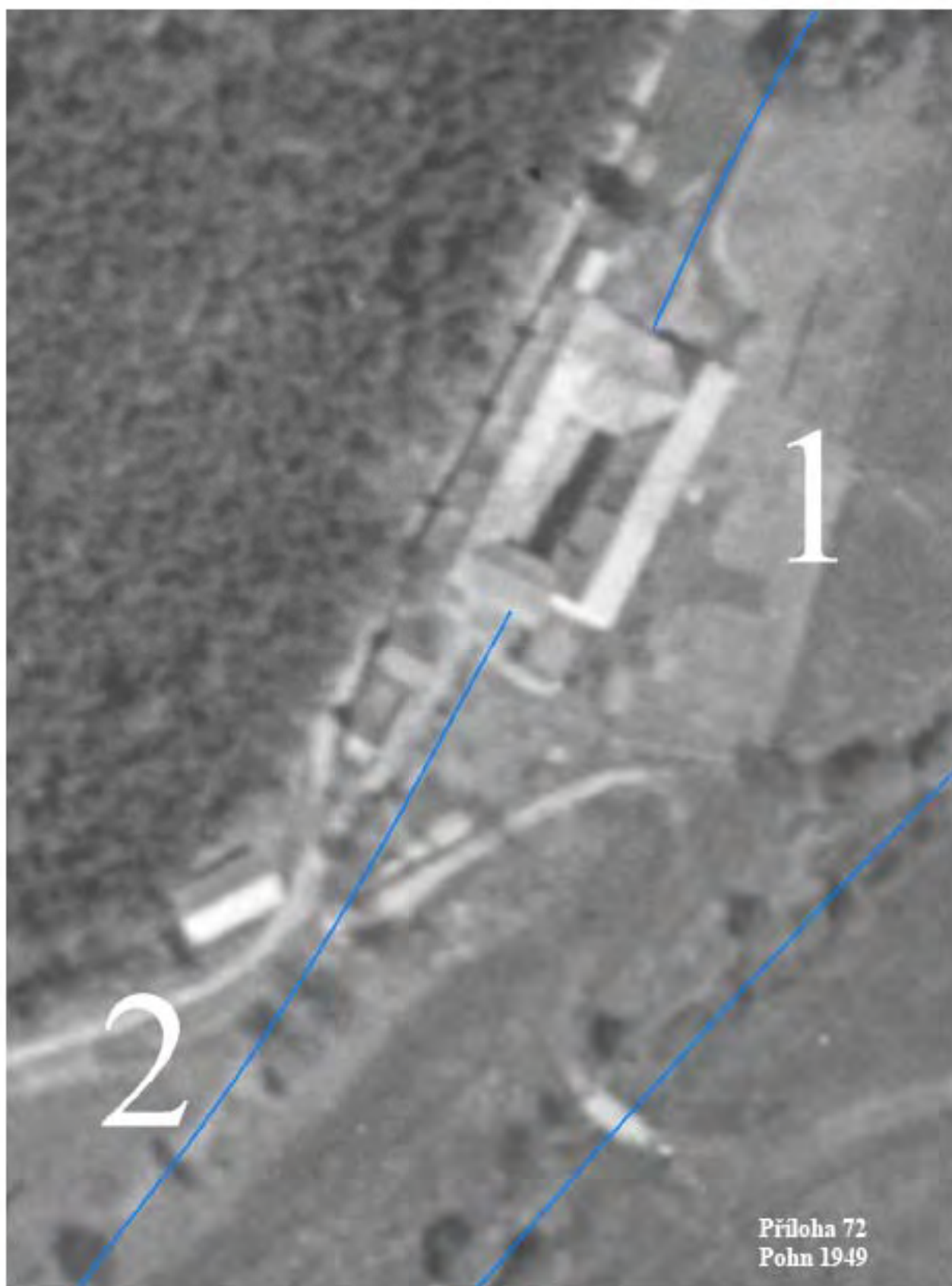

Příloha 69
Pohn 1826

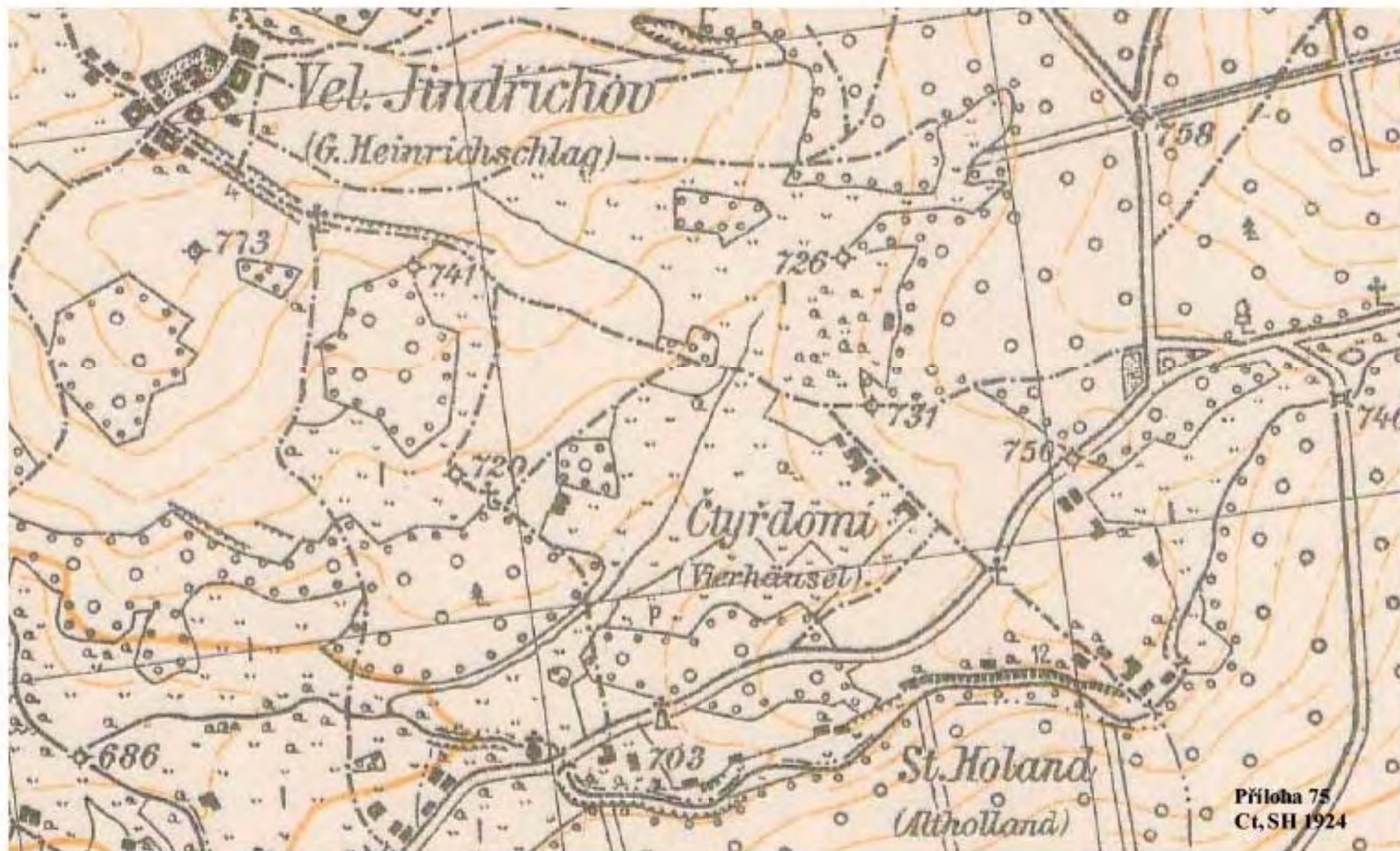
Příloha 71
Palm 1949

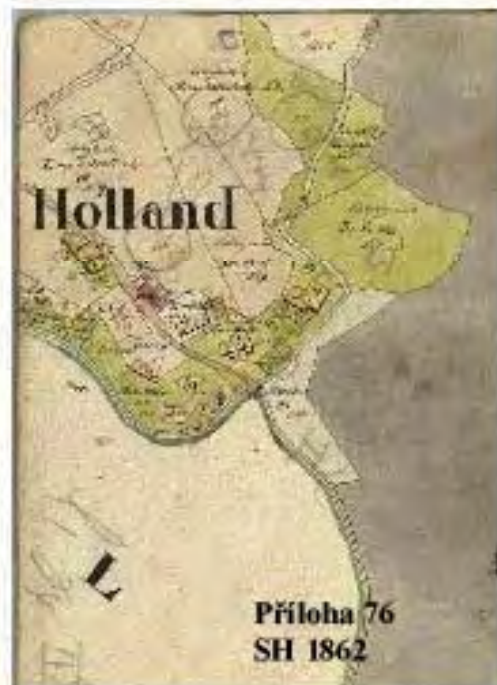
Příloha 72
Pohn 1949

Příloha 75
Čl. SH 1924

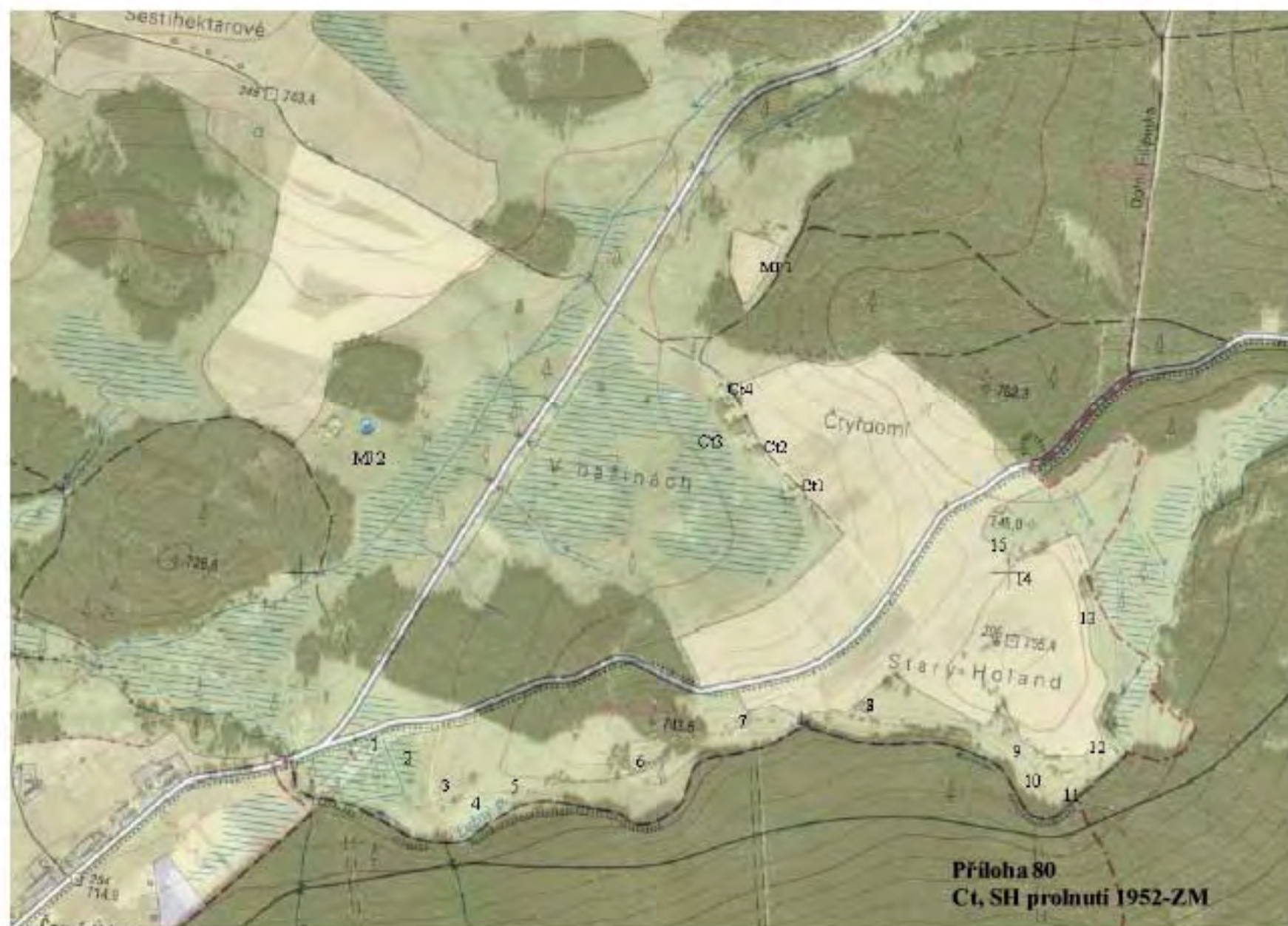

Příloha 77
Ct, SH 1947

Příloha 79
Ct. SH 1952

Příloha 83

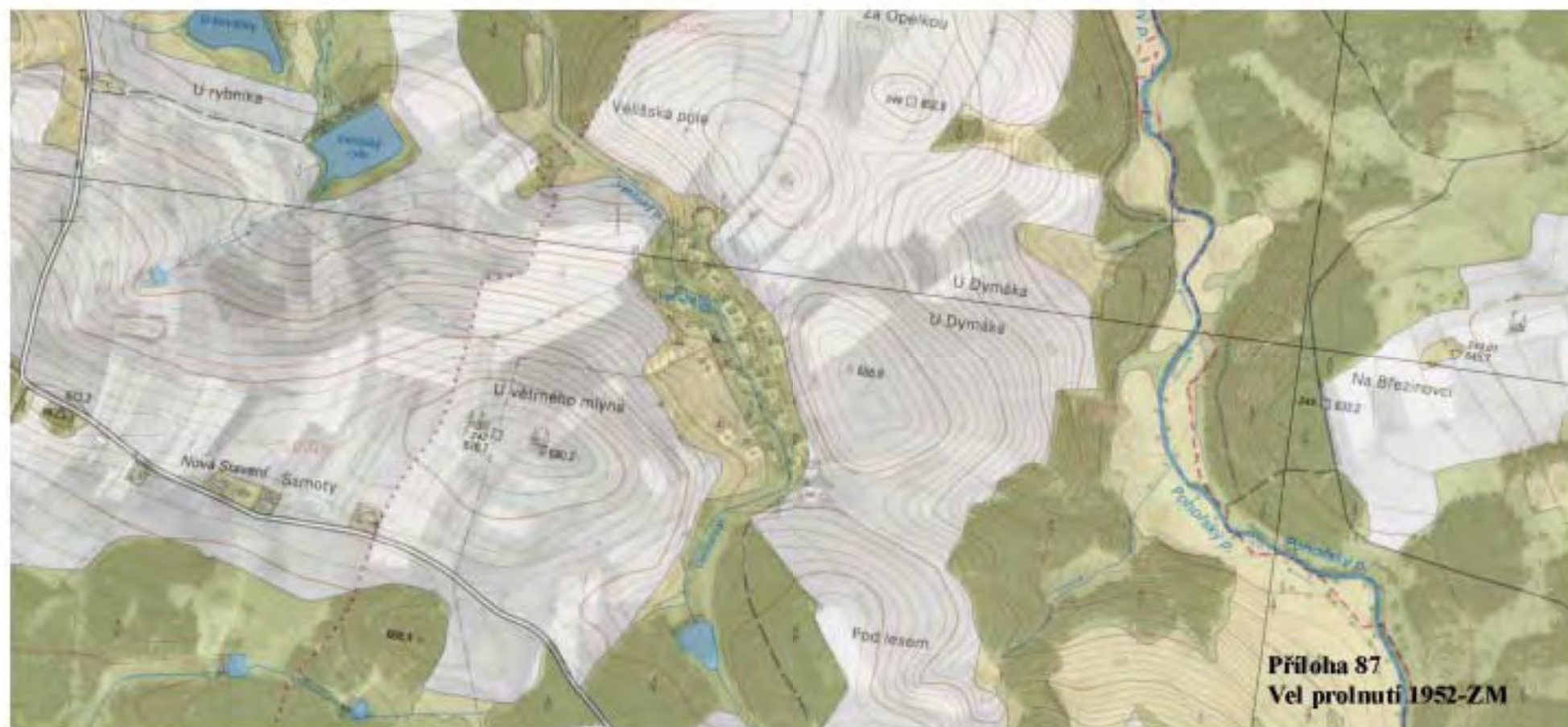

Priloha 84
Vel 1826

Příloha 85
Vel 1949

Příloha 88
Vel 1958

Příloha 89
Vel 1967

Příloha 93
HM plán 1800

Příloha 95
HM 1952

Příloha 98
Hod 1947

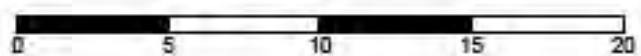
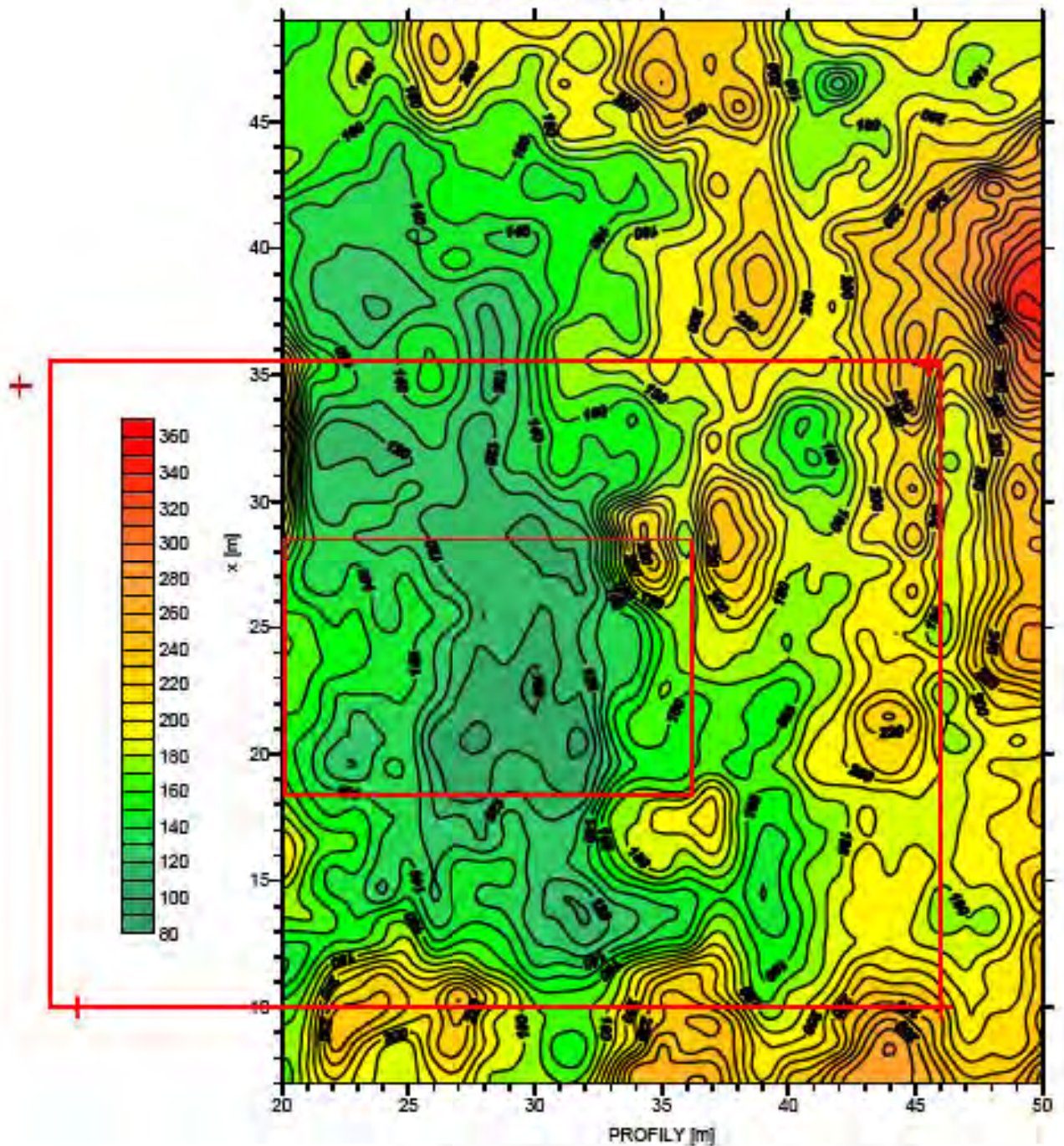

HODONICE (okres Český Krumlov)
SYMETRICKÉ ODPOROVÉ PROFILOVÁNÍ
MAPA IZOLINIÍ ρ_z (ohmm)

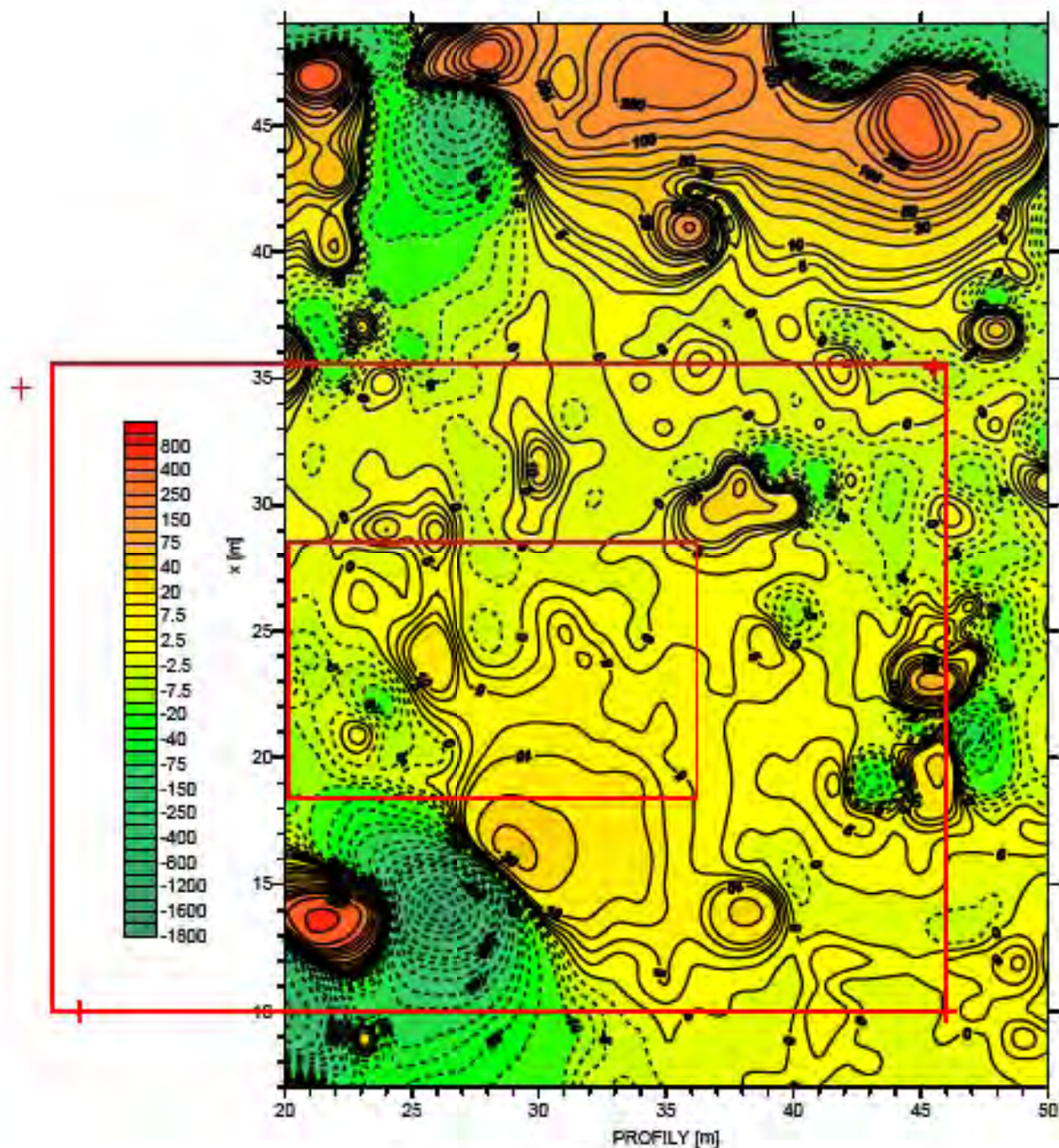
↗ S
A1M1N1B

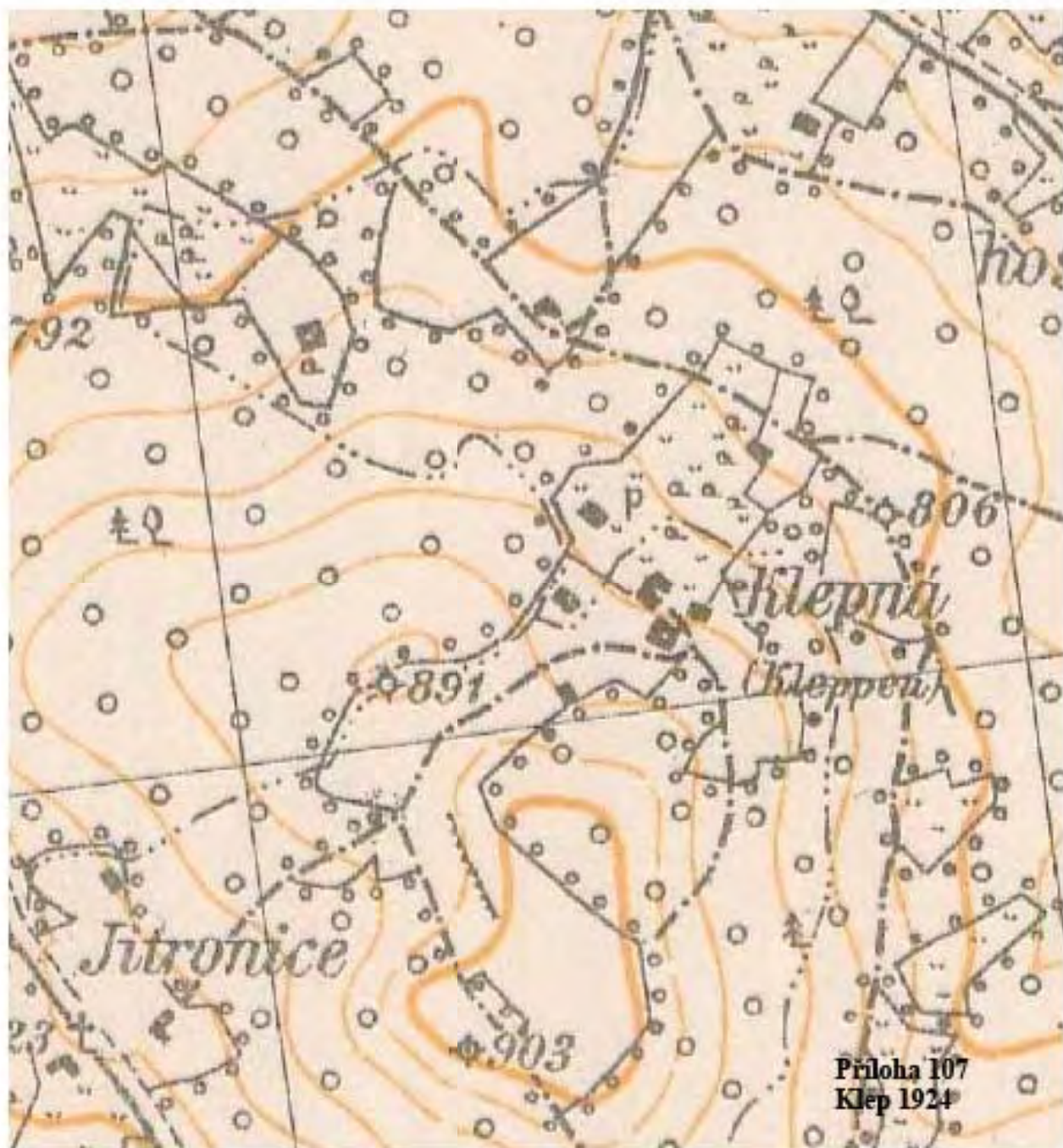
Příloha 105
Hod odporové měření

HODONICE (okres Český Krumlov)

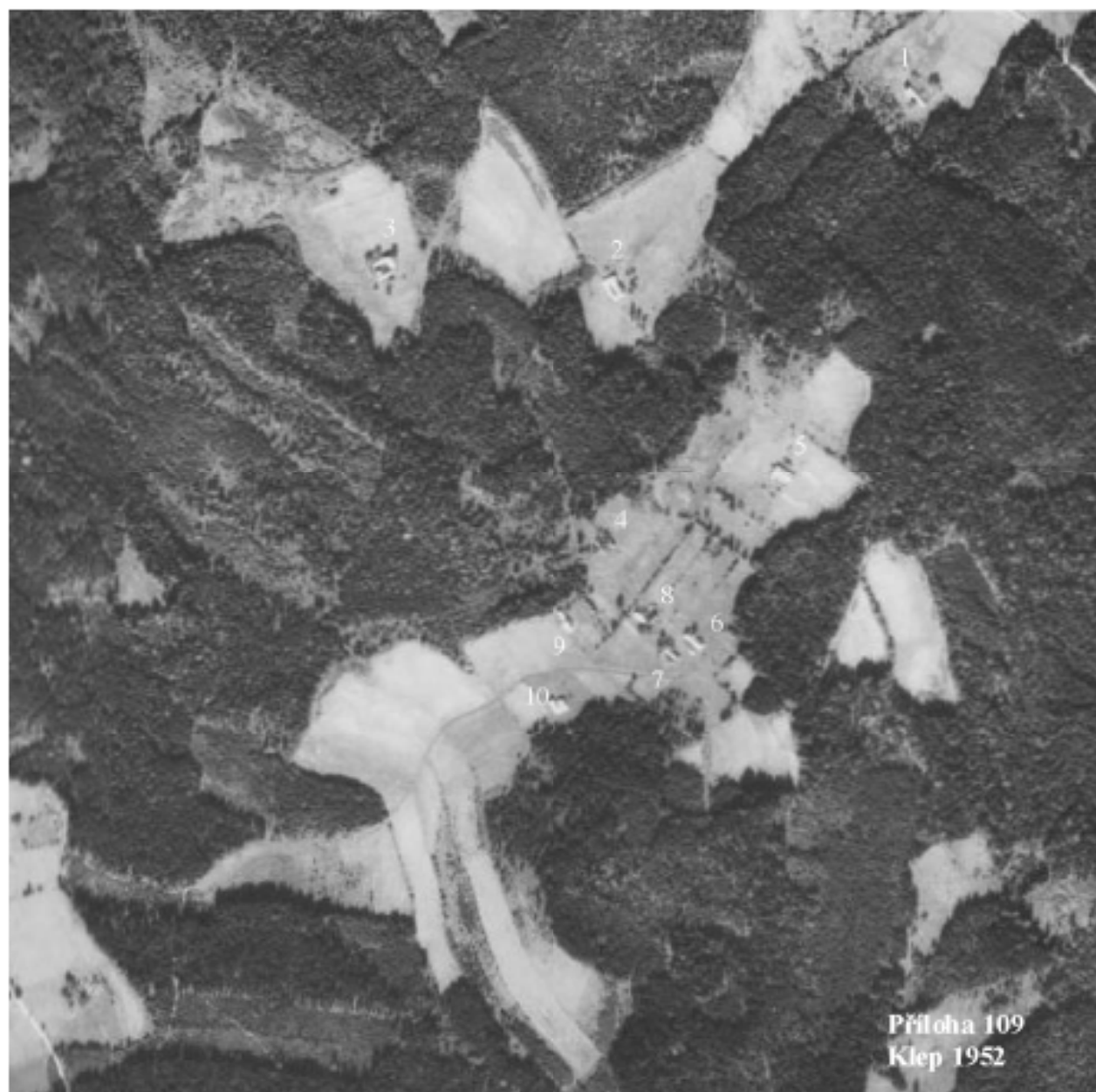
MAGNETOMETRIE
MAPA IZOLINIÍ ΔT (nT)

Příloha 106
Hod magnetometrie

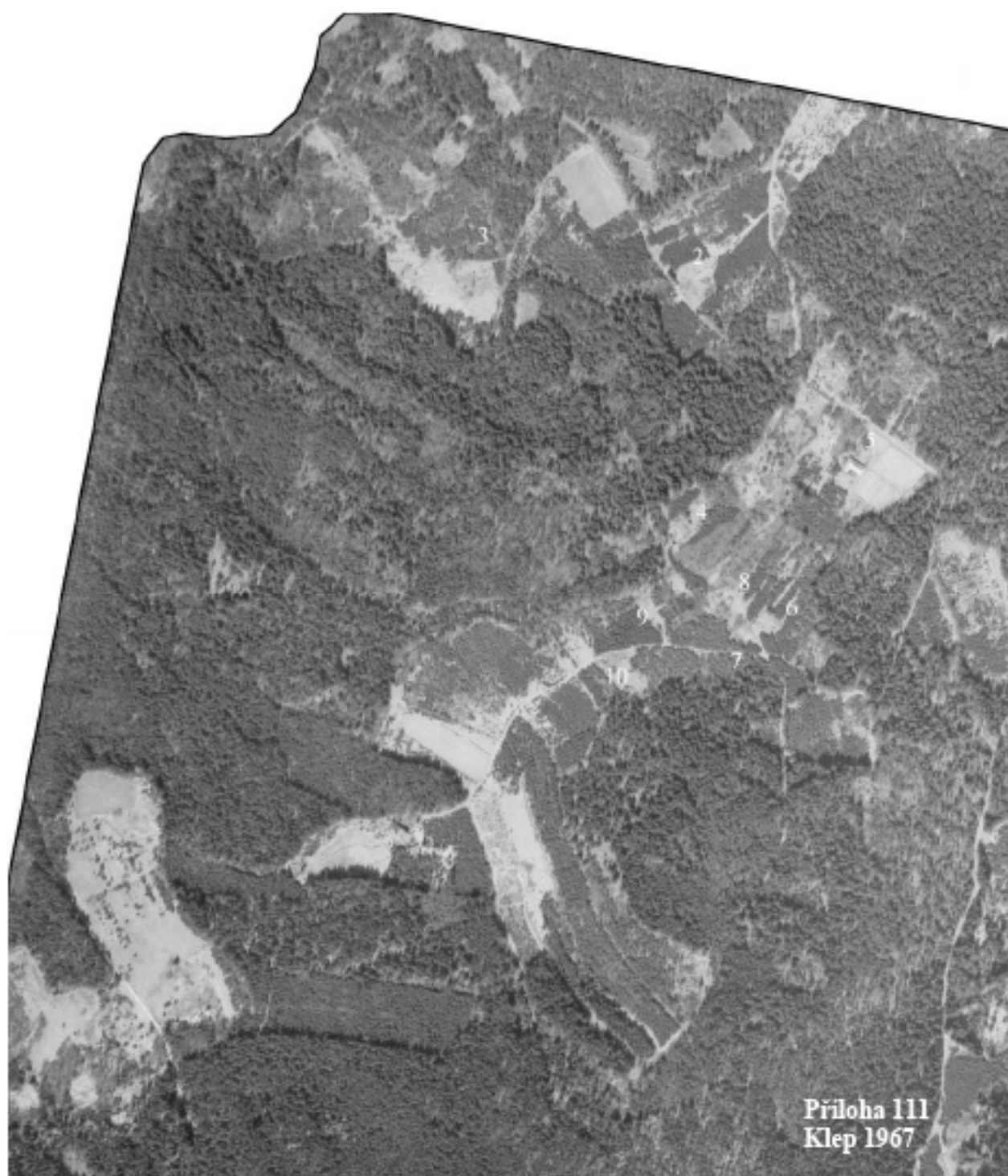

Příloha 109
Klep 1952

Príloha 110
Klep 1958

Priloha 111
Klep 1967

Příloha 113
Pol 1947

Příloha 114
Pol 1952

Příloha 115
Pol 1958

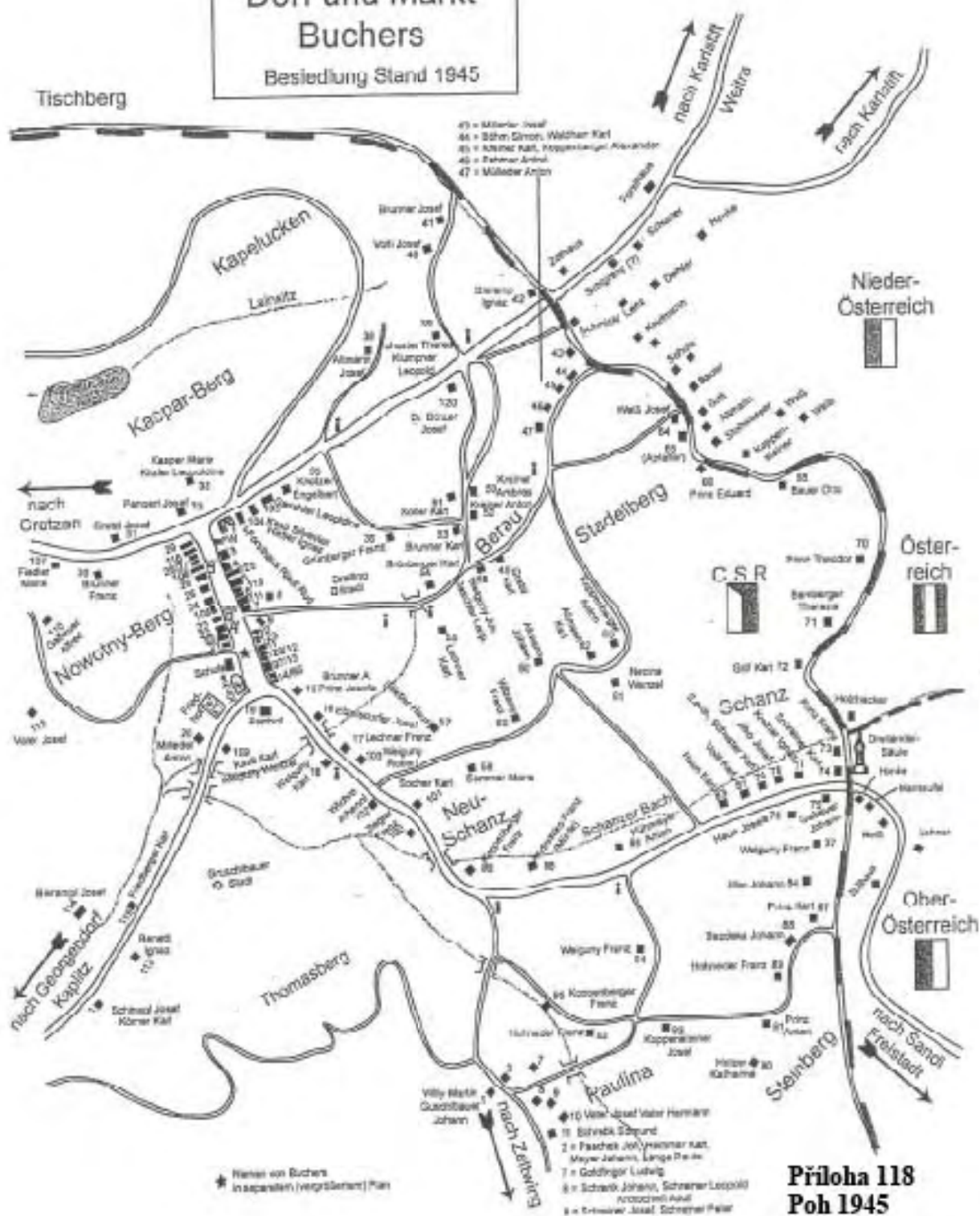

Příloha 116
Pol 1967

Dorf und Markt Buchers

Besiedlung Stand 1945

**Priloha 118
Poh 1945**

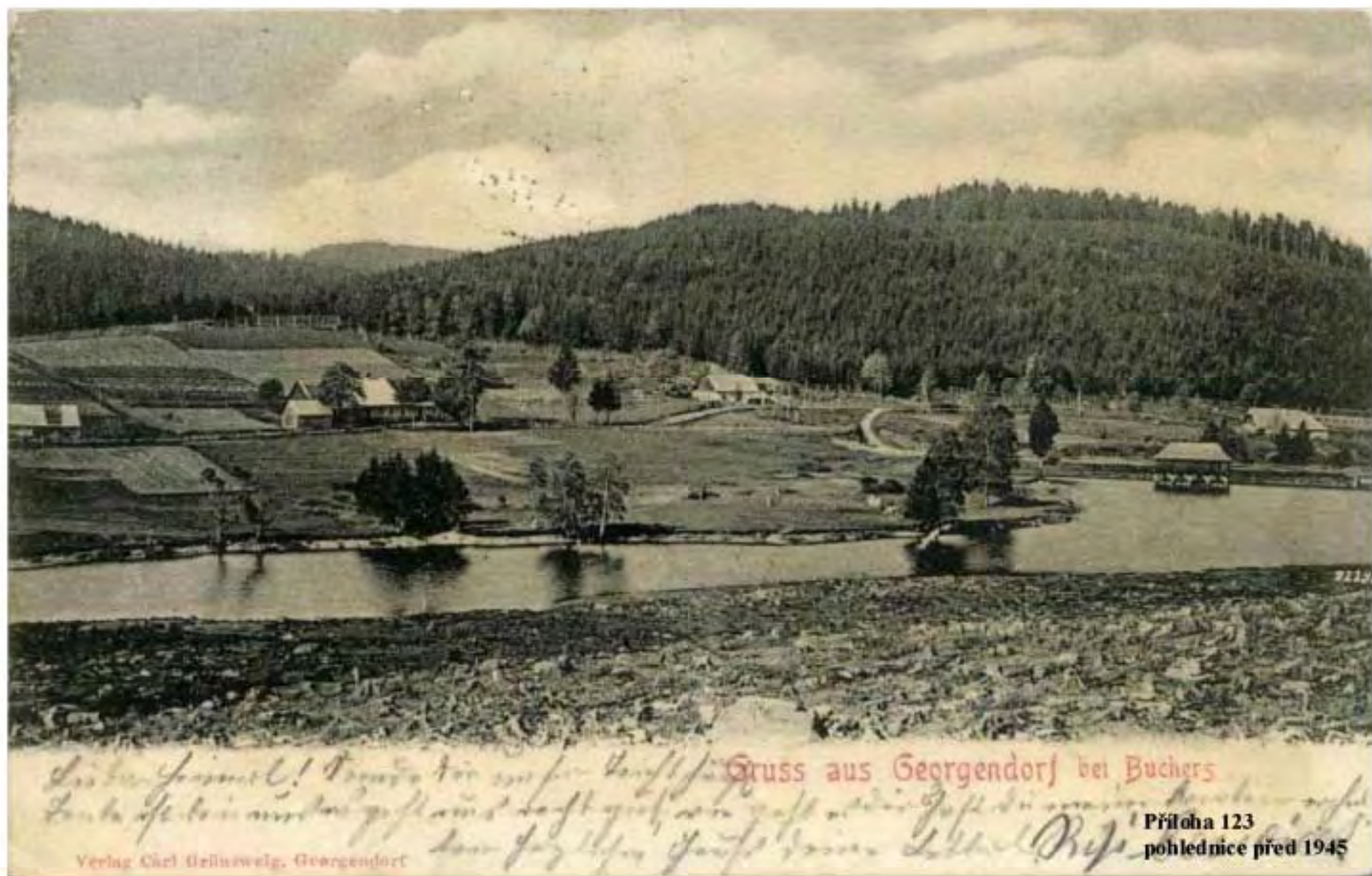
Příloha 119
Poh 1949

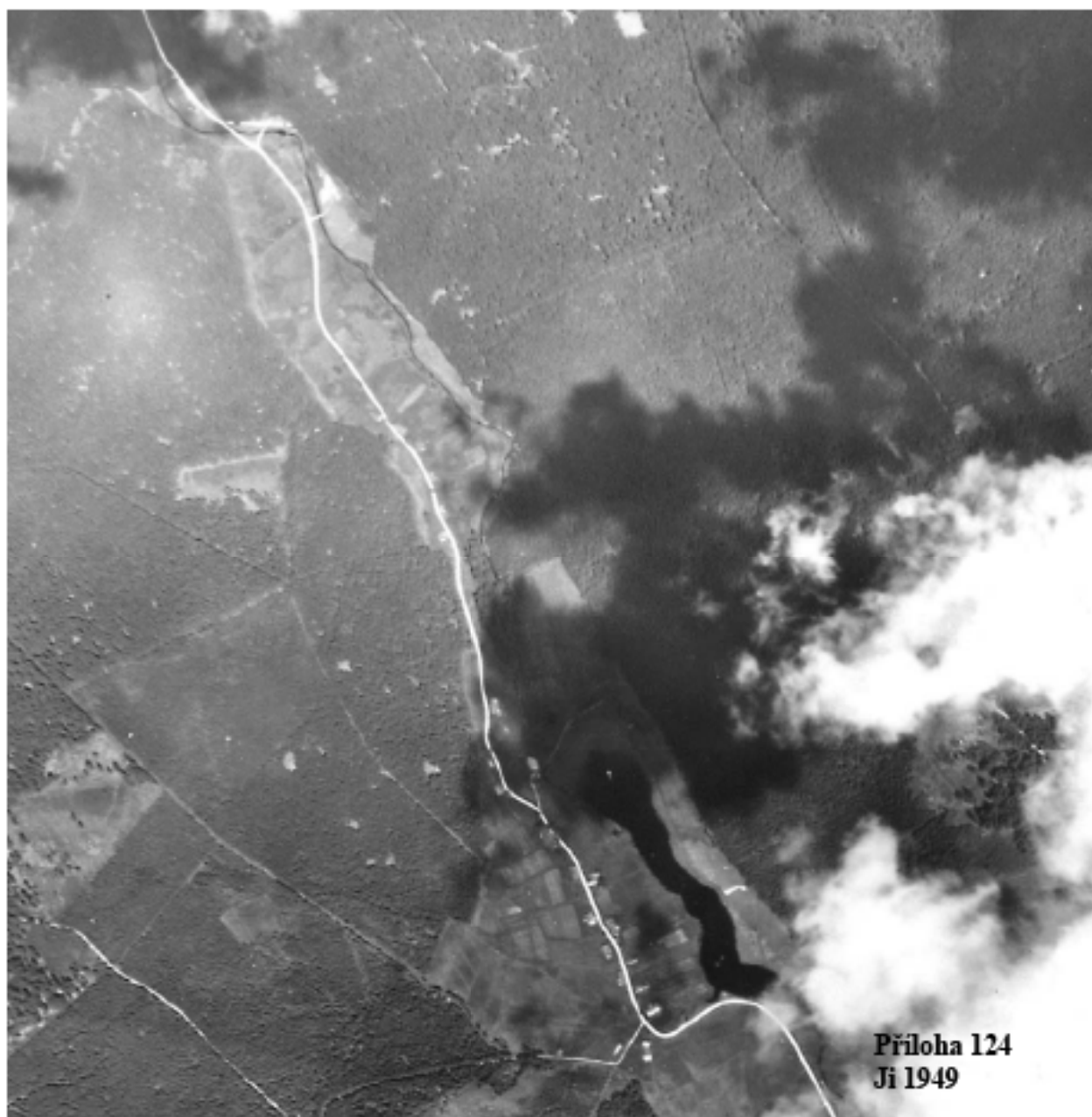
Příloha 121
Poh prolnuti 1952-ZM

Lieber Freund! ... Gruss aus Georgendorf bei Buchers
Lieber Freund! ...
Lieber Freund! ...
Verlag Carl Hellmuth, Georgendorf

Příloha 123
pohlednice před 1945

Příloha 124
Ji 1949

Příloha 125
Ji 1952

Příloha 126

Príloha 127
Ji 1958

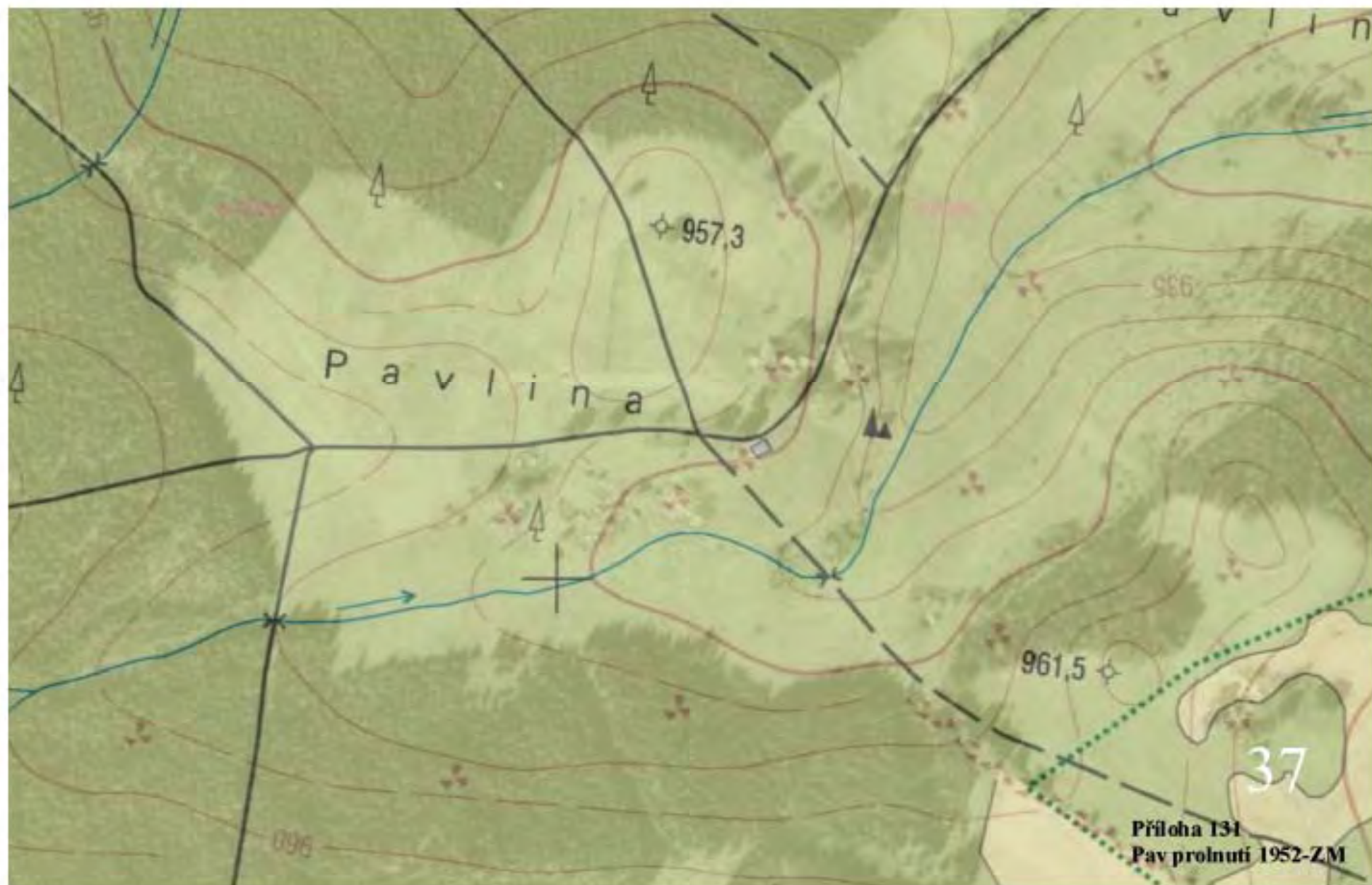
Příloha 128
Ji 2008

Příloha 129

Příloha 130
P av 1952

Příloha 132
Pav 2008

Příloha 133
Schw 1949

Příloha 134

Příloha 135

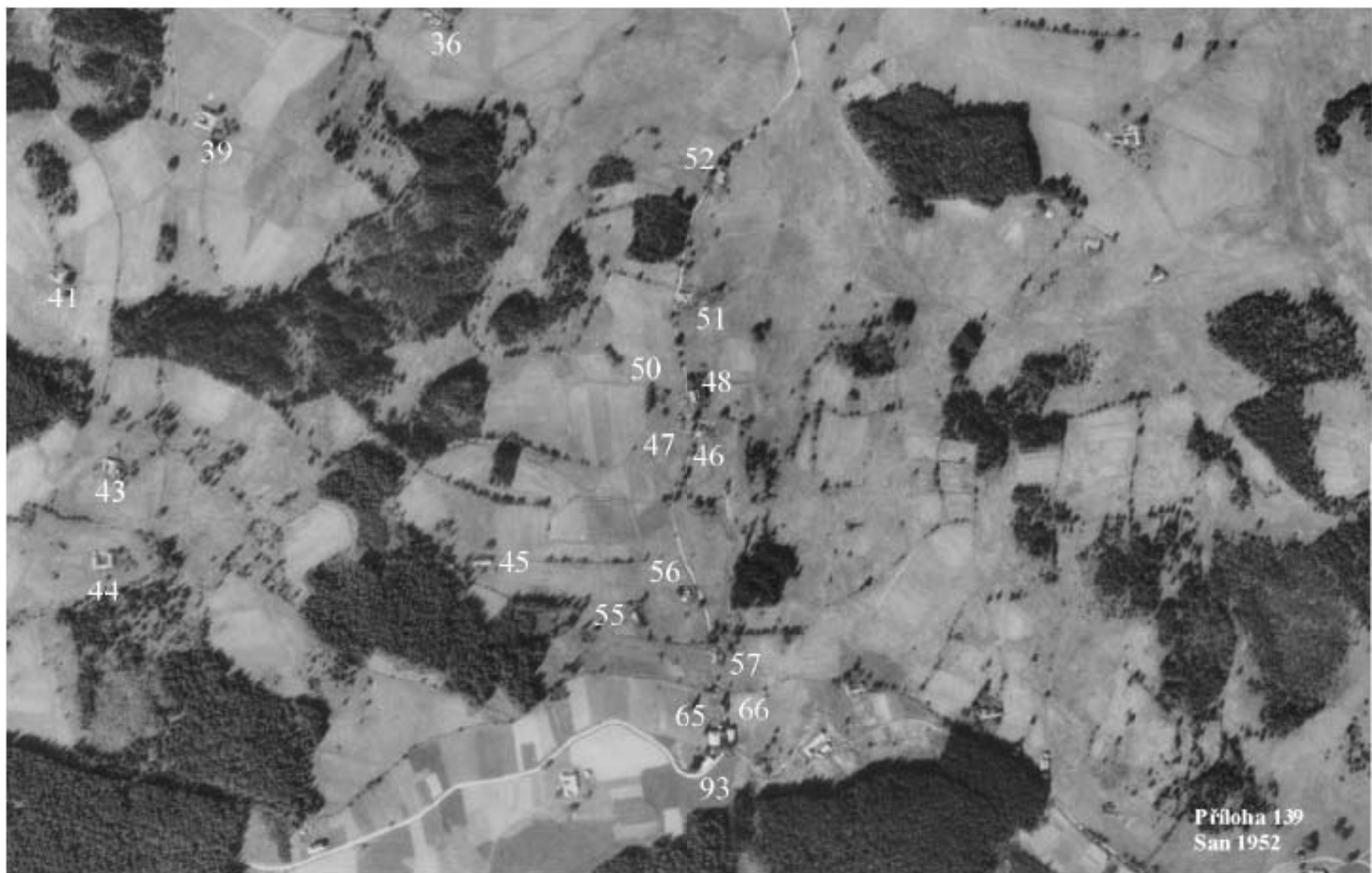

Příloha 137

Příloha 138
San—historický snímek před rokem 1938

Příloha 140
San prolnutí 1952-ZM

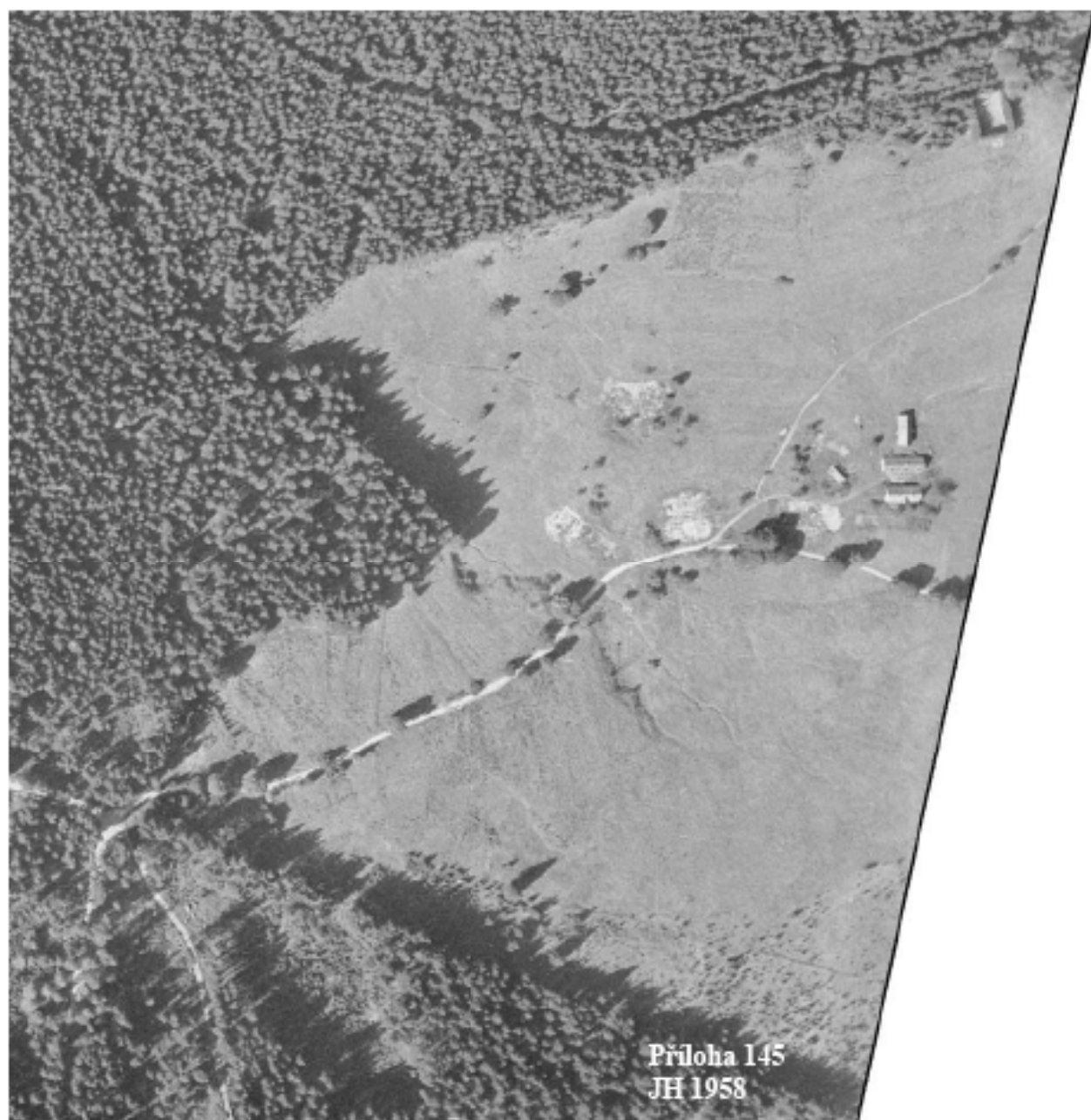
Příloha 142
JH 1949

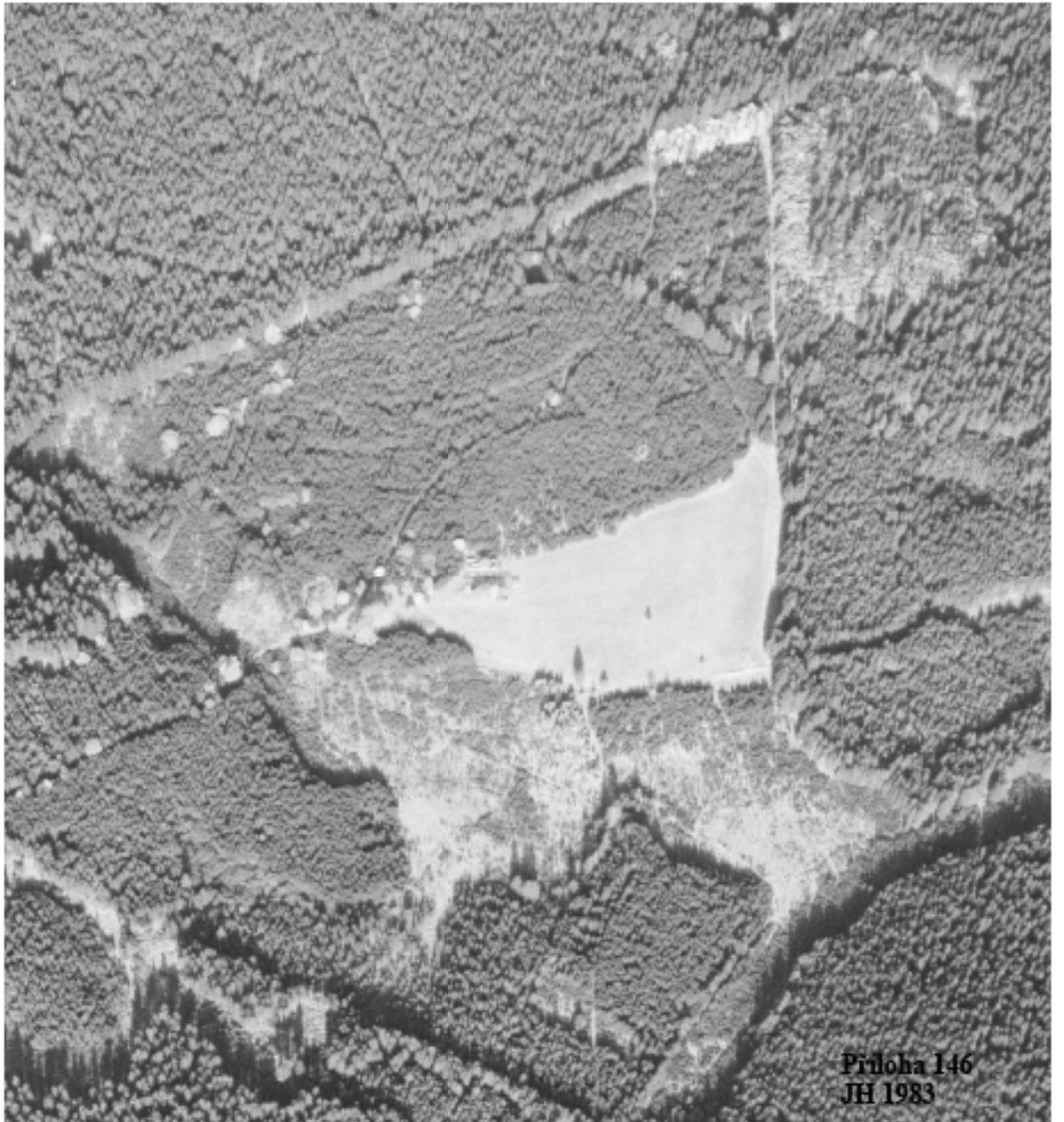

Příloha 143
JH 1952

Příloha 144

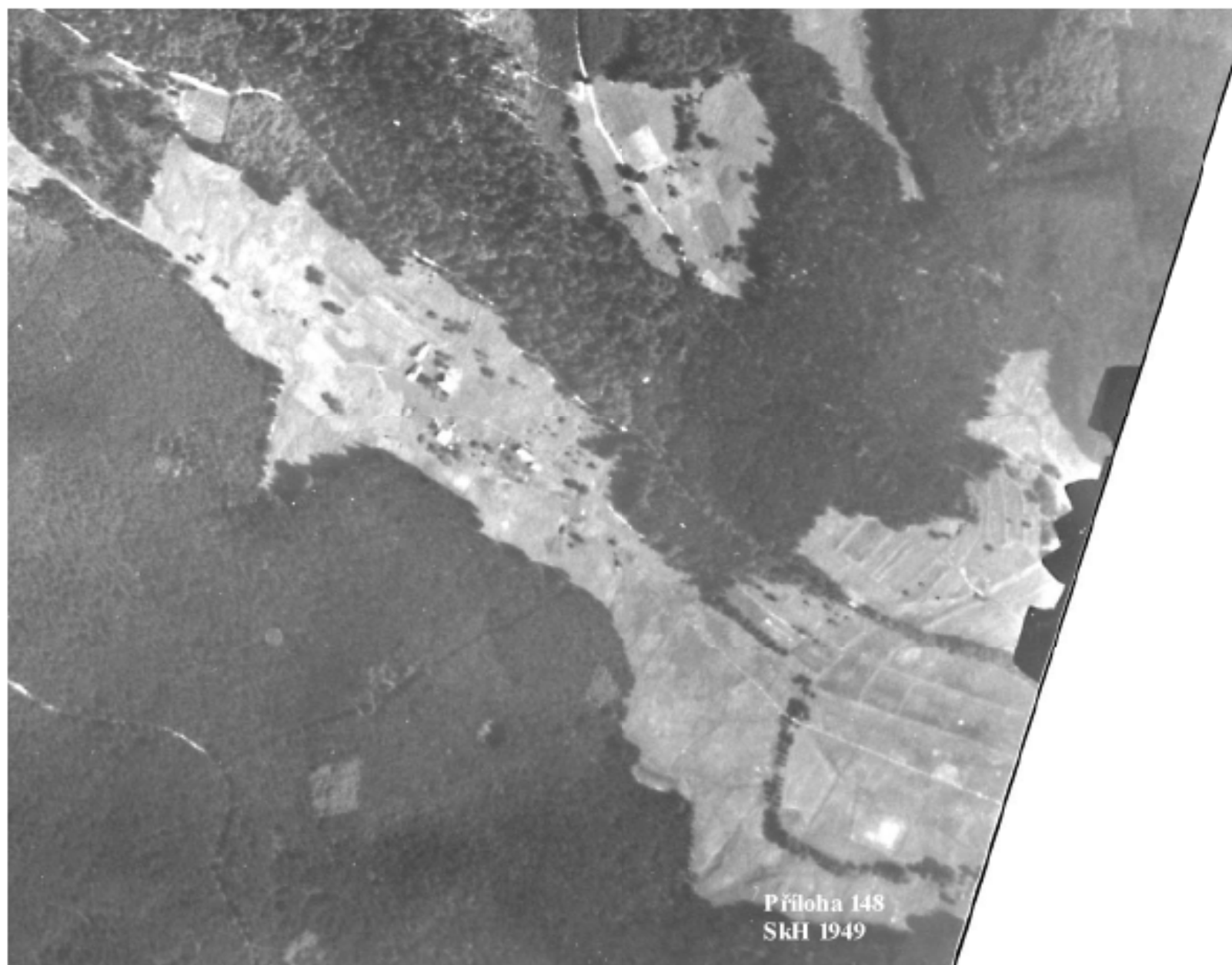

Pitloha 146
JH 1983

Příloha 147

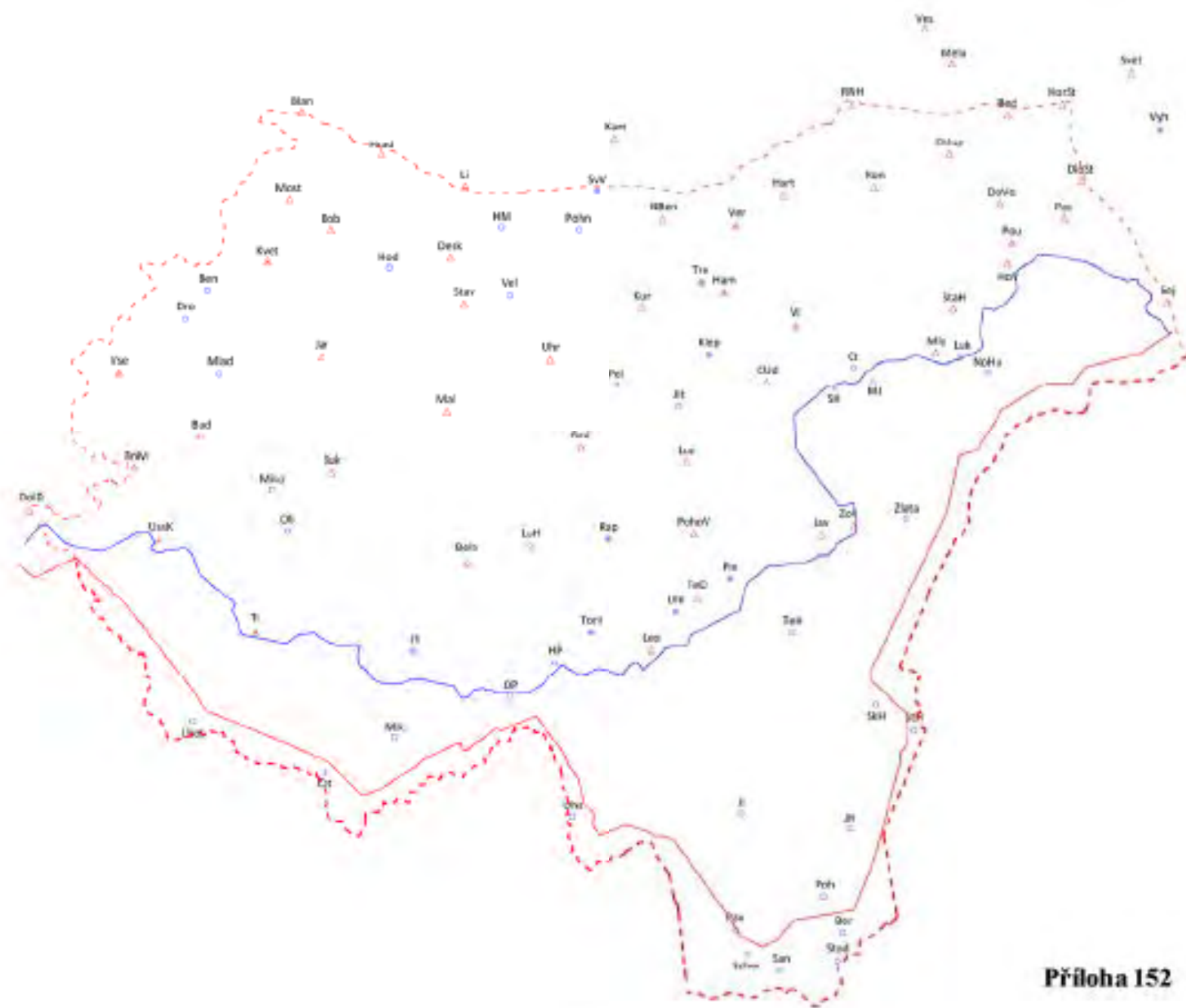
Příloha 149
SkH 1952

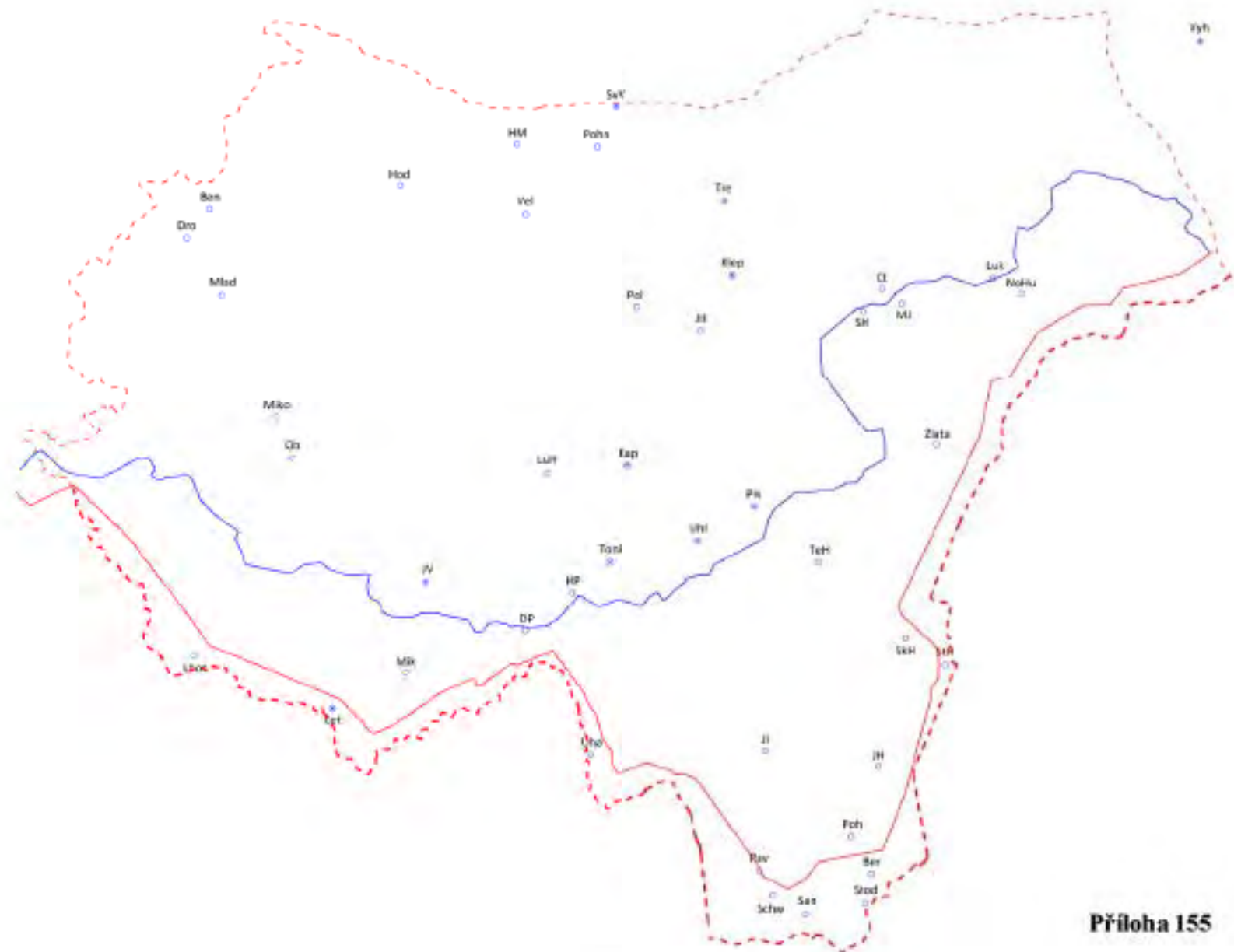
Priloha 150
SkH 1983

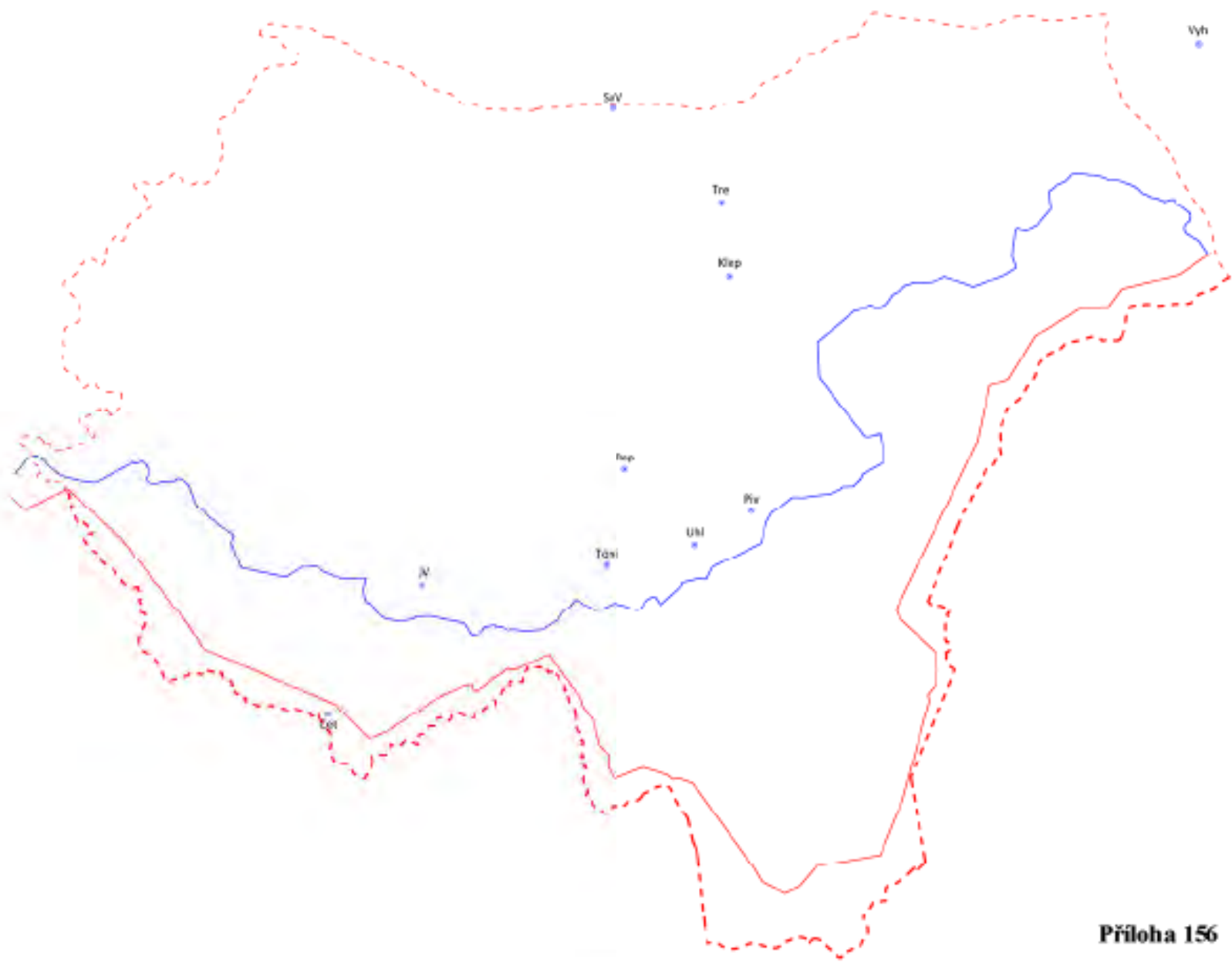
Příloha 151
StH 1952

Příloha 152

Příloha 155

Příloha 156

obr. 1:1

obr. 1:2

obr. 2:1

obr. 2:2

obr. 3:1

obr. 3:2

obr. 4:1

obr. 4:2

obr. 5:1

obr. 5:2

obr. 6:1

obr. 6:2

obr. 7:1

obr. 7:2

obr. 8:1

obr. 8:2

obr. 9:1

obr. 9:2

obr. 10:1

obr. 10:2

obr. 11:1

obr. 11:2

obr. 12:1

obr. 12:2

obr. 13:1

obr. 13:2

obr. 14:1

obr. 14:2

obr. 15:1

obr. 15:2

obr. 16:1

obr. 16:2

obr. 17:1

obr. 17:2

obr. 18:1

obr. 18:2

obr. 19:1

obr. 19:2

obr. 20:1

obr. 20:2

obr. 21:1

obr. 21:2

obr. 22:1

obr. 22:2

obr. 23:1

obr. 23:2

obr. 24:1

obr. 24:2

obr. 25:1

obr. 25:2

obr. 26:1

obr. 26:2

obr. 27:1

obr. 27:2

obr. 28:1

obr. 28:2

obr. 29:1

obr. 29:2

obr. 30:1

obr. 30:2

obr. 31:1

obr. 31:2

obr. 32:1

obr. 32:2

obr. 33:1

obr. 33:2

obr. 34:1

obr. 34:2

obr. 35:1

obr. 35:2

obr. 36:1

obr. 36:2

obr. 37:1

obr. 37:2

obr. 38:1

obr. 38:2

obr. 39:1

obr. 39:2

obr. 40:1

obr. 40:2

obr. 41:1

obr. 41:2

obr. 42:1

obr. 42:2

obr. 43:1

obr. 43:2

obr. 44:1

obr. 44:2

obr. 45:1

obr. 45:2

obr. 46:1

obr. 46:2

obr. 47:1

obr. 47:2

obr. 48:1

obr. 48:2

obr. 49:1

obr. 49:2

obr. 50:1

obr. 50:2

obr. 51:1

obr. 51:2

obr. 52:1

obr. 52:2

obr. 53:1

obr. 53:2

obr. 54:1

obr. 54:2

obr. 55:1

obr. 55:2

obr. 56:1

obr. 56:2

obr. 57:1

obr. 57:2

obr. 58:1

obr. 58:2

obr. 59:1

obr. 59:2

obr. 60:1

obr. 60:2

obr. 61:1

obr. 61:2

obr. 62:1

obr. 62:2

obr. 63:1

obr. 63:2

obr. 64:1

obr. 64:2

obr. 65:1

obr. 65:2

obr. 66:1

obr. 66:2

obr. 67:1

obr. 67:2

obr. 68:1

obr. 68:2

obr. 70:1

obr. 70:2

obr. 71:1

obr. 71:2

obr. 72:1

obr. 72:2

obr. 73:1

obr. 73:2

obr. 74:1

obr. 74:2

obr. 75:1

obr. 75:2

obr. 76:1

obr. 76:2

obr. 77:1

obr. 77:2

obr. 78:1

obr. 78:2

obr. 79:1

obr. 79:2

obr. 80:1

obr. 80:2

obr. 81:1

obr. 81:2

obr. 82:1

obr. 82:2

obr. 83:1

obr. 83:2

obr. 84:1

obr. 84:2

obr. 85:1

obr. 85:2

obr. 86:1

obr. 86:2

obr. 87:1

obr. 87:2

obr. 88:1

obr. 88:2

obr. 89:1

obr. 89:2

obr. 90:1

obr. 90:2

obr. 91:1

obr. 91:2

obr. 92:1

obr. 92:2

obr. 93:1

obr. 93:2

obr. 94:1

obr. 94:2

obr. 95:1

obr. 95:2

obr. 96:1

obr. 96:2

obr. 97:1

obr. 97:2

obr. 98:1

obr. 98:2

obr. 99:1

obr. 99:2

obr. 100:1

obr. 100:2

obr. 101:1

obr. 101:2

obr. 102:1

obr. 102:2

obr. 103:1

obr. 103:2

obr. 104:1

obr. 104:2

obr. 105:1

obr. 105:2

obr. 106:1

obr. 106:2

obr. 107:1

obr. 107:2

obr. 108:1

obr. 108:2

obr. 109:1

obr. 109:2

obr. 110:1

obr. 110:2

obr. 111:1

obr. 111:2

obr. 112:1

obr. 112:2

obr. 113:1

obr. 113:2

obr. 114:1

obr. 114:2

obr. 115:1

obr. 115:2

obr. 116:1

obr. 116:2

obr. 117:1

obr. 117:2

obr. 118:1

obr. 118:2

obr. 119:1

obr. 119:2

obr. 120:1

obr. 120:2

obr. 121:1

obr. 121:2

obr. 122:1

obr. 122:2

obr. 123:1

obr. 123:2

obr. 124:1

obr. 124:2

obr. 125:1

obr. 125:2

obr. 126:1

obr. 126:2

obr. 127:1

obr. 127:2

obr. 128:1

obr. 128:2

obr. 129:1

obr. 129:2

obr. 130:1

obr. 130:2

obr. 131:1

obr. 131:2

obr. 132:1

obr. 132:2

obr. 133:1

obr. 133:2

obr. 134:1

obr. 134:2

obr. 135:1

obr. 135:2

obr. 136:1

obr 136:2

obr. 137:1

obr. 137:2

obr. 138:1

obr. 138:2

obr. 139:1

obr. 139:2

obr. 140:1

obr. 140:2

obr. 141:1

obr. 141:2

obr. 142:1

obr. 142:2

obr. 143:1

obr. 143:2

obr. 144:1

obr. 144:2

obr. 145:1

obr. 145:2

obr. 146:1

obr. 146:2

obr. 147:1

obr. 147:2

obr. 148:1

obr. 148:2

obr. 149:1

obr. 149:2

obr. 150:1

obr. 150:2

obr. 151:1

obr. 151:2

obr. 152:1

obr. 152:2

obr. 153:1

obr. 153:2

obr. 154:1

obr. 154:2

obr. 155:1

obr. 155:2

obr. 156:1

obr. 156:2

obr. 157:1

obr. 157:2

obr. 158:1

obr. 158:2

obr. 159:1

obr. 159:2

obr. 160:1

obr. 160:2

obr. 161:1

obr. 161:2

obr. 162:1

obr. 162:2

obr. 163:1

obr. 163:2

obr. 164:1

obr. 164:2

obr. 165:1

obr. 165:2

obr. 166:1

obr. 166:2

obr. 167:1

obr. 167:2

obr. 168:1

obr. 168:2

obr. 169:1

obr. 169:2

obr. 170:1

obr. 170:2

obr. 171:1

obr. 171:2

obr. 172:1

obr. 172:2

obr. 173:1

obr. 173:2

obr. 174:1

obr. 174:2

obr. 175:1

obr. 175:2

obr. 176:1

obr. 176:2

obr. 177:1

obr. 177:2

obr. 178:1

obr. 178:2

obr. 179:1

obr. 179:2

obr. 180:1

obr. 180:2

obr. 181:1

obr. 181:2

obr. 182:1

obr. 182:2

obr. 183:1

obr. 183:2

obr. 184:1

obr. 184:2

obr. 185:1

obr. 185:2

obr. 186:1

obr. 186:2

obr. 187:1

obr. 187:2

obr. 188:1

obr. 188:2

obr. 189:1

obr. 189:2

obr. 190:1

obr. 190:2

obr. 191:1

obr. 191:2

obr. 192:1

obr. 192:2

obr. 193:1

obr. 193:2

obr. 194:1

obr. 194:2

obr. 195:1

obr. 195:2

obr. 196:1

obr. 196:2

obr. 197:1

obr. 197:2

obr. 198:1

obr. 198:2

obr. 199:1

obr. 199:2

obr. 200:1

obr. 200:2

obr. 201:1

obr. 201:2

obr. 202:1

obr. 202:2

obr. 203:1

obr. 203:2

obr. 204:1

obr. 204:2

obr. 205:1

obr. 205:2

obr. 206:1

obr. 206:2

obr. 207:1

obr. 207:2

obr. 208:1

obr. 208:2

obr. 209:1

obr. 209:2

obr. 210:1

obr. 210:2

obr. 211:1

obr. 211:2

obr. 212:1

obr. 212:2

obr. 213:1

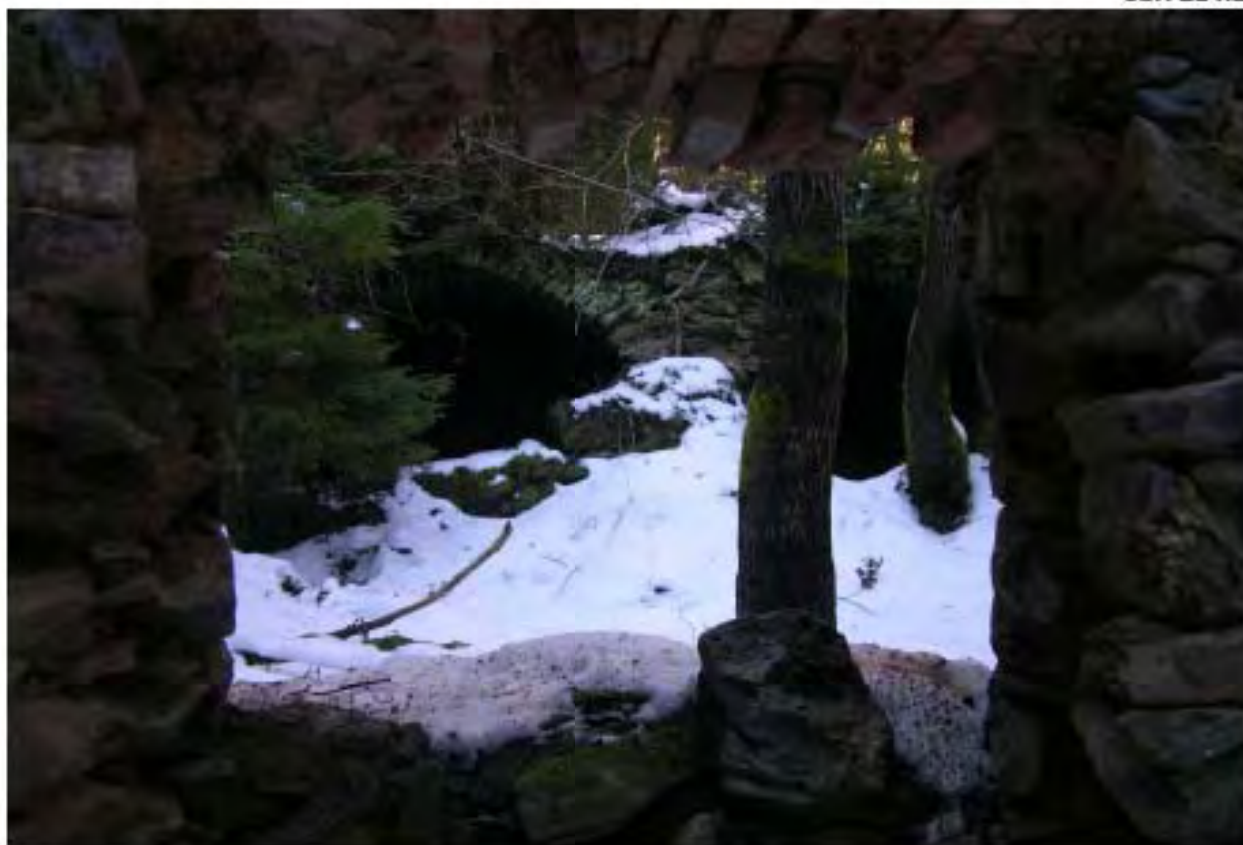
obr. 213:2

obr. 214:1

obr. 214:2

obr. 215:1

obr. 215:2

obr. 216:1

obr. 216:2

obr. 217:1

obr. 217:2

obr. 218:1

obr. 218:2

obr. 219:1

obr. 219:2

obr. 220:1

obr. 220:2

obr. 221:1

obr. 221:2

obr. 222:1

obr. 222:2

obr. 223:1

obr. 223:2

obr. 224:1

obr. 224:2

obr. 225:1

obr. 225:2

obr. 226:1

obr. 226:2

obr. 227:1

obr. 227:2

obr. 228:1

obr. 228:2

obr. 229:1

obr. 229:2

obr. 230:1

obr. 230:2

obr. 231:1

obr. 231:2

obr. 232:1

obr. 232:2

obr. 233:1

obr. 233:2

obr. 234:1

obr. 234:2

obr. 235:1

obr. 235:2

obr. 236:1

obr. 236:2

obr. 237:1

obr. 237:2

obr. 238:1

obr. 238:2

obr. 239:1

obr. 239:2

obr. 240:1

obr. 240:2

obr. 241:1

obr. 241:2

obr. 242:1

obr. 242:2

obr. 243:1

obr. 243:2

obr. 244:1

obr. 244:2

obr. 245:1

obr. 245:2

obr. 246:1

obr. 246:2

obr. 247:1

obr. 247:2

obr. 248:1

obr. 248:2

obr. 249:1

obr. 249:2

obr. 250:1

obr. 250:2

obr. 251:1

obr. 251:2

obr. 252:1

obr. 252:2

obr. 253:1

obr. 253:2

obr. 254:1

obr. 254:2

obr. 255:1

obr. 255:2

obr. 256:1

obr. 256:2

obr. 257:1

obr. 257:2

obr. 258:1

obr. 258:2

obr. 259:1

obr. 259:2

obr. 260:1

obr. 260:2

obr. 261:1

obr. 261:2

obr. 262:1

obr. 262:2

obr. 263:1

obr. 263:2

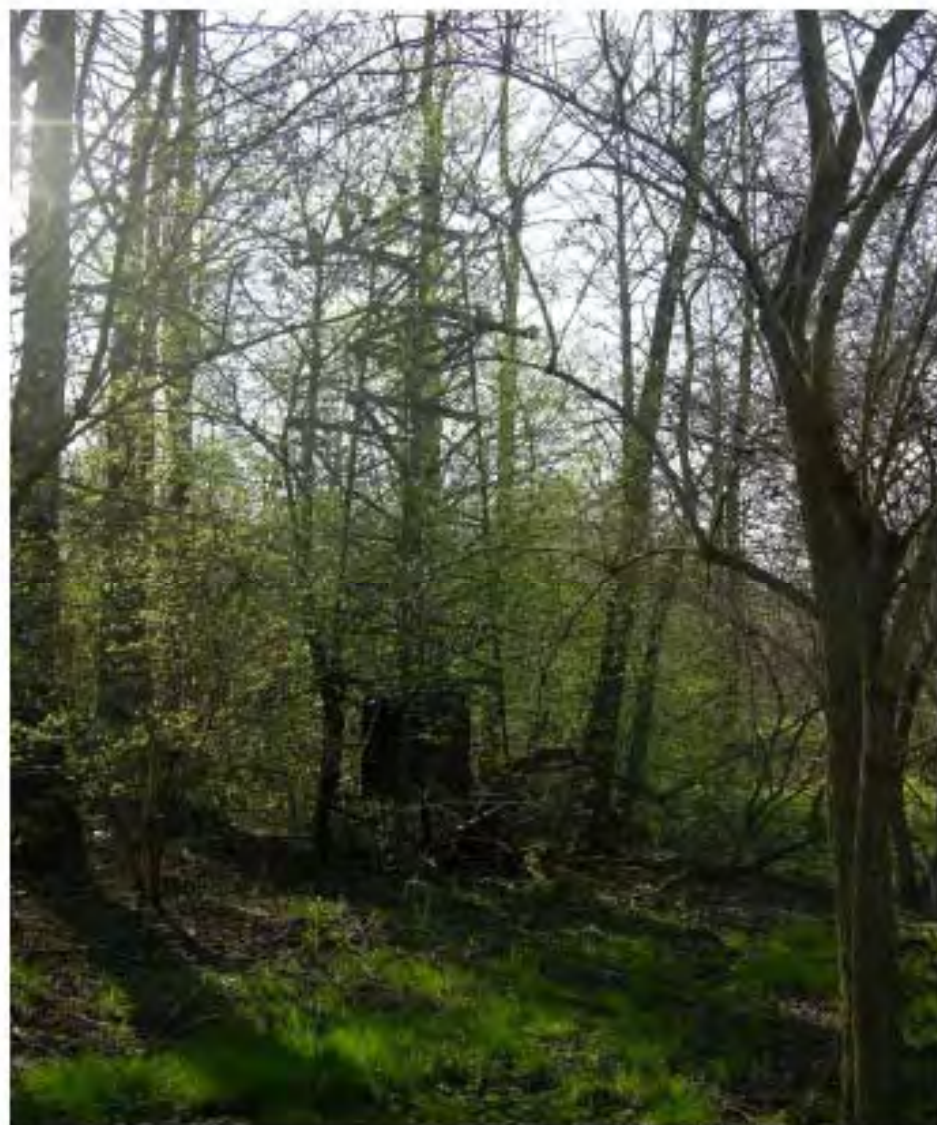

obr. 265:1

obr. 265:2

obr. 266:1

obr. 266:2

obr. 267:1

obr. 267:2

obr. 268:1

obr. 268:2

obr. 269:1

obr. 269:2

obr. 270:1

obr. 270:2

obr. 271:1

obr. 271:2

obr. 272:1

obr. 272:2

obr. 273:1

obr. 273:2

obr. 274:1

obr. 274:2

obr. 275:1

obr. 275:2

obr. 276:1

obr. 276:2

obr. 277:1

obr. 277:2

obr. 278:1

obr. 278:2

obr. 279:1

obr. 279:2

obr. 280:1

obr. 280:2

obr. 281:1

obr. 281:2

obr. 282:1

obr. 282:2

obr. 283:1

obr. 283:2

obr. 284:1

obr. 284:2

obr. 285:1

obr. 285:2

obr. 286:1

obr. 286:2

obr. 287:1

obr. 287:2

obr. 288:1

obr. 288:2

obr. 289:1

obr. 289:2

obr. 290:1

obr. 290:2

obr. 291:1

obr. 291:2

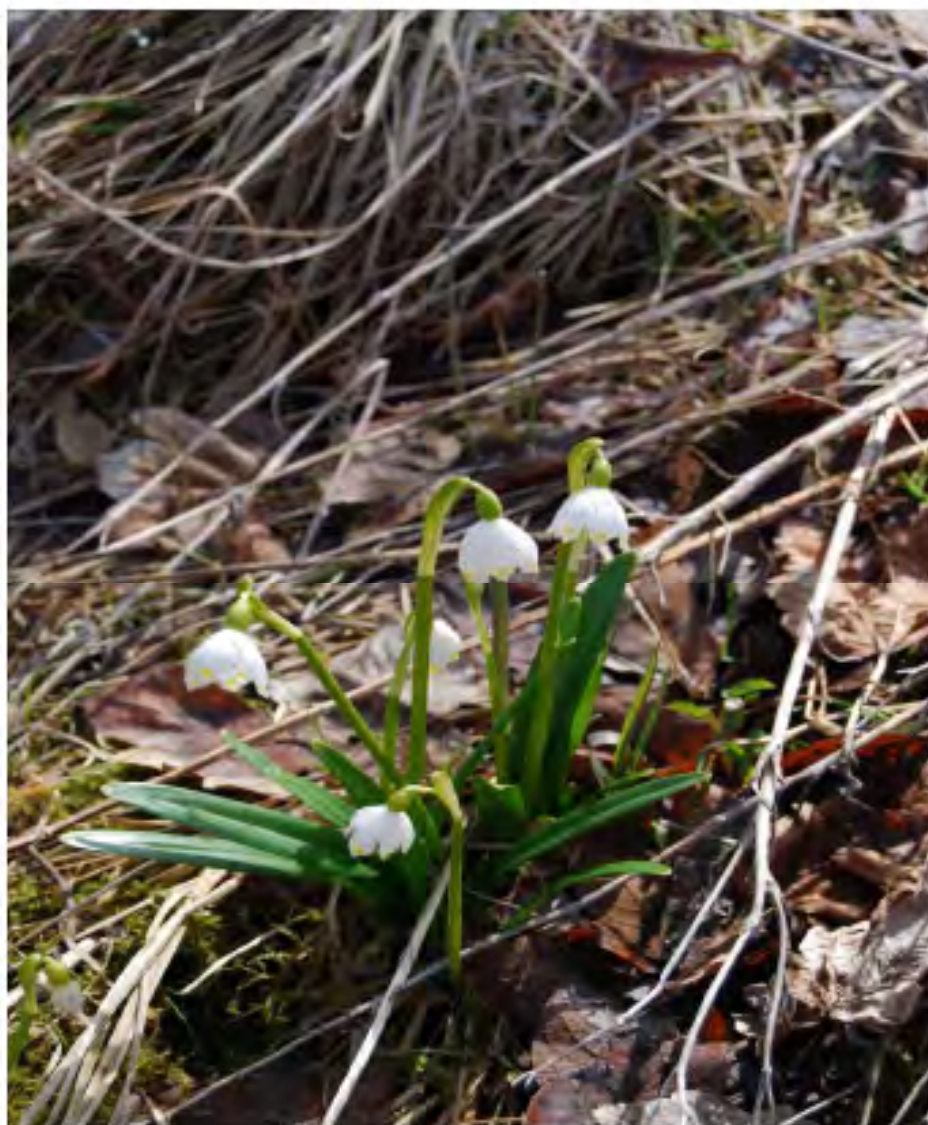
obr. 292:1

obr. 292:2

obr. 293:1

obr. 293:2

obr. 294:1

obr. 294:2

obr. 295:1

